A SHORT INTRODUCTION OF GRAMMAR GENERALLY TO BE USED.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the LATINE TONGUE.

To which are added useful Observations by way of Comment out of Ancient and learned Grammarians.

The second Edition.

OXFORD,
At the THEATER

ANN. DOM. M. DC. LXXV.

4 6
11
597

To the READER.

TO exhort every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the underſtanding of the tongues (wherein is contained a great treaſure of wiſdom and knowledg) it would ſeem much vain and little needful; for ſo much as it is to be known, that nothing can ſurely be ended, whoſe beginning is either feeble or faulty; and no building be perfect, when as the foundation and groundwork is ready to fall, and unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it ſelf, and more profitable for the learner, to underſtand how he may beſt come to that which he ought moſt neceſſarily to have, and to learn the gaineſt way of obtaining that, which muſt be his beſt and certaineſt guide both of reading and ſpeaking, then to fall in doubt of the goodneſs and neceſſity thereof: which I doubt, whether he ſhall more lament that he lacketh, or eſteem that he hath it: and whether he ſhall oftner ſtumble at trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not, or judg truly and faithfully of divers weighty things, when he hath it.

The which hath ſeemed to many very hard to compaſs aforetime, becauſe that they who profeſs this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diverſly, and ſo could not do it all beſt; becauſe there is but one beſtneſs, not only in every thing, but alſo in the manner of every thing.

As for the diverſity of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Majeſties wiſdom, who foreſeeing the inconvenience, and favourably providing the remedy, cauſed one kind of Grammar by ſundry learned men to be diligently drawn, and ſo to be ſet out only; every where to be taught for the uſe of learners, and for avoiding the hurt in changing of Schoolmaſters.

The variety of teaching is diverſe yet, and always will be; for that every Schoolmaſter liketh that he knoweth, and ſeeth not the uſe of that he knoweth not; and therefore judgeth that the moſt ſufficient way, which he ſeeth to be the readieſt mean, and perfecteſt kind, to bring a learner to have a through knowledg therein.

Wherefore it is not amiſs, if one ſeeing by trial an eaſier and readier way then the common ſort of teachers do, would ſay what he hath proved, and for the commodity allowed; that others not knowing the ſame, might by experience prove the like, and then by proof reaſonably judg the like: not hereby excluding the better way when it is found; but in the mean ſeaſon forbidding the worſe.

The firſt and chiefeſt point is, that the diligent Maſter make not the Scholar haſt too much; but that he in continuance and diligence of teaching, make him to rehearſe ſo, that untill he hath perfectly that which is behind, he ſuffer him not to go forward: for this poſting haſt overthroweth and hurteth a great ſort of wits, and caſteth them into amazedneſs, when they know not how they ſhall either go forward or backward; but ſtick faſt as one plunged, that cannot tell what to do, or which way to turn him: and then the Maſter thinketh the Scholar to be a dullard, & the Scholar thinketh the thing to be uneaſie, and too hard for his wit: and the one hath an evil opinion of the other, when oftentimes it is neither, but in the kind of teaching. Wherefore the beſt and chiefeſt point throughly to be kept is, that the Scholar have in mind ſo perfectly that which he hath learned, and underſtand it ſo, that not only it be not a ſtop for him, but alſo a light and help to the reſidue that followeth. This ſhall be the Maſters eaſe, and the childs incouraging, when the one ſhall ſee his labor take good effect, and thereby in teaching be leſs tormented; and the other ſhall think the eaſier, and ſo with more gladneſs be ready to go about the ſame.

In going forward, let him have of every declenſion of Nouns, and conjugations of Verbs, ſo many ſeveral examples as they paſs them; that it may ſeem to the Schoolmaſter, no word in the Latine tongue to be ſo hard for that part, as the Scholar ſhall not be able praiſably to enter into the forming thereof. And ſurely the multitude of examples (if the eaſieſt and commoneſt be taken firſt, and ſo come to the ſtranger and harder) muſt needs bring this profit withall, that the Scholar ſhall beſt underſtand, and ſooneſt conceive the reaſon of the rules, and beſt be acquainted with the faſhion of the tongue. Wherein it is profitable, not only that he can orderly decline his Noun, and his Verb; but every way, forward, backward, by caſes,

caſes, by perſons: that neither caſe of Noun, nor perſon of Verb can be required, that he cannot without ſtop or ſtudy tell. And untill this time I count not the Scholar perfect, nor ready to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part, not by rote, but by reaſon; and is more cunning in the underſtanding of the thing, then in rehearſing of the words (which is not paſt a quarter of a years diligence, or very little more, to a painful and diligent man, if the Scholar have mean wit) then let him paſs to the Concords, to know the agreement of parts among themſelves, with like way and diligence as is afore deſcribed.

Wherein plain and ſundry examples, and continual rehearſal of things learned, and ſpecially the daily declining of a Verb, and turning it into all fashions, ſhall make the great and heavy labor ſo eaſie and ſo pleaſant for the framing of ſentences, that it will be rather a delight unto them, that they be able to do well; then pain in ſearching of an unuſual and unacquainted thing.

When theſe Concords be well known unto them, (an eaſie and pleaſant pain, if the fore grounds be well and throughly beaten in) let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in their *Syntax*, but rather learn ſome pretty book, wherein is contained not only the eloquence of the tongue, but alſo a good plain leſſon of honeſty and godlineſs; and thereof take ſome little ſentence as it lieth, and learn to make the ſame firſt out of English into Latine, not ſeeing the book, or conſtruing it thereupon. And if there fall any neceſſary rule of the *Syntax* to be known, then to learn it, as the occaſion of the ſentence giveth cauſe that day: which ſentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and conſtrue it; and ſo ſhall he be leſs troubled with the parſing of it, and eaſilieſt carry his leſſon in mind.

And altho it was ſaid before, that the Scholars ſhould learn but a little at once, it is not meant that when the Maſter hath heard them a while, he ſhould let them alone (for that were negligence for both parts) but I would, all their time they be at ſchool, they ſhould never be idle, but alwaies occupied in a continual rehearſing and looking back again to thoſe things they have learned, and be more

bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Maſter occupy them, he ſhall ſee a little leſſon take a great deal of time, and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be don ſo quickly and ſpeedily as it might be thought to be. Within a while by this uſe, the Scholar ſhall be brought to a good kind of readineſs of making, to the which if there be adjoined ſome uſe of ſpeaking (which muſt neceſſarily be had) he ſhall be brought paſt the wearieſome bitterneſs of his learning.

A great help to further this readineſs of making and ſpeaking ſhall be, if the Maſter give him an English book, and cauſe him ordinarily to turn every day ſome part into Latine. This exerciſe cannot be don without his rules, and therefore doth eſtabliſh them, and ground them ſurely in his mind for readineſs, and maketh him more able to ſpeak ſuddenly, whenſoever any preſent occaſion is offered for the ſame. And it doth help his learning more a great deal, to turn out of English into Latine, then on the contrary.

Furthermore, we ſee many can underſtand Latine, that cannot ſpeak it; and when they read the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time: but when they have laid away their book, they cannot contrariwiſe tell you for the English the Latine again, whenſoever you will ask them. And therefore this exerciſe helpeth this ſore well, and maketh thoſe words which he underſtandeth, to be readier by uſe unto him, and ſo perfecteth him in the tongue handſomly.

Theſe precepts, well kept, will bring a man clean paſt his Grammar-book, and make him as ready as his book, and ſo meet to further things, whereof it were out of ſeaſon to give precepts here. And therefore this may be for this purpoſe enough, which to good Schoolmaſters and skilful is not ſo needfull, to other meaner and leſs practiſed it may be not only worth the labour of reading, but alſo the uſing.

The Latine letters are thus written.

The capital letters,

A B C D E F G H J I K L M
N O P Q R S T V U X Y Z.
A B C D E F G H J I K L M
N O P Q R S T V U X Y Z.

The ſmall letters

a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ
s t v u x y z.
a b c d e f g h j i k l m n o p q r ſ s t
v u x y z.

Letters are divided into vowels and conſonants.

A vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf; and there are five in number, namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek vowel *y*.

A conſonant is a letter which muſt needs be ſounded with a vowel; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A ſyllable is the pronouncing of one letter or more with one breath; as, *A-ve*.

A diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable: and of them there are four in number; namely *æ, œ, au, eu*; whereunto is added *ei* as *Æneas, cœna, audio, euge, hei*.

Inſtead of *æ, œ*, we commonly do prononce *e*.

The Greek letters are thus written.

The capital letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ
Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ
υ φ χ ψ ω.

PRECATIO.

DOmine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum ceteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuæ : ut non modò quæ ad cognoscendum Te & Servatorem nostrum Dominum Jesum valeant intelligam ; sed etiam ita mente & voluntate persequar, & indies benignitate tuâ tum doctrinâ, tum pietate proficiam : ut qui efficis omnia in omnibus, in me resplendescere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Majestatis tuæ. *Amen.*

A PRAIER.

O Almighty Lord and merciful Father, maker of heaven and earth, who of thy free liberality givest wisdom abundantly to all that with faith and full assurance ask it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the towardness of my wit, the which with all powers of nature thou hast poured into me, that I may not only understand those things which may effectualy bring me to the knowledg of thee, & the Lord Jesus our Saviour: but also, with my whole heart and will constantly follow the same, and receive daily increase through thy bountiful goodness towards me, as well in good life as doctrine : so that thou which workest all things in all creatures, maist make thy gracious benefits shine in me, to the endless glory and honor of thine immortal Majesty. So be it.

An Introduction of the eight parts of *LATINE Speech.*

IN Speech be theſe eight * parts following,

Noun, Pronoun, Verb, Participle,	declined,	Adverb, Conjunction, Prepoſition, Interjection,	undeclined.

Of a Noun.

A † Noun is the name of a thing that may be ſeen, felt, heard, or underſtood: as the name of my hand in Latine is manus; the name of an houſe is domus; the name of goodneſs, is bonitas. A Noun.

Of Nouns ſome are Subſtantives and ſome are Adjectives. Nouns of two ſorts.

A Noun Subſtantive is that ſtandeth by it ſelf, and requireth not another word to be joined with it to ſhew its ſignification: as homo *a man*. And it is declined with one Article; as Hic Magiſter, *a Maſter*: or elſe with two at the moſt: as, Hic & hæc parens, *a father or mother*. A Noun Subſtantive.

A Noun Adjective is that cannot ſtand by it ſelf in reaſon or ſignification, but requireth to be joined with another word: as Bonus *good*; Pulcher, *fair*. And it is declined either with three terminations: as, bonus, bona, bonum: or elſe with three Articles: as, Hic hæc & hoc felix, *happy*: hic & hæc levis, & hoc leve, *light*. A Noun Adjective.

A Noun Subſtantive either is Proper to the thing that it betokeneth; as Edvardus is my proper name: or elſe is common to more; as, Homo is a common name to all men. Two kinds of Nouns Subſtantives.

* The different opinions of Grammarians about the number and definitions of the Parts of Speech, ſee in the Latin Grammar De octo partibus Orationis.

† This Definition of a *Noun* is very lame and imperfect. The meaning of it is, that the name of every thing that can be perceived either by the ſenſe, or the underſtanding is a *Noun*.

Numbers

Numbers of Nouns.

IN Nouns are two Numbers, the Singular, and the Plural. The Singular number ſpeaketh but of one: as, lapis, *a ſtone*. The Plural number ſpeaketh of more then one: as, lapides, *ſtones*.

Caſes of Nouns.

NOuns are declined with ſix Caſes, Singularly and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accuſative, the Vocative, and the ablative.

Nominative caſe. The Nominative caſe cometh before the Verb, and anſwereth to this queſtion, who, or what? as. Magiſter docet, *The Maſter teacheth.*

Genitive. The Genitive caſe is known by this token *Of*; and anſwereth to this queſtion, whoſe, or whereof? as, Doctrina Magiſtri, *The learning of the Maſter.*

Dative. The Dative caſe is known by this token *To*: and anſwereth to this queſtion, To whom, or To what? as, Do librum Magiſtro, *I give a book to the Maſter.*

Accuſative. The Accuſative caſe followeth the Verb, and anſwereth to this queſtion, whom or what? as, Amo Magiſtrum, *I love the Maſter.*

Vocative. The Vocative caſe is known by calling, or ſpeaking to: as, O Magiſter, *O Maſter.*

Ablative. The Ablative caſe is commonly joined with Prepoſitions ſerving to the Ablative caſe: as, De magiſtro, *Of the Maſter*; Coram Magiſtro, *Before the Maſter.*

Alſo In, with, Through, For, from, By, and Then after the Comparative degree, are ſigns of the Ablative caſe.

* Some Obſervations concerning the Caſes of Latine Nouns, and of their Number among the Greeks, ſee in the Latine Grammar De *caſu Nominum.*

Articles

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoun, and are thus declined.

Singulariter,	*Nomin. hic, hæc, hoc.*	Pluraliter,	*Nomin. hi, hæ, hæc.*
	Genitivo, hujus.		*Gen. horum, harum,*
	Dativo, huic.		*Dativo, his. (horum,*
	Accuſ. hunc, hanc, hoc.		*Accuſ. hos, has, hæc.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Abl. hoc, hac, hoc.		*Ablativo, his.*

Genders of Nouns.

Genders of Nouns are * ſeven: the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Maſculine Gender is declined with this Article Hic: as Hic vir, *a Man.*

The Feminine Gender is declined with this Article Hæc: as, Hæc mulier, *a Woman.*

The Neuter Gender is declined with this Article Hoc: as, Hoc ſaxum, *a ſtone.*

The Commune of two is declined with Hic, and hæc: as, Hic & hæc parens, *a father, or mother.*

The Commune of three is declined with Hic, hæc, and hoc, as, Hic, hæc, and hoc, felix, *happy.*

The Doubtful Gender is declined with Hic, or hæc: as, hic vel hæc dies, *a day.*

The Epicene Gender is declined with one Article; and under that one article both kinds are ſignified: as, Hic paſſer, *a ſparrow*, Hæc aquila, *an eagle*, both he and ſhe.

* There are in nature but two Genders, the Maſculine and the Feminine; and the Oriental tongues acknowledg no more: As for the Neuter, tis not properly a new Gender, but a negation of the other two. All the others, beſides theſe three, are, not without reaſon, rejected by the learned *Sanctius*. See the Latine Grammar.

The Declenſions of Nouns.

There are five declenſions of Nouns.

I. **The firſt is, when the Genitive & Dative caſe ſingular end in æ. The Accuſative in** am. **The Vocative like the Nominative. The Ablative in** â. **The Nominative plural in** æ. **The Genitive in** arum. **The Dative in** is. **The Accuſative in** as. **The Vocative like the Nominative. The Ablative in** is.

As in Example.

Hæc menſa. Hic Poeta. Hic & hæc vema.

Singulariter,	*Nominat. hæc muſa.*	Pluraliter,	*Nominat. hæ muſæ.*
	Genitivo, hujus muſæ.		*Ge. harum muſarum.*
	Dativo, huic muſæ.		*Dativo, his muſis.*
	Accuſ. hanc muſam.		*Accuſat. has muſas.*
	Vocativo, ô muſa.		*Vocativo, ô muſæ.*
	Ablat. ab hac muſa.		*Ablat. ab his muſis.*

Note. **Note that** filia **and** nata, **do make the Dative and the Ablative plural in** is **or in** abus: **Alſo** Dea, mula, equa, liberta, **make the Dative and the Ablative caſe plural in** abus **only.** †

II. **The ſecond is, when the Genitive caſe ſingular endeth in** i. **The Dative in** o. **The Accuſative in** um. **The Vocative for the moſt part like the Nominative. The Ablative in** o. **The Nominative plural in** i. **The Genitive in** orum. **The Dative in** is. **The Accuſative in** os. **The Vocative like the Nominative. The Ablative in** is.

As in Example.

Hic vir. Hic liber. Hæc colus. Hic logos.

Singulariter,	*Nom. hic magiſter.*	Pluraliter,	*Nom. hi magiſtri.*
	Gen. hujus magiſtri.		*G. horũ magiſtrorum.*
	Dat. huic magiſtro.		*Dat. his magiſtris.*
	Ac. hunc magiſtrum.		*Accuſ. hos magiſtros.*
	Voc. ô magiſter.		*Vocativo, ô magiſtri.*
	Abl. ab hoc magiſtro.		*Abl. ab his magiſtris.*

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, **the Vocative ſhall end in** e: **as No-**

* Of the greek Terminations belonging to each Declenſion, ſee the Latine Grammar.

† See more words that make their Dative & Ablative in *abus* in the Latine Grammar.

minativo,

minativo hic Dominus, Vocativo, ô Domine; **Except** Deus, **that maketh** ô Deus, **and** Filius **that maketh** ô fili.

When the Nominative endeth in ius, **if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in** i; **as**, Nominativo, hic Georgius, Vocativo, ô Georgi.

Also these Nouns following make their Vocative in e **or** in us: **as**, Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note.

Note also that all Nouns of the Neuter Gender of what declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plural number they end all in a: **as in Example.**

Hoc damnum. Hoc malum. Hoc verbum.

Singulariter,	*Nom. hoc regnum.*	Pluraliter,	*Nominat. hæc regna*
	Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*
	Dat. huic regno.		*Dativo, his regnis,*
	Accusat hoc regnum.		*Accus. hæc regna.*
	Voc. ô regnum.		*Vocativo, ô regna.*
	Abl. ab hoc regno.		*Abl. ab his regnis.*

Except Ambo **and** Duo, **which make the Neuter gender in** o, **and are thus declined.**

Pluraliter,
Nominativo, Ambo, ambæ, ambo.
Genitivo, Amborum, ambarum, amborum.
Dativo, Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo, Ambos, ambas, ambo.
Vocativo, Ambo, ambæ, ambo.
Ab. Ambobus, ambabus, ambobus. **Likewise** Duo.*

III.

The third is when the Genitive case singular endeth in is. **The Dative in** i: **The Accusative in** em, **and sometime in** im, **and sometime in both: The Vocative like the Nominative: The Ablative in** e **or** i, **and sometime in both: The Nominative plural in** es: **The Genitive in** um, **and sometime in** ium: **The Dative in** bus: **The Accusative in** es: **The Vocative like the Nominative: The Ablative in** bus.

* See the observations on the second Declension in the Latine Grammar.

As in Example.

Hic pater. Hic panis. Hoc opus. Hoc caput. Hæc nubes.	Singulariter,	*Nom. hic lapis.*	Pluraliter,	*Nom. hi lapides.*
		Gen. hujus lapidis.		*Gen. horum lapidum.*
		Dativo, huic lapidi.		*Dat. his lapidibus.*
		Accuſ. hunc lapidem.		*Accuſ. hos lapides.*
		Vocativo, ô lapis.		*Vocativo, ô lapides.*
		Ablat. ab hoc lapide.		*Ab. ab his lapidibus.*

Hic vel hæc bubo, Hæc virtus. Hoc animal. Hoc cubile. Hoc calcar.	Singulariter,	*N. hic & hæc parens.*	Pluraliter,	*No. hi & hæ parentes.*
		Gen. hujus parentis.		*Gen. horum & harum (parentum.*
		Dativ. huic parenti.		*Dat. his parentibus.*
		Accuſ. hunc & hanc parentem.		*A. hos & has parentes.*
		V. ô parens. (rente.		*Voc. ô parentes. (tes.*
		Ab. ab hoc & hac pa-		*A. ab his parentibus.**

IV. The fourth is when the Genitive caſe ſingular endeth in us. The Dative in ui. The Accuſative in um. The Vocative like the Nominative The Ablative in u. The Nominative plural in us. The Genitive in uum. The Dative in ibus. The Accuſative in us. The Vocative like the Nominative. The Ablative in ibus.

As in Example.

Hic gradus. Hæc porticus. Hoc cornu.	Singulariter,	*Nom. hæc manus.*	Pluraliter,	*Nominat. hæ manus.*
		Gen. hujus manus.		*Gen. harum manuum.*
		Dat. huic manui.		*Dat. his manibus.*
		Accuſ. hanc manum.		*Accuſ. has manus.*
		Vocat. ó manus.		*Vocat. ô manus.*
		Ab. ab hac manu.		*Ab. ab his manibus.*

V. The fifth is when the Genitive and Dative caſe ſingular do end in ei. The Accuſative in em. The Vocative like the Nominative. The Ablative in e. The Nominative plural in es. The Genitive in erum. The Dative in ebus. The Accuſative in es. The Vocative like the Nominative. The Ablative in ebus.

* The different terminations of Nouns of the third Declenſion, with the analogy of the Genitive caſe, are ſet down at large in the Latine Grammar.

As in Example.

Singulariter,		Pluraliter,		
Nom. hic meridies.		*Nom.* hi meridies.		
Gen. hujus meridiei.		*G.* horum meridierum.		Hæc res.
Dat. huic meridiei.		*Dat.* his meridiebus.		Hæc facies.
Ac. hunc meridiem.		*Accuſ.* hos meridies.		Hæc acies.
Voc. ô meridies.		*Vocat.* ô meridies.		
Ab. ab hoc meridie.		*Ab.* ab his meridiebus.		

Note that all Nouns of the fifth declenſion are of the feminine gender, except meridies and dies. *

The declining of Adjectives. †

A Noun Adjective of three terminations, is thus declined, after the firſt and ſecond declenſion. *Note.*

Singulariter,		Pluraliter,		
N. bonus, bona, bonũ.		*Nom.* boni, bonæ, bona.		
Ge. boni, bonæ, boni.		*G.* bonorum, bonarum,		
D. bono, bonæ, bono.		*Dat.* bonis. (bonorum.		Niger, ra, rum.
A. bonũ, bonã, bonũ.		*Ac.* bonos, bonas, bona.		Tardus, a, um,
V. bone, bona, bonũ.		*Voc.* boni, bonæ, bona.		Satur, a, um.
A. bonô, bonâ, bono.		*Abl.* tivo bonis.		

There are beſides theſe, certain Nouns adjectives of another manner of declining, which make the Genitive caſe ſingular in ius, and the Dative in i.: which be theſe that follow, with their compounds. *An except.*

Singulariter,		Pluraliter,		
N. unus, una, unum.		*Nom.* uni, unæ, una.		
Genitivo, uniuſ.		*Gen.* unorum, unarum,		
Dativo, uni.		*Dat.* unis. (unorum.		
A. unum, unam, unũ.		*Ac.* unos, unas, una.		
Voc. une, una, unum.		*Voc.* uni, unæ, una.		
Ab. uno, una, uno.		*Ablativo*, unis.		

Note that unus, a, um, hath not the plural number, but when it is joined with a word that lacketh the ſingular number: as, Unæ literæ, Una mœnia. *Note.*

In like manner are declined totus, ſolus, and alſo ullus, alius, alter, uter, and neuter: ſaving that theſe five laſt rehearſed lack the Vocative caſe. Alius *hath* Aliud *neut.*

* Since all Nouns of this declenſion are Feminines except theſe two, the Grammarian did ill to make *meridies* the paradigm.

† Of the Nature of Adjectives, ſee the Latine Grammar.

A Noun Adjective of three Articles is thus declined after the third Declension.

Levis & leve. Celeris & celere. Melior & melius.

Singulariter,

Nomin. hic hæc & hoc felix.
Gen. hujus felicis.
Dat. huic felici.
A. hunc & hanc felicem & hoc felix.
Vocat. ô felix.
Ab. ab hoc hac & hoc felice, vel felici.

Pluraliter,

N. hi & hæ felices, & hæc felicia.
Gen. horum, harum & horum felicium.
Dat. his felicibus.
Ac. hos & has felices, & hæc felicia.
V. ô felices, & ô felicia
A. ab his felicibus.

Ingens. Solers. Capax. Vetus.

Singulariter,

No. hic & hæc tristis & hoc triste.
Gen. hujus tristis.
Dat. huic tristi.
Ac. hunc & hanc tristem, & hoc triste.
V. ô tristis, & ô triste.
Abl. ab hoc hac & hoc tristi.

Pluraliter,

N. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
Ge. horum harum & horum tristium.
Dat. his tristibus.
A. hos & has tristes, & hæc tristia.
V. ô tristes, & ô tristia
A. ab his tristibus.

Comparison of Nouns.

ADjectives whose signification may increase or be diminished, may form comparison.

Three degrees of comparison. The Positive. The Comparative. The superlative.

There are three degrees of Comparison: The positive, The Comparative and the Superlative. *

The Positive betokeneth the thing absolutely without excess: as, Durus, *Hard.*

The Comparative somewhat exceedeth its Positive in signification: as, Durior, *Harder.* And it is formed of the first case of its Positive that endeth in i, by putting thereto or and us: as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius: of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius: of Dulci, hic & hæc dulcior, & hoc dulcius.

The Superlative exceedeth its positive in the

* That the superlative is no degree of Comparison, see proved at large from *Sanctius*, in the Latine Grammar.

highest

highest degree: as, Duriſſimus, *Hardeſt.* And it is formed of the firſt caſe of its Poſitive that endeth in i, by putting thereto ſ, and ſimus, as of Duri, duriſſimus, of Triſti triſtiſſimus, of Dulci dulciſſimus.

From theſe general rules are excepted theſe that follow: Bonus melior, optimus. Malus, pejor, peſſimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus plurimum. Exception. Ater. Teter. Acer.

And if the Poſitive end in er, the Superlative is formed of the Nominative caſe, by putting to rimus: as, Pulcher, pulcherrimus.

Alſo theſe nouns ending in lis, make the Superlative by changing lis into limus: as, Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other nouns ending in lis, do follow the general rule aforegoing: as, Utilis, utiliſſimus.

Alſo if a vowel come before us, it is compared by magis and maxime: as Pius, magis pius, maximè pius: Aſſiduus, magis aſſiduus, maximè aſſiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus.

Of the Pronoun.

A Pronoun is a part of Speech much like to a Noun, which is uſed in ſhewing or rehearſing.

There are fifteen Pronouns, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, whereof four have the Vocative caſe: as, Tu, meus, noſter, and noſtras; and all others lack the Vocative caſe. There are fifteen Pronouns.

To theſe may be added their compounds, Egomet, tute, idem; and alſo Qui, quæ, quod.

Theſe eight Pronouns, Ego, tu, ſui, ille, ipſe,

* *Sanctius* and *Schioppius* after him, will by no means allow the Pronoun to be a diſtinct part of Speech; nor to differ from a Noun in any thing, but the way of declining. Their reaſons are given you in the Latine Grammar.

Iſte,

Primitives. iſte hic and is are Primitives: ſo called, for becauſe they are not derived of others. And they are alſo

Demonſtratives. called Demonſtratives, becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Relatives. And theſe ſix, Hic ille, iſte, is, idem, & qui, are Relatives, becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. Theſe ſeven, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, are Derivatives: for they are derived of their primitives Mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belonging to a Pronoun. There belong to a Pronoun theſe five things, Number, Caſe and Gender, as are in a Noun, Declenſion and Perſon, as here followeth.

The declenſion of Pronouns.

There be four Declenſions of Pronouns.

The Firſt declenſion. Theſe three, Ego, tu, ſui, are of the firſt declenſion, and are thus declined.

Singulariter,	*Nominativo, Ego.*	Pluraliter,	*Nominativo, nos.*
	Genitivo, mei.		*Gen. noſtrum, vel noſtri.*
	Dativo, mihi.		*Dativo, nobis.*
	Accuſativo, me.		*Accuſativo, nos.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablativo, à me.		*Abl. à nobis.*

Singulariter,	*Nominativo, tu.*	Pluraliter,	*Nominativo, vos.*
	Genitivo, tui.		*G. veſtrum, vel veſtri.*
	Dativo, tibi.		*Dativo, vobis.*
	Accuſativo, te.		*Accuſativo, vos.*
	Vocativo, ô tu.		*Vocativo, ô vos.*
	Ablativo, à te.		*Ablativo, à vobis.*

Singulariter & Pluraliter,	*Nominativo caret.*	*Accuſat. ſe.*
	Gen. ſui.	*Vocat. caret.*
	Dativo, ſibi.	*Ablat. á ſe.*

The ſecond declenſion. Theſe ſix, Ille, ipſe, iſte, hic, is, and qui, are of the ſecond declenſion, and are thus declined.*

* Several Obſervations concerning the nature of Pronouns, their caſes, declenſions, and other accidents, ſee in the Latine Grammar.

Sing.

Singulariter,	Nom. iſte, iſta, iſtud.	Pluraliter,	Nom. iſti, iſtæ, iſta.
	Genitivo, iſtius.		Ge. iſtorum, iſtarum,
	Dativo, iſti.		Dat. iſtis. (iſtorum.
	A. iſtum, iſtã, iſtud.		Acc. iſtos, iſtas, iſta.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Abl. iſto, iſtâ, iſto.		Ablativo, iſtis.

Ille **is declined like** iſte, **and alſo** ipſe, **ſaving that the neuter gender in the nominative caſe, and in the accuſative caſe ſingular maketh** ipſum.

Nominativo hic, hæc, hoc, Genitivo hujus, Dativo huic: **as afore in the Noun.**

Singulariter,	Nominat. is, ea, id.	Pluraliter,	Nominativo, ii, eæ, ea.
	Genitivo, ejus.		Ge. eorum, earum, eorum.
	Dativo, ei.		Dativo, iis, vel eis.
	Accuſ. eum, eam, id.		Accuſativo, eos, eas, ea.
	Vocativo caret,		Vocativo caret.
	Ablativo eo, ea, eo.		Ablativo, iis, vel eis.

Singulariter,	Nom. qui, quæ, quod.	Pluraliter,	N. qui, quæ, quæ. (rum.
	Genitivo, cujus.		G. quorum, quarũ, quo-
	Dativo, cui.		Dat. quibus vel queis.
	Ac. quem, quã, quca.		Acc. quos, quas, quæ.
	Vocat. caret. (qui.		Vocativo caret.
	A. quo, qua, quo, vel		Abl. quibus vel queis.

Likewiſe Quis & Quid **be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Alſo** Quiſquis **is thus declined,**

Nom.	Quiſquis, / Quicquid	Ac	Quicquid,	Abl.	Quoquo, / Quaqua, / Quoquo.

The compounds of Quis.

Where note, that Quid **is always a ſubſtantive of the neuter gender.** * *Note.*

Theſe five, Meus, tuus, ſuus, noſter **and** veſter **are of the third declenſion, and are declined like Nouns Adjectives of three terminations, in this wiſe:** The third declenſion.

* *Quid* is not properly a Subſtantive, tho it be commonly uſed Subſtantively, as ſeveral other Adjectives are; and then there is an Ellipſis of the word *negotium*, which is the ſame as *res* or thing.

Sing.

Singulariter.	*Nom.* meus, mea, meum.	Pluraliter.	*Nom.* mei, meæ, mea.
	Gen. mei, meæ, mei.		*Ge.* meorum, m arum,
	Dativ. meo, meæ, meo.		*Dat.* meis. (meorum.
	A. meum, meam, meum.		*Ac.* meos, meas, mea.
	Voc. mi, mea, meum.		*Voc.* mei, meæ, mea.
	Abl. meo, meâ, meo.		*Ab.* meis.

The fourth declenſion. So is noſter declined, and tuus, ſuus, veſter, ſaving that theſe three laſt do lack the Vocative caſe.

Noſtras, veſtras, and this noun cujas, are of the fourth declenſion, and are thus declined.

Singulariter,	*N.* hic & hæc noſtras, & hoc noſtrate.	Pluraliter,	*N.* hi & hæ noſtrates, & hæc noſtratia.
	Genit. hujus noſtratis.		*G.* horum, harum & horum noſtratium.
	Dativo, huic noſtrati.		*Da.* his noſtratibus.
	A. hunc & hanc noſtratem, & hoc noſtrate.		*A.* hos & has noſtrates & hæc noſtratia.
	Vocativo, ô noſtras, & ô noſtrate.		*Voc.* ô noſtrates, & ô noſtratia.
	A. ab hoc hac & hoc noſtrate, vel noſtrati.		*A.* ab his noſtratibus

Note. Here is to be noted, that noſtras, veſtras, and this noun cujas, are called Gentiles, becauſe they properly betoken pertaining to countries or nations, to ſects or factions.

A Pronoun hath three perſons. *

Perſons three. The firſt perſon ſpeaketh of himſelf: as, ego, *I*, Nos, *Wee*.

The ſecond perſon is ſpoken to: as, Tu, *Thou*, Vos, *Ye*. And of this perſon is alſo every Vocative caſe.

The third perſon is ſpoken of: as, Ille, *He*: Illi, *They*: and therefore all Nouns, Pronouns, and Participles are of the third perſon.

* *Sanctius* and *Scbiopius* after him owning no diſtinction between a Noun and a Pronoun, by conſequence allow them no Perſon, but only a capacity of being accommodated to the perſons of the Verb.

OF

OF A VERB.

A Verb is a part of ſpeech, declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as, Amo, *I love*: or ſuffering, as, Amor, *I am loved*: or being, as, Sum, *I am*. A verb.

Of Verbs ſuch as have perſons, are called Perſonals: as, Ego amo, tu amas. And ſuch as have no perſons, are called Imperſonals: as, Iædet, *it irketh*. Oportet, *it behooveth*.

Of Verbs Perſonals there are five kinds, Active, Paſſive, Neuter, Deponent and Commune. Verbs perſonals.

A Verb Active endeth in o, and betokeneth to do: as, Amo, *I love*: and by putting to r, it may be a Paſſive: as, Amor. Active.

A Verb Paſſive endeth in or, and betokeneth to ſuffer: as, Amor, *I am loved*: and by putting away r, it may be an Active: as, Amo. Paſſive.

A Verb Neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Paſſive: as, Curro, *I run*, Sum, *I am*. And it is engliſhed ſometime Actively; as, Curro, *I run*: and ſometime Paſſively; as, Ægroto, *I am ſick*. Neuter.

A Verb Deponent endeth in r, like a Paſſive, and yet in ſignification is but either Active; as, Loquor verbum, *I ſpeak a Word*: or Neuter; as, Glorior, *I boaſt*. Deponent.

A Verb Commune endeth in r, and yet in ſignification is both Active and Paſſive: as, Oſculor te, *I kiſs thee*. Oſculor à te, *I am kiſſed of thee*. Commune.

* That Verbs commonly call'd Impersonals, are not really ſo; and that Infinitives only deſerve that appellation, ſee demonſtrated in the Latine Grammar: where alſo the following Diviſion is largely treated of, and proved be to taken up upon no good grounds.

MOODS.

MOODS.

Moods six. There are six Moods: the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potential, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative. The Indicative mood sheweth a reason true or false, as, Ego amo *I love*: Or else asketh a question; as, Amas tu? *dost thou love?*

Imperative. The Imperative biddeth or commandeth: as, Ama, *love thou.*

Optative. The Optative wisheth or desireth with these signs, *Would God, I pray God,* or *God grant*, as, Utinam amem *I pray God, I love*: and hath commonly an Adverb of wishing joined with it.

Potential. The Potential mood is known by these signs *May, can, might, would, should, could,* or *ought*: as Amem, *I may,* or *can love*: without an Adverb joined with it.

Subjunctive. The Subjunctive mood hath evermore some Conjunction joined with it: as Cum amarem, *When I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth upon another verb in the same sentence, either going before, or coming after: as, Cum amarem, eram miser: *When I loved, I was a wretch.*

Infinitive. The Infinitive signifieth to do, to suffer, or to be: and hath neither number nor person nor nominative case before it: and is known commonly by this sign *To*: as, Amare, *To love.* Also when two Verbs come together without any Nominative case between them, then the later shall be the Infinitive mood: as, Cupio discere, *I desire to learn.*

Sanctius and *Sciopius* after him have laid aside all Moods of Verbs, and distinguish the Tenses by calling them *Præsens primum* and *secundum*, &c. The reasons they give for this change, see in the Latine Grammar.

GERUNDS.

GERUNDS.

THere be moreover belonging to the Infinitive mood of Verbs certain voices called Gerunds, ending in di, do, and dum: which have both the active and passive signification: as, Amandi, *Of loving, or of being loved.* Amando, *in loving*, or *in being loved.* Amandum, *to love*, or *to be loved.* Gerunds three; di, do, dum.

SUPINES.

THere be also pertaining unto Verbs, two Supines: the one ending in um, which is called the first Supine, because it hath the signification of the Verb Active: as. Eo amatum, *I go to love.* And the other in u, which is called the later Supine, because it hath for the most part the signification passive: as, Difficilis amatu, *Hard to be loved.* Supines two, in um & u.

TENSES.

THere are five Tenses or Times: the Present tense, the Preterimperfect, the Preterperfect, the Preterpluperfect, and the Future tense. Tenses five.

The Present tense speaketh of the time that now is: as, Amo, *I love.* Present tense.

The Preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, Amabam, *I loved* or *did love.* Preterimperfect.

The Preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this sign *Have*: as, Amavi, *I have loved.* Preterperfect.

The Preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this sign *Had*: as, Amaveram, *I had loved.* Preterpluperfect.

The Future tense speaketh of the time to come, with this sign *shall* or *will*: as, Amabo, *I shall or will love.* Future.

* Of the nature of Gerunds and Supines, see the Observations in the Latine Grammar: where tis proved at large that they are only Verbal Nouns, tho subject to some irregularity.

PER-

PERSONS.

Persons three.

There are also in Verbs three * persons in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I love*. Tu amas, *Thou loveſt*. Ille amat, *He loveth*. Pluraliter, Nos amamus, *We love*. Vos amatis, *Ye love*, Illi amant, *They love*.

CONJUGATIONS.

Conjugations four.

Verbs have four Conjugations, which are known after this manner.

The firſt Conjugation hath a long, before re and ris, as, Amare, amāris.

The ſecond Conjugation hath e long, before re and ris: as, Docēre, docēris.

The third Conjugation hath e ſhort, before re and ris: as, Legĕre, legĕris.

The fourth Conjugation hath i long, before re and ris: as, Audire, audīris.

Verbs in O, of the four Conjugations. are declined after theſe examples.

AMo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus. } To love.

Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, docturus. } To teach.

Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus. } To read.

Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus. } To hear.

* The opinion of *Sanctius* concerning the nature of a perſon, ſee in the Latin Grammar.

Indica-

Indicative Mood, Preſent tenſe ſingular.

I love, thou loveſt, He loveth, We love, Ye love, They love
or, or, or, or, or, or,
do love. doſt love. doth love. do love. do love, do love.

Amo, amas, amat.	*pluraliter,*	Amamus, amatis, amant.
Doceo, doces, docet.		Docemus, docetis, docent.
Lego, legis, legit.		Legimus, legitis, legunt.
Audio, audis, audit.		Audimus, auditis, audiunt.

Perterim-perfect tenſe ſingular.	Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam,	*I loved* or *did love.*	bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.
Preterperfect tenſe ſingular.	Amavi, Docui, Legi, Audivi,	*I have loved.*	iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, ērunt, vel ēre.
Preterpluperfect tenſe ſingular.	Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram,	*I had loved.*	ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.
Future tenſe ſingular.	Amabo, Docebo, Legam, Audiam,	*I ſhall* or *will love.*	bis, bit. *Plur.* bimus, bitis, bunt. / es; et. *Plur.* emus, etis, ent.

Imperative Mood.

	Love thou.	*Love he, or let him love.*	*Love we, or let us love.*	*Love ye.*	*Love they, or let them love.*
Preſent tenſe ſingular.	Ama, amet, amato: amato.		*Pl.* amemus.	amate, ament, amatote: amanto.	
	Doce, doceat, doceto: doceto		*Pl.* doceamus.	docete, doceant, docetote: docento	
	Lege, legat, legito: legito.		*Pl.* legamus.	legite, legant, legitote: legunto.	
	Audi, audiat, audito: audito.		*Pl.* audiamus.	audite, audiant, auditote: audiūto.	

Optative

Optative Mood.

God grant I love.

Present tens. sing. utinam { Amem, ames, amet. *Pl.* utin. amemus, ametis, ament. / Doceam, / Legam, / Audiam, } as, at. *Plur.* utin. amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. utinam { Amarem, / Docerem, / Legerem, / Audirem, } *Would God I loved*, or *did love.* res, ret. *Plur.* utin. remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular, utinam { Amaverim, / Docuerim, / Legerim, / Audiverim, } *I pray God I have loved.* ris, rit. *Plur.* utin. rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing. utinam { Amaviſſem / Docuiſſem, / Legiſſem / Audiviſſem } *Would God I had loved.* ſes, ſet. *Pl.* utin. ſemus, ſetis, ſent.

Future tense singular, utinam { Amavero, / Docuero, / Legero, / Audivero, } *God grant I ſhall* or *will love hereafter.* ris, rit. *Pl.* utin. rimus, ritis, rint.

Potentiall Mood.

I may or *can love.*

Present tense sing. { Amem, ames, amet. *Pl.* amemus, ametis, ament. / Doceam, / Legam, / Audiam, } as, at. *Pl.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. { Amarem, / Docerem, / Legerem, / Audirem, } *I might, would, ſhould, ought* or *could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperfect tense sing. { Amaverim, / Docuerim, / Legerim, / Audiverim, } *I might, would, ſhould* or *ought to have loved.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preter-

reterplu- perfect tense sing.	Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem,	*I might, would, ſhould* or *ought to (had loved.* ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.
uture tense ſing.	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	*I may* or *can love hereafter.* ris, rit. *Pl.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood.

When I love.

reſent tenſe ſing. Cùm	Amem, ames, amet. *P. Cùm* amemus, ametis, ament. Doceam, Legam, Audiam,	as, at. *Plur. Cùm* amus, atis, ant.
reterim- perfect tenſe ngular. Cùm	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	*When I loved* or *did love.* res, ret. *Pl. Cùm* remus, retis, rent.
reterper- fect tenſe ngul. Cùm	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,	*When I have loved.* ris, rit. *Pl. Cùm* rimus, ritis, rint.
eterplu- perfect tenſe ngul. Cùm	Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem	*When I had loved.* ſes, ſet. *Pl. Cùm* ſemus, ſetis, ſent.
uture tenſe ſing. Cùm	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	*When I ſhall* or *will love.* ris, rit. *Plu. cùm* rimus, ritis, rint.

Infinitive Mood

reſent and reterimper- fect tenſe.	Amare, Docere, Legere, Audire,	To	Love. Teach. Read. Hear.

Optative Mood.

God grant I love.

Present tense. sing. utinam — Amem, ames, amet. *Pl.* utin. amemus, ametis, ament. / Doceam, / Legam, / Audiam, } as, at. *Plur.* utin. amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. utinam — Amarem, / Docerem, / Legerem, / Audirem, } *Would God I loved*, or *did love.* res, ret. *Plur.* utin. remus, retis, rent.

Preterperfect tense singular, utinam — Amaverim, / Docuerim, / Legerim, / Audiverim, } *I pray God I have loved.* ris, rit. *Plur.* utin. rimus, ritis, rint.

Preterpluperfect tense sing. utinam — Amaviſſem / Docuiſſem, / Legiſſem / Audiviſſem } *Would God I had loved.* ſes, ſet. *Pl.* utin. ſemus, ſetis, ſent.

Future tense singular, utinam — Amavero, / Docuero, / Legero, / Audivero, } *God grant I ſhall* or *will love hereafter.* ris, rit. *Pl.* utin. rimus, ritis, rint.

Potentiall Mood.

I may or *can love.*

Present tense sing. — Amem, ames, amet. *Pl.* amemus, ametis, ament. / Doceam, / Legam, / Audiam, } as, at. *Pl.* amus, atis, ant.

Preterimperfect tense sing. — Amarem, / Docerem, / Legerem, / Audirem, } *I might, would, ſhould, ought* or *could love.* res, ret. *Plur.* remus, retis, rent.

Preterperfect tense sing. — Amaverim, / Docuerim, / Legerim, / Audiverim, } *I might, would, ſhould* or *ought to have loved.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.

Preter-

reterplu-	Amaviſſem,	*I might, would, ſhould* or *ought to*
rfect	Docuiſſem,	*(had loved.*
enſe ſing.	Legiſſem,	ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.
	Audiviſſem,	
	Amavero,	*I may* or *can love hereafter.*
uture	Docuero,	
nſe ſing.	Legero,	ris, rit. *Pl.* rimus, ritis, rint.
	Audivero,	

Subjunctive Mood.

When I love.

	Amem, ames, amet. *P. Cùm* amemus, ametis, ament.	
reſent	Doceam,	
nſe ſing.	Legam,	as, at. *Plur. Cùm* amus, atis, ant.
Cùm	Audiam,	
reterim-	Amarem,	*When I loved* or *did love.*
rfect tenſe	Docerem,	
ngular.	Legerem,	res, ret. *Pl. Cùm* remus, retis, rent.
Cùm	Audirem,	
reterper-	Amaverim,	*When I have loved.*
ct tenſe	Docuerim,	
ngul.	Legerim,	ris, rit. *Pl. Cùm* rimus, ritis, rint.
Cùm	Audiverim,	
eterplu-	Amaviſſem,	*When I had loved.*
rfect tenſe	Docuiſſem,	
ngul.	Legiſſem,	ſes, ſet. *Pl. Cùm* ſemus, ſetis, ſent.
Cùm	Audiviſſem	
uture	Amavero,	*When I ſhall* or *will love.*
nſe ſing.	Docuero,	
Cùm	Legero,	ris, rit. *Plu. cùm* rimus, ritis, rint.
	Audivero,	

Infinitive Mood

reſent and	Amare,	To	Love.
reterimpe-	Docere,		Teach.
ct tenſe.	Legere,		Read.
	Audire,		Hear.

Preterperfect & Preterpluperfect tense. Amaviſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiviſſe, — To have or had — Loved. Taught. Read. Heard.

Future tense Amaturum, Docturum, Lecturum, Auditurum, eſſe, To love, teach, read, hear, hereafter.

Gerunds. Amandi, of loving, do, in loving, dum, to love. Docendi, of teaching, do, in teaching, dum, to teach. Legendi, of reading, do, in reading, dum, to read. Audiendi, of hearing, do, in hearing, dum, to hear.

Supines. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, — To — love, teach, read, hear. — Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, — To be — loved. taught. read. heard.

A Participle of the preſent tenſe. Amans, loving. Docens, teaching. Legens, reading. Audiens, hearing.

The participle of the firſt future tenſe. Amaturus, to love or about to love. Docturus, to teach or about to teach. Lecturus, to read or about to read. Auditurus, to hear or about to hear.

Before we decline any Verbs in or, **for ſupplying of many tenſes lacking in all ſuch Verbs, we muſt learn to decline this Verb** Sum, **in this wiſe following.**

Sum, es, fui, eſſe, futurus. **To be.**

Indicative Mood.

Preſent tenſe ſingular. Sum, I am: es, eſt. *Plural.* Sumus, eſtis, ſunt.

Preterimperfect tenſe ſin. Eram, I was: eras, erat. *Plur.* eramus, eratis, erant.

Preterperfect tenſe ſing. Fui, I have been: fuiſti, fuit. *Plural.* fuimus, fuiſtis, fuerunt vel fuere.

Preterplu-

Preterpluperfect tense sin. Fueram, **I had been**: fueras, fuerat. *Plural.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular. Ero, **I shall or will be**: eris, erit. *Pluraliter,* erimus, eritis, erunt.

Imperative Mood.

Pres. tense sing. Sis, Es, Esto. **Be thou** Sit, Esto. *Plur.* Simus, Sitis, Este, Estote, Sint, Sunto.

Optative Mood.

Present tense sing. utinam Sim, **I pray God I be**: sis, sit. *Plur.* utinam simus, sitis, sint.

Preterimperf. tense sin. uti. Essem, **would God I was**: esses, esset. *plur.* utinam essemus, essetis, essent.

Preterperfect. tense sin. uti. Fuerim, **I pray God I have been**: fueris, fuerit. *pl.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluper-tense sing. uti. Fuissem, **would God I had been**: fuisses, fuisset. *plur.* utin. fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singul. uti. Fuero, **God grant I be hereafter**: fueris, fuerit. *plur.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Potential Mood.

Present tense singular. Sim, **I may or can be**: sis, sit. *Plur.* simus, sitis, sint.

Preterimperf. tense singul. Essem, **I might or could be**: esses, esset. *plur.* Essemus, essetis, essent.

Preterperfect tense singular. Fuerim, **I might, could, should, or ought to have been**: fueris, fuerit. *pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tense singular. Fuissem, **I might, could, should, or ought to had been**: fuisses, fuisset. *Plur.* fuissemus, fuissetis, fuissent.

Future tense singular. Fuero, **I may or can be hereafter**: fueris, fuerit. *pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjunctive Mood.

Preſent tenſe ſingul. Cùm { Sim, **when I am**: ſis ſit. *Plural. Cùm* ſimus, ſitis, ſint.

Preterimperfect tenſe ſin. Cùm { Eſſem, **when I was**: eſſes, eſſet. *Plur. Cùm* eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preterperfect tenſe ſingul. Cùm { Fuerim, **when I have been**: fueris, fuerit. *Plur. Cùm* fuerimus, fueritis, fuerint.

Preterpluperfect tenſe. ſin. Cùm { Fuiſſem, **when I had been**: fuiſſes, fuiſſet. *Plural. Cùm* fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſingul. Cùm { Fuero, **when I ſhall or will be**: fueris, fuerit. *Plur. Cùm* fuerîmus, fuerîtis, fuerint.

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe. Eſſe. **To be** { *Preterperfect and preterpluperfect tenſe.* } Fuiſſe, { **to have or had been.**

Future tenſe. [Fore vel futurum eſſe, **To be hereafter.**

Verbs in *or* of the four Conjugations are declined after theſe examples.

AMor, amâris vel amâre, amatus ſum vel fui, amari, amatus, amandus. **To be loved.**

Doceor, docêris vel docêre, doctus ſum vel fui, docêri, doctus, docendus. **To be taught.**

Legor, legeris vel legere, lectus ſum vel fui, legi, lectus, legendus. **To be read.**

Audior, audîris vel audîre, auditus ſum vel fui, audîri, auditus, audiendus. **To be heard.**

Indicative Mood.

I am loved.

Preſent tenſe. n. { Amor, amâris vel amâre, amatur. / Doceor, docêris vel docere, docetur. / Legor, legêris vel legêre, legitur. / Audior, audîris vel audire, auditur. } *Plwaliter* { mur, mini, ntur.

Preterim-

Preterim-perfect tenſe ſingular.	Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar,	*I was loved.*	baris vel bare, batur. *Plural.* bamur, bamini, bantur.
Preterper-fect tenſe ſingul.	Amatus, Doctus, Lectus, Auditus,	*I have been loved* ſum, vel fui,	tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Pl.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuerunt vel fuêre.
Preterplu-perf. tenſe ſingular.	Amatus, Doctus, Lectus, Auditus,	*I had been loved* eram vel fueram,	tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.
Future tenſe ſing.	Amabor, Docebor, Legar, Audiar,	*I ſhall* or *will be loved.* beris vel bere, itur. *Pl.* bimur, imini, untur. éris vel êre, etur. *Pl.* êmur, êmini, entur.	

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be ye loved.*	*Let them be loved.*
Preſent tenſe ſingular.	Amare, amator:	ametur, amator.	*Pl.* amemur.	Amamini, amaminor:	amentur, amantor.
	Docere, docetor:	doceatur, docetor	*Plu.* doceamur.	Docemini, doceminor:	doceantur, docentor.
	Legere, legitor:	legatur, legitor.	*Plu.* legamur.	Legimini, legiminor,	legantur, leguntor.
	Audire, auditor,	audiatur, auditor,	*P.* audiamur.	Audimini, audiminor:	audiantur, audiuntor.

Optative Mood.

God Grant I be loved.

Preſent tenſe ſingular. Utinam	Amer, Docear, Legar, Audiar,	éris vel êre, étur. *Pl. uti.* êmur, êmini, entur, aris vel are, atur. *Plu. uti.* amur, amini, antur.	

Preterim perfect ten. sing. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, utinam — *would God I were loved.* reris vel rére, retur. *Pl. uti.* remur, remini, rentur.

I pray God I have been loved.

Preterperfect tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, utinam — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl. utin.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Would God I had been loved.

Preterpluperfect ten. singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, utinam — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl. utin.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

God grant I be loved hereafter.

Future tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, utinam. — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl. utin.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potential Mood.

I may or can be loved.

Present tense singular. Amer, Docear, Legar, Audiar — eris vel êre, êtur. *Pl.* êmur, êmini, entur. aris vel are, atur. *Plur.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tense singular. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — *I would, should,* or *ought to be loved.* reris vel rere, retur. *Pl.* remur, remini, rentur.

I would, should, or *ought to have been loved.*

Preterperfect tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

I would, should, or *ought to had been loved.*

Preterpluperfect tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Plur.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

I may

I may or *can be loved hereafter.*

Future tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive Mood.

When I am loved.

Present tense singular. Amer, Docear, Legar, Audiar, } êris vel êris, êtur. *Pl. Cùm* êmur, êmini, entur. } antur.

Cum } aris vel are, atur. *Pl. Cùm* amur, amini,

Preterimperfect ten. singular. Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } rêris vel rêre, rêtur. *Pl. Cùm* rêmur, rêmini, rentur.

When I was loved.

When I have been loved.

Preterperfect tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl. Cùm* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Cum

When I had been loved.

Preterpluperfect ten. singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl. Cum* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Cum

When I shall or *will be loved.*

Future tense singular. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Pl. cùm* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Cum

Infinitive Mood.

Present and Preterimperfect tense. Amari, Doceri, Legi, Audiri, } To be { Loved, Taught, Read, Heard.

Preter-

Preterf. tenſe and preterplu-perf. tenſe.	Amatum, Doctum, Lectum, Auditum,	esſe vel fuiſſe.	**To have or had been loved.**
Future tenſe.	Amatum iri, vel amandum eſſe, Doctum iri, vel docendum eſſe, Lectum iri, vel legendum eſſe, Auditum iri, vel audiendum eſſe	**To be**	**loved taught read heard hereafter.**
A participle of the preterperfect tenſe.	Amatus, Doctus, Lectus, Auditus		**Loved. Taught. Read. Heard.**
A participle of the Future in Dus.	Amandus, Docendus, Legendus, Andiendus,	**To be**	**Loved. Taught. Read. Heard.**

Of certain Verbs going out of Rule, *which are declined and formed,*

in manner following.

Poſſum, potes, potui, poſſe, potens: **To may or can.**

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: ſupinis caret: volens: **To will or to be willing.**

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: ſupinis caret, nolens: **To nill or to be unwilling.**

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: ſupinis caret: malens: **To have rather or to be more willing.**

Edo, edis vel es, edi, edere vel eſſe: edendi, edendo, edendum: eſum eſu, vel eſtum eſtu: edens, eſurus vel eſturus: **To eat.**

Fio, fis, factus ſum vel fui, fieri: factus, faciendus: **To be made or to be done.**

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo ferendum: latum, latu: ferens, laturus: **To bear or ſuffer.**

Feror, ferris vel ferre, latus ſum vel fui, ferri: latus, ferendus: **To be born or ſuffered.**

Indicative

Indicative Mood.

Present tense singu.

Possum, potes, potest
Volo, vis, vult.
Nolo, nonvis, nonvult.
Malo, mavis, mavult
Edo, edis vel es, edit vel est.
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel ferre, fertur.

Pluraliter.

Possumus, potestis, possunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, nonvultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel estis, edunt.
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Preterimperfect tense singular.

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam, } as, at. *Plural.* amus, atis, ant.
Ferebar, baris vel bare, batur. *Pl.* bamur, bamini, bantur.

Preterperfect tense singular.

Potui,
Volui,
Nolui, } Malui, Edi, Tuli, } isti, it. *Pl.* imus, istis, érunt vel ére.

Factus, Latus } sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Pl.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuerunt vel fuêre.

Preterpluperfect tense singular.

Potueram,
Volueram,
Nolueram, } Malueram, Ederam, Tuleram, } ras, rat. *Pl.* ramus, ratis, rant.

Factus, Latus, } eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Pl.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singular.

Potero, eris, erit. *Pl.* poterimus, eritis, erunt.
Volam,
Nolam,
Malam, } Edam, Fiam, Feram, } es, et. *Pl.* emus, etis, ent.
Ferar, ferêris vel ferêre, feretur. *Plural.* feremur, feremini, ferentur.

Possum, Volo, Malo, have no Imperative Mood.

Imperative Mood.

Preſent tenſe ſingular.

Noli, nolito. *Pluraliter* Nolite, nolitote.

Es, eſto,	edat.		edite, eſte,	Edant,
ede,	eſto,	*P.* Eda-	eſtote,	edun-
edito:	edito,	mus,	editote:	to.
Fito tu:	Fiat,	*P.* Fia-	Fite,	Fiant,
	Fito:	mus,	fitote:	fiunto.
Fer,	Ferat,	*P.* Fe-	Ferte,	Ferant,
ferto:	ferto:	ramus,	Fertote:	ferunto.
Ferre,	Feratur,	*P* Fe-	Ferimini,	Ferãtur,
fertor:	fertor:	ramur,	feriminor:	ferũtor.

Optative Mood.

Preſent tenſe ſingular. Utinam

Poſſim, Velim, Edam, Fiam, Feram, Nolim, Malim, is, it. *Pl. utinam* imus, itis, int. as, at, *Plur. utinam* amus, atis, ant.

Ferar, raris vel rare, ratur. *P. ut.* amur, amini, antur.

Preter-imperf. ten. ſin. Utinam

Poſſem, Vellem, Nollem, Mallem, Ederem vel eſſem, Fierem, Ferrem, es, et. *Pl. utinam* emus, etis, ent.

Ferrer, reris vel rere, retur. *Pl. ut.* remur, remini, rentur.

Preter-perfect ten. ſin. Utinam

Potuerim, Voluerim, Noluerim, Maluerim, Ederim, Tulerim, ris, rit. *Pluraliter utinam* rimus, ritis, rint.

Factus, Latus, ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *Plur. ut.* ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Preter-pluperf. ten. ſin. Utinam

Potuiſſem, Voluiſſem, Noluiſſem, Maluiſſem, Ediſſem, Tuliſſem, ſes, ſet. *Plur. utinam* ſemus, ſetis, ſent.

Factus, Latus, Eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *Pl. ut.* eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

Future tense singular.
Potuero, Voluero, Noluero, } Maluero, Edero, Tulero, } ris, rit. *Plur. utinam* rimus, ritis, rint,

Utinam
Factus, Latus, } ero vel fuero, rus eris vel fueris, rus erit vel fuerit. *Pl. uti.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potential and the Subjunctive Mood are formed like the Optative in voice, and do differ only in signification and sign of the Mood.

Infinitive Mood.

Present tense & Preterimperf. tens.
Posse, Velle, Nolle, Malle, Edere vel esse, Ferre, Fieri, Ferri, } *Preterperf. & Preterpluperfect tense.* Potuisse. Voluisse. Noluisse. Maluisse. Edisse. Tulisse. Factum esse vel fuisse. Latum esse vel fuisse.

Future tense.
Esurum esse, Laturum esse. } Factum iri, vel faciendum esse. Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and queo make ibam and quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative Mood, and ibo and quibo in the future tense: and in all other moods and tenses are varied like verbs in o of the fourth Conjugation, saving that they make their Gerunds, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, queundum.

Tenses formed of the Preterperfect tense.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood, are formed the Preterpluperfect tense of the same mood; the Preterperfect tense the Preterpluperfect tense, and the Future tense of the Optative mood, the Potential mood, and the Subjunctive mood, the Preterperfect tense, and the Preterpluperfect tense of the Infinitive mood: as of Amavi, are formed, Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into e short: and amavissem, amavisse, keeping i still.

Impersonals

Impersonals. IMpersonals are declined throughout all Moods and tenses in the voice of the third person singular only: as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this sign *It*: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

OF THE PARTICIPLE.

A* Participle is a part of speech, derived of a Verb, and taketh part of a Noun, as Gender, case and declension: and part of a Verb, as tense and signification: and part of both, as number and figure.

Four kinds of participles. There are four kinds of Participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

Present tense. A Participle of the Present tense, hath its English ending in *ing*: as, *Loving*, and its Latin in ans, or ens: as, Amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicative Mood, by changing the last syllable unto ns: as, Amabam, amans. Audiebam, audiens. Auxiliabar auxilians. Poteram, potens.

The first Future in rus. A participle of the Future in rus betokeneth to do, like the Infinitive mood of the Active voice: as, Amaturus, *To love* or *about to love*. And it is formed of the later Supine by putting to rus: as, Doctu, docturus.

* *Sanctius* treats of the participle as a distinct part of Speech. But in that he pretends to comply rather with the Grammarians then with the truth: for indeed a participle is only a Noun that partakes of some accidents of the Verb, as tense & rection, and from thence hath its appellation. See more of its nature in the Latine Grammar.

A Participle of the Preter tense hath its English ending in *d*, *t*, or *n*; as, *Loved*, *taught*, *slain*: and its Latin in tus, sus, xus; as Amatus, visus, nexus: and one in uus, as, Mortuus. And it is formed of the later Supine, by putting to s: as, Lectu, lectus, except Mortuus. Preter tense.

A Participle of the Future in dus betokeneth to suffer like the Infinitive Mood of the Passive voice: as, Amandus, *to be loved*: And it is formed of the Genitive case of the Participle of the Present tense by changing tis into dus: as: Amantis, amandus; legentis, legendus. And it is also found to have the signification of the Participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *in reading old Authors thou dost profit*. The second Future tense in dus.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the Supines come two Participles, one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of Amo cometh Amans, amaturus; of Curro, currens, cursurus. Of an active come two participles.

Of a verb Passive whose Active hath the Supines come two Participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of Amor cometh Amatus, amandus. Of a passive come two.

Of a verb Deponent come three Participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus: as of Auxilior cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after it, it may form also a Participle in dus: as of Loquor, loquendus.

Of a verb Commune come four Participles: as of largior cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune four.

Participles of the present tense are declined like Nouns Adjectives of three Articles: as, Nominativo, hic, hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Participles of other tenses are declined like Nouns Adjectives of three divers endings: as,

Amaturus

Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERB.

AN * Adverb is a part of ſpeech joined to the Verbs, to declare their ſignification.

Adverbs ſome are of time: as, Hodiè, cras, heri, perendiè, olim, aliquando, nuper, quando.

Some are of
- Place: as, Ubi, ibi, hic, iſtic, illic, intus, foris.
- Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum.
- Order: as, Indè, deinde, denique, poſtremo.
- Asking, or doubting: as, Cur, quare, undè, quorſum, num, nunquid.
- Calling. as, Heùs, ô, ehodum.
- Affirming: as, Certe, næ, profectò, ſanè, ſcilicet, licèt, eſtò.
- Denying: as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.
- Swearing: as, Pol, ædepòl, hercle, mediusfidius.
- Exhorting: as, Eja, agè, agitè, agedum.
- Flattering: as, Sodes, amabo.
- Forbidding: as, Nè.
- Wiſhing: as, Utinam. ſi, ô ſi, ô.
- Gathering together: as, Simul, unà, pariter, non modò, non ſolùm.
- Parting: as, Seorſim, ſigillatim, vicatim.
- Chooſing: as, Potiùs, imò.
- A thing not finiſhed: as, Penè, ferè, propè, vix, modò, non.

* An Adverb takes its name from being joined with the Verb, to expreſs the manner & circunſtances of actions and paſſions; but it is alſo added to a Noun, and Participle, as, *bene doctus, valde mane, ſcite pingens*, &c

Some

Some are of
- Shewing: as, En, ecce.
- Doubting: as, Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.
- Chance: as, Forte, fortuito.
- Likeness: as, Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velut.
- Quality: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantity: as, Multùm, parùm, minimùm.
- Comparison: as, Tam, quàm, magis, minùs, maximè.

Certain Adverbs are compared: as, Doctè, doctiùs, doctissimè. Fortiter, fortius, fortissimè. Propè, propiùs, proximè.

Also the voices of Prepositions, if they be set alone, not having any casual word to serve unto, joined with them, are not Prepositions, but are changed into Adverbs: as, Qui ante non cavet post dolebit, **He that beware not afore shall be sorry afterward.** Coràm laudare, & clàm vituperare, inhonestum est. **In presence to commend one, and behind the back to dispraise, is an unhonest point.**

OF A CONJUNCTION.

A Conjunction is a part of speech, that* joineth words and sentences together

Of Conjunctions some are Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some are
- Disjunctives: as, Aut, ve, vel, seu, sive.
- Discretives: as, Sed, quidem, autem, vero, at, ast.
- Causals, as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quòd, quum, quoniam, and quando set for quoniam.
- Conditionals: as, Si, sin, modò, dum, dummodo.

* A Conjunction doth not properly join words together, but only sentences. For *vir bonus & doctus*, is for, *vir bonus, & vir doctus*: *non ruri, sed Romæ vivit*, for, *non ruri vivit, sed Romæ vivit*: *emi equum centum aureis & pluris*, for, *emi equum centum aureis & emi equum pretio pluris aris.*

Exceptives

Some be
- Exceptives: as, Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatives: as, Ne, an, utrùm, necne, anne, nonne.
- Illatives: as, Ergo, ideò, igitur, quare, itaque, proin.
- Adversatives: as, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, estò.
- Redditives to the same: as, Tamen, attamen.
- Electives: as, Quàm, ac, atque.
- Diminutives: as, Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Preposition is a part of Speech most commonly set before other parts, either in Apposition: as, Ad patrem: or else in Composition: as Indoctus.

These Prepositions following serve to *the Accusative case.*

Ad, To.
Apud, At.
Ante, Before.
} Adversus, Adversum. } Against.

Cis, On this side.
Citra.
Circum, Circa, About.
Contra, Against.
Erga, Towards.
Extra, Without,
Intra, Within.
Inter, Between.
Infra, Beneath.
Juxta, Beside, or nigh to.
Ob, For.

Ponè, Behind.
Per, By, or thro.
Propè, Nigh.
Propter, For.
Ultra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Above.
Circiter, About.

Secundum

Secundùm, Poſt, } After. { Uſque. Until. Secus, By.
Trans, On the further ſide. { Verſus, Towards. Penes, In the power. *

Where note, that Verſus is ſet after its caſual word: as, Londinum verſus, towards London.
And likewiſe may Penes be ſet alſo.

Theſe Prepoſitions following ſerve to the Ablative caſe.

A ab, abs, From or fro. } { Pro, For. Cum, With. { Præ, Before or in compariſon. Coram, Before, or in preſence. { Palam, Openly.
Clam, Privily. { Sine, } Without. De, E, Ex, } Of or fro. { Abſque. Tenus, Until, or up to.

Where note that if the caſual word joined with Tenus, be the plural number, it ſhall be put in the Genitive caſe, and be ſet before tenus: as, Aurium tenus, Up to the Ears. Genuum tenus, Up to the Knees.

Note alſo that the voices of Prepoſitions being ſet alone without their caſual words, are not Prepoſitions, but are changed into Adverbs: as is aforeſaid in the Adverb.

* Of theſe *prope*, *circiter*, *uſque*, *verſus*, are only Adverbs; and the accuſative caſe, that is ſometimes join'd wth them, is governed of ſome prepoſition underſtood. So *prope muros*, is for *prope ad muros*, &c. for otherwiſe *pridie*, *poſtridie*, *procul*, and ſeverall other Adverbs might come into the number of prepoſitions, they being often join'd with an accuſative or ablative caſe: as *pridie calendas*, *procul mari*, &c. See more in the Latine Grammar.

Theſe

These Prepositions following serve to both cases.

In with this sign *To*, to the Accusative case: as,
In urbem, Into the City.
In without this sign *To*, to the Ablative case: as,
In te spes est, My hope is in thee.
Sub noctem, A little before night.
Sub judice lis est, The matter is before the Judg.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

OF AN INTERJECTION.

AN * Interjection is a part of speech which betokeneth a sudden passion of the mind under an imperfect voice.

Some are of
- Mirth: as, Evax, vah.
- Sorrow: as Heu, hei.
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deûm atque hominum fidem.
- Curling: as, Væ, malùm.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, ho, io.
- Silence: as, Au. And such others.

* These particles which are called Interjections, the Greeks place among the Adverbs. *Sanctius* will have them to be only inarticulate natural sounds, and therefore doth not allow them to constitute a distinct part of Speech.

THE

THE CONCORDS OF LATINE SPEECH.

FOr the due joining of words in Conſtruction, it is to be underſtood, that in Latine Speech there are three Concords: The firſt, between the Nominative caſe and the Verb: The ſecond, between the Subſtantive and the Adjective: The third, between the Antecedent and the Relative.

The firſt Concord.

WHen an Engliſh is given to be made in Latine, look out the principal Verb. If there be more Verbs then one in a Sentence, the firſt is the principal Verb, except it be the Infinitive mood; or have before it a Relative, as, that whom, which: or a Conjunction: as, Ut, *that*; Cùm, *when*; Si, *if*; and ſuch others.

When ye have found the Verb aſk this queſtion, who? or what? and the word that anſwereth to the queſtion ſhall be the Nominative caſe to the Verb; except it be a Verb impersonal which will have no nominative caſe. And the nominative ſhall in making and conſtruing Latine be ſet before the Verb, except a queſtion be asked, and then the Nominative is ſet after the Verb, or after the ſign of the Verb: as, Amas tu? *Loveſt thou?* Venitne Rex? *Doth the king come?*

Likewiſe if the Verb be of the Imperative mood: as Ama tu, *Love thou*: Amato ille, *Let him love.*

And ſometime when this ſign it, or there, cometh before the Engliſh of the Verb: as, Eſt liber meus

meus, *It is my book.* Venit ad me quidam, *There came one to me.* **And that caſuall word which cometh next after the Verb, and anſwereth to this queſtion** whom? or what? **made by the Verb, ſhall commonly be the Acculative caſe; except the Verb do properly govern another caſe after him to be conſtrued withall: as,** Si cupis placere magiſtro, utere diligentiâ; nec ſis tantus ceſſator, ut calcaribus indigeas. *If thou covet to pleaſe the maſter, uſe diligence; and be not ſo ſlack, that thou ſhalt need ſpurs.*

A verb perſonall agreeth with his nominative caſe in number and perſon: as, Præceptor legit, vos verò negligitis. *The maſter readeth, and ye regard not.* **Where note, the firſt perſon is more worthy then the ſecond, and the ſecond more worthy then the third.**

Many Nominative caſes ſingular, with a conjunction copulative coming between them, will have a verb plurall; which verb plurall ſhall agree with the nominative caſe of the moſt worthy perſon: as, Ego & tu ſumus in tuto, *I and thou be in ſafeguard.* Tu & pater periclitamini, *Thou and thy father are in jeopardy.* Pater & Præceptor acceſſunt te, *Thy father & thy maſter have ſent for thee.*

When a verb cometh between two Nominative caſes of divers numbers, the Verb may indifferently accord with * either of them, ſo that they be both of one perſon: as, Amantium iræ amoris redintegratio eſt, *The falling out of lovers is the renewing of love.* Quid enim niſi vota ſuperſunt? *For what remaineth ſaving onely praiers?* Pectora percuſſit, pectus quoque robora fiunt, *She ſtruck her breaſt, and her breaſt turned into oak alſo.*

Here note alſo that ſometime the Infinitive mood of a verb, or elſe a whole clauſe afore-going, or elſe ſome member of a ſentence may be the Nominative caſe to the verb: as, Diluculò ſurgere ſaluberrimum eſt, *To riſe betime in the morning is the*

* When the verb agrees with the former, tis a Latine conſtruction; when with the later, tis an Helleniſm, or greek conſtruction, and very uſual.

moſt

moſt wholſome thing in the world. Multum ſcire, vita eſt jucundiſſima, *To know much, is the moſt pleaſant (or ſweeteſt) life of all.*

The ſecond Concord.

When ye have an Adjective, ask this queſtion, who? **or** what? **and the word that anſwereth to the queſtion, ſhall be the Subſtantive to it.**

The Adjective, whether it be a Noun, Pronoun, or Participle, agreeth with its Subſtantive in caſe, gender & number: as, Amicus certus in re incerta cernitur, *A ſure friend is tried in a doubtfull matter.* Homo armatus, *A man armed.* Ager colendus, *A field to be tilled.* Hic vir, *This man.* Meus herus eſt, *It is my maſter.*

Where note that the Maſculine gender is more worthy then the Feminine, and the Feminine more worthy then the Neuter.*

Many Subſtantives ſingular, having a Conjunction copulative coming between them, will have an Adjective plurall; which Adjective ſhall agree with the Subſtantive of the moſt worthy gender: as, Rex & Regina beati, *The King and Queen are bleſſed.*

The third Concord.

When ye have a Relative, ask this queſtion who? **or** what? **and the word that anſwereth to the queſtion, ſhall be the Antecedent to it.**

The Antecedent moſt commonly is a word that goeth before the Relative, and is rehearſed again of the Relative.

The Relative agreeth with its Antecedent in Gender, Number, and Perſon: as, Vir ſapit qui pauca, loquitur, *That man is wiſe that ſpeaketh few things or words.*

* 'Tis controverted among Grammarians whether the Feminine ought to be prefer'd before the Neuter. Linacer & Alvarez think the Neuter is to be prefer'd. Voſſius is of the ſame opinion in his little Grammar, tho in his other he proves the contrary. However in things inanimate the Adjective is uſually put in the Neuter gender. But the truth is, in thoſe conſtructions there is an Ellipſis of the word *negotium.*

Some-

Sometime the Relative hath for its Antecedent the whole reaſon that goeth before it, and then it ſhall be put in the Neuter gender and ſingular number: as, In tempore-veni, quod omnium rerum eſt primum, *I came in ſeaſon, which is the Cheifeſt thing of all.* **But if the Relative be referred to two clauſes or more, then the Relative ſhall be put in the plural number: as,** Tu multum-dormis, & ſæpe-potas, quæ ambo ſunt corpori inimica, *Thou ſleepeſt much, and drinkeſt often, both which things are naught for the body.*

When this Engliſh that, **may be turned into this Engliſh** which, **it is a Relative: otherwiſe it is a Conjunction; which is called in Latin** quòd, **or** ut: **and in making Latine, it may elegantly be put away by turning the Nominative caſe into the Accuſative, and the Verb into the Infinitive mood: as,** Gaudeo quòd tu bene vales: Gaudeo te bene valere, *I am glad that thou art in good health.* Jubeo ut tu abeas: Jubeo te abire, *I bid that thou go hence.*

Many Antecedents ſingular, having a Conjunction copulative between them, will have a Relative plurall; which Relative ſhall agree with the antecedent of the moſt worthy gender: as, Imperium & dignitas quæ petiiſti, *The rule and dignity which thou haſt required.*

But in things not apt to have life, the Neuter gender is moſt worthy: yea, and in ſuch caſe tho the Subſtantives or Antecedents be of the Maſculine or of the Feminine gender, and none of them of the Neuter: yet may the Adjective or Relative be put in the Neuter gender: as, Arcus & calami ſunt bona, *The bow and arrows are good.* Arcus & calami quæ fregiſti, *The bow and arrows which thou haſt broken.*

The caſe of the Relative.

When there cometh no Nominative caſe between the Relative and the Verb, the Relative

Relative ſhall be the Nominative caſe to the Verb: as Miſer eſt qui nummos admiratur, *Wretched is that perſon which is in love with mony.**

But when there cometh a Nominative caſe between the Relative and the Verb, the Relative ſhall be ſuch caſe as the Verb will have after it: as, Felix quem faciunt aliena pericula cautum, *Happy is he, whom other mens harms do make to beware.*

As the Relative may be the Nominative caſe to the Verb, ſo it may be the Subſtantive to the Adjective that is joined with it, or that cometh after it: as, Divitias amare noli, quod omnium eſt ſordidiſſimum, *Love not thou riches; which to do is the moſt beggerly thing in the world.*

Nouns Interrogatives and Indefinitives follow the Rule of the Relative: as, Quis-nam, qualis, quantus, quotus, &c, **which evermore come before the Verb, like as the Relative doth:** as, Hei mihi! qualis erat? Talis erat, qualem nunquam vidi.

Yet here is to be underſtood and noted, that the Relative is not alwaies governed of the Verb that it cometh before, but ſometime of the Infinitive mood that cometh after the Verb: as, Quibus voluiſti me gratias agere, egi, *What perſons thou willedſt me to thank, I have thanked.*

Sometime of a Participle: as, Quibus rebus adductus feciſti? *with what things moved didſt thou it?*

Sometime of the Gerund: as, Quæ nunc non eſt narrandi locus, *Which things at this preſent is no time to tell.*

Sometime of the Prepoſition ſet before it: as, Quem in locum deducta res ſit vides, *Unto what ſtate the matter is now brought, thou ſeeſt.*

* This rule, and all that follow concerning the caſe of the Relative are needleſs, if you ſuppoſe it to be a Noun Adjective (as indeed it is) and, being placed between two caſes of the ſame Noun, to agree with the later, which is governed regularly of ſome other word in the ſentence. See more in the Latin Syntax.

Sometime

Sometime of the Substantive that it doth accord with: as, Senties, qui vir siem, *Thou shalt perceive what a fellow I am.* **Albeit in this manner of speaking** qui **is an Indefinitive, and not a Relative.**

Sometime of a Noun partitive or distributive: as, Quarum rerum, utram minùs velim, non facilè possum. existimare, *Of the which two things whether I would with lesse will have, I cannot easily esteem.*

Sometime it is put in the Genitive case, by reason of a Substantive coming next after it: as, Ego illum non novi, cujus causâ hoc incipis, *I knew him not, for whose cause thou beginnest this matter.*

Sometime it is otherwise governed of a Noun Substantive: as, Omnia tibi dabuntur, quibus opus habes, *All things shall be given thee, which thou hast need of.*

Sometime of an Adverb: as, Cui utrum obviam procedam, nondum statui, *Whom whether I will go to meet with, I have not yet determined.*

Sometime it is put in the Ablative case with this sign then, **and is governed of the comparative degree coming after it: as**, Utere virtute, quâ nihil est melius, *Use vertue, then the which nothing is better.*

Sometime it is not governed at all, but is put in the Ablative case absolute: as, Quantus erat Julius Cæsar, quo Imperatore, Romani primum Britanniam ingressi sunt! *How worthy a man was Julius Cesar, under whose conduct the Romans first entred into Britain!*

Also when it signifieth an instrument wherewith a thing is to be done, it is put in the Ablative case: as, Ferrum habuit, quo se occideret, *He had a knife, wherewith he would have slain himself.*

When a Relative cometh between two Substantives of divers genders, it may indifferently accord with either of them*: as, Avis quæ passer ap-

* If it agree with the former, it follows the analogy of the Latine Construction, and is to be considered as between two cases of the same Noun; as, *avis qua (avis) passer appellatur.* If it agree with the later, which is more elegant & usuall, it follows the Greek construction, and is called an Hellenism, of which see the figurative Syntax at the end of the Latin Grammar.

pel-

appellatur; **or,** Avis qui paſſer appellatur, *The bird which is call'd a ſparrow.* **Yea, tho the Subſtantives be of diverſe numbers alſo: as,** Eſtne ea Lutetia quam nos Pariſios dicimus? *Is not that called Lutetia, that we do call Paris?* **Or elſe,** Eſtne ea Lutetia, quos nos Pariſios dicimus?

Conſtructions of Nouns Subſtantives.

When two Subſtantives come together betokening divers thing, the later ſhall be the Genitive caſe: as, Facundia Ciceronis, *The loquence of Cicero.* Opus Virgilii, *The work of Virgil.* Amator ſtudiorum, *A lover of ſtudies.* Dogma Platonis, *The opinion of Plato.* **But if they belong both to one thing, they ſhall be put both in one caſe: as,** Pater meus vir, amat me puerum, *My Father being a man, loveth me a child.* *

† **When the Engliſh of this word** res, **is put with an Adjective, ye may put away** res, **& put the Adjective in the Neuter gender, like a Subſtantive: as,** Multa me impedierunt, *Many things have letted me.* **And being ſo put, it may be the Subſtantive to an Adjective: as,** Pauca his ſimilia, *A few things like unto theſe.* Nonnulla hujuſmodi, *many things of like ſort.*

An Adjective in the Neuter gender, put alone without a Subſtantive ſtandeth for a Subſtantive, and may have a * **Genitive caſe after it, as if it were a Subſtantive: as,** Multum lucri, *Much gain.* Quantum negotii? *How much buſineſs?* Id operis, *That work.*

Words importing indument of any quality or property, to the praiſe or diſpraiſe of a thing, coming after a Noun Subſtantive, or a Verb Subſtantive, may be put in the Ablative caſe,

* This conſtruction Grammarians call *Appoſition*: but there is no reaſon to multiply rules & figures, when there is a plain Ellipſis of the participle *ens*, or *qui eſt*. See *ens* in the figure Ellipſis. † This rule is ſuperfluous, there being only in ſuch expreſſions an Ellipſis of the word *negotium* which is all one with *res*. * This genitive is not govern'd of the Adjective, but of a Subſtantive underſtood. See *negotium* in the figure Ellipſis.

or in the Genitive: as, Puer bonâ indole, **or** Puer bonæ indolis, *a child of a good towardneſs*: puer boni ingenii, **or** Puer bono ingenio; *a child of a good wit.*

Opus **and** uſus, **when they be Latine for** *need*, **require an ablative caſe: as**, Opus eſt mihi tuo judicio, *I have need of thy judgment.* Viginti minis uſus eſt mihi filio, *My ſon hath need of twenty pounds.*

Conſtructions of Adjectives.

The Genitive caſe.

Adjectives that ſignifie deſire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and ſuch other like, require a genitive caſe: as Cupidus auri, *Covetous of mony.* Peritus belli, *Expert of warfare.* Ignarus omnium, *Ignorant of all things.* Fidens animi, *Bold of heart.* Dubius mentis, *Doubtfull of mind.* Memor Præteriti, *Mindfull of that is paſt.* Reus furti, *Accuſed of theft.*

Nouns Partitives, and certain interrogatives, with certain Nouns of number, require a Genitive caſe: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, ſolus, unus, medius, quiſque, quiſquis, quicunque, quidam, quis **for** aliquis, **or** quis **an Interrogative: as**, Unus, duo, tres: Primus, ſecundus, tertius, *&c.* **as**, Aliquis noſtrum. Primus omnium.

When a queſtion is asked, the anſwer in Latine muſt be made by the ſame caſe of a Noun, Pronoun, or Participle, and by the ſame tenſe of a verb that the queſtion is asked by: as, Cujus eſt fundus? Vicini. Quid agitur in ludo literario? Studetur. **Except a queſtion be asked by** Cujus ja, jum: **as**, Cuja eſt ſententia? Ciceronis. **Or by a word that may govern divers caſes: as**, Quanti emiſti librum? parvo. **Or except I muſt anſwer by one of theſe Poſſeſſives**, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter: **as**, Cujus eſt domus? non veſtra, ſed noſtra.

Nouns

Nouns of the comparative and the Superlative degree, being put partitively, that is to say, having after them this English of, **or** among, **require a Genitive case: as**, Aurium mollior eſt ſiniſtra, *Of the ears, the left is the ſofter.* Cicero Oratorum eloquentiſſimus, *Cicero the moſt eloquent of Orators.*

Nouns of the comparative degree, having then or by after them, doe cauſe the word following to be the Ablative caſe: as, Frigidior glacie, *More cold than ice.* Doctior multo, *Better learned by a great deal.* Uno pede altior, *Higher by a foot.*

The Dative caſe.*

Adjectives that betoken profit or diſprofit, likeneſs or unlikeneſs, pleaſure, ſubmitting, or belonging to any thing, require a Dative caſe: as, Labor eſt utilis corpori, *Labour is profitable to the body.* Æqualis Hectori, *Equall to Hector.* Idoneus bello, *Fit for war.* Jucundus omnibus, *Pleaſant to all perſons.* Parenti ſupplex, *Suppliant to his father.* Mihi proprium, *Proper to me.*

Likewiſe Nouns Adjectives of the paſſive ſignification in bilis, **and Participials in** dus: **as**, Flebilis, flendus omnibus, *To be lamented of all men.* Formidabilis, formidandus hoſti, *To be feared of his enemy.*

The† Accuſative caſe.

The meaſure of length, breadth, or thickneſs of any thing, is put after Adjectives in the Accuſative caſe, and ſometime in the Ablative caſe: as, Turris alta centum pedes, *A tower an hundred foot high.* Arbor lata tres digitos, *A tree three fingers broad.* Liber craſſus tres pollices, *vel* tribus-pollicibus, *A book three inches thick.*

* The Dative caſe is never govern'd but is join'd indifferently to nouns & verbs, when any acquiſition is ſignified. See the Latine Syntax.

† The Accuſative caſe is govern'd alwaies by a verb, or a preposition, & therefore here is an ellipſis of *ad*, or ſome other prepoſition.

The

The Ablative caſe.

ADiectives ſignifying fulneſs, emtineſs, plenty, or want ing, require an * **Ablative caſe, & ſometime a genitive : as**, Copiis abundans. Crura thymo plena. Vacuus irâ, iræ, ab ira. Nulla epiſtola inanis re aliquâ. Ditiſſimus agri. Stultorum plena ſunt omnia. Quis, niſi mentis inops, oblatum reſpuat aurum? Integer vitæ, ſceleriſque purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. Expers omnium. Corpus inane animæ.

Theſe Adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, **with ſuch others, will have an Ablative caſe : as**, Dignus honore. Captus oculis. Virtute præditus. Paucis contentus.

Where note that Dignus, indignus, **and** contentus, **may inſtead of the Ablative caſe have an Infinitive Mood of a Verb : as** Dignus laudari, *Worthy to be praiſed.* Contentus in pace vivere, *Content to live in peace.*

Conſtruction of the Pronoun.

THeſe **Genitive caſes of the Primitives**, Mei, tui, ſui, noſtri & veſtri, **are uſed when ſuffering or paſſion is ſignified : as**, Pars tui. Amor mei. **But when poſſeſſion is ſignified**, Meus, tuus, ſuus, noſter, **and** veſter **are uſed : as**, Ars tua. Imago tua.

Theſe Genitive caſes, Noſtrûm, veſtrûm, **are uſed after Diſtributives, Partitives, Comparatives & Superlatives : as**, Nemo veſtrum. Aliquis noſtrum. Major veſtrum. Maximus natu noſtrum.

Conſtruction of the Verb : and firſt with *The Nominative caſe.*

SUm, forem, fio, exiſto, **and certaine Verbs paſſives : as**, Dicor, vocor, ſalutor, appel-

* **The Ablative caſe is allwaies govern'd of a Prepoſition either expreſt or underſtood ; as is demonſtrated at large in the Latine Syntax.**

appell r

lor, habeor, existimor, videor, **with other like, will have such case after them, as they have before them: as**, Fama est malum, *Fame is an evil thing.* Malus culturâ fit bonus, *An evill person by due ordering or governance is made good.* Crœsus vocatur dives, *Crœsus is called rich.* Horatius salutatur Poëta, *Horace is saluted by the name of a Poet.* Malo te divitem esse, quam haberi, *I had rather thou wert rich indeed, then so accounted.* *

Also Verbs that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which are properly called Verbs of gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, **and such other like, as they have before them a Nominative case of the doer or sufferer, so may they have after them a Nominative case of a Noun or Participle, declaring the manner of circumstance of the doing or suffering: as**, Incedo claudus, *I go lame.* Petrus dormit securus, *Peter sleepeth void of care.* Tu cubas supinus, *Thou liest in bed with thy face upward.* Somnias vigilans, *Thou dreamest waking.* Studeto stans, *Study thou standing.* **And likewise in the Accusative case: as**, Non decet quenquam meiere currentem, aut mandentem, *It doth not become any man to pisse running, or eating.*

And generally, when the word that goeth before the Verb, and the word that cometh after the Verb belong both to one thing, *that is to say* **have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the Verb be transitive or intransitive, of what kind soever the Verb be: as**, Loquor frequens, *I speak often.* Taceo multus, *I hold my peace much.* Scribo epistolas rarissimus, *I write letters very seldome.* Ne assuescas bibere vinum jejunus, *Accustome not thy self to drink wine next thy heart, or, not having eaten somewhat before.*

* The reason why these Verbs change nothing in the construction is, because they mark only the union and connection of words, and the respect they have one to another.

*The Genitive * caſe.*

This Verb Sum, **when it betokeneth or importeth poſſeſſion**, owing, **or otherwiſe pertaining to a thing, as a token, property, duty, or guiſe, it cauſeth the Noun, Pronoun, or Participle following to be put in the Genitive caſe: as**, Hæc veſtis eſt patris, *This garment is my fathers.* Inſipientis eſt dicere, non putâram, *It is the property of a fool to ſay, I had not thought.* Extremæ eſt dementiæ diſcere dediſcenda, *It is a point of the greateſt folly in the world to learne things that muſt afterward be learned otherwiſe.* Orantis eſt nihil niſi cœleſtia cogitare, *It is the duty of a man that is ſaying his prayers, to have his mind on nothing but heavenly things.* **Except that theſe Pronouns**, Meus, tuus, ſuus, noſter, **and** veſter, **ſhall in ſuch manner of ſpeaking be uſed in the Nominative caſe: as**, Hic codex eſt meus, *This book is mine.* Hæc domus eſt veſtra, *This houſe is yours.* Non eſt mentiri meum, *It is not my guiſe* (**or** *property*) *to lie.* Noſtrum eſt injuriam non inferre, *It is our parts not to do wrong.* Tuum [a] eſt omnia juxtà pati, *It is thy part* (**or** *duty*) *to ſuffer all things alike.*

Verbs that betoken to eſteeme or regard, require a Genitive caſe betokening the value: as, Parvi ducitur probitas, *Honeſty is reckoned little worth.* Maximi penditur nobilitas, *Nobleneſſe of birth is very much regarded.*

Verbs of accuſing, condemning, warning, purging, quitting, or aſſoiling, will have a Genitive caſe of the crime, or of the cauſe, or of the thing that one is accuſed, condemned, or warned of: or elſe an Ablative caſe, moſt commonly without a Prepoſition: as, Hic furti ſe alligat, *vel* furto.

* All theſe following rules of verbs governing a Genitive may be ſpared, there being in each conſtruction an Ellipſis of ſome ſubſtantive, on which the genitive depends, as *Hæc veſtis eſt patris*, i. e. *veſtis patris. Parvi ducitur probitas* i. e. *aris pretio. Hic furti ſe alligat*, hoc eſt, *crimine*, &c. See the Latin Syntax.

Sarago

Admonuit me errati, *vel* errato. De pecuniis repetundis damnatus eſt.

Satago, miſereor, miſereſco, **require a Genitive caſe: as,** Rerum ſuarum ſatagit. Miſerere mei Deus.

Reminiſcor, obliviſcor, , recordor, & memini, **will have a Genitive, or an Accuſative caſe: as,** Reminiſcor hiſtoriæ. Obliviſcor carminis. Recordor pueritiam. Obliviſcor lectionem. Memini tui, *vel* te, *I remember thee.* Memini de te, *I ſpeake of thee.* Egeo, **or** indigeo tui, **or** te. Potior urbis. *I conquer the city.* Potior voto, *I obtain my deſire.*

The Dative caſe.

ALL* **manner of Verbs put acquiſitively, that is to ſay, with theſe tokens** to **or** for **after them, will have a Dative caſe: as,** Non omnibus dormio, *I ſleep not to all men.* Huic habeo, non tibi, *I have it for this man, and not for thee.*

To this rule do alſo belong Verbs betokening

To
- **Profit or diſprofit: as,** Commodo, incommodo, noceo.
- **Compare: as,** Comparo, compono, confero.
- **Give or reſtore: as,** Dono, reddo, refero.
- **Promiſe or to pay: as,** Promitto, polliceor, ſolvo.
- **Command or ſhew: as,** Impero, indico, monſtro.
- **Truſt: as,** Fido, confido, fidem habeo.
- **Obey or to be againſt: as,** Obedio, adulor, repugno.
- **Threaten or to be angry with: as,** Minor, indignor, iraſcor.

Alſo Sum, **with his compounds, except** Poſſum: **Alſo Verbs compounded with** ſatis, bene **and** malè: **as,** Satisfacio, benefacio, malefacio: **Finally, certain Verbs compounded with theſe Prepoſitions,** Præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, **and** inter, **will have a Dative caſe: as,** Præluceo, adjaceo,

* This is a true rule and admits of no exception. And therefore the following catalogue is ſuperflous, ſince there is no verb, but may have a dative after it, where any acquiſition is ſignified.

condono, ſuboleo, anteſto, poſthabeo, objicio, inſulto, interſero.

This Verb Sum, es, fui, **may oftentimes be ſet for** habeo; **and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the Dative, and the word that ſeemeth to be the Accuſative caſe, ſhall be the Nominative: as,** Eſt mihi mater, *I have a mother.* Non eſt mihi argentum, *I have no mony.* **But if** Sum **be the Infinitive Mood, this Nominative ſhall be turned into the Accuſative: as,** Scio tibi non eſſe argentum, *I know thou haſt no mony.*

Alſo when ſum **hath after him a Nominative caſe and a Dative, the word that is the Nominative caſe, may be alſo the Dative: ſo that** ſum **may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double Dative caſe: as,** Sum tibi præſidio, *I am to thee a ſafegard.* Hæc res eſt mihi voluptati, *This thing is to me a pleſure.*

And not onely ſum, **but alſo many other Verbs may in ſuch manner of ſpeaking have a double Dative caſe; one of the perſon, & another of the thing: as,** Do tibi veſtem pignori. Verto hoc tibi vitio. Hoc tu tibi laudi ducis.

The Accuſative caſe.

VErbs Tranſitives are all ſuch as have after them an Accuſative caſe of the doer or ſufferer, whether they be Active, Commune, or Deponent: as, Ulus promtos facit. Feminæ ludificantur viros. Largitur pecuniam.

Alſo Verbs Neuters may have an Accuſative caſe of their own ſignification: as, Endymionis ſomnium dormis. Gaudeo gaudium. Vivo vitam.

Verbs of asking, teaching and crayving, will have two Accuſative caſes; one of the ſufferer, and another of the thing: as, Rogo te pecuniam. Docebo te literas. Quod te jamdudum hortor. Exuo me gladium.

* Neither theſe verbs nor any other govern two Accuſatives, but one of them is governed of a Preposition underſtood.

The

The Ablative case.

All Verbs require an Ablative case of the instrument, put with this sign with **before it, or of the cause, or of the manner of doing: as**, Ferit eum gladio. Taceo metu. Summâ eloquentiâ causam egit.

The word of price is put after Verbs in the Ablative case: as, Vendidi auro. Emtus sum argento. **Except these Genitives, when they are put alone without Substantives**, Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque: **as**, Quanti mercatus es hunc equum? Certè pluris quàm vellem. **Saving that after Verbs of price we shall alwaies use these Adverbs**, Carius, vilius, melius, **and** pejus, **in stead of their casuals.**

Verbs of plentie or scarcenes, filling, emtying, loading, or unloading, will have an Ablative case: as, affluis opibus. Cares virtute. Expleo te fabulis. Spoliavit me bonis omnibus. Oneras stomachum cibo. Levabo te hoc onere. **Likewise** Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an Ablative case, with à, ab, è, ex, **or** de: **as**, Accepit literas à Petro. Audivi ex Longè. Longè distat à nobis. Eripui te è malis. **And this Ablative after Verbs of taking away may be turned into the Dative: as**, Substraxit mihi cingulum. Eripuit illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an Ablative case of the word that signifieth the mesure of exceeding: as, *Præfero hunc multis gradibus, I prefer this man by many degrees.* Paulo intervallo illum superat, *He is beyond the other but a little space.*

* The Ablative case which in all these following govern'd by verbs, is said to be depends allwaies on a preposition expressed or understood: as is at large demonstrated in the Latine Syntax.

A Noun, or a Pronoun Subſtantive, joined with a Participle expreſſed or underſtood, and having none other word whereof it may be governed, it ſhall be put in the Ablative caſe abſolute: as, Rege veniente, hoſtes fugerunt, *The king coming, the enemies fled.* Me duce, vinces, *I being captain, thou ſhalt overcome.*

And it may be reſolved by any of theſe words, Dum, cùm, quando, ſi, quanquam, poſtquàm, **as,** Rege veniente; *id eſt,* Dum veniret Rex. Me duce; *id eſt,* Si ego dux fuero.

Conſtructions of Paſſives.

A Verb Paſſive will have after it an * Ablative caſe with a Prepoſition, or ſometime a Dative of the doer: as, Virgilius legitur à me. Tibi fama petatur. **And the ſame Ablative or Dative ſhall be the Nominative caſe to the Verb, if it be made by the Active; as,** Ego lego Virgilium. Petas tu famam.

Gerunds.

GErunds and Supines will have ſuch caſes as the Verbs that they come of: as, Otium ſcribendi literas. Ad conſulendum tibi. Auditum Poetas.

WHen the Engliſh of the Infinitive mood cometh after any of theſe Nouns Subſtantives, Studium, cauſa, tempus, gratia, otium, occaſio, libido, ſpes, opportunitas, voluntas, modus,

* Here the caſe is not governed of the Paſſive, but of the Prepoſition. For the Paſſive hath no need but of a Nominative to make its Conſtruction perfect. As, *amantur boni.* If *ab omnibus* is added, tis *ab* that governs the caſe, & not *amantur.* And that the Paſſives are indifferent to this regimen, may appear from Tully's uſing *per* & *ab* promiſcuouſly; as, *Niſi ab improbis expulſus eſſem, & per bonos reſtitutum. De mercenariis niſi jam aliquid factum eſt per Flaccum, fiet à me.*

ratio

ratio, geſtus, ſatietas, poteſtas, licentia, conſuetudo, conſilium, vis, norma, amor, cupido, locus, & others like, if the Verb ſhould be of the Active voice, it ſhall be made by the Gerund in di: And the ſame Gerund in di is uſed alſo after certain Adjectives: as, Cupidus viſendi. Certus eundi. Peritus jaculandi. Gnarus bellandi.

When ye have an Engliſh of the Participle of the preſent tenſe with this ſign of or with, coming after a Noun Adjective, it ſhall in Latine making be put in the Gerund in do: as, Defeſſus ſum ambulando, *I am weary of walking.*

Alſo the Engliſh of the Participle of the Preſent tenſe coming without a Subſtantive, with this ſign in or by before it, ſhall in Latine making be put in the Gerund in do: as, Cæſar, dando, ſublevando, ignoſcendo, gloriam adeptus eſt. In apparando totum hunc conſumunt diem. And the ſame Gerund in do is uſed either without a Prepoſition, or with one of theſe Prepoſitions, a, ab, de, e, ex, cum, in, pro: as, Deterrent à bibendo. Ab amando. Cogitat de edendo. Ratio bene ſcribendi cum loquendo conjuncta eſt.

The Engliſh of the Infinitive mood, coming after a reaſon, and ſhewing the cauſe of a reaſon, may be put in the Gerund in dum: as, Dies mihi ſatis ſit ad agendum, vereor, *I fear that a whole day will not be enough for me to do my buſineſs.*

The Gerund in dum is uſed after one of theſe Prepoſitions, Ad, ob, propter, inter, ante: as, Ad capiendum hoſtes. Ob (*vel* propter) redimendum captivos. Inter cœnandum. Ante damnandum.

And when ye have this Engliſh muſt or ought in a reaſon, where it ſeemeth to be made by this Verb oportet, it may be put in the Gerund in dum with this Verb eſt ſet impertonally; and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the Nominative caſe, ſhall be put in the Dative: as Abeundum eſt mihi, *I muſt go hence.*

Supines.

Supines.

The firſt Supine hath its Active ſignification, and is put after Verbs and Participles, that betoken moving to a place: as, Eo cubitum. Spectatum admiſſi, riſum teneatis amici?

The later Supine hath its paſſive ſignification, and is put after Nouns Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odioſus, mirabilis, optimus, **and ſuch like. And the ſame Supine may alſo be turned into the Infinitive mood paſſive: as it may be indifferently ſaid in Latine**, Facile factu, *or* Facile fieri, *Eaſie to be done.* Turpe dictu, *or* Turpe dici, *Unhoneſt to be ſpoken.*

The Time.

Nouns that betoken part of time are commonly put in the Ablative caſe: as, Nocte vigilas. Luce dormis. **But Nouns that betoken continuall term of time without ceaſing or intermiſſion are commonly uſed in the Accuſative caſe: as**, Sexaginta annos natus. Hyemem totam ſtertis.

Space of place.

Nouns that betoken ſpace between place and place are commonly put in the Accuſative caſe: as, Pedem hinc ne diſceſſeris, *Go not thou a foot from this place.*

A Place.

Nouns Appellatives or Names of great Places are put with a Prepoſition, if they follow a verb that ſignifieth *In a place*, *To a place*, *From a place*, **or** *By a place*: **as**, Vivo in Anglia. Veni per Galliam in Italiam. Proficiſcor ex urbe.

* The Ablatives & Accuſatives in the following rules about Time ſpace of Place, & Place, are governed by a prepoſition either expreſſed or underſtood; as is declared at large in th. Latine Gramma.

In

In a place, or at place, if the place be a proper name of the first or second Declenſion and the ſingular number, it ſhall be put in the Genitive caſe: as, Vixit Londini. Studuit Oxoniæ.

And theſe Nouns, Humi, domi, militiæ, belli, **are likewiſe uſed**: as, Procumbit humi bos. Militiæ enutritus eſt. Domi bellique otioſi viviris.

But if the place be of the third Declenſion, or the plurall number, it ſhall be put in the Dative, or in the Ablative caſe: as, Militavit Carthagini, or Carthagine. Athenis natus eſt. **Likewiſe we ſay,** Ruri, or Rure educatus eſt.

To a place if the place be a proper name, it ſhall be put in the Accuſative caſe without a Prepoſition: as, Eo Romam. **Likewiſe**, Confero me domum. Recipio me rus,

From a place, or By a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the Ablative caſe without a Prepoſition: as, Diſceſſit Londino. Profectus eſt Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus **and** Rus **are likewiſe uſed**: as, Abiit domo. Rure reverſus eſt.

Impersonals.

A Verb Impersonall hath no Nominative caſe before it; **and this word** it or there **is commonly its ſign: as,** Decet, *it becometh.* Oportet aliquem eſſe, *There muſt be ſome body.* **But if it hath neither of theſe two words before it, then the word that ſeemeth to be the Nominative caſe, ſhall be ſuch caſe as the Verb Impersonall will have after it**: as, Me oportet, *I muſt.* Tibi licet, *Thou maieſt.*

Intereſt refert, **and** eſt **for** intereſt, **require a Genitive caſe of all caſuall words except** mea, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, **and** cujâ, **the Ablative caſes of the**

* Theſe Verbs are falſly called by Grammarians Impersonals, there being none that deſerve that name but the Infinitives of verbs. See the Latine Grammar concerning Impersonals, & the Syntax concerning their government.

Pro-

Pronouns poſſeſſives: as, Intereſt omnium rectè agere. Tuâ refert teipſum nôſſe.

Certaine * Impersonals require a Dative caſe: as, Libet, licet, patet, liquet, conſtat, placet, expedit, prodeſt, ſufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, **and other like. Some will have an Accuſative caſe only: as.** Delectat, decet, juvat, oportet. **Some beſide the Accuſative caſe will have alſo a Genitive: as**, Noſtri noſmet pœnitet. Me civitatis tædet. Pudet me negligentiæ. Miſeret me tui. Me illorum miſereſcit.

Verbs Impersonals of the Paſſive voice being formed of Neuters, do govern ſuch caſes as the Verbs Neuters which they come of: as, Parcatur ſumptui, *Let coſt be ſpared.* **Becauſe we ſay**, Parcamus pecuniæ, *Let us ſpare coſt.*

A Verb Impersonall of the Paſſive voice hath like caſe as other Verbs Paſſives have: as, Benefit multis à principe **Yet many times the caſe is not expreſſed, but underſtood: as**, Maximâ vi certatur, *ſubaudi* ab illis.

When a deed is ſignified to be done of many, the Verb being a Verb Neuter, we may well change the Verb Neuter into the Impersonall in tur: **as**, In ignem poſita eſt, fletur.

A Participle.

PArticiples govern ſuch caſes as the Verbs they come of: as Fruiturus amicis. Conſulens tibi. Diligendus ab omnibus.

Here note, that Participles may four manner of waies be changed into Nouns, the firſt is when the voice of a Participle is conſtrued with another caſe then the Verb that it cometh of: as, Appetens vini, *Greedy of wine.*

The ſecond, when it is compounded with a Preposition, which the Verb that it cometh of cannot be compounded withall; as; Indoctus, innocens.

* That theſe verbs are falſly called Impersonals, & conſequently deſerve not particular rules to ſhew their conſtruction, is proved in the Latin Grammar.

The

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, Amans, amantior, amantissimus: Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as, Homo laudatus, *A man laudable.* Puer amandus, *id est*, amari dignus, *A child worthy to be loved.* **And all these are properly called Nouns participles.**

Participles when they are changed into Nouns require a Genitive case: as, Fugitans litium. Indoctus pilæ. Cupientissimus tui. Lactis abundans.

These participiall voices, Perosus, exosus, pertæsus, **have alwaies the Active signification, when they govern an Accusative case:** as, Exosus sævitiam, *Hating cruelty.* Vitam pertæsus, *Weary of life.*

The Adverb.

Adverbs * of quantity, time and place, do require a Genitive case: as, Multùm lucri. Tunc temporis. Ubique gentium.

Certain Adverbs will have a Dative case, like as the Nouns that they come of: as, Venit obviàm illi. Canit similiter huic.

These Datives are used adverbially, Tempori, luci, vesperi: as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certain Adverbs will have an Accusative case of the Prepositions that they come of: as, Propiùs urbem. Proximè castra.

Where note that Prepositions, when they are set without a case, or else do form the degrees of comparison, are changed into Adverbs.

* Concerning the false action attributed to Adverbs, see at large in the Latine Grammar.

The

The Conjunction.

CONjunctions Compulatives and Disjunctives, and these four quàm, nisi, præterquam, an, **couple like cases: as**, Xenophon & Plato fuere æquales. **And sometimes they are put between divers cases: as**, Studui Romæ & Athenis. Est liber meus & fratris. Emi fundum centum nummis & pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives, most commonly join like mood and tenses together: as, Petrus & Johannes precabantur & docebant. **And sometime divers tenses: as**, Et habetur & referetur tibi à me gratia.

The Prepoſition.

SOmetime this Prepoſition In **is not expreſſed but underſtood and the caſuall word nevertheleſs put in the Ablative case: as**, Habeo te loco parentis; *id est*, in loco.

A Verb compound ſometime requireth the caſe of the Prepoſition that it is compounded withall: as, Exeo domo. Prætereo te inſalutatum. Adeo templum.

The Interjection.

CErtain Interjections require a Nominative caſe: as, O feſtus dies hominis. **Certain a Dative: as**, Hei mihi. **Certain an Accuſative: as**, Heu ſtirpem inviſam. **Certain a Vocative: as**, Proh ſancte Iupiter. **And the ſame** Proh **will have an Accuſative caſe; as**, Proh Deum atque hominum fidem.

FINIS.

GULIELMI

GUILLIELMI LILII
ad ſuos Diſcipulos Pædagogica, ſeu
CARMEN DE MORIBUS.

QUI mihi diſcipulus Puer eſt, cupis atque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem diſcute ſomnum:
Templa petas ſupplex, & venerare Deum.
Attamen in primis facies ſit lota manuſque;
Sint nitidæ veſtes, comtaque cæſaries.
Deſidiam fugies, cùm te Schola noſtra vocârit,
Adſis; nulla pigræ ſit tibi cauſa moræ.
Me Præceptorem cum videris, ore ſaluta,
Et condiſcipulos ordine quoſque tuos.
Tu quoque fac ſedeas, ubi te ſediſſe jubemus;
Inque loco, niſi ſis juſſus abire, mane.
Ac magis ut quiſque eſt Doctrinæ munere clarus,
Sic magis is clarâ ſede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint ſemper ſtudiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, ſcribes; at ſingula rectè;
Nec macula, aut ſcriptis menda ſit illa tuis.
Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis
Mandes, quæ libris inſeruiſſe decet.
Sæpe recognoſcas tibi lecta, animoque revolvas;
Si dubites, nunc hos conſule, nunc alios.
Qui dubitat, qui ſæpe rogat, mea dicta tenebit;
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Diſce Puer quæſo, noli dediſcere quicquam,
Nè mens te inſimulet conſcia deſidiæ.
Siſque animo attentus; quid enim docuiſſe juvabit;
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile eſt, quod non ſolertia vincat:
Invigila, & parta eſt gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus, nec ſemina profert,
Ni ſit continuo victa labore manûs:
Sic Puer, ingenium ſi non exerceitet, ipſum
Tempus & amittit, ſpem ſimul ingenii.
Eſt etiam ſemper lex in ſermone tenenda,
Nè nos offendat improba garrulitas.
Incumbens ſtudio, ſubmiſsâ voce loquêris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris.
Et quæcunque mihi reddis, diſcantur ad unguem;
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quiſquam dicturo ſuggerat ullum;
Quod puero exitium non mediocre parit.

Si

Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tarda;
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè;
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licèt indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii:
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est,
Quem non authorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultius ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere:
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum;
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis emesve;
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis; puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices, quod turpe, aut non sit honestum;
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni nomina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum, quoties isque redisque feres.
Effuge vel causas, faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

BREVISSIMA INSTITUTIO

SEU RATIO

GRAMMATICES

COGNOSCENDÆ,

Ad omnium Puerorum utilitatem præſcripta:

Quam ſolam Regia Majeſtas in omnibus Scholis docendam præcipit.

Additis ſubinde Obſervationibus utiliſſimis, ex Deſpauterio, Alvari, Sanctio, Sciopio, Voſſio, Busbeio, *& quotquot nuper ſcripſere Grammaticis Latinis;*

Quæ univerſam artem Grammaticam exhauriunt.

Editio ſecunda priori longe auctior & emendatior.

OXONII,

E THEATRO *SHELDONIANO.*

AN. DOM. M. DC. LXXV.

STUDIUM GRAMMATICES omnibus esse necessarium.

Grammatices labor est parvus; sed fructus in illâ est
Non parvus. Parva hæc discito, parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

4°
11. 6.
707

INSTITUTIONES
GRAMMATICES LATINÆ.

DE GRAMMATICA, ET EJUS PARTIBUS.

GRAMMATICA eſt rectè ſcribendi [1] atque loquendi ars.

Grammaticæ quatuor ſunt partes, Orthographia, Etymologia, Syntaxis, [2] Proſodia.

1 Cum finis Grammaticæ ſit *bene*, id eſt, *pure*, & *emendate loqui*, & Differentia artis à fine peti debeat, ſcripturæ mentio in definitione hac parum certe neceſſaria videtur. Et ſane quo ſenſu ſcribendi vox hoc in loco ſumenda ſit, apud Grammaticos non ſatis convenit. Sunt qui ita capiant, ut Grammatice dicatur eſſe ars non tantum loquendi, ſed & ſcribendi pure. Alii per ſcriptionem intelligunt rationem figurarum & ductuum. Alii, quorum ſententia magis ferenda eſt, ideo ſcribendi vocem apponendam cenſent, quod, corrupta jam à multis ſeculis pronuntiatione linguæ Latinæ, plurima aliter ſcribi debeant, quam vulgo pronuntiantur; ubi ſi peccetur, ſcripturæ vitium caſtigare, Grammatici munus & officium eſt. At quomodocunque vox iſta ſumatur, in definitione exprimenda non erat. Non ſi priori modo accipiatur, quia non aliter ſcribimus quam loquimur, & cum ſcriptio accidat tantum loquelæ, in definitione cum eſſentialibus locum habere nequit. Neque ſi ad literarum figuras reſpicimus: nam ea cura non ad Grammaticen ſed Grammaſticen ſpectat, quomodo diſtingunt veteres inter eam artem quæ legere tantum & ſcribere docet, viamque ad Grammaticam munit, eamq; cujus eſt præcepta tradere, vocum origines & proprietates indagare, auctoreſque omnes enarrare. Imo etiamſi cura ductuum, ad Grammaticam pertineret, non tamen in definitione id poni deberet; nihilo magis quem Arithmeticen notandi artem diceremus, quamvis de eâ agere ſit Arithmetici. Quinimo ſcriptionis poſteriori modo ſumtæ mentio neceſſaria non eſt, quia Grammaticen ſpectamus pro natura artis, quæ erat iis ſeculis, cum omnia pronunciarentur ſimiliter ac ſcribuntur.

2 In enumeratione partium Grammaticæ, Proſodia ordine naturæ Etymologiæ & Syntaxi præponi debuit; quia cum ex literis fiant ſyllabæ, ex ſyllabis dictio, ex dictionibus oratio, pars ea quæ de ſyllabis agit, præponenda eſt ei quæ eſt de vocibus, ſeu partibus Orationis.

DE

DE ORTHOGRAPHIA.

ORthographia eſt rectè ſcribendi ratio, quâ docemur, quibus quæque dictio ſit formanda literis: ut *Lectio*, non *lexio*: ab ὀρθὸς *rectus*, & γραφὴ *ſcriptura*.

De literis.

EX viginti duabus literis [1], quinq; ſunt vocales; *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca eſt. Ex quibus variè diſpoſitis coaleſcunt diphthongi quinque, *æ*, *au*, *œ*, *ei*, *eu*, ut *Muſæ*, *Audio*, *Cœlum*, *Hei*, *Euge*.

Reliquæ literæ conſonantes appellantur: quarum novem ſunt [2] mutæ, *b, c, d, f, g, k, p, q, t*. Septem vero ſemivocales; *l, m, n, r, ſ, x, z*: Ex quibus quatuor vocantur etiam [3] liquidæ; *l, m, n, r*.

S verò ſuæ cujuſdam poteſtatis litera eſt; quæ interdum etiam liqueſcit. *X* & *Z* [4] duplices ſunt conſonantes, atque etiam *J* inter duas vocales. [5]

1 Literarum numerus non rectè à Grammaticis ſtatuitur, cum, *c, k*, & fortaſſe etiam *q*, eadem ſint litera, & *b* non magis litera ſit apud Latinos quam Græcos; & *y* ſpecie non differat ab *u*; & *x*, & *z*, non litera ſint unica, ſed duarum literarum compendia: & contra *i* & *v* conſonæ male eædem cenſeantur literæ ac *i* & *u* vocalis, cum totâ naturâ differant. Quare, rem ad rationis trutinam expendamus, videntur tantum eſſe literæ novemdecim; nempe quinque vocales *a, e, i, o, u*, : & 14. conſonantes; *b, c, d, f, g, Jod, l, m, n, p, r, ſ, t, Vau*.

2 Non verum eſt quod aiunt Grammatici, mutas habere ſonum obſcuriorem, ſemivocales clariorem: nec mutas eſſe quia vocalis ſequitur, & ſemivocales quia præcedit; ſed vera appellationis ratio eſt, quod mutæ contra quam in ſemivocalibus fit, nullum habeant ſonum, niſi vocales ſuum communicent. Nam *b*, aut *c*, citra vocalis certæ opem pronunciari nequeunt: at linguam criſpando, efflandoque *r* quodammodo efformaveris ſibulum edendo *ſ* extuleris: parque ratio in ceteris ſemivocalibus.

3 Liquida eſt quæ poſt mutam in eadem ſyllabâ poſita liqueſcit, hoc eſt, vim producendi ſyllabam amittit. Ex his *m* & *n* non niſi in Græcis dictionibus liqueſcunt. Etiam ſi laxius vocem liquidæ ſumas non tantum *ſ*, ſed & *v* conſonum iis accenſere poſſis. Satis notum eſt *ſ* in fine vocis apud antiquos liqueſcere; ut, *falcibuſ*; pro *falcibus*; at *v* conſonum liquefi præceſſerit *g, q*, vel *ſ*, ut *linguæ*, *linquo*, *ſuadeo*. Itaque & corripitur prio in *aqua*, *equus*, *ſequor*; altera in *ſiliqua*, *aliquis*, &c.

4 *x* ponitur pro *es*, ut *dux* pro *dues*, unde *ducis* in genitivo: nec no pro *gs* ut *rex* pro *regs*, unde *regis* in genitivo. *z* autem ponitur pro *ds*, u *zephyrus* pro *dſephyrus*, ubi tamen *d* molliter admodum pronunciari de bet.

5 Sunt & tres aliæ conſonantes duplices, quæ apud Latinos quide propriam figuram, quâ ſcribantur, non habent, ut *ch*, *ph*, & *th*, apud Græcos vero propriis characteribus depinguntur.

Adduntu

Adduntur etiam consonantibus *J* & *V*, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur: ut, *Juno*, *Jovis*, *voluntas*, *vultus*.

K, *y*, & *z*, Latinis dictionibus nunquam admiscentur.

H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota: apud Poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut, *hamus*, *hebenus*, *hiatus*, *homo*, *humus*, *hymnus*: consonantibus vero nullis. Rectè itaque enuntiamus Hiulcus, Hiacchus, trisyllaba: Hieronymus, Hieremias, pentasyllaba.

At in Latinis dictionibus interdum *h* postponitur ut, *Charus*, *charitas*, *pulcher*, *pulchritudo*.

Bifariàm pinguntur literæ; majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time*, *Regem honora*: & propria nomina; ut, *Henricus*, *Anglia*. 1

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur, nam hæ quidem vel scribi omnino, vel signari debent: ut *Musæ præsunt*, vel *Muſe preſunt*.

Literæ majusculæ, cum solæ ac paucæ scribuntur, aliquando significant prænomen, aliquando numerum, ut, A. Aulus, C. Caius, D. Decius, G. Gaius, L. Lucius, M. Marcus, P. Publius, P. R. Populus Romanus, P. C. Patres Conscripti, Q Quintus, Quæstor, Quirites, R. P. Respublica, Sp. Spurius, Sex. Sextus, S. P. Q. R. Senatus, Populusque Romanus, T. Titus, T. C. Tua Clementia. Et ejus generis infinita.

In numeris vero significant,

I	1	Unum.
V	5	Quinque.
IX	9	Novem.
X	10	Decem.
XL	40	Quadraginta.
L	50	Quinquaginta.
XC	90	Nonaginta.
C	100	Centum.
D	500	Quingenta.
M	1000	Mille.

1 Adjectiva etiam omnia quæ ab iis formantur, ut *Homericus*, *Ciceronianus*. A Majuscula etiam inchoant quæ proprii loco per antanomasiam ponuntur, ut *Dominus* pro *Christo*, *Poeta* pro *Virgilio*. Item nomina artium ac dignitatum, ut *Rhetorica*, *Astrologia*, *&c.* uti & Festorum, ut *Pascha*. Et, ut breviter dicam, omnia quæ magnam Emphasin habent. Quilibet etiam versus in carmine à majuscula inchoat.

De

De ſyllabarum diſtinctionibus.

REctè ſcripturo diſcendum eſt in primis, ſyllabas inter ſcribendum aptè diſtinguere atque connectere.[1]

In ſimplicibus vocibus *bd* vocali ſequenti adhæret; ut A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem ſequuntur & iſta; & ut Do-ctus, San-ctus, pſ. ut Scri-pſi, Sum-pſi, ſc. tn. ut Pi-ſcis, Diſco, Æ-tna, gm. gn. ut[2] A-gmen, I-gnis, ſt. ut Ve-ſter, Ma-giſter xi. ut, An-xius, Di-xi, *& ſimilia.*

Inter *m* & *n* non interſeritur *p.* Malè igitur pingeretur Sompnus, pro ſomnus, Columpna, pro columna.

Poſt *x* non ſcribitur *ſ*,[3] ut Excribo, exolvo; non exſcribo, exſolvo. In compoſitis cum præpoſitione, auribus & euphoniæ ſerviendum eſt, ut, occurro, officio, aufero, potiùs quàm obcurro, obficio, abfero. Et contrà, abſtineo, obtineo, obrepo; non autem auſtineo, ottineo, orrepo.

Atque hujus rei gratiâ, etiam conſonantes in compoſitione aliquando interſeruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

ORthographiæ affinis eſt Orthoëpia, hoc eſt, emendatè rectéque loquendi ratio: ab *ὀρθὸς rectus*, & *ἔπος verbum.* Hic in primis curandum eſt, ut præceptores tenera ac balbutientia puerorum ora ſic effingant & figurent, ne vel continuâ linguæ volubilitate ità ſermonem præcipitent, ut

1 De recta ſyllabarum disjunctione ſequentes obſervantur regulæ. 1. Conſona inter duas vocales pertinet ad poſteriorem; ut, *a-mor*, *le-go.* 2. Si conſonans geminetur, prior ad priorem, poſterior ad poſteriorem pertinet; ut, *an-nus*, *flam-ma.* 3. Conſonantes quæ initio non poſſunt ſociari, nec in medio conjunguntur, ut *ar-duus por-cus.* 4. Conſonæ, quæ conjungi poſſunt initio vocis, etiam in medio connectuntur: ut præter ea, quæ in textu deſcribuntur, cm. ut *Paracmon*, cn. ut *tecna*, dm. ut *A-dmetus*, mn. ut *o-mnis*, phth. ut *na-phtha*, pn. ut *Thera-pne*, pt. ut *a-ptus*, sb. ut *Le-sbia*, ſm. ut *Co-ſmas*, ſp. ut *a-ſper*, ſq. ut *te-ſqua*, tl. ut *A-tlas*, tm, ut *La-tmius.*

2 Recte dividitur *a-gmen*; non quod vox ulla occurrat, quæ à *gm* incipiat, ſed quia *a* in *ago* ſyllabam facit, unde illud derivatur. Similiter exarandum *fra-gmentum*, *au-gmentum*, *un-guentum.* Item, *do-ctrina*, qui *do* ſyllabam conſtituit in *do-ctus*, unde derivatur. Excipiuntur autem à hac regula compoſita cum præpoſitionibus, in quibus pars quæque ab altera eſt ſeparanda; ut *in-ers*, *abſ-truſus*, *propter-ea*, *&c.* Par ratio in aliis compoſitis, ut *oluſ-atrum*, *et-enim*, &c.

3 Veteres poſt *x* ſcripſerunt *ſ*: quem morem ſequuntur doctiſſimi viri accurandis editionibus veterum Authorum.

nuſquam

nuſquam, niſi ubi ſpiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad ſingulas quaſque voces longa inſpiratione conſileſcant, ructu, riſu, ſingultu, ſcreatu, vel tuſſi, ſermonis tenorem inepte dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi ſunt pueri ab iis vitiis, quæ noſtro vulgo penè propria eſſe videntur; cujuſmodi ſunt Iotaciſmus, Lamdaciſmus, Iſchnotes, Trauliſmus, Plateaſmus, & ſimilia.

Iotaciſmus dicitur, quando (I) litera pleniore ſono & ſupra juſtum decorum extenditur; quo vitio ex noſtratibus maximè laborant Angli Septentrionales.

Lambdaciſmus eſt, ubi quis (L) nimis operosè ſonat: ut Ellucet, pro elucet; Sallvus, pro ſalvus.

Noſtrati vulgo diverſum vitium impingitur; nempe quòd hanc literam pinguiùs juſto pronunciet, dum pro multùs, mollis, faſſus, auditur moultus, moolis, faulſus.

Iſchnotes eſt quædam loquendi exilitas, quoties ſyllabas aliquas exiliùs & graciliùs enunciamus quàm par eſt; ut cùm pro nunc, tunc, aliquis, alius, proferimus nync, tync, eliquis, elius.

Trauliſmus eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpius repetitur: ut, Cacanit, pro canit; Tututullius, pro Tullius.

Huic vitio, ut fœdiſſimo, ita & periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius; ſi exigatur à pueris, ut nomina & verſus affectatæ difficultatis, ac plurimis & aſperrimis inter ſe coëuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſſimè volvant; ut

Arx, tridens, roſtris, ſphinx, præſter, torrida, ſeps, ſtrix.

——poſtquam diſcordia tetra
Belli ferratos poſtes portaſque refregit.

Plateaſmus eſt, quando craſſiùs & voce pluſquam virili loqui nitimur: ut cùm pro montes, fontes, pontes, efferimus mountes, fountes, pountes.

Ut etiam pro ergo, ſperma, perago, efferimus argo, ſparma, parago.

Sunt & alibi apud noſtrates, qui pro V conſonante ſonant F; & è contrà F, pro V: Ut folo, fis, folui, felle, pro volo, vis, volui, velle.

Et rurſum, vero, vers, verre, pro fero, fers, ferre.

S verò mediam inter duas vocales corruptè ſonant nonnulli, pro læſus, viſus, riſus, pronunciantes læzus, vizus, rizus.

H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enuntiari volunt. Malè ergò, pro homo, hamus, humus, Chriſtus, Chriſma, Chremes, thus, diphthongus, ſphæra, efferimus omo, amus, umus, Criſtus, Criſma, Cremes, tus, diphtongus, ſpæra.

Fœdè quoque erratur à noſtris, ubi *t* & *d* tanquam aſpiratas pronunciant; ut, amath, caputh, aputh, pro amat, caput, apud.

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De Sententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: Proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula annotâſſe non fuerit ſupervacaneum. [1]

Puncta ergò, ſive notæ, quibus in ſcribendo utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis Comma, Colon, Periodus. [2]

Subdiſtinctio, ſeu Comma, eſt ſilentii nota, ſeu potiùs reſpirandi locus; utpote quâ pronunciationis terminus, ſenſu manente, ità ſuſpenditur, ut quod ſequitur continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Utendum eſt ætate: cito pede præterit ætas;*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hâc item notâ diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: ut, [3]

1 Diſtinguendi ratio vulgo refertur ad Orthographiam, cum ad ſyntaxin potius pertineat. Nec enim in oratione ſolum ſtructura, vel ordo; ſed etiam diſtinctio attenditur.

2. Ita hodie diſtinguimus, ſed antiquioribus, punctum poſitum ad imam literam notabat comma, (quod idcirco ſubdiſtinctio vocabatur:) ad mediam literam, erat nota coli, aut media diſtinctio: ad caput literæ ſignabat periodum.

3 Commatis uſus præcipuus eſt in diſtinguendis nominibus, verbis, & adverbiis. Nominibus, ut *vir pius, & doctus.* In verbis: ut *hortari, orare, monere.* In adverbiis; ut *ſerius, ocius, neceſſe cunctis eſt mori.* Eſt & alius commatis uſus: ut cum ad tollendam ambiguitatem ſejungit duas voces: quemadmodum in illo *Ciceronis* loco. *Summa quidem authoritate Philoſophia, ſevere ſane, atque honeſte, hæc ria genera confuſa, cogitatione diſtinguunt.* Ubi comma ponitur poſt *confuſa*, ne conjungendum putetur cum *cogitatione*, quod proxime ſequitur.

Juv.

Juv. *Grammaticus, rhetor, Geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notaturque duobus punctis sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus; & fruticem aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutu constat auctibus, ex intervallo semitur.*

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo, (.) ut,

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum multorum vidit, & urbes. 1

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis 2 est sententia duabus semilunulis inclusa: quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut,

——*Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum caudato; sic (?) ut,

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi? 3

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur inprimis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cœlebs* dicatur, quasi *cœlestem vitam agens*; num *Lepus*, quasi *levipes*.

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea

1 Triplici huic distinctioni additur à multis semicolon: quæ est nota respirationis paulo majoris quam in commate, sed minoris quam in colo: ac notatur puncto cum commate subjecto, hoc (;) pacto. Magnus ejus usus est in distinguendis nominibus contrariis & variis partitionibus: ut *Propria, aliena; publica, privata; sacra, profana.*

2 Ea utuntur perperam qui parenthesi includunt hujusmodi verba, *ut arbitror, ut intelleximus*, & similia. Plerisque etiam in usu est admirationis nota: quæ sic pingitur (!) ut, *O curas hominum!*

3 Spectant insuper ad Orthographiam, Apostrophus, Diæresis, & nota quæ Hyphen vocatur. Apostrophus est nota rejectæ vocalis, ut *egon'* pro *egone*. Idque aliquando consona sequente, ut *Ten' cirrata?* Pers. Diæresis nota sunt puncta duo literæ imposita. Utimur ea differentiæ causa; ne pro *æra* legatur *ara*. Hyphen ita connectit vocabula duo, ut proxime ad compositorum naturam accedant. Nota ejus est (-) hæc; ut *ante-malorum*, apud *Virgilium*.

differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis*, *fortiter*; *lego*, *legit*: omnesque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

PArtes Orationis sunt octo: *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium*, declinab. *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio*, indeclin.

NOMEN[2] est pars Orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur; Substantivum, & Adjectivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

1 De numero partium Orationis multum apud Grammaticos controversum est. Sanctius eam opinionem, quæ tres facit classes, aliis anteponendam judicat. Estq; hæc Arabum, Hebræorum, aliorumq; Orientalium sententia; quibus hæ partes vocantur *Nomen*, *verbum*, & *Dictio*. Quin & Latinam olim linguam tres tantum partes orationis habuisse testatur Plutarchus, & D. August. ex Aristot. sententia totidem constituit. Quicquid enim enuntiatur, (ut ex Platone disputat Minerva) aut est permanens, ut *arbor*, *durum*; aut fluens, ut *currit*, *dormit*. Res permanentes vocamus, quarum natura diu perstat: harum notam *Nomen* dixêre. Fluentes dicimus quarum natura est esse tandiu, quamdiu fiunt: harum nota *Verbum* est. Rursus Verbis & Nominibus deerat modus, per quem causarum ratio explicaretur. Hic in Nominibus dicitur *Præpositio*, ut *versatur in tenebris propter ignorantiam*. In verbis est *Adverbium*: nam si qualitatem innuas, dices, *bene currit*; si tempus, *hodie legam*. Postremo orationes ipsæ inter se indigebant ligaturis, quare *Conjunctio* fuit excogitata. Hæc ex Platone. Porro *Participium* nomen esse contendit, habens à Verbo temporis adsignificationem & Constructionem. Interjectionem rejicit, quod signa tristitiæ aut lætitiæ naturalia sint, eademque apud omnes, ac proinde partes orationes dici nequeant, quippe quæ, secundum Aristotelem, *ex instituto*, *non naturâ* constare debent. Pronomina itidem Nominibus accenset, eademque definitione complectitur: *Ego*, *tu*, *sui*, Pronomina vocans, quod sint aliorum duces & sui juris, nec, quod Regum proprium est, aliorum normâ declinentur.

2 Nomen dici à græco ὄνομα omnes pene sentiunt; Scaliger derivari vult à *Noseo*, *novi*, *notum*, *novimen*, *nomen*, ut à moveo, movi, motum, movimen, momen; est enim imago quædam nomen, quâ quid noscitur. Recte autem definitur à Sanctio, vox particeps numeri casualis cum genere: vox enim seu dictio genus proximum est, & casus specialis differentia.

Est

Est autem Substantivum duplex, appellativum, & proprium.

Appellativum est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo*, *lapis*, *justitia*, *bonitas*.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat: ut, *Jesus*, *Maria*, *Londinum*, *Thamesis*.

Proprii nominis tria sunt genera[1].

Prænomen, quod vel differentiæ causâ, vel veteri ritu præponitur: ut, *Lucius*, *Publius*, *Aulus*, *Marcus*.

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus*, *Paulus*, *Cato*, *Tullius*.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est: ut, *Gracchus*, *Fabius*, *Scipio*, *Cicero*: vel ab eventu aliquo[2]; ut *Africanus*, *Macedonicus*, *Germanicus*.

Adjectivum est, quod substantivo indiget, cui in oratione adhæreat: ut, *Piger*, *alacris*, *candidus*, *clemens*.

Adjectivum est duplex: Commune, & Proprium.

Commune est, quod affectionem multis communem significat, ut, *Bonus*, *malus*, *solers*, *satur*.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat, ut, *Gradivus Marti*, *Quirinus Romulo*.

DE ACCIDENTIBUS NOMINI.

Nomini accidunt septem.

Species, Figura, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE.

Species Nominum est duplex: Primitiva, & Derivativa.

Primitiva est, quæ aliunde non trahitur.

1 Nomina propria Græcis singula erant; ut *Aristoteles*, *Alexander*, &c. at non item Romanis, quibus quatuor interdum nomina. *Prænomen* erat cujusque proprium: Unde & liberi, eo distingui solent. Fere autem *Nomen* Gentilitium est, eoq; omnibus convenit, qui ejusdem sunt gentis. *Cognomen* autem est quod nomini Gentilitio postponitur; istque familiæ nomen: nam differunt gens & familia, ut totum & pars.

2. Hoc *Agnomen* vocant plerique Grammatici. Nam licet, quæ ab eventu indita certissimum est, ab optimis scriptoribus vocentur *Cognomina*, inde tamen sequitur tantum cognomen pro Agnomine dici posse, non autem Agnomen barbarè pro certo Cognominis genere usurpari. Occurrit sane ea appellatio apud Ovidium & Ciceronem, nec eandem rejicit Probus.

Derivata est, quæ aliunde formatur.

Primitivæ subjiciuntur hæc quæ sequuntur, & hujusmodi:

Collectivum scilicet, quod singulari numero multitudinem significat: ut, *Concio*, *cœtus*, *plebs*, *turba*, *pecus*, *grex*.

Fictitium, quod à sono fingitur: ut, *Sibilus*, *tintimabulum*, *stridor*, *clangor*.

Interrogativum: ut, *Quis*, *uter*, *qualis*, *quantus*, *quot*, *nunquis*: Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in Relativa.

Redditivum quod interrogativo respondet: ut, *Talis*, *tantus*, *tot*.

Numerale, cujus species hæ numerantur:

Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Unus*, *duo*, *tres*, *quatuor*.

Ordinale: ut, *Primus*, *secundus*, *tertius*, *quartus*.

Distributivum: ut, *Singuli*, *bini*, *terni*, *quaterni*.

Partitivum, quod significat vel multa singulatim: ut, *Quisque*, *unusquisque*, *utergue*, *neuter*: vel unum è multis: ut, *Alter*, *aliquis*, *cætera*, *reliquus*.

Universale: ut, *Omnis*, *cunctus*, *nullus*, *nemo*.

Particulare: ut, *Aliquis*, *quisquam*, *ullus*, *quidam*.

Derivativa autem has species subjectas habet; nimirum,

Verbale: ut. *Lectio*, *litura*, *auditus*, *aratrum*.

Patrium: ut, *Eboracensis*, *Londinensis*, *Oxoniensis*, *Ætonensis*.

Gentile: ut, *Græcus*, *Latinus*, *Hebræus*, *Anglus*.

Patronymicum, quod vel à Patre, vel ab alia quapiam suæ familiæ persona derivatur; ut, *Æacides*, filius vel nepos *Æaci*; *Nerine*, filia vel neptis *Nerei*; *Latoides*, filius *Latonæ*; *Menelais*, uxor *Menelaï*.

Diminutivum: ut, *Regulus*, *popellus*, *majusculus*, *minusculus*.

Possessivum: ut, *Herilis*, *servilis*, *regius*, *paternus*.

Materiale: ut, *Fagineus*, *lapideus*, *gemmeus*, *aureus*.

Locale: ut, *Hortensis*, *agrestis*, *marinus*, *montanus*.

Adverbiale: ut, *Hodiernus*, *hesternus*, *crastinus*, *clandestinus*.

Participiale: ut, *Amandus*, *docendus*, *videndus*, *scribendus*.

Et quæ in *lis* exeunt à verbis deducta; ut, *Fictilis*, *cocti-lis*, *flexilis*, *pensilis*.

DE FIGURA.

Figura est aut simplex, ut *Justus*; aut composita, ut *Injustus*.

justus. Sunt qui hùc addunt & decompositum; ut, *Irreparabilis*.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo: Singularis de unò; ut *Pater*: Pluralis de pluribus: ut *Patres*.

DE CASU.

Casus nominum sunt sex.

Nominativus, qui & [1] rectus dicitur, est prima vox quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus, qui significat cujus sit res quæpiam; atque hic patrius, gignendi, aut interrogandi casus dici solet.

Dativus, sive dandi casus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus. Sub hac voce octavum etiam casum comprehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id est, *in cœlum*.

Accusativus, qui & Incusativus, vel causativus dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediatè transit: ut, *Amo patrem*.

Vocativus, quem & salutatorium vocant, vocandis compellandisve personis accommodatur.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quòd Latinorum sit proprius. [2]

1 Quæri solet, cur rectus dicatur casus, si casus dicuntur à cadendo, quia cadant à recto: Hoc late disputat Scaliger, & tandem concludit, obliquos dici casus quia cadunt à recto; Rectum autem ipsum voce largius communicata casum etiam appellari. Contendit insuper nomina casibus ab officio non recte indita, ut Nominativus, Genitivus, &c. Sed eos vocari vult, primus, secundus, usque ad sextum. Sed quamvis vocabula Antiquis usitata, non temere convellenda sunt, sextus sane casus male *Ablativus* vocatur, cum sit in illo Comparatio, ut *doctior Cicerone*; & modus, ut *Lento gradu*; & causa efficiens, ut *amore patris*; & materia, ut *Lapide quadrato*; & instrumentum, ut *Lapide ictus*. Et vero si Quintilianus adverteret, sextum casum à præpositione omnino pendere (quod in Constructione ostendetur) & pro naturâ præpositionis significationem mutare, nunquam in dubium verteret, an septimi casus vis apud Latinos reperiretur.

2 Cum hæc casuum partitio naturalis sit, in omni idiomate tot casus necessario reperiuntur; quare Græci sexto non carent. Primo enim in omni linguâ Dativus acquisitioni tantum inservit; eoque per illum, pretium, materiam, locum, & multa alia non significabimus. Deinde si Græcis non esset sextus casus, unde Latini *Penelopæ*, *Parasceve*, *Grammatice* in sexto dicerent? ut Juvenalis, *Penelope melius, leviùs torquetis Arachne*. Et quod maxime fidem facit, apud Ciceronem Græcis nominibus Adjectiva Latina in sexto casu juncta, vel etiam Latinæ præpositiones quæ eum casum regunt, sæpe reperiuntur. Ut ἀπροσδιορίστῳ *nihil alsius, nunquam in majore ἀποφάσει fui*, ἐν πολιτικῷ *genere*, & id genus alia. Itaque ἐν χερσὶν, *in manibus*, σὺν θεῷ, *Cum Deo*, cave credas esse septimum casum.

DE GENERE.

Genus eſt ſexûs diſcretio. Et ſunt genera numero ſeptem: Maſculinum, cujus nota eſt *Hic*: femininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic* & *hæc*: commune trium, *Hic, hæc & hoc*: dubium, *Hic*, vel *hæc*: Epicœnum ſeu promiſcuum, cùm ſub unâ generis notâ utrumque ſexum complectimur: ut, *Hic anſer, hæc aquila.* Quanquam hoc quidem genus ad præſens negotium non ità propriè ſpectare videtur; cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, ſed de qualitate vocum.

Porrò, inter commune genus & dubium hæc eſt differentia: quòd ubi ſemel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eiſdem ipſis individuis loquéris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis ſubſtantivo poſito, etiamſi adjectivum maſculinum addideris, nihilo tamen ſecius de eadem re ſermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris *Durum Cortícem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem eſſe & amaram.*

Ut autem genera nominum ad amuſſim calleas, hi ſequentes canones tibi ſummâ diligentiâ inbibendi ſunt, quos *Guil. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

GUILIELMI LILII

Regulæ generales Propriorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, maſcula dicas:
Ut ſunt Divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum;
Ut, Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tibris, Orontes:
Menſium; ut, October: ventorum; ut, Libs, Notus, Auſter.

De Femininis.

PRopria ſemineum referentia nomina ſexum,
Femineo generi tribuuntur: ſive Dearum
Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Perſis:

Inſulæ

Insulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.
Excipienda tamen quædam sunt urbium: ut ista
Masculæ; Sulmo, Agragas: quædam neutralia; ut, Argos,
Tibur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumque.

Regulæ generales Appellativorum.

APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus,
Cupressus, cedrus. Mas spinus, mas oleaster:
Et sunt neutra, siler, suber, thus, robur, acerque.

Epicœna.

SUnt etiam volucrum; ceu, passer, hirundo: ferarum,
Ut, tigris, vulpes: & piscium; ut, ostrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex cunctis quæ diximus antè notandum,
Omne quod exit in um, *seu Græcum, sive Latinum,*
Esse genus neutrum; sic invariabile nomen.
Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam.
Nam genus his semper dignoscitur ex genitivo,
Infrà ut monstrabit specialis regula triplex.

Prima regula specialis.

NOmen non crescens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Quoniam LILIUS noster genus nominum appellativorum ex genitivo dignoscendum docet, admonendi hoc loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium nominum appellativorum non crescentium in genitivo: cujus generis sunt omnia primæ & quartæ inflexionis; & secundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc classem pleraque tertiæ declinationis; cujusmodi sunt, *Labes, labis; pestes, pestis; vis,* genitivo *vis; mater, matris; caro, carnis.*

Masculina excepta ex non crescentibus.

MAscula nomina in a *dicuntur multa virorum:*
Ut scriba, assecla, scurra, & rabula, lixa, lanista.
Mascula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as *&* es, *& ab illis quot per* a *fiunt:*
Ut, satrapas, satrapa, athletes, athleta. Leguntur
Mascula item, verres, natalis, æqualis: ab esse
Nata, ut centussis: conjunge lienis & orbis,
Callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis,
Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Cassis, fascis, torris, scutis, piscis, & unguis,

Et vermis, vectis, postis; societur & axis.
Masculа in er, *ceu venter: in* os, *vel* us; *ut logos, annus.*

Feminina non crescentia.

FEminei generis sunt, mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acusque,
Porticus, atque tribus, socrus, nurus, & manus, idus.
Huc anus addenda est, huc mystica vannus Jacchi.
His jungas os *in* us *vertentia Græca; papyrus,*
Antidotus, cosstus, diphthongus, byssus, abyssus,
Crystallus, synodus, sapphirus, eremus, & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perscribere longum est.

Neutra non crescentia.

NEutrum nomen in e, *si gignit* is; *ut mare, rete.*
Et quot in on *vel in* um *fiunt; ut barbiton, ovum.*
Est neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoethes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non crescentia.

INcerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, restis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

Compositum à verbo dans a, *commune duorum est;*
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena monstrat
A venio: adde senex, auriga, & verna, sodalis,
Vates, extorris, patruelis, pérque duellis,
Affinis, juvenis, testis, civis, canis, hostis.

Secunda regula specialis.

NOmen, crescentis penultima si genitivi
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monstrant, genus est muliebre.

Huc spectant, quæ acuunt penultimam genitivi crescentis: qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides.*

Omnia item monosyllaba, præter *Vis.* Reliqua omnia sunt tertiæ declinationis: ut sunt omnia desinentia in C, in, an, ans, ens, uns, ut halec, halécis, Delphin, -înis, Titan, -ânis, Infans, Quadrans, -antis, Continens, Triens, -entis, Decus, decuncis.

In *er* longum, quæ Græcis per ηρ scribuntur; ut, Character, Crater, stater, soter, éris.

Latina

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare Mulier haud rectè in hac classe collocatur.

In inx, anx, unx, ons, ors, ut Syrinx, ingis, phalanx, angis, deunx, septunx, uncis, effrons, bifrons, ontis, cohors, consors, ortis.

Præterea in *o* Latina, quæ *ônis & ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, spado, ônis; Anio, ênis.

Præter pauca gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent; ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, onis.

In *al* neutra; ut, Vectigal, animal, âlis. Cætera in *al* sunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *ênis* habent in genitivo; ut, Lien, Siren, ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *ων* Græca, quæ retinent *ω* in genitivo; ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Ægeon, ônis, & onis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina; ut, Laquear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, aris; hepar, heparis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant: ut, Arbor, marmor, æquor, ador, robor, *&c.* oris. Et Græca quoque nonnulla. ut, Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, *&c.* oris.

In *as* Latina: ut, Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, *&c.* âtis. Excipe, Anas, anatis; & Græca quædam: ut, Lampas, monas, trias, decas, adis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, êtis; Merces, hæres, cohæres, êdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes, tapes, Dares, Chremes, êtis.

In *is*, quæ faciunt îtis, înis; & îdis in genitivo: ut, Samnis, Quiris, îtis: Salamis, Trachis, înis: Psophis, Crenis, îdis: Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Custos, ôdis: Nepos, ôtis. Præter Compos, impos, otis.

Et Græca quæ retinent *ω* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ôis. Rhinoceros, ægoceros, ôtis.

In *us* quæ mittunt genitivum singularem in ûtis, ûdis, ûris, untis: ut, Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem, Pecus pecudis.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ôris.

In

In *ax*, tam Latina quàm Græca: ut, Limax, fornax; thorax, Phæax, audax, bibax, ácis.

Excipe Græca quædam appellativa & Gentilia; ut, Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, ácis: Syphax tamen variat âcis, & acis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, écis; Vibex, îcis; Exlex, égis; Alex, alêcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix, ſelix, phœnix, perdix, coturnix, *&c.* îcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, *&c.* îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ôcis. Præter Cappadox, ocis; Allobrox, ogis; & quædam alia.

In *ux*; ut Pollux, Pollûcis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

In *s* Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops, Cecrops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina excepta ex acutè creſcentibus.

Maſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam,
Sal, ſol, ren, & ſplen, Car, Ser, vir, vas, vadis, as, mas,
Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitivo:
Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, ſimul & fons,
Seps, pro ſerpente, grips, Thrax, rex, grex, gregis, & Phryx.
Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in n; *ut, Acarnan,*
Lichen, & delphin: & in o *ſignantia corpus;*
Ut leo, curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo.
Maſcula in er, or, *&* os; *ceu, crater, conditor, heros;*
Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens:
Quale bidens, quando pro inſtrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Garamaſque, tapeſque:
Atque libes, Cures, mãgnes, unumque meridies nomen quintæ: & quæ componuntur ab aſſe,
Ut dodrans, ſemis: jungantur maſcula Samnis,
Hydrops, nyctícorax, thorax, & maſcula vervex,
Phœnix, & bombyx, pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt muliebre genus, Syren, mulier, ſoror, uxor.

Neutra excepta ex acutè creſcentibus.

Sunt neutralia & hæc monoſyllaba nomina, mel, fel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas, vaſis, os, oſſis, & os,

Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polyſyllaba, in* ár*que, Ut Capital, laquear. Neutrum halec & muliebre.*

Dubia acutè creſcentia.

SVnt dubia hæc Python, ſcrobs, ſerpens, bubo, rudens, grus,
Perdix, lynx, lymax, ſtirps pro trunco, pedis & calx:
Adde dies numero tantùm mas eſto ſecundo.

Communia acutè creſcentia.

Sunt commune, Parens, autorque, infans, adoleſcens,
Dux, illex, hæres, exlex: à fronte creata,
Ut bifrons: cuſtos, bos, fur, ſus, atque Sacerdos.

Tertia & ultima Regula ſpecialis.

NOmen, creſcentis penultima ſi genitivi
Sit gravis, ut ſanguis genitivo ſanguinis, eſt mas.

Huc ſpectant penultimam genitivi creſcentis gravantia: cujus generis ſunt paucula illa ſecundæ declinationis, de quibus ſuprà meminimus; videlicet, Sacer, gener, puer, eri; Adulter, eri: Presbyter, eri.

Compoſita à vir viri; ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, iri.

Compoſita item à gero & fero; ut, Armiger, claviger, caducifer, lucifer, eri: & adjectiva quædam; ut, tener, dexter, proſper, eri; ſatur, uri. Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in *a*: ut. Poëma, dogma, ſophiſma, ænigma, atis.

In *yr* item Græca; ut, Martyr, Martyris, Pſithyr, Pſithyris.

Omnia item in *ur* Latina; ut, Augur, murmur, furfur, cicur, uris.

In *ut* etiam omnia; ut, Caput, capitis; Occiput, occipitis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ ſuperiùs excipiuntur; ut, Imago, ſartago, ordo, cardo, inis.

In *l*; ut, Annibal, alis; mugil, ilis; Conſul, præſul, ulis.

In *en*; ut, pecten, tibicen, carmen, crimen, inis.

In *on* Græca, quæ ſumunt *o* parvum in penultima genitivi ſingularis; ut, Cañon, dæmon, architecton, Philemon, onis.

In *or* Latina & Græca; ut, Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, oris.

In *as*; ut, Anas anatis.

Et

Et Græca; ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, adis.

In *es* Latina; ut, Fomes, limes, itis; præses, deses, idis.

In *is* Latina & Græca; ut, Sanguis, pollis, inis; Tyrannis, paropsis, idis.

In *ar* Latina & Græca; ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, aris.

In *er*, Græca; ut, aër, æther, eris.

In *s* præcedente consonante, tam Latina, quàm Græca; ut, Princeps, -cipis, Hyems, -emis, Inops, -opis, Æthiops, -opis, Arabs, -abis, Chalybs, -ybis.

In *os* Latina; ut, Compos, otis.

In *us* Latina & Græca, ut, pecus, decus, oris; Vellus, vulnus, eris; Tripus, Oedipus, odis.

In *ax* Græca, ut, Abax, storax, colax, climax, acis.

In *ex* Latina; ut, Index, vindex, carnifex, aruspex, icis.

In *ix* Latina & Græca; ut, Varix, fornix, calix, icis, Mastix, igis.

In *ox* Latina & Græca; ut, Præcox, Cappadox, oeis; Allobrox, Polyphilox, ogis.

In *ux* Latina; ut, Conjux, conjugis, Redux, reducis.

Denique in *yx* Græca; ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Feminina excepta ex graviter crescentibus.

Femininei generis sit hyperdisyllabon in do,
Quod dinis; *atque in* go, *quod dat* ginis *in genitivo.*
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monstrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, & seges, arbor, hyemsque;
Sic Bacchar, sindon, Gorgon, icon, & Amazon.
Græcula in as *vel in* is *finita: ut Lampas, Jaspis,*
Cassis, cuspis; in us *vox una pecus pecudis dans:*
His forfex, pellex, carex, simul atque supellex,
Appendix, hystrix, coxendix, adde filixque.

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Est neutrale genus signans rem non animatam
Nomen in a; *ut problema*: en; *ut omen*: ar; *ut jubar*:
ur *dans;*
Ut jecur: us; *ut cinus*: put; *ut occiput. Attamen ex his*
Masculа sunt, pecten, furfur: *sunt neutra*, cadaver,
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & uber,

Zingiber

Zingiber, & laser, cicer, & piper, atque papaver,
Et siser, atque siler. Neutra æquor, marmor, adorque;
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex.
Adde culex, natrix, & onyx cum prole, silexque.
Quamvis hæc melius vult masculus dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exsul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Arcas.
Antistes, miles, pedes, interpres, comes, hospes;
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obses:
Atque alia à verbis quæ nomina multa creantur,
Ut conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

Regula Adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Ut felix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, sacer ut, sacra, sacrum:
Vox prima est mas, altera femina, tertia neutrum.
At sunt quæ flexu propè substantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ usuque reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes, atque superstes:
Cum paucis aliis, quæ lectio justa docebit.
Hæc proprium quendam sibi flexum adsciscere gaudent,
Campester, volucer, celeber, celer, atque saluber:
Junge pedester, equester, & acer: junge palustер,
Ac alacer, silvester. At hæc tu sic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut aliter sic:
Hic atque hæc celeris, rursum hoc celere est tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atque aliis alibi tibi mentio fiet.

DE GENERIBUS NOMINUM.

GEnus eſt differentia nominis ſecundum ſexûs notam.

Genera Nominum ſunt tria. Maſculinum, cujus nota eſt *hic*; ut *Hic Magiſter*. Femininum cujus nota eſt *hæc*; ut *Hæc menſa*. Neutrum cujus nota eſt *hoc*; ut *Hoc templum*.

Duo tantum genera novit ratio naturæ; nam quia per mares & feminas propagarentur genera, *genus* dictum fuit: & linguæ omnes Orientales, necnon & modernæ plures, duo tantum agnoſcunt genera. Neutrum vero genus proprie non eſt; ſed per utriuſque negationem, ut Græci expreſſius declarant, οὐδέτερον: nec enim ex duobus compoſitum eſt, ſed utrumque excludit. Hoc genus Græci acceperunt, unde Latini ſunt mutuati.

Quædam nomina habent hæc tria genera, & dicuntur *omnis generis*, vel *Communia trium*, de quibus tractat regula ſecunda: quædam duo, & dicuntur aut *Communis* aut *Dubii generis*. Cetera (inter quæ *Epicæna* dicta comprehendimus, de quibus etiam infra dicetur) unico tantum genere declinantur.

Genera nominum cognoſcuntur vel ex ſignificatione, vel ex terminatione.

Quomodo ſignificatione percipiantur, canones docent generales: de terminatione autem tractant regulæ ſpeciales.

REGULA I.

De nominibus quæ alterutri, vel utrique ſexui competunt.

Quâ mas exprimitur, vel femina, vox genus id fert: Vox utrumque notans ſexum communis habetur.

EXEMPLA.

Nomina quæ marem aliquo modo ſignificant, ſunt generis maſculini. Horum alia hominibus ſingularibus competunt, & dicuntur Propria; ut *Petrus*,

Petrus, *Plato*; *hic Dinacium* : Alia vero communia ſunt, & appellativa dicta, ſed tantum maribus conveniunt : ut *Vir magnus*, *primus Senator*, *rex fortiſſimus*, *Pater blandus*, *Poëta bonus*, *hic advena*, & ſimilia. Ad hanc regulam ſpectant nomina Angelorum ; ut *Michael*, *Gabriel* : item Dæmonum, ut *Lucifer* : & Deorum falſorum, ut *Jupiter*, *Mars*, *Mammona*, vel *Mammonas*, deus divitiarum, quia ſub humana ſpecie repræſentatur.

Nomina quæ feminam aliquo modo ſignificant, ſunt generis feminini ; ſive propria ſint, ut *Maria formoſa*, *hæc Eſtochium* : ſive appellativa, ut *mulier pudica*, *mater optima*. Quo ſpectant & Dearum nomina ; ut *Pallas*, *Juno*, *Venus*, &c.

Nomina quæ marem & feminam ſimul ex æquo ſignificant, ſunt generis Communis, & pro maribus maſculino, pro feminis feminino genere uſurpantur ; ut *hic & hæc conjux*, *parens*, *civis*.

OBSERVATIONES.

Nomina Dearum in maſculino etiam reperiri nonnulli tradiderunt; nempe quia *Pales*, Dea pabuli (cui ſacra Palilia dicta) Varroni in virili genere uſurpatur, teſte Servio : utique quod *Venus* in maſculino dixerit Lævinus ; tum quia *Deus* pro *Dea* legere ſit apud Maronem, Lucanum, & Claudianum.

Verum quod ad vocem *Tales* attinet, ex Arnobio diſcimus *Palem* Deum etiam eſſe à *Tales Dea* diverſum, quem *miniſtrum & villicum Jovis* appellat, de quo loqui Varronem Servius non animadvertit.

Nec mirandum ſi *Venus* in maſculino dicatur, cum teſte Macrobio barbata coli ſoleat, ac tum mas, tum femina credita ſit.

Poetæ vero, cum *Deum* pro *Dea* uſurpant, Græcos imitantur, quibus Θεὸς utriuſque eſt generis ; idque non ſolum apud Homerum, Sophoclem, Poetarumque alios ; ſed etiam Platonem & Demoſthenem.

Nomina animantium, cum æque iis ſexus inſit, ac homini, ad eandem ſexus regulam referuntur. Itaque ut ea complecteremur, non *virum* & *mulierem*, ſed *marem* & *feminam* ſignificantia dicebamus.

Porro notandum multa nomina eſſe quæ ſolâ ſignificatione communia ſunt, non autem conſtructione : ut. maſculina *advena*, *agricola*, *alienigena*, *Aſſecla*, *auriga*, *camelus*, *cliens*, *cocles*, *eques*, *exul*, *fur*, *homicida*, *homo*, *index*, *juvenis*, *hoſtes*, *interpres*, *laniſta*, *lixa*, *latro*, *obſes*, *opifex*, *pedes*, *pincerna*,

pincerna, *præsul*, *princeps*, *pugil*, *rabula*, *senex*: feminina *proles*, *soboles*: neutra *animal*, *mancipium*, atque id genus alia.

At vere communia sunt, & tutò veterumque exemplo junguntur adjectivo feminino, quæ his versiculis continentur.

Conjux, atque *parens*, *infans*, *patruelis*, & *hæres*,
Affinis, *vindex*, *judex*, *dux*, *miles*, & *hostis*,
Augur, & *antistes*, *vates*, *conviva*, *sacerdos*,
Municipi que addas *adolescens*, *civis*, & *autor*,
Custos, *nemo*, *comes*, *testis*, *sus*, *bosque*, *canisque*.

Sed in his discrimen observandum inter vere substantiva; ut *bos*, *canis*, & verius adjectiva, ut *adolescens*, *affinis*; item inter usitata utroq; genere, qualia quæ proxime dicta sunt, & feminino inusitata, ut *augur*, *miles*. Nihil vero opus laboret puer, utrum nomina hæc aut pleraq; illorum, proprie sint communia: an proprie alia quidem (imò omnia juxta Sanctium & Sciopium) virilia sint, ut *Sacerdos*, alia feminina, ut *canis*, alteri vero generi jungantur per syllepsin intelligendo *mas*, aut *femina*. Utram enim is sententiam sequatur, ad pure loquendum nihil interest.

Denique & illud monendum est, propter sola adjectiva reperta esse in substantivis genera; nam si adjectiva non essent, aut si omnia unius essent terminationis, ut *felix*, *par*, *oriens*, nulla esset apud Grammaticos de genere præceptio: Grammaticus enim in substantivis solummodo quærit genera propter adjectivorum terminationes. Quare de genere Adjectivorum proxime inquirendum est.

REGULA II.

De Nominibus Adjectivis.

Omne Genus nomen sibi vindicat Adjectivum;
Sed juxta varios fines genus id variatur.

EXEMPLA.

Sub Adjectivorum nomine comprehenduntur Nomina, Pronomina & Participia.

Adjectivorum alia sub unâ terminatione substantivis omnium generum accommodantur, ut *hic*, *hæc*, & *hoc felix*, *hic*, *hæc*, & *hoc amans*: quanquam & ista in accusativo singulari, & nominativo & accusativo plurali terminationem mutant, ut *felicem* vel *felices* pro masculinis & femininis, *felix* vel *felicia* pro neutris.

Alia duabus terminationibus, alterâ masculinis & femininis, alterâ neutris junguntur; ut *hic* & *hæc*

hæc omnis, & *hoc omne*: Quandoque etiam primâ masculinis, postremâ vero femininis & neutris; ut *hic victor*, *hæc* & *hoc victrix*.

Alia denique tribus terminationibus singulis generibus accommodantur, ut *bonus* masculino, *bona* feminino, *bonum* neutro.

Observationes.

Sanctius & eum secutus Sciopius recte observarunt adjectiva nomina proprie loquendo nullum habere genus, sed terminationes ad genus, ita ut terminatio una adapteturmasculinis, alia femininis, alia neutris. Et ratio est, quia per se in oratione subsistere nequeunt; ac proinde cum dico *bonus*, *bona*, &c. nulla res proprie significatur, sed tantum adjectivum sub hac vel illa terminatione substantivo accommodandum esse.

Notandum itaque Adjectivum, cum solum in oratione ponitur, vel usu factum esse substantivum, ut *patria*, quæ olim supponebat *terra*: vel substantivum ipsum subintelligi, & adjectivum ejus esse generis, cujus est substantivum suppressum.

Atque hoc canone semel constituto multos tum generales tum speciales regulas, atque exceptiones præterire licebit. Exempli gratia, ob hanc rationem sunt

Masculina.

Annularis, auricularis, index; *supple digitus*.
Mortalis, *homo*. Malalis, nefrens, *porcus*.
Maxillaris, *dens*. Molaris, *dens*, vel *lapis*.
Martius, Aprilis, Quintilis, September, &c. *mensis*.
Oriens, occidens, *sup. sol*.
Profluens, confluens, torrens, *amnis* vel *fluvius*.

Feminina.

Arida, continens, eremus, *terra*. Frigida, *aqua*.
Bipennis, *securis*. Bidens, *securis* vel *ovis*.
Curulis, *sella*. Consonans *vel* vocalis, *littera*.
Diphthongus, *syllaba*. Prægnans, *mulier*.
Tertiana, quartana, *febris*.

Neutra.

Altum *vel* profundum, *sup. mare*.
Præsens, *supple tempus*.
Suburbanum, *rus* vel *prædium*, &c.

Sic quoties adjectivum neutrum absque substantivo particulari expresso vel intellecto occurrit, *negotium* subintelligi debet; ut *triste lupus stabulis*, id est, *negotium triste*. Idem subauditur in *accidens*, *antecedens*, *consequens*, &c.

Regula

Regula III.

Infra se positis legem dat vox generalis:
Sæpe etiam fini concedit significatum.

Exempla.

1. Vox communis & universalis genus aliarum quæ sub eâ comprehenduntur, sæpe determinat: ut ex regulis quatuor sequentibus, quibus hæc fundamenti loco est, manifestum fiet.

Porro per hanc regulam Fabularum nomina feminina sunt, ut, *in Eunuchum suam*, Ter. quia subintelligitur *fabula*. Quanquam & hujusmodi voces interdum in masculino efferantur, cum personæ nomen poemati affigitur: ut *Ajacem suum*, Suet. *Necdum finitus Orestes*, Juv.

Hinc etiam nomina literarum aliquando muliebria sunt, quia respicitur *litera*, ut *a longa, e brevis*, &c. Sæpius tamen neutra sunt, & regulam indeclinabilium sequuntur.

Item lapidum nomina per hanc regulam nunc masculina sunt, cum respicitur *lapillus*, nunc feminina, cum respicitur *gemma*; ut *hic Achates, hæc Saphirus*. Vide annotationes in reg. de nominibus in *VS*.

Hinc denique nomina numerorum in IO terminantium masculina sunt, ut *hic unio, hic ternio, hic senio*, &c. quia respicitur vox generalis *numerus*.

2. Verum licet voce communi vel significatione genus plerumque determinetur, aliquando tamen terminationis potior habetur ratio.

Ob hanc rationem *Operæ, custodiæ, vigiliæ, excubiæ*, licet viros signent, in muliebri usurpantur, &

scortum

ſcortum, *mancipium*, *proſtibulum* ſemper in neutro. Cujus rei cauſa eſt hæc, quod hujuſmodi nomina primo ac propriè actionem ſignificant, & per metonymiam effecti de ipſis hominibus dicuntur, reſervato genere propriæ ſignificationis.

REGULA IV.

De nomine *As*, ejuſque partibus.

Uncia *ſi demas, mas eſt* As, *& ſua turba.*

EXEMPLA.

Nomen *As aſſis*, cum omnibus quæ partes aſſis ſignificant, necnon ab *As* compoſita, maſculina ſunt, ut, *quincunx*, *ſextans*, *Decuſſis*, *centuſſis*, &c. At *uncia*, & ejus compoſita ſimiliter exeuntia feminina ſunt.

OBSERVATIO.

Cauſa hujus regulæ à voce generali petenda eſt, quia partes *aſſis* pro nummi ſpeciebus habentur, adeoque in iis reſpicitur *numus*, à νόμος *lex*, quia uſus ejus, utpote ſummè neceſſarius, lege introductus eſt. *Uncia* vero manſit femininum, quia dicitur ab *una* (*ſup. parte*) quaſi *unica*.

As continet uncias XII.

Deunx, XI. ſic dicitur, quia deeſt uncia.

Decunx, quaſi decem unciæ, vel *Dextans*, quia deeſt ſextans, X.

Dodrans, quia deeſt quadrans, IX.

Bes vel *beſſis*, pro *des* teſte Varrone, quia deeſt triens: vel *des* ex *duo es* quia continet duos trientes, nempe ut *bonum* ex *duonum*, *bellum* ex *duellum*, VIII.

Septunx, quaſi ſeptem unciæ, VII.

Semiſſis, quaſi ſemis aſſis: *ſemis* vero, non quaſi *ſemias*, ut Varro ait, ſed ex ἡμισυς VI.

Quincunx, quaſi quinque unciæ V.

Triens, quaſi tertia pars aſſis IV.

Quadrans, quaſi quarta pars aſſis III.

Sextans, quaſi ſeſquiuncia $I\frac{1}{2}$.

REGULA

REGULA V.

De nominibus ventorum, fluviorum, & montium.

Vox venti, fluvii *&* montis *fere, propria mas eſt.*

EXEMPLA.

Nomina ventorum ſemper maſculina ſunt; ut *Zephyrus*, *Auſter*, *Boreas*, *Aquilo*, *Eteſiæ*.

Nomina Fluviorum & Montium plerumque etiam ejuſdem ſunt generis; ut *hic Euphrates*, *Tigris*, *Ganges*, *Matrona*, *Sequana*. *Hic Erix*, *Othrix*, *Oſſa*.

OBSERVATIONES.

Hujus etiam canonis ratio ſumenda eſt à voce generali; nam in nominibus ventorum reſpicitur *ventus*. Nec contra facit quod *lailaps* femininum ſit: non enim proprie ventum aliquem particularem ſignat, ſed tantum turbinem.

Quod ad nomina fluviorum & montium ſpectat, regula non eſt generalis, eoq; *fere* addidimus, quia ſæpe etiam regulam terminationis ſequuntur, ut ſequens catalogus docebit.

Nomina Fluviorum.

Allia, femininum eſt juxta terminationem, quomodo uſus Lucanus: & ſolœciſmum facere cenſet Voſſius qui *damnatus Allia* dicere auſit.

Sic *Durantia*, *Garumna*, *Matrona*, *Moſella*, & alia Auſonio muliebria; quare in proſâ (inquit Voſſius) vix auſim dicere *Moſella celebrandus*; nec aliter hæc in carmine excuſantur, quam quia per ſyllepſin reſpicitur generale nomen *amnis*.

Acheron vel *Acherons* dubium eſt ſecundum Nonium, nempe quia Maro dixit *Acheronte refuſo*; & Plautus *nulla Acherons*. Sed quando in muliebri uſurpatur non fluvius intelligitur ſed locus, qui quaſi regio habetur: Unde apud Plautum legitur, *Acheronte* vel *Acheronti aliquid fieri*, hoc eſt, *apud inferos*.

Iader neutrum; ut *tepidum Iader*, Luc.

Nar, neutrum eſt apud Ciceronem, cum dicit *Lacus Velinus in nar defluit*, maſculinum apud Tacitum & Claudianum, quia reſpicitur vox *amnis*.

Xanthus, ſemper maſculinum quando ſumitur pro fluvio Lyciæ; ſed in Virgilii loco ubi feminino adjectivo jungitur, pro urbe ejus nominis accipiendum cenſet Voſſius.

Nomina Montium.

Sequuntur etiam & illa plerumque regulam terminationis.

Nam ſi *Oſſa* Ovidio maſculinum eſt, Lucano tamen muliebre eſt. Et ſi *Oeta* apud Senecam in maſculino legitur, Ovidio tamen & Claudiano femininum eſt, ſed & utrumque Statius in feminino uſurpat.

Othryx quoque, quo Lucanus & Statius in maſculino utuntur, Græcis femininum eſt.

Ætna

Æna semper femininum. *Ida*, quoque apud Virgilium; Quin & reliqua plerumque ejus sunt generis, cujus sunt similiter terminantia.

Regula VI.

De nominibus urbium, regionum, navium, & insularum.

Insula, *item* navis, regio, urbs, *muliebria sunto.*

Exempla.

Regulâ hâc continentur quatuor nominum genera usitatius feminina, nempe ob vocem generalem quam respiciunt.

In nominibus urbium respicitur *urbs*; ut *hæc Lutetia*, *Neapolis*, *Corinthus.*

In nominibus regionum, respicitur *regio*, *provincia*, vel *terra*; ut *hæc Ægyptus.*

Nomina navium respiciunt vocem generalem *navis*; ut *Centaurus magna*; *hæc Argo.*

In Insularum nominibus vox communis *insula* respicitur; ut *hæc Delos*, *hæc Cyprus.*

Observatio.

Quamvis veriſſimum ſit, genus nominum hujuſmodi à voce generali plerumque deſumi, regula tamen omnino generalis & abſoluta non eſt. Quare errant Grammatici, qui nomina hujuſmodi, paucis duntaxat exceptis, ſuâ naturâ feminina eſſe contendunt: Ut ex ſequenti catalogo manifeſtum fiet.

Catalogus Nominum Urbium.

De iis quæ vocali terminantur.

In *A* exeuntia, ut *Roma*, *Ardea*, *Lariſſa*, feminina ſunt ex regulâ terminationis.

Sic *Italia*, *Gallia*, *Judæa*; quæ naturâ ſunt adjectiva, unde Cæſar dixit, *ex uſu terræ Galliæ*, & Livius, *extra terram Italiam.*

In E primæ feminina ſunt per eandem regulam; ut hæc *Mytilene*, *es*, *Helice*, *es.*

Par ratio pluralium in *Æ*; ut *Athenæ*, *Mycenæ.*

In A Pluralia, neutra ex regulâ terminationis; ut *Bactra*, *Ecbatana.*

In A vel E ſingularia tertiæ neutra, prout exigit Canon; ut *Zeugma*, *Reate*, *Præneſte. Altum Præneſte*, Virg. *Frigidum Præneſte*, Horat. Cumque legimus apud Virg. *Præneſte ſub ipſa*, & Juv. *gelidâ Præneſte*, per ſyllepſin reſpicitur *urbs*, vel potius quia olim dicebant

hæc

hæc Præneſſis, & *hoc Præneſte*, teſte Servio. Dicitur etiam *Præneſſus* Stephano, & *Præneſtum* Ptolemæo.

In I vel Y neutra ſunt, ad formam *gummi*, *mali* indeclinabilium; ut *Illiturgi*, *Aixi*, *Aepi*.

Pluralia in I terminatione cognoſcuntur maſculina; ut *Delphi*, *Argi*, *Philippi*.

Similiter in O exeuntia terminatione virilia ſunt; ut *hic Sulmo*, *hic Narbo*; quare per ſyllepſin Martialis dixit, *pulcherrima Narbo*, & Catullus, *Venuſta Sirmio*.

Hippo ſimiliter nunc terminationis ratione maſculinum eſt, nunc per ſyllepſin femininum.

De iis quæ conſonâ terminantur.

Hæc ſunt quintuplicia pro conſonis finalibus L, M, N, R, S, quibus fortaſſe T addendum.

In L finita ex terminatione neutra cognoſcimus, ut *Hiſpal*; *celebre Oceano Hiſpal*. Sil. *Sutbul*; *ad oppidum Sutbul pervenit*. Sall.

In Um vel On breve exeuntia neutra ſunt ex terminatione. Quare figurate dixit Sidonius, *Lugdunumque tuam*. Fruſtra hinc colligunt nonnulli *Lugdunus* & *Lugdunum* dici. Etſi verum eſt Græcos dicere *Ilios* & *Ilion*. Poſterius paſſim legas, *Ceciditque ſuperbum Ilion*, Virg. *Ilios diſjecta*, Ovid. Par ratio eſt in *Epidaurus* & *Epidaurum*; prius maſculinum eſt Homero, ubi legas, ἀμφιελίσσης Ἐπιδαύρου

Vitibus conſitum Epidaurum.

At Straboni femininum eſt, ἡ Ἐπίδαυρος. Plinio neutrum, *Epidaurum celebre*. Item *Saguntus* & *Saguntum*; poſterius ſemper neutrum, & prius ſemper femininum.

Cholchos quoque femininum eſt, ut *Ilios*, *Sagunios*, juxta Voſſium. At vox hæc antiquis ſemper pro populo ſumitur. *Cholchus* an *Aſyrius*, Hor. *Auratus aries Cholchorum*, Cic. *Cum Cholchos peteret*]. Mela. Pro regione *Cholchis*, *idis* utimur.

In ΩN exeuntia variant apud Græcos; Latini vero in feminino plerumque uſurpant cum reſpectu ad vocem generalem, ut *Dorica Ancon*. Juv. *Regia Pleuron*, Sil. *Alta Croton*, Idem.

Quæ in R finiuntur ex terminatione neutra ſunt. Ut *Summum Tader*, Sil. *Gadir*; *Tarteſſum Hiſpaniæ civitatem*, *quam nunc Tyrii mutato nomine Gadir habent*, Sall. Nam ut Priſcianus obſervat, niſi neutrum eſſet dixiſſet *Gadirem*. Avieno tamen in muliebri legitur, ſed ad nomen *urbs* reſpexit.

Tibur ſemper neutrum eſt, ut *Tiburque tuum*, Virg. Sic *Tuder*, Sil.

Itidem terminationem reſpexere in *Anxur*; Nam velut illa in VR plurimum neutra ſunt, ut *gutur*, *jecur*, pauca maſculina, ut *vultur*, *turtur*, nulla autem feminina: ita *Anxur* nunquam eſt femininum, ſed vel neutrum, vel maſculinum. *Ad Anxur oppugnandum*, Liv. *Impoſitum ſaxis candentibus Anxur*, Hor. *Candidus Anxur aquis*, Mart.

Accedimus ad ea quæ in S. exeunt.

Agragas Siciliæ oppidum, Latinis *Agrigentum* dictum, Straboni femininum eſt. Aliis vero virile: vel quia primo ſic fluvius diceretur, nam teſte Thucydide urbs à fluvio nomen accepit; vel quia nomina in *As antis* ex terminatione maſculina ſunt. Sic Straboni dicitur ὁ ἀκράγας, urbs Doridis, ὁ Τάρας Calabriæ civitas, aliter *Tarentum*, in quo Græcos imitatus Lucanus, dixit, *Antiquuſque Taras*.

Argos terminatione neutrum eſt, ut nomina primæ contractorum apud Græcos, *Aptum equis Argos*, Hor.

Nomina in VS quæ Græcè in OΣ exeunt, ac declinationis ſunt iſoſyllabæ

ſyllabæ ex terminatione vel declinatione cognoſci nequeunt, cum ea nunc virilia ſint, ut ὁ λώτος; nunc muliebria, ut ἡ ὁδός; quomodo & Latinis virile eſt *fructus*, muliebre *manus*. Hæc cauſa eſt cur oppida, regiones, inſulæ hujus terminationis ac declinationis partim maſculina ſint, partim feminina, ſed ſæpius feminina, quia terminatio non refragatur, & favet ſignificatio, ſive vox generalis ſubintellecta.

Itaque muliebria ſunt & Latinis & Græcis, *Ninus*, *Tyrus*, *Epheſus*, *Miletus*, *Rhodus*, & plura alia.

Seſtos Græce reperitur in maſculino teſte Stephano & Euſtathio, Ovidio vero femininum eſt.

Videtur Ovidius *Lesbos* ſimiliter maſculino junxiſſe,

Et Methymnai potiuntur littore Lesbi.

Ita in MSSis & Vet. Edit. legitur, etſi alii legant in ſeminino.

Abydos in recto dici extra controverſiam eſt: Sed quæritur an & *Abydon* dicatur. Vulgo ita putant, propter illud Maronis

— Oſtriferi fauces tentantur Abydi.

Nam aliter inquiunt *Oſtrifera* dixiſſet. Verum ſi *Abydon* dicitur, eſt urbs Italiæ teſte Stephano & non urbis nomen quæ *Seſto* opponitur. Quare vel hoc diſcrimen neglexit Maro, vel propter terminationem in maſculino uſus eſt.

Corinthus Latinis ſemper femininum, Græcis aliquando maſculinum eſt. Nam cum dicitur apud Velleium legi *Corinthum qui antea fuerat Ephyre*, in omnibus codicibus invenitur *Corinthum quæ*; Nec Propertii locus

Nec miſer ära paro clade Corinthe tua

ad rem facit, cum *miſer* ad poetam, non ad Corinthum referatur. Rectius *Coriolus* virile dixiſſet, propter illud Flori, *Coriolus quoque victus adeo gloria fuit*, ut in principe omnium editione legitur, & in antiquis MSSis.

Etiam terminatio reſpicitur in *Pontus*, quod non pro mari tantum, ſed pro Aſiæ quoque regione, maſculinum eſt.

Quæ in VS exeunt, & græce ex ους in ους contracta ſunt, ratione terminationis maſculina ſunt; ut *Daphnus*, *untis*. Par ratio in *Amathus*, *Trapezus*, *Opus*, *Hydrus*, *Phlius*, & aliis. Verum eſt Ovidium dicere,

--Gravidamq; Amathunta metallis

Sed reſpexit ad nomen generale *urbs*. Sic & *Ceraſus*, Ponti urbs, natura maſculinum eſt, quia Græce eſt Κερασοῦς ex Κερασουντος.

In ΥΣ deſinentia muliebria ſunt, inſtar appellativorum *Chelys*, *Chlamys*. Unde & *Gortys* Homero femininum.

Quod ſi pro *Nepete*, quæ Tuſciæ civitas, etiam *Nepe* dicitur, neutrum eſt, vel ratione terminationis T, vel quia ex *Nepete* factum, quod ex terminatione & declinatione neutrum eſſe conſtat.

Hæc ſunt quæ de nominibus urbium & regionum potiſſimum obſervanda occurrunt. Quod ſi quæratur ratio, cur voces generales *urbs*, *civitas*, *terra*, terminationem femininam ab auctoribus linguæ Latinæ acceperunt, non alia videtur, quam quod indigenis ſint inſtar matris. Atque idcirco urbes olim feminarum ſpecie pingebantur. Hebræis quoque Hieroſolyma dicitur *filia Sion*; & Tertullianus Uticam *Sororem* Carthaginis vocat. Eadem de cauſa *Tellus*, quæ terrarum orbem & partes ejus notat, feminis accenſetur: Gentibus Dea erat, & Livio dicitur *alma Mater*.

Idem dicendum de nominibus arborum, quæ ſequenti regula continentur. Nam licet quæ in OR & OS exeunt potius virilia eſſent, Latini tamen *arbor* vel *arbos* juſſerunt eſſe femininum, quia inſtar matrum

fructus pariunt; & ſtolones, virgulta & rami, earum pulli ac liberi cenſentur.

REGULA VII.

De Nominibus Arborum.

Hæc Arbor. *Mas* STER, Spinus, Dumus: *Dubiumq;* *Eſt* Rubus: *Hoc* Vm, Robur, Acer, Suber*q;* Siler*q;*.

EXEMPLA.

Nomina Arborum Latinis feminina ſunt, ob rationem in obſervatione præcedenti dictam: ut *Pinus alta*, *Quercus magna*, *Ulmus annoſa*, *infauſta cupreſſus*, *Platanus Cæſariana*, Mart. *Hæc Pomus* vel *Malus*. (Sed pro *malo* navis virile eſt.) *Hæc Pirus*.

Quæ vero in STER exeunt, maſculina ſunt; ut, *Hic Oleaſter*, *Pinaſter*, *Piraſter*. Quemadmodum & duo hæc, *Hic Spinus*, Serv. *Hic Dumus*, Ovid. *Rubus* dubium eſt, ſed potius maſculinum; ut *Aſper rubus*, Virg. *Rubus contorta*, Prud.

Neutra vero ſunt *Hoc Robor*, *roboris*, *Hoc Acer vile*, Ovid. *Siler molle*, Virg. *Subere ſilveſtre*. Ut & ea quæ in VM exeunt; ut *Hoc Buxum*, *Hoc Ebenum*, *Hoc Balſamum*, *Liguſtrum*.

OBSERVATIONES.

Multa arborum nomina Græcis maſculina ſunt; pauca etiam Latini eo genere uſurparunt, vel Græcos imitati, vel ad terminationem reſpicientes. Sic *cupreſſus* Ennio virile eſt, & veteribus maſculina fuere *platanus* & *populus* teſte Priſciano, & Catullus dixit *idmus maritus*.

Libani nomen videntur veteres Latini ignoraſſe. Virgilius appellat *thuream virgam*, Plinius *arborem thuriferam*. Pindarus & Euripides uſurpant in feminino: at ſæpe in maſculino invenitur. *Thus* pro arbore inveniſſe ſe negat Henricus Stephanus: Et cum obtenditur à Plinio dici *lignum thuris*, & *virgas thuris*, Voſſius *thuris arbor* ſemper ſumi credit pro eo quod in aris & acerris incenditur, ut *thuris arbor* idem valeat ac *thurifera arbor*. Et quamvis aliter eſſet, cujus generis ſit *Thus* pro arbore ex veteribus doceri nequit: quare fine cauſâ à Grammaticis inter neutra reponitur.

Spinus Priſciano maſculinum eſt, nec dubium eſt quin hoc genere invenit. Sed quia authoritatem nullam dat, Voſſius ei minime ſtandum cenſet. Servius tamen apud Virg. inquit, *Prunorum arbor ſpinus vocatur*

eatur generis masculini. Despauterio etiam virile est, quem nos secuti sumus.

Rubus Senec. Colum. & Prud. femininum est, aliis vero potius masculinum, quare dubium relinquimus, etsi Despauterio sit tantum virile.

Suber, quod Despauterius dubium facit, tantum est neutrum. In errorem eum induxit Plinii locus, *serotino autem germine malus (sup. germinat) tardissimus suber*; sed cuivis videre est legendum *tardissimo*, eamque lectionem optimi codices confirmant.

Oleaster virilis esse generis probatur ex Virgilio, qui dixit, *Oleaster plurimus, & sacer Oleaster.* Et ad locum e. Cicerone adductum *hominem suspendi jussit in oleastro quâdam*, dicimus in optimâ Gruteri Editione legi *quodam*, qui & eam veterum quoque lectionem esse affirmat. Et rationem hanc affert Priscianus, quod omnia nomina secundæ in ER masculina sint.

Terminatio *Tum* locum arboribus consitum notat, ut *Quercetum*, *Salictum*. Quæ vero in *um* exeunt usitatius Lignum significant, ut *Ebenum*, *Cinnamomum*, *buxum*, interdum quoque & arborem ipsam, ut indicat isthoc Nasonis,

Nec densum foliis buxum, fragilesque myrica,
Nec tenues cytisi, cultaque pinus abest.

Regula VIII.

De Nominibus indeclinabilibus.

Non variata putes Neutra, & pro nomine posita.

Exempla.

Omnia nomina indeclinabilia, perpetuo neutra sunt; ut, *Hoc manna*, *Hoc pondo*, *Hoc nefas*, *melos suavissimum*, *Chaos antiquum*; *Hoc frit*, *git*.

Hoc *moly*, *gummi*, *sinapi*, ut & omnia quæ exeunt in I & Y.

Mille unum; quod tamen in plurali variatur, ut *Millia*, *ium*. *Hoc cornu*, *veru*; quæ similiter in plurali declinantur, ut *cornua*, *uum*, *ibus*, &c.

Sic & infinitivus verborum pro nomine positus, ut *scire tuum*, *velle tuum*, & quicquid materialiter sumtum non variatur per casus, neutrum est, ut *Triste vale*, *Rex derivatum à rego*.

Par ratio in literarum nominibus, ut *illud* A; *illud* B: quæ etiam in feminino usurpantur, cum respectu ad vocem generalem *litera*.

Observationes.

Pondo in utroque numero indeclinabile est: & cum *libram* significat, tum in singulari tum in plurali usurpatur, ut *pondo unum, centum pondo*; at cum pro *pondere* accipitur tantum singulare est, & additur plerumque *libra, uncia, dodrans*, vel simile; ut *corona aurea libra pondo. Cum dodrante pondo mellis.*

Dicitur etiam *hæc gummis, hæc sinapis*, quæ declinantur, & genus terminationis sequuntur.

A *melos* videtur descendere ablativus *melo*

Fitque repercussu dulcior aura melo

in carmine de resurrectione quod Lactantio tribuitur. Sed olim dicebatur *melus*, unde & accusativus *melum* apud Pacuvium teste Nonio. Sic & ablativus *chaô* occurrit apud Virgilium, Ovidium & Lactantium.

Regula IX.

De Nominibus in A & E.

Nomina in A *vel in* E *primæ Muliebria; ternæ Neutra.* Planeta, Cometa *Hic*: Pascha *sed* Hoc *dat.*

Exempla.

Nomina in A & E primæ feminina sunt; ut *Hæc Ara, Hæc Allia, Hæc Musice, es, Hæc Epitome, es.*

Duo hæc masculina sunt, *Dirus cometa. Pulcher planeta.*

Pascha neutrum est, & ad formam primæ vel secundæ inflexionis declinatur, *Pascha, æ*: & *Pascha, atis.*

Observationes.

Adria pro sinu maris masculinum est, pro urbe femininum; Nempe quia in priori respicitur *sinus*, in posteriori *urbs*.

Pascha Hebræis & Chaldæis masculinum est, quia neutro genere utrique destituuntur; Græcis Latinisque nihilominus neutrum est: & illis quidem indeclinabile, his vero vel primæ vel tertiæ inflexionis, nunc vero usitatius tertiæ.

Idem de *manna* dicendum est, quod Hebræis masculinum, Græcis & Latinis neutrum est, & utrisque indeclinabile, nempe in ea significatione, qua in sacris literis accipitur: at in alio sensu dicitur *Manna, æ*, primæ, & significat *micas thuris concussu elisas*, teste Plinio.

Dama, Panthera & *talpa* regulâ Epicœnorum comprehenduntur.

Cometa & *planeta* masculina sunt, quia Græcis virilia sunt nomina in της; ideoque indifferenter utimur *Cometa* & *Cometes*. At plurima à Græcis derivata mutatâ terminatione genus quoque mutant; ut *charta, margarita*

margarita, *metreta*, *cochlea*, &c. & forsan *cometa* & *planeta* ideo genus suæ originis reservarunt, quia plerumque vocem generalem *astrum* respiciunt; quanquam Tacitus addidit substantivum diversi generis, ut *Inter qua & sidus cometes effulsit*.

De nominibus in I.

Nomina in I per regulam octavam, neutra sunt & indeclinabilia.

REGULA X.

De nominibus in O.

Nomen in O *Mas*; Harpago & *Hic* dat: *at* Hæc caro, grando,

Catera & in DO, GO, *queis syllaba tertia surgit*; *Et verbale in* IO. *Mas* pugio, *Mas numerale*.

EXEMPLA.

Nomina quæ exeunt in O masculina sunt; ut *Hic sermo*, *Hic mucro*, *scipio*, *titio*, *ligo*, *ônis*. *Hic cardo*, *ordo*, *inis*.

Similiter & *Hic harpago*, *ónis*.

Reliqua in DO & GO plures quam duas syllabas habentia, feminina sunt; ut *Hæc arundo*, *dulcedo*, *formido*, *imago*, *fuligo*, *inis*.

Feminina sunt duo hæc *caro*, *carnis*, & *grando*, *inis*.

Quæ exeunt in IO, & à nomine vel verbo derivantur, sunt etiam feminina; ut, *Hæc portio*, à *pars*, *Hæc talio*, à *talis*, *Hæc concio*, à *cieo*, *Hæc contagio*, à *tago*, pro *tango*, *Hæc optio*, ab *opto*, *Hæc alluvio*, ab *alluo* cujus præteritum olim erat *alluvi*, *Hæc ditio*, *ónis*, à *dis*, *ditis*, *Hæc religio ónis*, à *ligo*, *Hæc rebellio*, *ónis*, à *bellum*, *Hæc legio*, à *lego*.

Et speciatim quæ formantur à supino; ut *Hæc lectio*, à *lectum*, *Hæc oratio*, ab *oratum*, & similia.

Excipiuntur tamen à nominibus hujusmodi in IO nomina numeri; ut *Hic unio*, *ónis* pro *monade*, vel pro *margarita* (nam pro *unitate* nunquam usi scriptores melioris ævi;) *Hic duernio*, *ternio*, *quaternio*, &c. quæ masculina sunt per regulam ter-

Observationes.

Pondo in utroque numero indeclinabile est: & cum *libram* significat, tum in singulari tum in plurali usurpatur, ut *pondo unum, centum pondo*; at cum pro *pondere* accipitur tantum singulare est, & additur plerumque *libra, uncia, dodrans*, vel simile; ut *corona aurea libra pondo. Cum dodrante pondo mellis.*

Dicitur etiam *hæc gummis, hæc sinapis*, quæ declinantur, & genus terminationis sequuntur.

A *melos* videtur descendere ablativus *melo*

Fitque repercusso dulcior aura melo

in carmine de resurrectione quod Lactantio tribuitur. Sed olim dicebatur *melus*, unde & accusativus *melum* apud Pacuvium teste Nonio. Sic & ablativus *chaô* occurrit apud Virgilium, Ovidium & Lactantium.

Regula IX.

De Nominibus in A & E.

Nomina in A *vel in* E *primæ Muliebria; tertiæ Neutra.* Planeta, Cometa *Hic*: Pascha *sed* Hoc *dat.*

Exempla.

Nomina in A & E primæ feminina sunt; ut *Hæc Ara, Hæc Allia, Hæc Musice, es, Hæc Epitome, es.*

Duo hæc masculina sunt, *Dirus cometa. Pulcher planeta.*

Pascha neutrum est, & ad formam primæ vel secundæ inflexionis declinatur, *Pascha, æ*: & *Pascha, atis.*

Observationes.

Adria pro sinu maris masculinum est, pro urbe femininum; Nempe quia in priori respicitur *sinus*, in posteriori *urbs*.

Pascha Hebræis & Chaldæis masculinum est, quia neutro genere utrique destituuntur; Græcis Latinisque nihilominus neutrum est: & illis quidem indeclinabile, his vero vel primæ vel tertiæ inflexionis, nunc vero usitatius tertiæ.

Idem de *manna* dicendum est, quod Hebræis masculinum, Græcis & Latinis neutrum est, & utrisque indeclinabile, nempe in ea significatione, qua in sacris literis accipitur: at in alio sensu dicitur *Manna, æ*, primæ, & significat *micas thuris concussu elisas*, teste Plinio.

Dama, Panthera & *talpa* regulâ Epicœnorum comprehenduntur.

Cometa & *planeta* masculina sunt, quia Græcis virilia sunt nomina in *της*; ideoque indifferenter utimur *Cometa* & *Cometes*. At plurima à Græcis derivata mutatâ terminatione genus quoque mutant; ut *charta, margarita*

margarita, *metreta*, *cochlea*, &c. & forsan *cometa* & *planeta* ideo genus suæ originis reservarunt, quia plerumque vocem generalem *astrum* respiciunt; quanquam Tacitus addidit substantivum diversi generis, ut *Inter qua & sidus cometes effulsit*.

De nominibus in I.

Nomina in I per regulam octavam, neutra sunt & indeclinabilia.

REGULA X.

De nominibus in O.

Nomen in O *Mas*; Harpago & *Hic* dat: *at* Hæc caro, grando,

Catera & in DO, GO, *queis syllaba tertia surgit*; *Et verbale in* IO. *Mas* pugio, *Mas numerale*.

EXEMPLA.

Nomina quæ exeunt in O masculina sunt; ut *Hic sermo*, *Hic mucro*, *scipio*, *titio*, *ligo*, *ônis*. *Hic cardo*, *ordo*, *inis*.

Similiter & *Hic harpago*, *ónis*.

Reliqua in DO & GO plures quam duas syllabas habentia, feminina sunt; ut *Hæc arundo*, *dulcedo*, *formido*, *imago*, *fuligo*, *inis*.

Feminina sunt duo hæc *caro*, *carnis*, & *grando*, *inis*.

Quæ exeunt in IO, & à nomine vel verbo derivantur, sunt etiam feminina; ut, *Hæc portio*, à *pars*, *Hæc talio*, à *talis*, *Hæc concio*, à *cieo*, *Hæc contagio*, à *tago*, pro *tango*, *Hæc optio*, ab *opto*, *Hæc alluvio*, ab *alluo* cujus præteritum olim erat *alluvi*, *Hæc ditio*, *ónis*, à *dis*, *ditis*, *Hæc religio ónis*, à *ligo*, *Hæc rebellio*, *ónis*, à *bellum*, *Hæc legio*, à *lego*.

Et speciatim quæ formantur à supino; ut *Hæc lectio*, à *lectum*, *Hæc oratio*, ab *oratum*, & similia.

Excipiuntur tamen à nominibus hujusmodi in IO nomina numeri; ut *Hic unio*, *ónis* pro *monade*, vel pro *margarita* (nam pro *unitate* nunquam usi scriptores melioris ævi;) *Hic duernio*, *ternio*, *quaternio*, &c. quæ masculina sunt per regulam ter-

tiam generalem, quia respicitur nomen commune *numerus*.

Item *Hic pugio, ónis*, à *pugnus* vel *pugno*.

Observationes.

Echo femininum est ex regulâ significationis.

Arrhabo Varroni femininum est, at Cato, Plautus & Gellius Græcos sequuti in masculino usurpant.

Cupido pro cupiditate in masculino reperias apud poetas, præcipue Horatium. Sed in feminino longe est usitatius, nec aliter usi oratores.

Margo juvenali tantum femininum est, aliis semper masculinum.

Perduellio, quod alii masculinum faciunt, Vossio femininum est, nempe cum signat actionem & crimen rebellionis, non personam, nam utrumq; significat.

Talio etiam Tertulliano masculinum est; sed Gellius femininum esse ostendit, ejusque potior authoritas.

Regula XI.

De nominibus in M, C, L, T.

Neutrum M, C, L, T. *Dubium* Sal. Sol *que Virile*.

Exempla.

Nomina quæ M finiuntur in VM exeunt, & secundæ inflexionis sunt, generisque neutrius: ut, *Hoc templum, templi. Aurum fulvum. Pulchrum Lugdunum. Hoc Illyricum. Hoc ligustrum. Hoc mancipium.*

Quæ C, L, & T, terminantur, sunt tertiæ inflexionis, & similiter neutra; ut, *Hoc halec, halécis. Lac novum. Animal fortissimum. Mel purum. Caput nitidum.*

Sal dubium est, sed sæpius masculinum; ut *sal siccus & acer*, Plin. *Sal. coctum*, Colum. *Sales Attici*, Cic.

Sol masculinum est; ut, *sol igneus*.

Observationes.

Nomina in VM quæ hominum ac mulierum propria sunt, ad regulam generalem spectant. Huc tamen referuntur Græca in ON secundæ, quæ Latinis per VM efferuntur; ut, *Hoc gymnasion*, vel *Gymnasium*.

In ON tertiæ ad sequentem regulam pertinent.

Sal

Sal uſitatius maſculinum eſt, interdum & neutrum, ſed tantum in ſingulari, idque pro condimento. In plurali vero eâ ſignificatione, in quâ tamen rarius occurrit, ſemper maſculinum eſt. Sed in alterâ, pro *ſapientia*, in utroque numero frequentis eſt uſus.

Mugil & *ſtrigil*, quæ è neutris vulgo excipiunt, vix ſunt in uſu, & fiunt per apocopen à *mugilis* & *ſtrigilis*, quæ excipiuntur è femininis in IS.

Halecem, quod apud Martialem occurrit, venit ab *halex* feminino: ſed *halec* ſemper neutrum eſt.

Lac fit per apocopen ex *lact*, vel potius *lacte*. Sed antiqui etiam *lacte* dixere in muliebri.

REGULA XII.

De Nominibus in N.

Nomen in N *Mas eſt*. Icon, Sindon, *Mulierum*. Hoc MEN, *& hæc tria*, Gluten & Unguen & Inguen.

EXEMPLA.

Nomina tertiæ quæ N finiuntur pleraque maſculina ſunt, cujuſcunque terminationis fuerint.

In AN. *Hic pæan, ânis.*

In EN. *Hic pecten, inis. Hic ren*, in Plurali *renes. Hic ſplen*, vel *lien*, *ênis.*

In IN. *Hic delphin, delphînis.*

In ON. *Hic canon, canonis. Hic agon, ônis.*

Duo hæc feminina ſunt. *Hæc ſindon, Hæc icon.*

Quæ in MEN exeunt neutra ſunt: ut, *Lumen jucundum. Flumen rapidum. Hoc Flamen, Flaminis.*

Ejus quoque generis ſunt, *Hoc gluten inis. Hoc unguen. Hoc inguen.*

OBSERVATIONES.

Nomina in ON ſecundæ ſpectant ad præcedentem regulam.

Flamen maſculinum eſt per regulam ſignificationis.

Hymen ſimiliter maſculinum eſt, vel quia proprie Deum nuptiarum denotat, vel quia Græcis eſt maſculinum.

Icon græcum eſt, & ſemper femininum.

Python pro ſerpente, quem Apollo interemit, tantum maſculinum eſt, *Caruleus tali proſtratus Apolline Python.*

Et cum dicit Tibullus.

Delos ubi nunc, Phœbe, tua eſt? ubi Delphica Python?

Python non ſerpentis nomen eſt, neque intelligitur Pythoniſſa, ſed

omnino ponitur pro urbe: uti argumento est, tum quod cum Delo, insulæ & urbis nomine conjungatur, tum quod teste Eustathio quæ postea urbs *Delphi* dicta, ea prius vocata est *Pytho*, vel *Python*. Interea verum est urbem dictam *Pythona* à *Pythone* serpente, nempe quia Apollo ibi in serpente coleretur.

Alcyon & *aëdon* vide in reg. Epicœnorum.

Regula XIII.

De Nominibus in AR & UR.

Nomen in AR, *vel in* UR *Neutrum est*; *unum excipe* furfur.

Exempla.

Nomina finita in AR neutra sunt; ut *Laquear* vel *Lacunar aureum. Hoc jubar. Hoc calcar. Hoc bacchar.*

Similiter & nomina in UR neutra sunt: ut *Murmur raucum. Ebur venale. Guttur siccum.*

Masculinum vero *Hic furfur, furfuris.*

Observationes.

Jubar olim masculinum erat; unde Ennio *albus jubar* pro *Luna*. Posteriores vero, Horatius, Ovidius, Statius, &c. Neutrum prætulere.

Despauterius excipit quoque *lucar* avis, quod virile facit: sed semper pecuniam significat quæ ludis impendebatur. Et neutrum esse ostendit Tertullianus adv. Gnostic. ubi de Johanne Baptista sic scribit *Contumeliosa cæde truncatur in puella saltica* (pro *saltatricis*) *lucar*.

Bacchar quoque semper neutrum est. Sed dicitur etiam *Bacharis* in feminino, quod eundem Despauterium in errorem induxit.

Guttur olim masculinum erat, unde *gutturem* non semel dixit Plautus.

Murmur quoque Varroni masculinum est, teste Nonio, cujus est *verus murmur*.

Turtur, *vultur*, & *salar* vide in regulâ ultimâ de Epicœnis.

Regula XIV.

De Nominibus in ER.

ER *Mas*: Linter *at Hæc dat*. Spinter, verq; cadaver, Uber, iter, *fructus, plantarum & nomina dant* Hoc.

Exempla.

Nomina in ER masculina sunt; ut, *Ager almus. Imber*

Imber frigidus. Aer ſalubris. Hic Cancer, cancri.

Linter, lintris, femininum eſt.

Neutra vero ſunt hæc; *Iter altum. Cadaver informe. Hoc ſpinter. Uber beatum. Ver amœnum.*

Similiter & nomina Plantarum & fructuum neutra ſunt: *Hoc piper, ſiſer, cicer, laver, laſer, ſuber.*

Tuber pro *tumore* neutrum eſt, unde *tuberculum.* Item pro plantæ genere ſponte naſcenti intra terram. Pro arbore vero femininum eſt ex regulâ generali. Pro fructu autem hujus arboris, qui, Plinio teſte, baccis quam pomis ſimilior, maſculinum eſt, *Oblatos tuberes ſervari juſſit*, Suet.

Observationes.

Exiſtimarunt nonnulli *tuber* pro fructu femininum eſſe, quia Martialis eſt *Verna tuberes.* At *vernæ* hic non eſt verno tempore creſcentes, ſed vernaculi, ſive domi nati; eodemque modo dixit idem Martialis *vernas equites*, & *verna liber*, &c.

Cucumer antiquis ignotum eſt, pro quo uſi ſunt *cucumis*, *eris.*

Verber obſolevit & in ſingulari in uſu tantum ſunt *verberis* & *verbere.* At neutrum eſſe oſtendit pluralis *verbera.*

Linter ſemper in feminino legitur, præterquam uno hoc Tibulli loco,

Exiguus pullâ per vada linter aquâ.

Quo loco *exiguus* prætulit tum metri, tum εὐφωνίας cauſâ.

Laver Plinio femininum eſt. *Laver cocta* ſup. *herba.* Ejuſdem quoq; eſt *tres ſiſeres*; ſed ibi cujus generis ſit incertum eſt.

De nominibus in IR.

Hir & *abbadir* maſculina ſunt ex regulâ indeclinabilium. Reliqua, ut *vir, levir*, &c. maſculina ſunt per regulam generalem.

Regula XV.

OR *Mas. Hæc* arbor. Cor, æquor, marmor, adorque *Hoc.*

Exempla.

Nomina in OR maſculina ſunt; ut, *amor divinus. Dolor acerbus. Hic decor, ôris.*

Arbor vero femininum eſt. *Arbor mala*: quia matris inſtar fructus producit.

Quatuor hæc neutra ſunt. *Cor lapideum. Marmor antiquum. Æquor humidum. Hoc ador, adoris.*

Orservationes.

Verbalia in OR prius fuere generis communis, unde remanſit nomen *uxor*. Sic & apud Ulpianum legas *mulier defenſor*. Imo Ovidius ipſe de Venere inquit

Sponſor conjugii ſtat Dea picta ſui.

Quanquam & hic appoſitioni locus.

Quædam in OR exeuntia erant olim neutra; unde apud Plautum, *Nec calor nec frigus metuo*. Quædam etiam terminatione mutata genus retinuerunt: ut pro eo quod *jecinor* olim, ac poſtea dixere *Jecor*, nunc *jecur* obtinet.

Comparativa etiam in *or* juxtà Priſcianum erant omnis generis, ut *Bellum Punicum poſterior*. Caſſius Hem. apud eundem.

Sic *decor* Auſonio pro *decus*.

Regula XVI.

De nominibus in AS.

As *primæ* Hic: *ternæ* Hæc. Hoc vas. As, antis *at* Hic *dat*.

Exempla.

Nomina in AS primæ inflexionis maſculina ſunt: ut, *Hic Tiaras, æ. Hic Pharias, æ. Hic Aſterias, æ.* Sed Græca hujuſmodi Latinis etiam in A exeunt, & genus cum terminatione mutant; ut *Hæc tiara, &c.*

Nomina in As tertiæ feminina ſunt: ut *Æſtas formoſa. Lampas nocturna. Pietas antiqua.*

Vas, vaſis, neutrum eſt.

Quæ in AS exeuntia genitivum per Antis efferunt, maſculina ſunt: ut, *Adamas, antis. Hic Gigas, Hic Elephas.*

Observationes.

As, aſſis, cum omnibus quæ partem ejus ſignificant, maſculina ſunt per regulam quartam; *Mas maris*, per regulam primam: Similiter & *vas, vadis*. Nam etſi de femina quoque dicatur, non tamen adjectivum femininum admittit.

Arvoreas & *Eryſipelas* neutra ſunt, quia genus ſuæ Originis retinent.

Illud

Illud eſt apud Perſium, hoc Celſum. Etiam *Buceras* herba neutrum eſt Plinio.

Regula XVII.

De nominibus in ES.

Femineum Es: *Dubiumque* dies. Æs, æris *at* Hoc Hic poples, limes, ſtipes, fomes, parieſq; (*dat.* Pes, palmes, trames, termes, *cum* gurgite, ceſpes, *Græcaque ſeu primæ fuerint, ſeu nomina ternæ.*

Exempla.

Nomina in Es feminina ſunt: ut, *Rupes immota. Merces tuta. Fides ſancta. Hæc ales, itis.*

Dies dubium eſt: ſed in ſingulari potius feminino: ut *Dies ſacra, longa dies*, & in plurali maſculinum; ut *præteriti dies.* Compoſitum *meridies* maſculinum eſt.

Neutrum eſt Æs *æris.*

Maſculina ſunt *poples*, & reliqua quæ verſiculis ſupra enumerantur.

Græca quoque in ES à nominibus in ης maſculina ſunt, ſive ſint tertiæ inflexionis; ut *Hic magnes, tapes, lebes, Acinaces*; ſive primæ; ut Hic *cometes, ſorites, pyrites, abſynthites, aromatites*, & ſimilia.

Observations.

Aromatites pro lapide pretioſo, Plinio femininum eſt, ſed videtur reſpexiſſe ad *gemma*: Ob quam cauſam etiam alia lapidum nomina in feminino uſurpavit.

Græca quæ efferuntur per ES neutra ſunt; ut *Hoc nepenthes, is. Hoc Hippomanes.*

Merges utrum virile ſit, an muliebre quæritur. Virile facit Alvares. Priſcianus tamen à femininis non excipit. Imo apud Plinium legas, *Inter duas mergites ſpica diſtringitur*: ubi *merges* non eſt manipulus ſpicarum, ſed ferramentum quo fruges demetebant. Alii contendunt locum eſſe corruptum, & legi debere, *iterum è declita mergite.* Utcunq; ſit, vulgarem opinionem ſecuti, femininum reliquimus.

Verres & *aries*, quæ Deſpauterius maſculinis in ES adjungit, ad regulam generalem pertinent.

Alii addunt *ames, tudes* & *trudes*, ſed in iſtis veterum auctoritas non eſt, quare adjectivo alterutrius generis abſtinendum cenſet Voſſius.

Vepres

Vepres in nominativo ſingulari non legitur; & videtur is fuiſſe potius *vepris*, quare in ſequenti regulâ locavimus.

Dies, inquit Aſconius, *femmino genere tempus; & ideo diminutive diecula dicitur breve tempus & mora: Dies duodecim horarum generis maſculini eſt, unde Hodie dicimus, quaſi hoc die.* Verum etſi hoc diſcrimen plurimum obſervetur, nonnunquam tamen negligitur; ut *Jamque dies infanda aderat*, Virg. *Nomina ſe facturum quâ ego vellem die*, Cic. *Eadem die germinat quâ injectum eſt*, Plin. &c.

In plurali vero potius maſculinum eſt. Quamquam & Ciceronis eſt, *O reliquas omnes dies noctesque eas, quibus*, &c.

REGULA XVIII.

De nominibus in IS.

Femineum IS. *Sed* NIS *mas eſt*: *Junge* orbis & axis,
Callis, caulis, follis, collis, menſis, & enſis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & unguis,
Sic fuſtis, ſanguis, pollis, vepris, cucumiſque,
Junge lapis, pulvis, *Sic* vectis, poſtis, aqualis.

EXEMPLA.

Nomina in IS feminina ſunt: ut, *veſtis aurea. Pellis arida. Hæc volucris. Hæc caſſis, caſſidis. Hæc tyrannis, avis, navis, vis, ſcobis.*

Reliqua quæ per NIS efferuntur, maſculina ſunt; ut *Hic Panis, crinis, amnis, ignis, cinis, funis.*

Maſculina ſunt etiam ſequentia, *Hic callis* vel *colis*, *Hic vepris* vel potius *Hi vepres*, *Hic cucumis* potius quam *cucumer*, *Hic caſſis hujus caſſis*, &c.

OBSERVATIONES.

Mugilis, anguis, cenchris, delphis, glis, vermis, vide in regulâ de Epicœnis.

Natalis, annalis, bipennis, jugalis, mailis, molaris, & ſimilia naturâ ſuâ adjectiva ſunt, & reſpiciunt vocem generalem. Videtur quoque *saxeus* ſubintelligi in *aquatis*.

Vomis idem eſt cum *vomere*, quod maſculinum eſt per regulam XIV.

Semiſſis, centuſſis, &c. maſculina ſunt per regulam quartam.

Nomina etiam in YS Græca ſunt & feminina, ut *Hæc chelys*, *Hæc elamys*, & quia pronunciantur ut prædicta in IS, ad hanc regulam referri poſſunt.

REGULA

Regula XIX.

De nominibus dubiis in IS.

Sunt Dubia hæc finis, torquis, cluniſque, ſcrobiſque

Exempla.

Quatuor hæc dubia ſunt, hoc eſt maſculina vel feminina; ut *Fines Latini*, Virg. *Quæ finis ſtandi*, Id. *Hic* aut *hæc ſcrobis*, Colum. *Torquis decorus*, Stat. *Torques aureæ*, Varr. *Hic clunis*, Mart. *Hæc clunis*, Hor.

Observatio.

Sunt & alia in IS quorum genus apud authores interdum variat. Et quia ad ſcriptores veteres intelligendos nonnihil inde lucis emergat, eorum catalogum adjiciemus.

Catalogus nominum in IS.

Amnis olim fuiſſe femininum, auctores ſunt Nonius & Priſcianus. *Neque mihi ulla obſiſtet amnis*, Plaut. Et Varr. *ubi conſtiit altera amnis*. Nunc ſolum virile eſt, ut omnia in NIS exeuntia, ut obſervant Caper & Quintilianus.

Callis Livio femininum eſt, *per devias calles*. Sic Nonius legit, atq; addit eundem ſic frequenter loqui.

Canalis in maſculino reperitur teſte Nonio. Sed ut ſcribit Servius, & ex eo Iſidorus, melius genere feminino profertur. In feminino uſus Varro. Atque hinc *canaliecula* apud Lucilium teſte Nonio; itemq; apud Gellium.

Caſſis pro reti in ſingulari haud temere invenias.

Cinis olim muliebre erat. Sic uſus Lucretius, & Catullus, eoq; genere revocare ſunt conati Calvus & Cæſar, ut cognoſcimus ex Catullo & Nonio.

Clunis cujus ſit generis nec veteres ipſi ſatis conſentiunt. Soſipater & Priſcianus dubium faciunt. Feſtus & Verrius Flaccus tantum maſculinum eſſe volunt, & Servius Horatium male in feminino uſum eſſe contendit. Modeſtius Acro, qui ad illud Horatii, *Quod pulchro Clunes*; *Clunes*, inquit, *dixit genere feminino, Sed Juvenalis hic clunis dixit, quod tenemus*. Nonius judicium non interponit, tantum nunc maſculinum, nunc femininum eſſe Horatii & Plauti locis probat.

Corbis maſculinum facit Priſcianus. Sed ſæpius femininum eſt, unde Caper de verbis dubiis, *corbes hæ non hi* dicere jubet. Sic Cicero, *Meſſoria ſe corbe contexit*.

Crinis virile Maroni & aliis. Olim vero & muliebre; quomodo uſus Plautus & Atta, teſte Nonio.

Finis, olim dubium teſte Priſciano, & Nonio. In feminino uſurpatur à Marone. Et Ciceronis eſt, *Quæ finis funeſtæ familiæ?* Immo ita uſi ſunt Varro, Caſſius, Lucretius, Cælius, Attius, & Siſenna, ut ex Nonio conſtat. Quibuſdam tamen inſolens viſus eſt is loquendi modus, & Comminianus Virgilium tolœciſmi damnat, quod dixerit *Hæc finis Priami fatorum*. Et Probus credit Maronem contra Grammaticorum canones dixiſſe *Hæc finis*, ob metrum, ſeu rationem muſicam

muſicam. At vero Pierius monet in antiquis Virgilii & Livii manuſcriptis *finem* ſæpius legi in feminino.

Funis videtur Lucretio fuiſſe femininum, propter illud *Aurea de cælo demiſit funis in arva*, ut legunt Nonius & Gellius. Alii dicunt Lucretium ſcripſiſſe, *aureus*; & movet eos, quod Quintilianus dicat certo conſtare de maſculino, quia *funiculus* dicatur.

Lapis Ennius in muliebri poſuit, more forſan Græcorum qui dicunt ὁ καὶ ἡ λᾶος.

Natalis ſemper eſt maſculinum etſi *dies* ſit dubium.

Pollis, vix occurrit præterquam in veteribus gloſſis, quare genus ejus incertum eſt. Cæſar & Probus *pollen, inis*, declinant in neutro; Chariſius è contra dixit *hæc pollis*, teſte Priſciano, nunc vero articulus apud eum non occurrit. Phocas tamen cenſet eſſe maſculinum, & ita faciunt Deſpauterius, Verepeus, & Voſſius; & ut prius *ſanguen* dixere unde *ſanguinis* & per ſyncopen *ſanguis*, ita videtur olim dictum *pollen pollinis*, & inde *pollis*. In Nominativo vix reperitur præterquam apud Grammaticos, at *pollinem* occurrit apud Catonem & Plinium, unde conſtat non ſemper legi in neutro.

Pulvis, maſculino longe uſitatius: Ennio tamen & Propertio femininum eſt.

Retis olim in maſculino legebatur, quod probat Chariſius quia ab eo fit *reticulus*, ut *reticulum* à *rete*. Imo & accuſativus *retem* uſurparunt Plautus & Varro.

Scrobis, quod in recto agnoſcit Capella & Columella, dubium erat ut *ſcrobs*. Phocas dicit *hæc ſcrobis*, & Probus *hic ſcrobis*. Plautus ait, *ſexagenos ſcrobes*, quomodo & Cicero locutus, ut autor eſt Servius, addens minorem eſſe Lucani & Gracchi authoritatem, qui in feminino uſi ſunt. Ovidius tamen & Plinius in feminino etiam uſurpant, & Columella in utroque genere.

Scobs vero vel *ſcobis* juxta Priſcianum & Phocam ſemper femininum eſt. Quo genere uſi ſunt Plinius & Columella: quare errat Calepinus qui maſculinum facit.

Semis aliud eſt à *Semiſſis*. Non enim eſt quaſi *Semias*, ut Varro ait, ſed contractum ex ἡμισυς, ut Feſtus monet. Quippe generatim convenit cujuſque rei dimidio, quod tum è compoſitis tum extra compoſitionem liquet. Quare *ſemiſſis* quidem ad regulam pertinet generalem, *ſemis* autem inter terminata in *is* locum ſibi vindicat. Eſt autem vel indeclinabile, adeoq; neutrum, ut *unum ſemis*, Eraſm. *Duos & ſemis cubitos habeas*, Exod. 20. vel caſus accipit à *Semiſſis* & per conſequens maſculinum eſt.

Sentis, quod in ſingulari uſurpat Columella, ſemper maſculinum eſt teſte Phoca. Virgilius dixit *denſi ſentes*, & ſimiliter Columella in maſculino uſus eſt. Quare peccat Mantuanus cum in muliebri uſurpat, & Caucius eum dubium facit: Et Rob. Stephanus in Theſ. qui Maronem dixiſſe ait, *aſpra ſentes*. Melius *aſpri* ſcripſiſſet, nam ex loco, quem citat, genus cognoſci nequit.

Sotularis à Deſpauterio inter maſculina refertur: ſed deceptus eſt corrupto Hieronymi loco.

Torquis maſculinum facit Priſcianus. Sed dubium eſſe oſtendit Nonius. Virile quidem illo Ciceronis, *T. Manlius qui Galli torque detracto nomen inverat*. Eo genere uſi Ovidius, Statius, & Plinius. Sed Propertius dixit *torquis unca*, & Varro *torques aurea*.

Vepris in nominativo obſolevit, unde alii credunt olim dictum fuiſſe in recto *vepres*, alii *veper*. Sed ſi eſſet à *vepres* ex analogia terminationis creſcere debuit, utique ſi eſſet à *veper*; quare reliquimus inter nomina in *is*. Occurrit in Accuſ. ſing. apud Columellam; qui maſculinum facit, & Maronis eſt

ſparſo

ſparſi vepres. Lucretius tamen dixit & Diomedes referunt *vepres* inter *vepres auctus*, ſedis loquendi modus à maſculina pluralia. Capro improbatur. Chariſius quoq;

Reg. XX.

De nominibus in OS.

Os *Mas.* Hæc cos, dos. Epos Hoc, & os oſſis, & oris.

Exempla.

Nomina in OS maſculina ſunt; ut, *Flos purpureus. Ros gratiſſimus. Mos perverſus.*

Duo hæc *cos*, *dos*, feminina ſunt.

Neutra vero ſunt. *Hoc epos*; *Hoc os oris. Hoc os, oſſis.*

Observationes.

Nomina in OS, quæ uſitatius per Or efferuntur, ejuſdem ſunt generis ac illa in OR, ut, *Hic honos*, *Hic arbos.*

Mulea nomina quæ nunc in VS exeunt, olim etiam in OS vel OR terminabantur, quæ olim in VS deſinebant, ut *colus*, unde *Colos*, & *Color*; *dolus*, pro *dolos* vel *dolor*, &c.

Græca in OS uſitatius feminina ſunt. Nam etſi plurimum OS mutant in VS aut OR, interdum tamen OS retinent, ut *Arctos, diametros*, quomodo Vitruvius, Columella & Macrobius vocem hanc efferre maluerunt, quam *diametrus* vel *diameter*, quomodo vulgo efferunt. Cave vulgatis Lexicis credas, quæ vocem hanc faciunt maſculinam. Nam Archimedi & Euclidi ſemper feminina eſt. Et ratio ſubeſt, quia intelligitur *linea.*

Eos femininum ſive pro Dea, ſive pro die ſumatur.

Epos neutrum eſt, quia primæ contractorum apud Græcos. Sed *epodos* vel *epodus* maſculinum eſt.

Exos, *compos*, *impos*, adjectiva ſunt, & ad hanc regulam non pertinent.

Reg. XX.

De nominibus in Vs Secundæ & Quartæ.

Sæpius VS *quartæ Mas eſt*, *Mas* VSq; *ſecundæ. Femineum potius Græcum eſt*, *ut & iſta Latinis*

Porticus, Alvus, humus, colus, & domus, idus, acuſque, (nuſq.

Carbaſus, & tribus, & vannus, ficuſque, ma-

Danc Hic & Hæc groſſus, ſpecus, & penus, *atque* faſelus.

Hoc

Hoc virus, pelagus. *Neutrum modo*, *Mas modo* vulgus

Exempla.

Nomina in VS secundæ & quartæ inflexionis, masculina sunt; ut. *Hic oculus*, *i*. *Hic ventus*, *i*. *Hic fructus*, *ûs*. *Hic acus*, *aci*, pro pisce.

Græca in *VS* genus suæ originis servant. Et sic alia masculina sunt & sequuntur regulam generalem, ut *Hic paradisus*, Hic *Tomus*, *Hic Hyacinthus*.

Sed usitatius feminina sunt; ut *Hæc abyssus*, *Hæc papyrus*, *Hæc chrystallus*, *Hæc synodus*, *Hæc methodus*, *Hæc exodus*, *Hæc periodus*, *Hæc diphthongus*, *Hæc eremus*, *Hæc atomus*.

Feminina etiam sunt Latina *alvus*, *colus*, *acus*, & reliqua supra enumerata.

Dubia sunt *specus*, *penus*, *grossus*, & *faselus*, quod postremum usitatius in masculino effertur.

Neutra sunt, *Hoc virus*, *Hoc pelagus*.

Vulgus neutrum est; & interdum masculinum.

Observatio.

Plura ad regulam hanc particularius spectantia in sequenti catalogo reperies.

Catalogus nominum Latinorum in VS.

Acus, pro pisce masculinum est & secundæ inflexionis. Pro instrumento quo sarciunt femininum est, & quartæ. Pro *palea* plurimum quidem neutrum est & tertiæ: interdum quoque femininum est & quartæ.

Alvus, usurpat Accius in masculino. Item Cinna, & Cato. Alii vero omnes iique optimi, in muliebri utuntur: Eosque imitandum nobis, etsi nec Erasmus in masculino reformidet.

Carbasus Masculinum esse negat Caper. In feminino sane usitatum est. Sunt qui masculinum quoq; esse contendunt; pro quibus faciunt Phocas & Probus, qui è masculinis non excipiunt. Quin apud Val. Max. in vulgatis legere est, *Carbasum*, *quem optimum habebat*; sed Stephanus Pighius, aliorum secutus exemplarium fidem, *optimam quam* potius edidit.

Colus femininum esse vult Nonius Interim Catullo & Propertio masculinum est.

Crocus, in muliebri usus Appuleius. Reperitur *crocum rubantem* apud Virg. *Crocos tenues*, Ovid. *fluantes*, Juv. sed num virile sit an muliebre dijudicari nequit. Omnin

nino autem tutius in neutro uſurpatur, juxta Diomedem & Servium.

Faſelus vel *phaſelus* pro navigii genere Catullo, Colum. Cic. aliiſq; virile eſt, teſte Nonio. At Ovidio femininum eſt, ac ſimiliter uſus Martialis & Statius. At pro ligurnine vix extra maſculinum reperies.

Ficus valde dubium eſt, tum quoad genus, tum quoad declinationem. Varro vult dici *Hi & Hæ fici* in plurali & non *ficus* ut *manus*, eòque duo genera eodem ſenſu, unamque inflexionem ei tribuit. Sanctio, ſive pro *arbore* aut *fructu*, ſive pro *morbo* accipias, femininum videtur, & utriuſque inflexionis. Sciopius pro ſignificatione diſtinguit, & maſculinum vult eſſe cum pro *arbore* ponitur, femininum cum pro *fructu* aut *morbo*, nam morbus à ſimilitudine fructus nomen invenit. Deſpauterius vult eſſe tantum maſculinum & 2da pro *morbo*, & utriuſque generis pro *fructu*, ita tamen ut in maſculino etiam ſit ſecundæ, & in feminino, quartæ.

Voſſius pro *vitio* vult in maſculino uſurpari, pro *fructu* autem in feminino, idque tum in ſecundâ tum quartâ declinatione.

Alii denique volunt pro *morbo* maſculinum eſſe & ſecundæ; & pro *arbore* vel *fructu* femininum eſſe, & ſecundæ ac quartæ, ut Ramus, Alvares, & Voſſius in parvâ Grammaticâ, quam ſententiam ut maxime probabilem potius ſequendam ducimus, teſtimoniis ſequentibus nixi. *Fici, quarum radices longiſſimæ*, Plin. *Uxorem ſuam ſuſpendiſſe de ficu.* Cic. *Fici ſemen naturale intus eſt in eâ fico quam edimus.* Varr. *Dicemus ficus quas ſcimus in arbore naſci, Dicemus ficos Caciliane tuos.* Mart.

Fimus maſculinum paſſim. Appuleio autem femininum eſt.

Groſſus, Celſo maſculinum eſt, at Plinio femininum.

Intubus à Grammaticis inter dubia refertur, ſed apud Claſſicos nunquam legitur niſi in genere virili.

Pampinus inter dubia reponunt Servius, Probus, & Caper. At haud temere aliter invenias quam in maſculino apud meliores ſcriptores, & Auguſti ævo propiores.

Socrus pro *ſocer* virile ex canone generali. Nævium ſic loqui Nonius docet. Nempé utriuſque olim generis erat ut *nepos*.

Sexus olim neutrum erat, ut ſcribit Priſcianus; & probat iſtoc Plauti, *Virile ſexus nunquam ullum habui*, ubi alii legunt *I ſecus*. Nam olim dicebant *ſecus* pro *ſexus*. Et hæc vox apud Salluſtium reperitur, teſte Nonio, & apud Auſonium referente Scaligero. Imo *Liberorum capitum virile ſecus ad decem millia capta*, apud Livium legitur juxta editionem variorum.

Specus & *penus* ſunt omnium generum, nos tantum maſculinum & femininum in regulâ notavimus, quia cum neutrum eſt, refertur ad regulam ſequentem, quâ comprehenduntur nomina tertiæ in VS.

De Græcis Nominibus in VS.

Nomina fruticum & herbarum.

Biblus vel *byblus* ſemper muliebre, ſive ſumatur proprie pro papyri frutice, ſive pro papyri philyris in quibus ſcribebatur.

Cyſſus & Græcis & Latinis virile eſt. Galenus tamen & Colum. femininum faciunt.

Coſtus Græcis maſculinum eſt, Latinis ſemper femininum.

Hyacinthus Græcis eſt commune, ſed ſæpius muliebre. Virgilius tamen ait, *Ferrugineos Hyacinthos.* Ac ſimiliter Latinorum alii.

Hyſſopus femininum eſt. Sed dicitur etiam *Hoc Hyſſopum*, ut & Græcis τὸ ὕσσωπον & ὁ ὕσσωπος.

Simile eſt *Hæc nardus*, & *hoc nardum*.

Papyrus itidem & *papyrum* dixere. Sed prius Græcis dubium eſt, Latinis tantum femininum.

Beryllus

Nomina Gemmarum.

Beryllus masculinum est. *Berilli raro alibi reperti*, Plin.

Chrysolythus femininum est Plinio, *Chrysolythum duodecim pondo à se visam.* Prudentius tamen in masculino usurpat.

Chrysoprasius femininum est. *Chrysoprasius porri succum & ipsa referens*, Plin.

Chrystallus Latinis semper femininum est. Græcis tamen pro *glacie* est virile.

Opalus masculinum est, *Veri opali fulgor.* Plin.

Saphyrus femininum. *Cæruleæ saphyri.* Id.

Smaragdus masculinum est. *Smaragdi scythici*, Id.

Topazius potius muliebre, *Color fumida Topazii*, Id.

Videtur autem ex eo hæc generis diversitas esse, quod Græci respiciant λίθος, quod pro lapide pretioso sæpius quidem femininum, quandoque autem masculinum est. Latini vero nunc *lapis* respiciunt, nunc *gemma.*

Alia græca nomina in VS.

Antidotus femininum est. *Hujus regis antidotus celebratissima, quæ mithridatios vocatur*, Gellius. Sed dicitur etiam, *hoc antidotum.*

Atomus Ciceroni femininum est. Sed Seneca & Lactantius masculinum faciunt.

Balanus Græcis muliebre. Atq; ita usus Horatius. Plinio tamen masculinum est, nisi is locus corruptus videatur.

Barbitus tum Græcis, tum Latinis dubium est. Horatius in masculino, Ovidius in feminino usurpat.

Colossus tantum masculinum est.

Similiter & *Corymbus.*

Isthmus male in feminino usurpant multi. Nam in eo genere nusquam legitur apud antiquos.

Pharus Græcis masculinum est, Latinis tantum femininum.

Sunt & Græca alia quæ feminino quidem genere ponuntur, sed id fit per syllepsin quia respicitur vox generalis.

Sic dicitur *hæc abyssus*, quod naturâ suâ adjectivum est, & proprie est *fundo carens.* Latinis vero *abyssus* non est in usu nisi scriptoribus ecclesiasticis.

Hæc atomus, sup. οὐσία.

Hæc eremus, sup. γῆ vel χώρα, *terra aut regio*, & sic de ceteris.

REGULA XXII.

De nominibus in VS tertiæ.

US *ternæ Neutrum. Hæc* VS VTIS, *&* VNTIS *&* VDIS.

Hæc tellus. *Sed* PUS podis *à* pous *esto Virile.*

EXEMPLA.

Nomina in VS tertiæ neutra sunt; ut *hoc munus, eris.* Hoc *tempus, oris.* Hoc *latus, eris.* Hoc *acus, aceris.*

Quæ in genitivo efferuntur per VDIS, VTIS, vel VNTIS, feminina sunt: ut *hæc virtus, utis.* Hæc *salus, utis. Hæc palus, udis.* Hæc *Senectus, utis.*

utis. Hæc *incus*, *udis*. Hæc *Hydrus*, *untis*, nomen fluvii. Hæc *Peſſinus*, *untis*, nomen urbis.

Similiter femininum eſt Hæc *tellus*, *uris*.

Item nomina in PVS quæ genitivum efferunt per *odis*, hoc eſt compoſita omnia à *pes*, *pedis*, vel potius à πῦς ποδὸς, maſculina ſunt: ut Hic *tripus*, *tripodis*; Hic *polypus*, *odis*. Hic *Chytrapus*, *odis*. Hic *apus*, *apodis*. *Lagopus* tamen, tum pro ave, tum pro herba femininum eſt, & reſpicere videtur vocem generalem.

Regula XXIII.

De *Laus* & *fraus*, & habentibus conſonam ante S.

Femineum impurum S. *ſunt & Muliebria* laus, fraus. Hic mons, pons, fons, dens, rudens, Hydropsq; chalybſque.

Sed ſtirps, ſcrobs, & adeps, *genere uſurpantur utroq;*.

Exempla.

Nomina, in quibus conſona antecedit S, feminina ſunt; ut *Vrbs opulenta*. *Puls nivea*. *Hyems ignava*. Hæc *forceps*, *ipis*. Hæc *frons*, *frondis*. Hæc *frons frontis*. Hæc *lens*, *lentis*. Hæc *ſtirps ſancta*. Hæc *ſcobs*, *ſcobis*.

Sunt & feminina duo hæc *Laus vera*; *Fraus iniqua*.

Maſculina vero ſunt *mons*, &c. & dubia *ſcrobs*, *adeps*, & *ſtirps*.

Observatio.

Facta ſunt hujuſmodi nomina ex nominibus in ES vel IS, ut *plebs* ex *plebes*, quo præter Salluſtium ac Tacitum, uſus Lucanus, *neſcit plebes jejuna timere*, *adeps* ex *adipes*, quo uſus Varro; *ſors* ex *ſortis*, *mens*, ex *mentis*, *lens* ex *lentis*, *ars* ex *artis*, & ita in aliis. Antiquis enim nullus nominativus ſic deſinebat, ſed inter duas ultimas conſonas media erat vocalis. Atque hinc cognoſcere eſt, cur pleraque ſic exeuntia ſint feminina, quia nomina unde fiunt ſunt ejus generis.

Dens Appuleio femininum eſt. Sed non imitandum.

Bidens & *tridens* maſculina ſunt vel quia utrobique intelligitur *ligo*, vel quia ſequuntur naturam ſimplicis *dens*. At pro *ave* femininum eſt, nempe per ſyllepſin. De *verre* rurſum eſt maſculinum.

Chalybs

Chalybs maſculinum eſt, nempe eodem genere ac *Chalybes per quos erutum & domitum eſt primitus ferrum*, ut ait Ammianus.

Forceps Priſciano dubium eſt; ſed in iis qui nunc extant ſcriptoribus ſemper eſt femininum.

Seps pro inſectâ maſculinum eſt, at pro ſepimento femininum eſt: pro quo & *ſepes* reperitur apud Maronem.

Rudens Plauto femininum eſt: at Catullus, Virgilius, Ovidius, aliiq; in maſculino uſurpant, forſan quia reſpicitur ad *funis*, quod olim femininum.

Scrobs dubium eſt, ſed ſæpius maſculinum juxta Servium.

Stirps pro origine ſive progenie ſemper femininum eſt. At pro arboris trunco interdum in maſculino reperitur. Imo olim quoque pro ſobole dubium fuit. Uſus in maſculino Pacuvius. *Quis ſtirpem occidit meam?* Sed non imitandum.

Serpens vide in regulâ Epicœnorum.

REGULA XXIV.

De nominibus in X.

Femineum X. Hic fornix, ſpadix, grexque, calixq;
Atque calyx, varix, urpix, *diſſyllaba* & AX, EX;
Femineum at carex, fornax, forfex, *Dubiumque*
Tradux, *atque* ſilex. *Potius ſed maſcula* pumex
Calx, cortex, imbrex, *at* onyx, ſandyx, *Mulierum.*

EXEMPLA.

Nomina in X literam deſinentia, uſitatius feminina ſunt, ſive ſint monoſyllaba, ut Hæc *fax*, *pax*, *fax*, *nex*, *vox*, *crux*, *lux*, *ſtyx*, *fax*, *lanx*, *arx*, &c.

Sive duas aut plures ſyllabas habeant; ut Hæc *ſimilax* vel *ſmilax*, *acis*, Hæc *ſupellex*, *ſupellectilis*. Hæc *appendix*, *appendicis*. Hæc *bombyx*, *ycis*. Hæc *cervix*. Hæc *chœnix*. Hæc *cicatrix*. Hæc *lodix*. Hæc *tomix*. Hæc *vibix*. Hæc *viviradix*, Cic. Hæc *phalanx*, *angis*. Hæc *meninx*, *ingis*.

Excipiuntur vero, 1° Hic *calix*, *calyx*, *fornix*, *grex*, *ſpadix*, *varix*, *urpix*.

2° Nomina diſſyllaba in AX & in EX.

In AX: ut, Hic *abax*, *thorax*, *ſterax vel ſtyrax*, *myſtax*.

In

In EX : ut, *Hic apex, caudex vel codex, exlex, vindex, latex, murex, pollex, pulex, cimex, culex, ſorex, ramex, rumex, frutex, obex, vertex, vortex.*

Ex his vero diſſyllabis in AX & EX excipienda ſunt

1° Tria hæc feminina, *fornax, forfex* idem quod *forceps*, & *carex.*

2° Utriuſque generis, *tradux* & *ſilex.*

3° Utriuſque quidem generis, ſed Oratoribus potius maſculina, *cortex, pumex, imbrex, calx*, & potius feminina *ſandyx* & *onyx.*

OBSERVATIONES.

Quæ vero de nominibus in X potiſſimum obſervanda occurrunt, ſequens catalogus exhibebit.

Catalogus Nominum in X.

Atriplex herbæ genus à Macro poetaſtro uſurpatur in feminino. At potior autoritas Plinii, qui neutro utitur, *Atriplex*, inquit, *& ſylveſtre eſt & ſativum.*

Calx pro parte plantæ poſteriori, pediſque percuſſione utriuſque generis eſt. *Nunc video calcem ad quem decurſum eſt*, Cic. *ferrata calce fatigat.* Virg. ſed pro materia, cujus inſtructuris eſt uſus, femininum eſt.

Caudex & *codex* non magis differunt quam *caurus* & *corus*; *plauſtrum* & *ploſtrum.* Vulgo tamen *caudicem* pro trunco, *codicem* pro libro dicere ſolemus.

Cortex utriuſque eſt generis, *ſupremus cortex*, Verr. *corporeus*, Id. *raptus*, Virg. *deceptus, direptus, diſcuſſus, cavatus, ſectus, ſciſſus, lentus, ſiccus*, Ovid. In feminino etiam uſi Varro, Ovidius, Plinius, Valerius Maximus, aliique.

Obex ſæpius maſculinum eſt. In feminino tamen uſus Plinius, Item Maro, *Eece maris magnâ claudit nos obice pontus.* Quem ad locum ita Servius notavit, *Modo uſus habet ut hic obex dicamus; unde quidam* magno obice *legunt. Caper tamen in libris dubii generis probat dici hic & hæc obex, quod ut diximus hodie de uſu receſſit.* Hinc Pierius in eum locum dicit, *uſque adeo vates, ſummus loquendi ſcribendique ariſex, ſub ferulam, ſi Deo placet, revocatur à Grammaticis, qui nolunt amplius hic & hæc obex dici, ut veteribus dicere conceſſum eſt.* Feminino etiam uſus Sidonius, etſi iſto genere rarius ſit.

Silex, juxta Voſſium in parvâ ſuâ Grammaticâ eſt ex numero eorum quæ Oratoribus potius maſculina ſunt. Sed Nonius, omnium conſenſu femininum eſſe ait, ut agnoſcit Voſſius in lib. I. de Analogia. Quare Alvarez inter ea quæ ex æquo generis utriuſque ſunt reponit, quem & nos ſecuti ſumus.

Tomix legimus in Lucilii fragmentis, itemque Columella, Vitruvio, & Plinio, ſed in obliquis & recto plurali, ut ex hiſce autoribus cognoſci non poſſit num *thomex* ſcribi debeat (ſane *tomex* ſcribit Hermolaus Barbarus) an *thomix*, quod magis accedit ad Græcum θωμιγξ. Ut ut ſit, femininum eſſe oſtendit illud Pauſaniæ ὁ ἀνὴρ ἔστω σωφρὼν τὰ ὄνυξ τὰ θωμιγξ.

Falſi

Falsi Lexigographi qui rectum fecere *tomice*, cum Plinius & Vitruvius in sexto casu dicant *tomice*, & Lucilius in plurali *tomices*, & Palladius *tomicibus*.

Varix masculinum esse ait Phocas. Et Despauterius & Rob. Stephanus citant ex Horatio, *Varice succiso*, quod nusquam apud Poetam hunc legas. Sed Celsus non uno loco in masculino usus est. Alii dubium faciunt, ob illud Senecæ *dum varices excindendas præberet*. Sed tutius est masculinum.

Vibix non *vibex* dici debere, non absurde ex eo colligitur, quod penultima genitivi sit longa.

Lux in masculino utitur Plautus. Eodemque modo Varro dixit *luci claro*. Quin & Nonius docet sic ipsum Ciceronem loqui.

Crux etiam Ennio virile est, teste Nonio. Sed eo genere obsoletum.

Sandyx vel *Sandix*, quod Lexigographi masculinum esse tradunt, semper fere muliebre est. Nam Plinii est, *pingentes sandyce sublita*. Et Galeni, *adusta cerussa in sandycem, quam vocant, transit*.

Regula XXIV.

De nominibus Epicœnis.

Dicta Epicœna genus Finis plerumque sequuntur.
Hic phœnix, bombyx, glis, turtur, vultur, orix*que*, Mus, lepus *&* vermis, mugil, delphis*que*, salar*que*. Alcyone *Hæc*, *&* halex, *quibus adde* lagopus, aëdon. *Sunt dubia hæc* limax, cenchris. *Sed sæpius ista (bis* Grus, perdix, serpens, lynx, talpa, *&* dama *vide Feminea*: *at potius mas* anguis, *masque* palumbes.

Exempla.

Epicœna sunt quæ sub uno genere utrumque sexum complectuntur. Et usitatius sequuntur genus terminationis.

Sic masculina sunt, *Hic vespertilio. Hic scorpio. Hic attagen. Hic elephas. Hic monoceros. Hic camelus. Hic corax. Hic sorex.* Et contra feminina sunt, *Hæc aquila. Hæc alcedo. Hæc anas. Hæc vulpes. Hæc cornix.* Et sic de ceteris.

Observationes.

Epicœnorum duo sunt genera. Alia quæ sunt unius tantum generis, ut *Hæc turtur*; alia quæ utriusque generis sunt, ut *hic* vel *hæc limax*: sed quoniam sub utroque genere utramque speciem indeterminate comprehendunt, eò à communibus distinguntur. Quare non est genus à reliquis distinctum, sed aliorum generum certa quædam applicatio, adeoque regula eorum generalis non est alia quam regula terminationis,

nis. Sed quia nonnulla à regulâ terminationis recedunt, ea catalogo alphabetico hic appoſuimus.

Epicœna excepta à regula terminationis.

Accipiter, Ovidio & Maroni maſculinum eſt. In feminino tamen uſurpat Lucretius, teſte Nonio.

Aedon, Senecæ femininum eſt.

Alcyon femininum eſt contra regulam terminationis. Ita uſus Maro, *Dilecta tibi Alcyones*; ac ſimiliter Ariſtoteles & Græcorum alii. Ut audiri non mereatur Servius, qui ad ſuperiorem Virgilii locum notat, *hic & hæc Alcyon* dici: ſed perperam, nam licet de femina dicatur *alcyon*, & ſignificatione ſit commune, non ſequitur quòd eò conſtructione quoque commune ſit.

Ales plurimum eſt femininum. Quomodo & Martialis uſus. Invenias tamen in maſculino apud Maronem, qui dicit, *fulvus ales*.

Anguis ſæpius maſculinum eſt, *Lucidus anguis*, Virg. & Valerius Maximus utriuſq; generis facit in eodem capite. Ac ſimiliter Plauto, & ut Charifius oſtendit Tibullo, Ovidio & Varroni femininum eſt.

Bombyx maſculinum quidem eſt, ſed pro vermiculo, at pro materiâ è quâ fiunt veſtes bombycinæ, ſemper eſt femininum.

Bubo terminatione maſculinum eſt. Maro tamen in feminino uſus, ſed ut annotat Servius, reſpexit ad vocem generalem.

Camelus, quod multi dubium ſtatuunt, Latinis ſemper eſt virile; & Græcis femininum eſt.

Cenchris pro ſignificatione genus mutat. Pro ſerpente maſculinum eſt, pro ave autem in feminino uſurpatur à Plinio. Priori ſenſu ſumtum declinatur *Hic cenchris hujus cenchris*, poſteriori *hæc cenchris cenchridis*.

Coccyx maſculinum eſt.

Dama & *Talpa* à ſolo Marone in maſculino uſurpantur, idque figuratè: atque inde eſt quod Charifius inter barbariſmos genere commiſſos poetæ illud [illegible] ponat,

Cum canibus timidi veniunt ad pocula dama.

Sane non dubitat Servius, quin *timida* fuerit dicturus, niſi refugiſſet ὁμοιοτέλευτον. Idem judicandum de illo ejuſdem

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ

Nam & hic ſi *capta* dixiſſet fuiſſet ὁμοιοτέλευτον: cujuſmodi lenocinia imminuunt carminis heroici majeſtatem.

Delphis, maſculinum eſt. Sed Latini potius *delphin* dicunt.

Exox piſcis, maſculinum habetur.

Glis gliris, maſculinum eſt.

Gryps, *Gryphis* maſculinum, ut & *Gryphus* à genitivo ejus formatus.

Grus Feminino uſurpant Maro & alii. In maſculino vix alibi repetias quam apud Horatium,

Membra gruis ſparſi ſale multo.

Halex, *ecis*, femininum eſt.

Lagopus avis femininum eſt. Ejuſdem etiam generis eſt pro herba.

Lepus maſculinum eſt. *Auriti lepores*, Virg.

Limax, *avis*, Columellæ maſculinum eſt, Plinio vero femininum.

Lynx rarum eſt in maſculino, & fortaſſe uni Horatio, cujus eſt

Tymidos agitare lynces.

Merops, *avis* maſculinum eſt.

Mugil, *ilis*, vel *Mugilis*, *is* maſculinum eſt.

Mus etiam maſculinum.

Nefrens maſculinum videtur per ſyllepſin, ſeu de porcellis proprie dicatur, quod Varro innuit, ſive arietibus proprie competat, quod Feſtus docet. De infantibus quoq; uſurpat Livius Andronichus. Sunt qui ſuſpicentur eſſe communem, vocis ſignificatione adducti, nam dicitur quaſi *ne* hoc eſt non *frendens*. Sed in feminino nuſquam legitur.

Nycticorax maſculinum eſt, nempe qu a componitur à *corax*.

Oryx

Oryx vel *orix* Plinio, Juv. & Martiali masculinum.

Palumbes usitatius in masculino, Virgilio vero femininum est.

Kaucæ tua cura palumbes.

Panthera, quod Despauterius dubium facit, tantum femininum est. Et fortasse nomen hoc Epicœnum non est, quia feminam tantum notat, cujus mas est *pardus*.

Perdix Græcis est utriusque generis, sed Latinis femininum.

Salar masculinum.

Serpens naturâ suâ adjectivum est, & respicit *anguis*. Usitatius tamen femininum est.

Talpa, vide *Dama*.

Turtur, uris, masculinum est.

Vermis quoq; masculinum est.

Volucris usitatius femininum. Apud Ciceronem reperias in masculino. Sed rarum hoc genus atq; insolens: Nam naturâ suâ est adjectivum, feminino autem jungitur, quia intelligitur *avis*. At Tullio est virile, quia cum uterque sexus insit avibus, dignioris habita est ratio.

Volux, ucis, cujus generis sit non liquet: juniores inter masculina retulerunt.

Vultur, uris, masculinum est. Legitur etiam *Hic vulturis*, Plin. & *vulturius*, Enn.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio est variatio dictionis per casus. Sunt autem declinationes numero quinque.

Prima declinatio complectitur 4. terminationes: *A*, *As*, *Es*, *E*, ut Mensa; Æneas; Anchises; Penelope.

Porrò Græca sunt omnia quæ in *As*, *Es*, *E*, finiuntur: ut, Thomas, Anchises, Phœbe.

Sunt qui hic addunt Hebræa quædam in *am*: ut, Adam, Adæ. Abraham, Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris; Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

A, accusativum in *am* & in *an* facit; ut, Æneas, Æneam, vel Æneân; vocativum in *a*; ut, Æneas, Ænea.

Es, in Accusativo *en* sumit; ut, Anchises, Anchisen: in vocativo & ablativo *e* vel *a*; ut, Anchise, vel Anchisa.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accusativum in *en*, vocativum & ablativum in *e*; ut, nom. Penelope, gen. Penelopes, dat. Penelope, acc. Penelopen, voc. Penelope, abl. Penelope.

As, in genitivo nominum Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem: ut, Pater-familiâs, Filius-familiâs. Id quod veteres observabant in multis aliis. Ennius: *Dux ipse viâs.*

Livius Andronicus, *Mercurius, cumque eo, filius Latonâs*, pro *Latonæ*. Sic Nævius, *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius, *Nec aurâs nec sonitûs memor.*

Aulaï & Pictaï, atque id genus alia, priscis relinquito.

Genitivus

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit; ut, Æneadûm, Grajugenûm, pro Æneadarum, Grajugenarum[1].

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *âbus*: Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ, âbus [2].

Hæc verò tam in *is*, quàm in *âbus* [3]: filia, filiis vel filiabus: Nata, natis vel natabus.

SECUNDA DECLINATIO.

SEcundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque: Er, ir [4], ur, us, um; ut, aper, vir, satur, dominus, templum.

Et Græcorum, os, on, eus; ut, Delos, Ilion, Orpheus.

Attica in *os*, genitivum in *ô* mittunt [5], accusativum in *ôn*: ut, Androgeos, Androgeô. Accus. Androgeôn.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *û*: ut Panthus, ô Panthû: Oedipus, ô Oedipû.

Notabis & Latina quædam, tam in *us* quàm in *e* mittere vocativum singularem: ut, Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus *pro* natione.

Eus genitivum format in *ĕi* vel *eos*, dativum in *ĕi*, accusativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut Nom. Orpheus. Gen. Orphei *vel* Orpheos. Dat. Orphei, 6. Acc. Orphea. *Ovid.* Orpheon. Voc. Orpheu. Abl. Orpheo.

Notandæ sunt denique syncopationes istæ, Deûm, Virûm, pro Deorum, Virorum. [7]

1 Sic *Dardanidûm* pro *Dardanidarum*: sed *Dardanidum* absque syncope venit à *Dardanis, idis*, & est femininum: sicut & *Achemenidum* ab *Achemenis, idis*.

2. Occurrunt etiam *animabus, dominabus, famulabus, servabus, asinabus, sociabus*: quæ ita efferuntur differentiæ causa, id est, ad sexum discernendum.

3 Usitatius tamen in *abus*.

4 Terminationes *ir* & *ur* videntur fieri per apocopen: nam *vir* proprie descendit à *virus*, quod facit *vira* in femininо: unde *querquetulana vira* apud *Festum*: quemadmodum & Hebræi dicunt אִישׁ & אִשָּׁה Satur etiam formatur à *saturus*, cujus femininum *satura* occurrit apud *Terentium*. Quod si visum sit huc referre per apocopen facta, erit & alia terminatio *l*: nam *nihil* est secundæ factum ex *nihilum*, ut, hoc conflatur ex *ne* & *hilum*.

5. Est etiam in usu genitivus in *i*. 6 vel *eo*.

7. Sunt & in usu apud Oratores, *nummûm*, pro *nummorum*: *Sestertium* pro *Sestertiorum*: sic *mediannum, modium, liberûm, duûm, senûm, septenûm*, at in neutris hoc rarum est: ut apud Ennium, *duellum* pro *duellorum*.

Item Anomala illa ambo, & duo, quas duas voces Poëtæ etiam in accusativo Masculinas usurpant: ut,
Virg. *Si duo præterea tales Idæa tulisset, Terra viros.*
Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obstringam ambo.*
Cic. in Phil. secund. *Præter duo vos, nemo sic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia est: cujus difficiliores duntaxat casus hoc loco attingemus.[1].

Quorundam accusativi flectuntur tantum in *im*: ut, Vim, ravim, tussim, sitim, magudarim, amussim, Charybdim.[2].

Sic & quorundam fluviorum accusativi: ut, Tibrim, Ararim.

Quædam accusativos flectunt in *im*, & in *em* communiter: ut, buris, pelvis, clavis, securis, puppis, torquis,

1. Ut Genitivus hujus Decl. melius innotescat, accipe sequentes regulas. Nomina in *a*, faciunt *-atis*. *e is*. *o onis*. Sic *unedo*: at reliqua fem. in *do*, & *go*, *inis*: Item masc. *ordo*, *homo*, *turbo*, *cardo*, *Apollo*, *Cupido*, *margo*. *Anio*, *Enio*, *enis*; *caro*, *carnis*. *Halec*, *halecis*; *lac*, *lactis*. Nom. in *l* addunt *-is*: at *mel*, *mellis*, *fel*, *fellis*. Nom. *in n* addunt *-is*; sed neutra in *-en* faciunt *inis*: sic *pecten*, & masc. in *cen*, & *flamen*. Propria aliquando *-ontis*, & *horizon*. Nom. in *r* addunt *-is*, at *far*, *farris*, *hepar*, *hepatis*: *Celeber*, *imber*, *saluber*, *bris*: & nom. mensium in *-ber*. Adject. in *-er*, *-cris*. Græca in *-ter* *-teris*; sic *later*. Lat. alia in *-ter* *-tris*; sic *pater*, *mater*. *Iter*, *itineris*; *cor*, *cordis*; *Jupiter*, *Jovis*. *Fecur*, *robur*, *femur*, *ebur*, *-oris*. *-As-atis*. Græca *-adis*; sed masc. *-anis*. *As -assis*; *mas*, *maris*; hoc *vas*, *vasis*; hic *vas*, *vadis*. *Es* mutatur in *-is*: at *looupes*, *prapes*, *paries*, *seges*, *perpes*, *tapes*, *interpres*, *teges*, *teres*, *magnes*, *abies*, *aries*, *hebes*, *quies*; & plurima Græc. in *-es*, faciunt *etis*. *Ceres*, *Cereris*; *bes*, *bessis*; *es*, *aris*; compos. à *sedes -idis*. *Pes*, *hares*, *merces*, *pras*; *edis*. *Pubes* subst. *pubis*; adject *puberis*, *Miles*, *veles*, *eques*, *palmes*, *termes*, *fomes -itis*. *-Is* facit *-is*: sed *cassis*, *lapis*, & plurima Græc. *-idis*. *Quiris*, *Samnis*, *dis*, *lis*, *Charis*, *-itis*: *pulvis*, *cinis*, *-eris*. *Glis*, *gliris*, *sangis*, *sanguinis*. *-Os-otis*. At *mos*, *flos*, *ros*, *-oris*: *Heros*, *Minos*, *Tros*, *Thos*, *-ois*. *Bos*, *bovis*; *custos*, *custodis*; *os*, *ossis*, & *oris*. *-Us -eris*: at *pecus*, *fenus*, *lepus*, *nemus*, *decus*, *pignus*, *litus*, *tempus*, *corpus*, *oris*: & comparativa in *-us*. Monosyl. in *-us*, & *tellus*, *-uris*: *grus*, *sus*, *-uis*: *palus*, *incus*, *subscus*, *-udis*: *laus*, *fraus*, *-audis*; *tripus*, *tripodis*, *intercus*, *salus*, *virtus*, *juventus*, *senectus*, *servitus*, *-utis*. *-bs*, *-bis*; *ps*, *-pis*. in polysyl. *-e* in *-i* verso. *Auceps*, *aucupis*; *puls*, *pultis*; *hyems*, *hyemis*. *-ns* & *-rs*, *tis* amisso *s*. Sed *glans*, *nefrens*, *lens*, *frons*, *-dis*; & *libripens pendis*; & compos. à *cor* cum *s* post *r*. *Iens*, *-euntis*, at *ambiens*, *ambientis*, *caput* cum compos. *-itis*. *x* mutatur in *-cis*. Sed *frux*, *lex*, *rex*, *grex*, *styx*, *Phryx*, *conjux*, *-gis*. *Remex*, *-gis*. Reliqua polysyl. in *ex*, *-icis*: at *halex*, *vervex*, *-ecis*. *Senex*, *senis*; *nox*, *noctis*; *nix*, *nivis*; *onyx*, *onychis*; *supellex*, *supellectilis*.

2. Adde *decussis*, *centussis*, *buris*, *pelvis*, *securis*.

turris

turris, reſtis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em*. 1.

Ablativus regulariter in *e* definit: ut, Pectus, ſalus. Ablativo Pectore, ſalute.

Propria nomina, adjectivis ſimilia, ablativos in *e* mittunt: ut, Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutra definentia in *al*, *ar* & *e* 2, ablativum magna ex parte mittunt in *i*: ut, Vectigal, calcar, mare: Abl. Vectigali, calcari, mari. 3

Ablativus, rete, à nominativo, retis, eſt: non à nominativo, rete. Par, cum compoſitis, tam *e* quàm *i* habet: ut, Par, compar: Ablativo, pare, compare, vel ri.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gauſape, præſepe. Et hæc propria: Soracte, Præneſte, Reate, Abl. Soracte, Præneſte, Reate.

Feſtorum nomina, quæ tantum pluralia ſunt, genitivum interdum in *orum* mittunt, ut Agonalia, Vinalia: Genitivo Agonaliorum, Vinaliorum.

Interdum autem in *ium*: ut, Floralia, Feralia: genit. Floralium, Feralium.

Aliquando verò tam in *orum*, quàm in *ium*: ut, Parentalia; Saturnalia: Genitivo, Parentaliorum, Saturnaliorum, vel, *ium*. 4

Dativus vero & ablativus in *bus*: ut, Saturnalibus, Bacchanalibus, præter quinquatriis, quòd juxta ſecundam declinationem format caſus.

Menſium nomina in *er*, vel *is*, abl. in *i* ſolùm mittunt: ut, September, Aprilis: ablativo, Septembri, Aprili.

Quorum accuſativus in *im* tantùm definit, iis ablativus exit in *i*, ut, Sitim, tuſſim: ablativo, Siti, tuſſi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is*, vel *er*, & *e*, neutrum faciunt, ablat. mittunt in *i* ſolùm 5: ut. Fortis, mollis, dulcis: ablativo, Forti, molli, dulci. 6.

Sic Acer, acris, acre: ablativo, acri.

Licet Poetæ interdum metri cauſâ *e*, pro *i*, uſurpent.

Cetera adjectiva tàm in *e*, quam in *i*, mittunt: ut, Ca-

1 Adde *ſementis*. Reperiuntur etiam *cucumis*, *pulvis*, *cumis*, *præſepis*, *ſtrigilis*, *ſentis*, *gummis*, *canabis*, *avis*, *cratis*, *lentis*, *meſtis*, *ovis*, *ratis*, &c.

2. Excipe *ſale*; nimirum quia ſæpius virile eſt.

3. *Mare*, Ovidio.

4 Feſtorum nomina duplicem habent genitivum, quia olim duo erant recti ſingulares, alter in *e*, alter autem in *um*.

5 Nempe ut diſtinguatur à nom. neutro in *e*.

6. Huc refer *memor*, quod facit tantum *memori* in ablativo.

pax, duplex: ablativo, capace, duplice, vel, ci.

Præter, Pauper, degener [1], uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e*, tantùm faciunt ablativum [2].

Comparativa etiam bifariam faciunt ablativum: ut, Melior, doctior: ablativo, Meliore, doctiore, vel, ri. Similiter & ſubſtantiva quædam: ut, Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, vectis [3]: ablativo *e*, vel *i* [4].

Rarius autem Civis; ablat. Cive, vel, civi.

Rarius etiam Arpinas: ablat. Arpinâte, vel, ti.

Et ſic de ceteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em*, & *im*, finiunt: ut, puppis, navis; ablativo, puppe, nave; vel i [5]. Et verbalia item in *trix*: ut, Victrix, altrix: ablativo, Victrice, altrice, vel ci.

Neutra quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantùm, vel in *e*, & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*: ut, Molli, duplice, vel ci: nominativo plurali, Mollia, duplicia [6]. Præter Ubera, plura, vel pluria, apluſtra [7], vel apluſtria: ſic comparativa: ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora. [8]

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, utili, utilium, puppe, vel pi, puppium; præter comparativa: ut, Majorum, Meliorum. [9]

Item, præter iſta, ſupplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum [10]: at plus, plurium format.

1. Dicitur tamen *degeneri*, Lucano, & *uberi*, Curtio.

2. Adde *pubes* & *ſenex*. Quin & Participia & adjectiva in *ns*, fere ſemper ablativum faciunt in *e*.

3. Solum facit *i*.

4. Adde *rus*, *imber*, *vigil*, *avis*, *tridens*. Reperiuntur etiam *affinitati*, *claſſi*, *colli*, *fini*, *furfuri*, *fuſti*, *labi*, *lapidi*, *luci*, *melli*, *meſſi*, *occipiti*, *orbi*, *ovi*, *parti*, *poſti*, *ſegeti*, *ſordi*, *ſorti*. Et forſan plura etiam olim in uſu erant, quia pro adverbiis etiamnum habentur *veſperi*, *tempori*, *luci*, &c. quæ ſunt ablativi caſus.

5. *Strigilis*, *canalis*, faciunt tantum ablat. in *i*, *reſtis* tantum in *e*.

6. *Vetus*, etſi dicitur *veteri*, facit *vetera*.

7. *Apluſtra* fit à recto *apluſtrum*, quo uſus Lucretius; & ab *apluſtre* tantum *apluſtria*.

8. Cauſſa cur hæc excipiantur eſt iſta, quod uſitatiores eſſent ablativi, *vetere*, *majore*, *meliore*, & ſimiles.

9. Sic *primorum*, à *primor*, *primoris*.

10. Adde *divitum*, *celerum*, *mugilum*, *uberum*, *puberum*, *impuberum*, *degenerum*, *congenerum*, *compotum*, *impotum*, *bicorporum*, *tricorporum*, compoſita à *pes*: ut *alipedum*, *quadrupedum*; derivata à *facio*, ut *carnificum*; & à *capio*, ut *municipum*, &c.

Sunt

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt Sapientûm, pro ſapientium, ſerpentûm, pro ſerpentium [1].

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali, Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium [2].

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*: ut, Collis, menſis, auris; in genitivo, Collium, menſium, aurium. Adde iſtis,

Litium, ditium, virium, ſalium, manium, penatium [3].

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, opum, apum, &c.

As, format, aſſium, Mas marium: Vas, vadis, vadium: Nox, noctium: Nix, nivium: Os, oſſium: Faux, faucium: Mus, murium: Caro, carnium: Cor, cordium: Alituum ab ales, aſſumit *u* [4].

Boum anomalum eſt, ut etiam, bobus, vel bubus.

Quorum genitivi plurales definunt in *ium*, accuſativum formant per *es*, & *eis* diphthongum: ut, Partium, omnium: Partes, omnes, vel, eis.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: Genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: Dativum verò in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: Accuſativum in *a*, (niſi

1. Imprimis id fit in genitivis Participiorum; quomodo apud Maronem legere eſt *eadentum*, *furentum*, *loquentum*, &c. Nec in ſolis participiis invenitur; nam & Statii eſt, *aternaque ſontum ſupplicia*: & Virgil. *agreſtium*, pro *agreſtium*; *cœleſtium*, pro *cœleſtium*. Et Silii *cædum*, pro *cædium*; *cladum*, pro *cladium*: & Sen. *menſum* pro *menſium*. Contra ſunt quædam in quibus vix ſyncopen invenias; ut in neutris *e* finitis: propterea non dicitur *cubilum* pro *cubilium*, *animalum* pro *animalium*: nec minus inſolens in pleriſque adjectivum generum: nam ab *atrox*, non dicitur *atrocum*, nec à *felix*, *felicum*.

2. Excipe *gryps gryphum*, *lynx lyncum*, *ſphynx ſphyngum*, *Phryx Phrygum*, & ſimilia monoſyllaba Græca.

3. Adde etiam *palus*, *fornax*, *Quiris*, *Samnis*.

4. Item *glis*, facit *gliriam*; *cos*, *coium*; *dos*, *dotium*; *par*, *parium*; *lar larium*.

sint neutrius generis in *a* non terminata:) ut Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea. [1]

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accusativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut, Tethys, Tethyos, Decapolis, lios, Genesis, sios, Metamorphosis, sios: Accusat. Tethyn, Decapolin, Genesin, Metamorphósin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accusativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut Paris, genitivo Paridos & Parios, accusativo Parida & Parin: Themis, genitivo Themidos & Themios, accus. Themida & Themin.

Feminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accusativum in *ô* mittunt: ut, Sapphô, Sapphûs, Mantô, Mantûs, Cliô, Cliûs; hanc Sapphô, Mantô, Cliô.

Vocativus nominativo magna ex parte similis est; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*: ut, Pallas, Pallantis; Theseus, Theseos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Pallas, Theseu, Tethy. Phyllis, Phyllidos, Álexis, Alexios, Achilles, Achilleos; vocativo ô Phylli, Alexi, Achille.

Neutra singularia in *a* Græca sunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta. Lat. quoque formam declinabant, additâ syll. *tum*: ut, Hoc Problematum, hoc Poëmatum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore usu sunt: ut, Problematis, Poëmatis.

1 Monet Vossius, viros etiam eruditissimos in eo peccare, quod genitivos declinationis hujus, quæ imparisyllaba est apud Græcos, τοντος inclinent. Ut Poeta Italus cum dixit *Xanthis* pro *Xanthidos*, vel *Xanthidis*. Quomodo & in obliquis aliis peccari solet, ut in dativo ab eodem; *Adni* pro *Adonidi*. Observat tamen Charisius nomina hujusmodi isosyllabice aliquando declinari, & Varr. Cic. dixisse *hujus serapi*, *hujus Isi*. In iis tamen quæ Græce genitivum formant per *os* purum, genitivus potest esse isosyllabus. Nam ab hæc *poesis* dixeris *hujus poesis*. Sic *emphasis*, *ellipsis*, ut triplex sit in talibus terminatio. Quippe præter hanc Latinam est duplex Græca, *poesios*, & *poeseos*. Nec illud observatione indignum, genitivos propriorum in *es* apud veteres sæpe habere terminationem secundæ. Ut *Verri* apud Cic. pro *Verris*; item *Artobarzani*, *Aristoteli*, *Theophani*, & apud Virg. *Ulyssi*, *Oronti*, *Achilli*: apud Terent. *Chremi*, &c. Quæ ob hanc rationem ita flecti videntur: nimirum quemadmodum Æoles extulere pro Σιμωνίδης Σιμωνιδδος unde *Simonides*; ita & Περικλδς dixere & Αριστοτλδς, unde *Periclei*, *Periclei*, *Pericli*; *Aristotelei*, *Aristotelei*, *Aristoteli*. Sic & dixere Μωυσῆς & Μωυσῆν; al illo est hujus Moysis, ab hoc Moisei, Moysen Moysi. Quo genitivo usus est Tertullianus.

QUARTA

QUARTA DECLINATIO.[1]

QUartæ declinationi nihil ferè difficultatis ineſt, nam duas tantum ſortitur terminationes in recto ſingulari; nempe *us* & *u*: ut, Manus, genu. [2]

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis [3], tumulti [4], ornati, in genitivo: ut,

Ter. *Ejus anuis cauſa.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *û* [5]: ut, fructui, concubitui; rariùs, Fructû, concubitû.

Virgilius. *Quòd neque concubitû indulgent.*

Terent. *Veſtitu nimiis indulges.*

Currûm autem pro curruum Syncope eſt: ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Jeſus, in accuſativo Jeſum habet; in reliquis verò caſibus, ubique Jeſu.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus.* 6.

Cet era omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fetibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.[7]

QUinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infra in Heretoclitis fuſius tradetur.

1. Declinatio hæc non tam nova videtur, quam ἀνωμαλία quædam tertiæ ex craſi, ſyncope, vel apocope proveniens.

2. Quæ deſinunt in *u*, toto ſingulari indeclinabilia ſunt; in plurali autem tertiam ſequuntur. Olim etiam hujuſmodi nomina utramque habebant terminationem *us*, & *u*: unde *cornus, gelus, genus*, in genitivo: contra quædam hodie en *us* ſolum efferuntur, quæ olim terminabantur in *u*. Tale pro *artus, artu*, unde *artua* Plauto. Quin & quædam in *u* non in *us* ſolum, ſed in *um* etiam deſinunt, ut pro *cornu* non *cornus* modo ſed & *cornum* dicitur. Quædam in *u* exeunt & *um*, non item in *us*; ut pro *os*, dixere *oſſum*, & *oſſu*. Alia ſunt quæ exeunt in *us* 4ta & *um* 2da; ut *fretus, -um*; *ſenſus -um*; *anfractus, -um*; *cenſus, -um*; *rictus, -um.*

3 Sic *quæſtuis, graduis, fluctuis, domuis, ſenatuis, rituis, partuis, fructuis.* Ex quibus fiunt genitivi uſitati, non per ſyncopen, ſed craſin, ut arguit ultima porrecta.

4 Sic *quæſti, victi, æſti, ſenati, ſumti, exerciti, adſpecti, lucti, ſalti, parti, gemiti, fluctı, piſcati, ſtrepiti, porti, ſoni.*

5. Id fit per apocopen, more Æolum, qui auferunt è dativis iota ſubſcriptum.

6. Pro *acus, ficus* & *quercus*, deſideratur auctoritas.

7. Hæc quoque declinatio fluxiſſe videtur è tertiâ; quare non mirum eſt, ſi nonnulla ſimul ſint tertiæ & quintæ.

QUARTA

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii* [1], & *e*, exibat.

Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius. *Munera lætitiamque dii.*

Sallustius. *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterùm, præter ista quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum authorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS
Roe. Robinson.

Quæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficiunt, superantve, Heteroclita sunto.

Variantia genus.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus [2] *infelix urbs Troum, pergama gignit;*
Quod, nisi plurali careat, facit ipsa supellex [3]*:*
Singula femineis, neutris pluralia gaudent. [4]
Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque:
Rastrum [5] *cum frenis* [6]*, filum* [7]*, simul atque capistrum:*
Argos [8] *item & cœlum* [9] *sunt singula neutra; Sed audi;*
Mascula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Frena sed & frenos: quo pacto & cetera formant.
Nundinum [10]*, & hinc epulum* [11]*, quibus addito balneum; & hæc*
Neutra quidem primò, muliebria rite secundo: [sunt
Balnea plurali Juvenalem constat habere.

1 Vel *i* quando nominativus clauditur *es* impuro; ut, *fames, famis; fides, fidi.* 2 Pro Troja rarum est: occurrit tamen *Pergamum*, unde *Pergama.* 3. Contractum ab antiquo *supellectilis*, & *supellectilia* formatur à *supellectile.* 4. Adde *hæc carbasus*, pl. *hæc carbasa.* 5. *Rastra* rarius occurrit; *rastri*, ut multò usitatius est, ita tutius usurpabitur. Fuit autem *rastri* à *raster*, ut *rastra* à *rastrum.* 6. Veteres dixere *frenus* & *frenum.* 7. *Fili* & *capistri*, si ullibi occurrant, rarissima sunt. 8. Neutrum in sing. quia est primæ contractorum apud Græcos, sed *Argi* formatur tanquam ab *Argus*, cum terminatione Latinâ. 9. Plurale *cœli* vix occurrit præterquam in SS. & uno Lucretii loco: est autem ab antiquo *cœlus.* 10. In fing, rarum est: & *nundina* semper plurale dicitur Priscis Grammaticis. 11. *Epula* est ab antiquo *epulæ*, quod naturâ est adjectivum. Adde *delicium*, *delicia*; quod tamen ab antiquo *delicia.*

Hæc

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mænalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque
Tartara, Taygetus, ſic Tænera, Maſſica, & altus
Gargarus [1]. [2] *At numerus genus his dabit alter utrumque,*
Sibilus [3], *atque jocus, locus* [4], *& Campanus* [5] *Avernus.*

Defectiva.

Quæ ſequitur manca eſt numero, caſuve, propago.

Aptôta [6].

Quæ nullum variant caſum; ut fas [7], *nil, nihil* [8], *inſtar* [9]:
Multa & in u [10] *ſimuli; ut ſunt hæc, cornuque, genuque:*
Sic gummi, frugi [11]; *ſic Tempe, tot, quot, & omnes*
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis [12].

Monoptôta.

Eſtque Monoptôton nomen, cui vox cadit una,
Ceu noctu [13], *naru, juſſu, injuſſu, ſimul aſtu,*
Promtu, permiſſu: plurali legimus aſtus [14],

1. Idæ promontorium ſemper *Gargara* dicitur, vel *Gargarum*. 2. Adde & *Pangæus*. 3. *Sibuli* rariſſimum eſt. *Sibula* autem à *ſibulum*, quod & adjective uſurpatur: unde *ora ſibula*, & *colla ſibula* Virgilio, pro *ſibulantia*. 4. *Loca* eſt ab antiquo *locum*. 5. *Campanus* non pertinet ad regulam, ſed ut adjectivum concordat cum *Averno*; Cujus plurale *averni* non legitur. 6. Hoc eſt caſu carentia; non quaſi deficiant caſibus ratione ſignificationis; nam quædam habent ſex caſus, alia tres; ſed quia non habent caſus ratione vocis; unde *invariabilia* rectius dixiſſet. 7. *Fas* occurrit in N. A. V. 8. Per ſyncopen pro *nihilum*, ac proinde aptoton non eſt, cum *nihili* habeat, perinde ac *nihilum*. 9. Idem quod exemplar, & occurrit in N. & A. 10. In plur. perfecta ſunt neutra in *u*. 11. *Frugi* Voſſio ſubſtantivum eſt, à *frux, frugis, frugi, frugem, fruge*, quæ omnia occurrunt: alicubi tamen videtur eſſe adjectivum; niſi ſit dativus & regatur à verbo eſſ, vel adjectivo *idoneus* intellecto; aut ſit antiquus genitivus pro *frugis*, ut *fami* pro *famis*, *cuimodi*, pro *cujuſmodi*. 12. Adde nomina literarum, ut *Alpha*, *Beta*, &c. Et quædam, ut vocant, barbara: ut *Adam*, *Noe*, *Cham*, &c. Item pluralia neutra, *Cherubim*, & *Seraphim*. Nec non pluralia quintæ declinationis, ut *ſpes*, *fides*, præter *res*, *ſpecies*, *facies*, *acies*, & *dies*. Adde & ſequentia, *nefas*, *damnas* (niſi des illi gen. *damnati*, quia fit per ſyncopen à *damnatus*, ut & *ſatias* à *ſatietas*) *expes*, *cacoethes*, *grates*, *ſoboles*, *tabes* in plur. *potis*, *epos*, *ſpecus*, *virus*, *opus*, *ſubtel*, *hir*, *gelu*, *veru*, *aſtu*, pro urbe, *ſemi*, *ſinapi*, *mulſa*, *defruta*, *mella*, *farra*, *hordea*, *thura*, *rura*, *pondo*, *ne quam*, *neceſſum*, *ne ceſſe*, *cese*, *mele*, pluralia, *volupe*, *gauſape*, *præſepe*, *mane*, *cepe*, *mille*, *totidem*, *aliquot*, *quotquot*, *quotcunque*, *frit*, & *git*; quibus addi poſſunt nomina villarum in *i*, aut *y*, ut *Aixi*, *Illiturgi*, *Æpy*, *Dory*. 13. Ablativus veterum more formatus pro *nocte*. 14. Occurrit & in ſing. apud *Sil. Italicum*.

Legimus inficias [1], *ſed vox ea ſola reperta eſt* [2].

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remanſit:
Ut fors [3] *forte dabit ſexto, ſpontis* [4] *quoque ſponte:*
Sic plus [5] *pluris habet, repetundarum repetundis* [6].
Jugeris [7] *& ſexto dat jugere, verberis autem*
Verbere, ſuppetiæ quarto quoque ſuppetias dant.
Tantumdem [8] *dat tantidem, ſimul impetis* [9] *hoc dat*
Impete: junge vicem [10] *ſexto vice; nec lego plura.*
Verberis atque vicem, ſic plus, cum jugere; cunctos
Quatuor hæc numero caſus tenuêre ſecundo. [11]

Triptôta.

Tres quibus inflectis caſus, Triptôta vocantur:
Ut precis [12] *atque precem, petit & prece blandus amicam;*
Sic opis [13] *eſt noſtræ, fer opem legis, atque ope dignus:*
At tantum recto frugis [14] *caret, & ditionis* [15]:
Integra vox vis eſt, niſi deſit forte dativus [16].

1. Dicimus *ire inficias*, ut *ire exſequias*, *ire ſuppetias*, quæ ſunt Accuſ. ab *exſequia*, *ſuppetiæ*, & in iis reticetur ἐλλειπτικῶς præpoſitio *ad*. 2. Adde Gen. *Nanci*, *dicis*, *ejuſmodi*, *cujuſmodi*, *hujuſmodi*, *aliuſmodi* (pro quo veteres dixere *alimodi*, ut *cuimodi* & *cuicuimodi*, pro *cujuſmodi*, & *cujuſcujuſmodi*.) Addunt *oſtentui*, *deſpicatui*, *deriſui*, *fruſtratui*, & ſimilia, cujuſmodi tamen minimum videntur non carere Abl. Adde & Acc. *incitas*; ut *ad incitas redactus*; ubi intelligitur *calces*. Nam tralatio eſt à ludo calculorum, ſeu calcium, quas *incitas* dixere, cum cieri, hoc eſt, moveri amplius non poſſent. Verum pro iſto *ad incitas*, etiam *ad incita*, in neutro genere ſubſtantive poſito, dicitur. Addi poſſunt & abl. *hortatu*, *relatu*, *affatu*, *rogatu*, *acceſſitu*, *accitu*, *diſpoſitu*, *objectu*, *monitu*, *admonitu*, *inſtinctu*, *conceſſu*, *inconſultu*, Item *fauce* (ab inuſit. *faux*, ſed pluralis *fauces* eſt in uſu.) *ambage* (tamen in plur. *ambages* & *ambagibus*) *ingratiis*. 3. Occurrunt & *fortis*, *forti*, & *fortem*. 4. Occurrit *ſpontis*; ſed *ſponte* frequens eſt. 5. Reperitur & *plurem*, & *plure*. 6. Adjectiva ſunt ἐλλειπτικῶς uſurpata: nam intelligitur *pecuniarum* & *pecuniis*. Et propterea in gen. & abl. inveniuntur in acculatione, quia verba accuſandi duos hoſce caſus tantum regunt. 7. Ab antiquo *juger* vel *jugus*. 8. Adjectivum eſt compoſitum ex *tantus*, & *dem*; habet etiam terminationem femininam *tantandem*. 9. *Impetis* rarum eſt. Lucretii eſt in plurali *impetibus*. Suntque ab inuſitat. *impes*. 10. Leguntur *vicis* & *vici*; rectus eſt inuſit. *vix*: unde *vix* adverbium. 11. Adde *tabi*, *tabo*; *dica*, *dicam*; niſi triptoton malis, quia *dicâ* in abl. uſurpat Auſonius. *Chaos*, *chao*; *melos*, *melo*; *veſper*, *veſpere*; *obtentui*, *obtentu*; *irriſui*, *irriſu*; *ara*, *aribus*; *ora*, *oribus*; & ſimilia. 12. Genit. *precis*, vix occurrit; legitur tamen dativo *preci*. 13. *Ops* legitur in recto, ſed pro Deâ: vel divitem notat, unde contrarium *inops*. In ſing. *poteſtatem*, in pl. *divitias* ſignat. 13. Nominat. *frux* apud Ennium occurrit. 14. Compoſitum N. habet, ut *conditio*. 15. Adde *Jovis*, *proceris*, & *dapis*, quorum Nominativi non ſunt in uſu.

bus

Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.
Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ distribuunt, ut nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi: ut quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu, & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noster, nostras, meus, & tu.
Propria [1] *cuncta notes, quibus est natura coërcens,*
Plurima nè fuerint: ut Mars, Cato, gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnassius, Bucephalusque.
His frumenta [2] *dabis, pensa* [3], *herbas* [4], *uda* [5], *metalla* [6];
In quibus authorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt.
Hordea, farra [7], *forum, mel, mulsum, defruta* [8], *thusque* [9],
Tres tantùm similes voces pluralia servant.
Hesperus [10] *& vesper, pontus, limusque, fimusque,*
Sic penus & sanguis [11]; *sic æther, nemo; sed ista*
Mascula sunt numerum vix excedentia primum. [12]
Singula fœminei generis, pluralia, raro.
Pubes atque salus, sic talio [13] *cum indole, tussis* [14],
Vix [15], *humus, atq; lues* [16]: *sitis & fuga* [17], *junge quietem* [18],
Sic chŏlera atque fames, bilisque [19], *senecta, juventus;*
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quinquæ,
Tres similes casus plurali sæpe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciesque, diesque;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere; ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque

1. Excipe si tantum plurália sint, ut *Delphi*, *Athenæ*, *Parisii*, aliaque ejusmodi: &c. vel si in regionum nominibus ad partes attendatur; ut *Gallia*, *Hispania*: vel si pluribus idem sit nomen; ut, *complures fuerunt Cæsares*: vel si similitudo significetur; ut apud Ovid. *Et multos illic Hectoras esse puta.* 2. Ut, *triticum, siligo, ador*, &c. 3. Ut, *piper, saccharum, resina*, &c.. 4. Ut, *ruta, salvia*, &c. 5. Ut, *lac, oleum*, &c. 6. Ut, *aurum, argentum*; &c. & mineralia, ut, *sulphur, nitrum*, &c. 7. Sic leguntur *faba, fraga, lupini, pisa, zizania, avena.* Et ex herbis, *cardui, urticæ, malvæ, cicutæ, papaveræ*, &c. quibus addi possunt & florum nomina; ut, *rosa, lilia*, &c. Ex metallis & mineralibus leguntur in plurali *æra, orichalca, stanna, electra.* 8. Sic *aquæ, vina, musta.* 9. Sic *pices, cera.* 10. Est nomen proprium. 11. Hebræis plurale. 12. Adde *pudor, sopor, cestus*, pro ornamento muliebri, *visus* cum masc. est, *muscus, meridies, mundus*, pro ornamento muliebri. Addunt Grammatici *famus, pulvis, genus, Sol, aer, ros, carcer, adeps, autumnus, clavus, cruor, situs, metus, terror, timor, vigor, pallor, silex*, quæ tamen aliquando in plurali leguntur. 13. Plurale Gellio. 14. Plinio plurale. 15. Plurale Virgilio. 16. Prudentio plur. 17. Plur. Virg. & Tac. 18. Plur. Cic. 19. Plinio plurale.

Id

Id genus innumeræ voces [1], *quas lectio præbet*:
Quam tibi præfixam ceu certum collige filum;
Rarius his numerum, quandoque sed adde secundum.
Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
Delicium [2], *senium, lethum, cœnumque, salumque*;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscumque, pemumque,
Justitium, nihilum, ver, lac [3], *gluten, simul halec*:
Adde gelu, solium [4], *jubar. Hic quoque talia ponas,*
Quæ tibi si observes, occurrent multa legenti [5].
Mascula sunt tantum numero contenta secundo,
Manes [6], *majores, cancelli, liberi* [7], *& antes,*
Menses profluvium, lemures [8], *fasti, atque minores*;
Cùm genus assignant natales [9]: *adde penates* [10],
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique,
Et quæcunque legas passim similis rationis [11].
Hæc sunt feminei generis, numerique secundi,
Exuviæ, phaleræ, grateſque, mamubiæ, & idus,
Antiæ [12], *& induciæ, simul insidiæque, minæque* [13],
Excubiæ, nonæ [14], *nugæ, tricæque* [15], *calendæ,*
Quisquiliæ [16], *thermæ* [17], *cunæ, diræ* [18], *exequiæque,*
Feriæ [19], *& inferiæ* [20]: *sic primitiæque, plagæque*

1. Cujusmodi sunt *castitas, elegantia, fides* [pro virtute, *gallia, impietas, inertia, justitia, injustitia, lux* pro qualitate, *mastitia, pietas, pigritia, pituita, pueritia, rabies, requies, sanctitas, sanies, segnitia, socordia, supellex, tabes, terra* pro elemento, *vecordia, velocitas.* Quibus addunt Grammatici & alia quæ in plurali rarius occurunt, ut, *arena, avaritia, barba, benevolentia, caritas, cera, cervix, contagio, culpa, cutis, fama, gaza, gloria, halex, hara, impuritia, infamia, insania, inimicitia, ira, luculentia, mors, nex, oblivio, olivitas, paupertas, pax, perfidia, pernicies, pestis, plebs, proles, prosapia, salubritas, sors, spes, sterilitas, tellus, valetudo, vis, vita.* 2. Legitur *delicia* ab antiq. *delicia.* 3. *Lac* & *halec* ad uda pertinent. 4. Occurrit in plurali. 5. Cujusmodi sunt, *allium, crocum, ebur, fas, fascinum, fel, hepar, bilum, nil, nihil, nefas, nitrum, pelagus, pus, sal, sinapi, siler, siser, virgus.* Quibus addunt & *avum, allium, altum, cœlum, gaudium, ingenium, jus, luxum, macellum, mare, murmur, Pascha, pedum, rudus, rus, solum*; raro pluralia. 6. Naturâ adjectivum, ut *majores* & *minores.* 7. Reperitur in singulari. 8. App. singulare. 9. Naturâ adjectivum. 10. Livio singulare. 11. Addunt Grammatici *annales, artus, cælites, cani, carceres, cases, codicilli, fasces, fines, foci, fori, freni, furfures, Garamantes, gemini, grumi, horti, indigetes, inferi, lares, lendes, loculi, ludi, lumbi, magistratus, mores, Nomades, nostrates, optimates, panni, plerique, plures, posteri, primores, proceres, pugillares, Quirites, sales, sentes, singuli, spiritus, superi, triplices, vepres.* Quorum pleraque naturâ suâ adject. sunt, & alia in sing. licet rarius, occurrunt. 12. Naturâ adject. 13. Nempe pro comminatione vel murorum eminentiâ, nam aliâ signif. singulare est. 14. *Nonæ, calendæ,* & *idus,* naturâ adjectivâ sunt. 15. Sin-

Retia

Retia signantes, & valvæ, divitiæque:
Nuptiæ item & lactes [21]: *addantur Thebæ & Athenæ* [22]:
Quod genus invenias [23] *& nomina plura locorum* [24].
Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur,
Mœnia, cum tesquis, præcordia, lustra [25] *ferarum,*
Arma, mapalia, sic bellaria, munia, castra [26];
Funus justa [26] *petit, petit & sponsalia* [27] *virgo,*
Rostra [28] *disertus amat, puerique crepundia gestant,*
Infantesque colunt cunabula, consulit exta
Augur, & absolvens superis effata [29] *recantat.*
Festa Deûm poterunt, ceu Bacchanalia jungi [30].
Quod si plura leges, licet hac quoque classe reponas [31]:

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitruque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctumque, sinapi,
Quod genus immutans fertur scelerata sinapus.
Sinus & hoc sinum vas lactis, mendaque mendum,

gulari Oppidum Apuliæ. 16. Obsoletum est *Quisquilia.* 17. Naturâ adject. 18. Adject. 19. Scriptoribus Ecclesiasticis sing. 20. Naturâ adject. 21. *Lactis* obsoletum est. 22. Nonnulla tamen in sing occurrunt; ut, *cumæ*, & *cuma*, &c. 23. Ut *Fasula, Taphra, Esquilia, Fregella, Gades, Tralles*, &c. 24. Femin. in regulâ contentis adde *apina, caula, sala, fortunæ* pro bonis, *gerræ, opes* pro divitiis, *nundinæ, salina, scopa, stativa*, (naturâ adject.) *suppetia, tenebræ.* Addunt Grammatici & alia rarissime singularia; ut, *ades, Alpes, ambages, anguftia, antæ, antenna, ara, argutiæ, barba, biga, blanditia, ceremonia, compedes, copia, crates, dapes, decima, delicia, Dryades, epula, Eumenides, facetiæ, fauces, fides, fores, gena, gingivæ, grossi, habena, illecebra, ineptia, inimicitia, latebra, literæ, minutia, nania, nares, offucia, paleæ, parca, partes, præstigia, preces, quadrigæ, reliquia, reses, saltebra, sarcinæ, scala, sordes, sortes, Symplegades, vigilia, vindicia, vires.* 25. Pro spatio temporis singulare est. 26. Val. Flac. sing. 27. Natura adjectivum. 28. Avium, naviumque *rostrum*, singulare est. 29. Naturâ adject. 30. Sic & ludorum nomina; ut, *Pithia, Olympia*, &c. in quibus festa & certamina intelliguntur. 31. Pluralibus in regulâ contentis addecere, *comitia, lautia, Magalia, parapherna, prabia, rapicia, repotia, scruta*: Et locorum nomina; ut, *Artaxata, Bactra*, &c. Addunt Grammatici, *acta, æstiva, adversaria, avia, bona, brevia, cibaria, diaria, genitalia, hyberna, millaria, multitia, natalitia, nutricia, parentalia, prabenda, serta, stativa, verenda, vinacea, utensilia, apiaria, aplustra, arbitria, compita, donaria, flabra, fraga, gesa, intestina, ilia, juga, jugera, lamenta, licia, lumina, oblivia, palearia, pascua, spectacula, spolia, subsellia, tempora, vada, verbera, viscera, vivaria*: quorum multa adjectiva sunt subst. usurpata, multaque in singulari, rarius licet, occurunt.

Viscus

Viſcus & hoc viſcum ; ſic cornu & flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornûs tibi cura ſiniſtri
Eventus ſimul eventum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat [1].
Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda,
Quæ quarto caſu fetum peperêre Latinum:
Nam panther [2] *panthera creat, craterque crater;*
Caſſida [3] *caſſis habet, ſed & æther æthera fundit,*
Hinc cratera venit, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit, nec vult panthera domari [4].
Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer [5], *ſtipis & ſtips* [6],
Sic cinis atque ciner [7], *vomis vomer, ſcobis & ſcobs,*
Pulvis item pulver [8], *pubes puber* [9]: *quibus addes*
Quæ pariunt or *& os, honor & labor, arbor, odorque;*
His & apes & apis, plebs plebes [10]: [11] *ſunt quoque multa*
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
Ut delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus conger, Meleagrus ſic Meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cetera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint, & lectio caſta [12].
Hæc ſimul & quarti flexûs ſunt atque ſecundi:
Laurus enim lauri facit & laurûs genitivo:
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penus [13], *cornus, quando arbor habetur;*
Sic lacus [14], *atque domus; licèt hæc nec ubique recurrant:*

1. Huc refer quæ deſinunt (1) in *a* & *um*; ut, *acetabula, acetabulum.* (2) in *a* & *us*, ut *aranea, araneus.* (3) in *a* & *um*; ut, *antidotus, antidotum.* (4) iner & *um*; ut, *alabaſter, alabaſtrum.* (5) in *a* & *as*; ut, *tiara, tiaras.* (6) in *a* & *e*; ut, *cepa, cepe.* (7) in *o* & *um*; ut, *poſtulatio, poſtulatum.* (8) in *io* & *us*; ut, *concurſio, concurſus.* &c. Conſule Voſſium *de analogia* lib. 1. c. 35. 2. Vix occurit ſub iſtâ terminatione. 3. Pertinet potius hæc vox ad ſequentem regulam. quia nec vox Græca eſt, nec accuſativum format *caſſida*, ſed *caſſidem.* 4. Huc refer *attagen* à cujus accuſativo form. *attagena.* 5. Voſſio inter obſoleta reponitur. 6. An *ſtipis* in nominativo occurrat, dubitari poſſit. 7. *Ciner* vix occurit. 8. *Pulver* Voſſio obſoletum. 9 Naturâ adject. 10. *Plebes* habet non tantum *plebis*, ſed & *plebei* in genitivo. 11. Huc referri debent *juventus, juventa; ſenectus, ſenecta; buris, bura; avarities, avaritia; materies, materia*; & ſimilia. 12. Cujuſmodi ſunt *Achilles, Achilleus; Ulyſſes, Ulyſſeus; Adonis, Adoneus; Agamemnon, Agamemno; Amazo, Amazon; Evander, Evandrus; Geta, Getes; Ligur, Ligus; Menander, Menandrus; Palamo, Palamon; Perſes, Perſeus; Simo, Simon; Thymber, Thymbrus*, &c. Sic *Ode, Oda*; *lampas, lampada, hebdomas, hebdomada*; & ſimilia. 13. Penus eſt tantum *quarta*,

His

His quoque plura leges, quæ priſcis jure relinquas 15.
Et quæ luxuriant ſunt adjectiva notanda
Multa, ſed imprimis quot & hæc tibi nomina funduntˑ
Arma, jugum, nervus, ſomnus, clivuſque, animuſque,
Et quot limus habet, quot frenum, & cera, bacillum:
A quibus us ſimul is formes; ut inermus inermis:
Rarior eſt hilarus, vox eſt hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINUM.

COmparantur nomina, quorum ſignificatio augeri minuive poteſt.

Gradus comparationis ſunt tres.

Poſitivus, qui rem ſine exceſſu ſignificat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus, qui ſignificationem ſui poſitivi per adverb. magis auget: ut, Albior, probior, id eſt, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à ſecundo poſitivi caſu in *i*, additâ ſyllabâ *or*: ut, ab amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus, qui ſupra poſitivum cum adverbio, valde, vel, maxime, ſignificat: ut, Doctiſſimus, Juſtiſſimus, id eſt, valdè vel maximè Doctus, Juſtus.

Fit autem regulariter à primo poſitivi caſu in *i* adjectis *ſ.* & *ſimus*: ut, à Candidi, prudenti, fit candidiſſimus, prudentiſſimus.

Quæ verò poſitiva in *r* definunt, adjecto *rimus* ſuperlativum formant: ut, Pulcher pulcherrimus: niger, nigerrimus.

Excipiuntur, Dextimus 16 à Dexter, Maturimus 17 ſive Maturiſſimus, ab antiquo Matur.

Sex iſta in *lis*, ſuperlativum formant mutando *is* in *limus*, nempe, Facilis, facillimus: Docilis, docillimus: Agilis,

nam genitivus *penis* eſt à recto *penum*. 14. Non reperitur ſecundæ. 15. Cujuſmodi ſunt *verſus, arcus* olim ſecundæ; *cibus, jugus, faſtus, humus, lectus, ſomnus, ſonus, ſuccus, ſuſurrus, ventus, vultus*, omnia olim quartæ. Præter hæc redundantia ſecundæ & quartæ, ſunt & alia primæ & tertiæ; ut, *Oreſtes, Orontes, Calchas, Paſcha*, &c. Alia ſecundæ & tertiæ, ut *ſequeſter, glomus, Mulciber, Oedipus, Polypus, veſper, Perſeus, Typheus, Tydeus*, &c. Alia tertiæ, & quartæ ut *penus, ſpecus, acus*. Alia denique tertiæ & quintæ, ut *requies, plebes*. 16. *Dextimus* & *finiſſimus* videntur pro poſitivis uſurpari. 17. *Maturrimus* non *maturimus*, à *maturus*.

agillimus

agillimus: Gracilis, gracillimus; Humilis: humillimus, Similis, simillimus [1].

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur [2]: Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à dico [3]: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, usurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, benevolentior, benevolentissimus, à volo. Magnificus, magnificentior, magnificentissimus, à facio.

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia magis & maximè: ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum est, ut quæ in legendis authoribus rarò occurrunt, rarò itidem usurpentur. Cujusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregiissimus, mirificissimus, pientissimus, vel piissimus, ipsissimus.

Perpetuissimus, exiguissimus, apud *Ovidium*. Tuissimus, multissimus, apud *Ciceronem* [4].

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior [5], optimus [6]. Malus, pejor [7], pessimus.

1. *Agillimus*, & *docillimus* rejiciuntur à Vossio, quia desideratur auctoritas. Apud Charisium vero est *agilissimus* & *docilissimus*; unde *agilissime* & *docilissime*. Quin & locum hic sibi vindicat *imbecillimus*, quod apud Senecam occurrit. Rectum quoque est *imbecillissimus* quod Celsus usurpat. 2. Formatis sc. Comparativis & superlativis ab antiquis participiis in *ns*; ut *benevolentior* à *benevolens*; quo utitur Plautus. Veteres similiter dixere *beneficiens*, unde *beneficientia*, in vet. lib. pro *beneficentia*; & *beneficientior* in Lælio legitur: sed vulgo scribitur extritâ tertiâ vocali. Porro veteres hos etiam gradus formarunt à positivis in *us*, unde *mirificissimus* Terent. 3. *Veridicus* non comparatur. 4. Cujusmodi etiam sunt, *arduius* & *arduissimus*, *egregius* pro *egregius* Juv. *exiguus*, *industrior*, *injurius* pro *injurius*, *innoxius* vel *innoxius*, *necessarior*, *perpetuior*, *strenuissimus*, *tenuior*, *tenuissimus*, *vacuissimus*. Occurrunt & alia ap[illegible], cujusmodi sunt *verberalissimus*, *pissigradissimus*, *exclusissimus*, *occisissimus*, *parissimus*, *occulissimus*, quæ albâ linea signanda non sunt, cum multa confingat, quæ nunquam recepit sermo Rom. 5. Quasi *mavelior* ex *magis* & *velim*. 6. Quasi dicas *optatissimus*, ab *opto*. 7. Fortasse fuit *pestior*, à *pessum*, unde *pessimus*. 8. Prius fuit *magior*, unde mansit adverbium *magis*, *magior* autem est à *magnior* extritâ liquidâ. Vel *major* est ab antiquo positivo *majus*, à quo *majestas* pro *magnitudine*, & Jupiter dictus *Deus majus*. Vel quod maxime adhibescit est à μαίζων; nam Latini ζ, quo carebant, in *j* consonum mutabant, quomodo à ζυγὸν *jugo*. 9. Per syncopen è *magnissimus*.

Magnus,

Magnus, major [8], maximus 9. Parvus, minor [10], minimus. Multus plurimus, multa plurima, multum plus [11] plurimum. Vetus veterior [12], veterrimus. Deterior, deterrimus, ab antiquo deter [13]. Nequam, nequior, nequissimus. Citra, citerior [14], citimus. Intrà, interior 15, intimus. Infrà, inferior 16, infimus. Extrà, exterior [17], extimus vel extremus. Suprà, superior [18], supremus vel summus. Post, posterior [19], postremus. Ultra, ulterior [20], ultimus. Propè, propior [21], proximus; à quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpe, sæpius, sæpissimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclytus, inclytissimus. Opimus, opinior. Ocior [22], ociſſimus, ab ὠκύς. Novus, noviſſimus. Adoleſcens, adoleſcentior. Potior potiſſimus, [23]. Longinquus, longinquior. Penè, peniſſimus. Meritus, meritiſſimus. Siniſter, ſiniſterior. Juvenis, junior [24] Senex, ſenior, Maximus natu. Antè, anterior. Nuper 25, nuperrimus 26.

Interdum autem à ſubſtantivis fit comparatio, ſed abuſivè: ut, Neronior, cinædior, Pœnior, à Nerone, cinædo, Pœno [27].

10. A *miner* vel potius à *minus*, quod à μίνυς Atticè pro μικρός. 11. Ἀπλοῦν, converſo ν in μ. 12. Ab antiquo *veter*. 13. Id autem à *detero*, cum deteriora ſint quæ magis detrita. 14. A *citer*, quo uſus Cato, ſed pene obſolevit. 15. Ab antiquo *interus* vel *inter*. 16. Ab *inferus* vel *infer*, quibus uſi Veteres. 17. Ab *exterus* vel *exter*, nam utrumque invenitur. 18. A *ſuperus*, quo uſus Cato. 19. A *poſterus*. 20. Ab antiquo *ulter*. 21. *Propior*, *prior*, *diutior*, *ſæpius*, vel carent poſitivis, vel à poſitivis obſoletis formantur, neque enim placet ab adverbiis vel præpoſitionibus comparativos & ſuperlativos deducere: quia quæ plane diverſæ ſunt claſſis etiam eſſentiâ differunt, at comparativus notat exceſſum poſitivi ſui manente eſſentiâ. 22. *Ocior*, ſcribendum, quia venit ab ὠκέων. 23. A *potis*. 24. Per ſyncopen ex *juvenior*. 25. A *nuperus*. 26. Adde comparativo carentia *invitus*, *facer*, item *diverſus*, *falſus*, *fidus*, *perſuaſus*, *inviſus*, *conſultus*, *meritus*, *apricus*, *bellus*, *invictus*, & alia: quorum etiam aliqua nec in ſuperl. reperias. Adde etiam ſuperl. carentia, *proximus* cum induit naturam poſitivi, & format *proximior*, *ingens*, *ſatur*, *dexter*, unde *dextimus*, & *ſiniſtimus* pro poſitivis uſurpantur, *tacitumus*, *communis*, *ſalutaris*, item *ſupinus*, *ſupinior*, quod apud Martialem, *infinitus*, *infinitior*, quo uſus Tullius: *dives*, *divitior*, quod apud Tullium, Ovid. Plaut. *&c.* ſed à *dis* & *ditior* eſt & *ditiſſimus*. *Licentior*, uti *anterior*, ſoli ſunt comparativi. 27. Naturam tum adjectivorum induunt, & ſignant qualitatem.

COMPARATIONUM TYPUS.

SINGULARITER.			PLURALITER.		
Positivus.	Compar.	Super.	Positivus.	Comp.	Superlat.
Doctus, Tener, Dulcis, Felix, Prudens.			Docti, Teneri, Dulces, Felices, Prudentes.		
N. us er is / a is x us / um e	ior / ior / ius	mus / ma / mum	i es / æ es / a ia	iores / iores / iores	mi / mæ / ma
G. i æ i / is	ioris	mi / mæ / mi	orum arum orum / um	iorum	morum / marum / morum
D. o a o / i	iori	mo / mæ / mo	is	ibus	ioribus	mis
A. um em em em / am em em em / um e ex ns	iorem / iorem / ius	mum / mam / mum	as / a es es / ia	iores / iores / iora	mos / mas / ma
V. e er is / a is / um e / x ns	ior / ior / ius	me / ma / mum	i es / æ es / a ia	iores / iores / iora	mi / mæ / ma
A. o â o / i e / i	iore / iori	mo / mâ / mo	is	ibus	ioribus	mis.

Suut & adject. quæ non variantur per gradus. Talia sunt gentilia, ut *Romanus*, *Spartiata*: possessiva, ut *patrius*, *Evandrius*: numeralia, ut *primus*: materialia, ut *aureus*: diminutiva, ut *aureolus*: interrogativa, ut *qualis*: temporis significativa, ut *hesternus*: participalia in *dus*, ut *amandus*; desinentia in *bundus*, ut *errabundus*; *tremebundior* tamen est apud Colum. In *plex* exeuntia, ut *duplex*. Excipe *simplex*, & *multiplex*. Desinentia in *imus*, ut *legitimus*. In *vus*, ut *fugitivus*, Verbalia puta, nam *festivissimus* est apud Terent. Composita à *fero*, & *gero*, ut *armiger*, *frugifer*.

DE PRONOMINE.

PRonomen est pars Orationis, quâ in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita; ut, Egomet, tute, idem, & similia: ut etiam, qui, quæ, quod [1].

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini Species, Numerus, casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Species Pronominum est duplex; Primitiva, & Derivativa.

Ad Primitiva spectant ista, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Ex Primitivis alia sunt Demonstrativa, alia Relativa.

Demonstrativa, dicuntur eadem, quæ & Primitiva, nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relativa autem sunt, Ille, ipse, hic, is, idem, qui.

Derivativa sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva sunt, Meus, tuus, noster, vester.

Gentilia ex eo dicuntur, quòd gentem aut nationem, vel partes & sectas significent; ut, nostras, vestras, & cujas nomen.

frugifer. Item hæc adjectiva, *almus*, *balbus*, *canorus*, *canus*, *cicur*, *claudus*, *compos*, *degener*, *dispar*, *egenus*, *exos*, *geminus*, *hodiernus*, *impos*, *magnanimus*, *mediocris*, *memor*, *mirus*, *mutilus*, *praditus*, *vetulus*, *uniçus*, atque alia, sed pauca, in quibus per particulas excessus, uti sunt *magis*, *valde*, & *maxime*, suppletur comparat. & superlat. defectus.

1. Item *quis*, *cujus* & *cujas*. Quin & Pronominibus accensenda sunt multa aliæ pro nominibus vulgo habita, ut *unus*, *ullus*, *nullus*, *solus*, *totus*, *uter*, *alter*, *neuter*, *aliquis*, *alius*, *reliquus*, *ceterus*, *omnis*, *quisque*, *nemo*, *quidam*, *ambo*, *uterque*, &c. Certe Pronomina esse arguit, quod secundario solum significent rem cum ponantur pro nomine. Deinde si *quis* est Pronomen quod de pluribus rogat, erit & *uter* quod de duobus interrogat. Itidem si Pronomina sint *hic*, *ille*, *ipse*, quibus respondemus cum quæstio per *quis* instituitur, Pronomen quoque erit *alius*, item *nullus*: si *nullus* certe & *ullus*. Idem de ceteris statuendum. Itaque nil mirum si *unus*, *ullus*, *alius*, *uter*, *neuter*, nonnullaque alia inflectantur per *ius*, ut *ille*, *isse*, *ipse*, nam non minus quam istæc Pronomina sunt.

DE NUMERO.

Numerus Pronominum duplex est; Singularis, ut, Ego: Pluralis, ut, Nos.

DE CASU.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine. Vocativo carent omnia Pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. *Martialis* tamen Pronomini *ipse* vocativum tribuere videtur, quum ait,

Ut Martis revocetur amor, summique Tonantis,
A te Juno petat cestos, & ipsa Venus. [1]

DE GENERE.

Genera sunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur; ut, Ego, tu, sui: alia per tria genera variantur; ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes Pronominum sunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*, ut, Ego, tu: genitivo Mei [2], tui, & sui, quod recto caret in utroque numero.

Genitivus secundæ definit in *ius*, vel *jus*: cujus formæ, sunt, ille [3], ipse [4], iste: genitivo Illius, ipsius, istius; Hic, [5], is [6], qui [7]: genitivo Hujus, ejus, cujus.

1. Immo cetera omnia Pronomina, excepto *ego*, in vocativo usurpantur, ut exempli ostendere in promtu esset. 2. *Mis* & *tis* sunt antiqui genitivi pro *mei* & *tui*. 3. Pro *ille* Veteres dixere *olli* vel *olle*. 4. *Ipsius* pro *ipse* Comicum est. *Ipsud* barbarum est. 5. Non tanta est anomalia in *hic* quam videtur. Nam ut *fac* est ex *face*, ita *hic* ab *hice*, pro quo nunc geminatâ *c* *hicce* malumus. *Hice* autem est ex antiquo *hic*, (quod est ex ὅς) & *ce*, ut ab *is* & *pse* est *ipse*, unde femininum *eapse*. Ut vero ab *is* est *ejus*, *ei*, *eum*, *eo*, ita ab *his* esset *hujus*, *hui*, *hum*, *ho*; sed pro *hui*, *hum*, *ho*, adjecto, *ce* fuit *huice*, *humce*, *hoce*; unde abjectâ vocali factum *huic*, *hunc*, *hoc*. Sed in plurali erat *ha* etiam in neutro. Sed pro *ha*, addito *ce*, fecere *hace*, unde *hæc*, quod in neutro remansit in usu, ut differret à feminino *ha*. Sed olim etiam in muliebri genere *hæce* & per apocopen *hæc* dixere. 6. Ab *ea* femininо Antiqui in genitivo fecere *eæ* pro *ejus*. Ab *is* item in Accusativo *im*, ut à *sitis*, *sitim*. In Dativo & Ablativo plurali etiam *ibus* dictum pro *iis*; in feminino item pro *iis eabus*. 7. Maxima, anomalia in eo qui-

Geni-

Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus sortis sunt,

Nominativo, Meus[8], mea, meum. Tuus, tua, tuum. Suus, sua, suum. Noster, nostra, nostrum. Vester, vestra, vestrum.

Genitivo, Mei, meæ, mei. Tui, tuæ, tui. Sui, suæ, sui. Nostri, nostræ, nostr. Vestri, vestræ, vestri.

Genitivus quartæ habet *dtis*: ex quo ordine sunt, Nostras, vestras, cujas: Genitivo Nostratis, vestrâtis, cujatis.

Ceteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE GENERE.

Personæ Pronominum sunt tres, Prima, Secunda, Tertia; ut, Ego, Tu, Ille.

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex ut, Ego: Composita, ut Egomet.

Pronomina inter se componuntur: ut, Egoipse, tuipse, suiipsius, meiipsius[9].

Nom. Istic, istæc, istoc, *vel* istuc: Accus. Istunc, istanc, istoc, *vel* istuc: Abl. Istoc, istac, istoc.

Pluraliter Nominativo & Accusativo Istæc. Eodem modo declinatur & Illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, cujusmodi, hujusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

---

busdam esse videtur, quod *quis* & *qui* in obliquis *cujus* & *cui*, faciant per *c*. Atqui eadem est litera *c*. & *q*. Adde quod Veteres in genitivo etiam dixere *quojus*. Itidem in dativo scripsere *qui*: Posteriores vero *c* prætulerunt, ut differet à nominativo *qui*, aut si qui mallent *q* reservare, *quoi* scribebant, per diphthongum. Ab hoc dativo *quoi* est ablativus *quo*, omisso *i*: quomodo abscissâ eadem vocali, à veteri dativo *musai*, est ablativus *musa*. Etiam in plurali nominativo Veteres dixere *ques*. Unde remansit dativo & ablativo *quibus*; ut à *puppes*, *puppibus*: nisi eos casus formare malis à dat. & ablat. singulari. Nam *qui* in abl. usus Plautus. Et nunc in usu est cum intelligitur *modo*, ut *qui fieri potest*? quod est integre *quomodo*. In compositis etiam usitatius est. 8. Quod olim erat *mius*; undè remansit vocativus *mi* pro *mie*, ut à *filius* est *fili* pro *filie*. 9. Huc quoque pertinent *alteruter*, *aliquis*, *unusquisque*, *quotquot*, *qualisqualis*, *undecim*, *decimus sextus*, & similia.

com-

Componuntur & cum præpoſitionibus: ut, Mecum, tecum, ſecum, nobiſcum, vobiſcum, quiſcum, quibuſcum.

Componuntur etiam & cum adverbiis; ut, Eccum, eccam, eccos, eccas, ab *Ecce* & *is*. Ellum, ellam, ellos, ellas, ab *Ecce* & *ille*. 1. Ut & *idem* quoque, ab *is* & *demum*. 2. Cum conjunctione quoque componuntur 3. Ut, ſing. Nominativo Hicccine 4, hæccine, hoccine. Accuſativo, hunccine, hanccine, hoccine. Abl. hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter, Hæccine neutrum.

Componuntur denique cum ſyllabicis adjectionibus: ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*.

Met adjicitur primæ & ſecundæ perſonæ; ut, Ego met, meimet, mihimet, memet, noſmet, &c. Sic ſibimet quoque, ac ſemet dicimus 5.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur eſſe verbum à tumeo, ſed tuimet, tibimet, temet, noſmet, &c.

Te 6 adjicitur iſtis, Tu ut tute; te ut tete.

Ce 7. adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, ille, iſte, quoties in *s* deſinunt; ut Hujuſce, hiſce, illiuſce, iſtiuſce, hoſce, illoſce, iſtoſce.

Pte apponitur iſtis ablat. Meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ; ut, Meapte, tuapte, ſuapte, noſtrapte, veſtrapte.

Interdum etiam maſculinis & neutris adjici ſolet; ut Meopte Marte, tuopte labore, ſuopte jumento, noſtropte damno, 8. &c. 9.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis in compoſitione hiſce particulis poſtponitur,

1. Item à *ne* pro *non* eſt *neuter*. Ab *ubi* eſt *ubiquiſque*, quod Maro uſurpat. 2. Vel potius ex *is* & ſyllabicâ adjectione *dem*. 3. Ut *quiſque uterque*, *ecquis*, nam *t* in *c*, abiit. 4. Videtur potius componi ex *hic* & ſyllabicâ adjectione *cine*. 5. Interdum & componitur cum *ſuus*; ut *ſuiſmet* Livio. 6. *Te* eſt à Græcis: quibus itidem ſyllabicæ adjectiones ſunt τι & κι. Ac te etiam habes in *ille* ab *is*. 7. *Ce* eſſe à κε jam diximus. Nempe ut ab ὅς eſt ὅσ κι, ſic ab *hic* eſt *hic*, *e*, ab *ejus*, *ejuſce*. 8. Nec jungitur tantum poſſeſſivis, ſed etiam primitivis, ut *mihipte*, quomodo Cato loquutus: item *mepte*, pro *meipſum* apud Plautum. 9. Adde partic. *pſe*, ex quâ & *is* conflatum eſt *ipſe*. Integrum eſſet *iſpſe*; ſed ſibulo omiſſo *ipſe* dicimus, Euphoniæ cauſſa. Adde etiam *dem*, ex quo & *is* fit *idem*, ut modo dictum. Componitur *dem* ſimiliter cum *tantum*, & *tanti*; uti & in *pridem* cum antiquo *pri*, pro *pra*; unde *prius*, *priſtinus*, &c. *Hiſdem* pro *his* vel *iiſdem* legas in Manuſcriptis. 10. Etiam aliæ voces verba ſunt, ſed quæ hujus ſunt Claſſis καθ' ἐξοχὴν ſic appellantur.

En,

En, ne, alius, num, ſi: ut, Ecquis, nequis, aliquis, numquis, ſiquis. Et hæc tam in feminino ſingulari, quàm in neutro plurali, *qua* habent, non *quæ*: ut, Siqua mulier, Nequa flagitia, &c.

Præter Ecquis, quod utrumque in feminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compoſitione, Nam, piam, putas, quam, que: ut, Quiſnam, quiſpiam, quiſputas, quiſquam, quiſque. Et hæc ubique (prætexquam in ablativo ſingulari) *quæ* habent, non *qua*: ut, Quænam doctrina? Negotia quæpiam; Optima quæque.

Quis etiam cum ſeipſo componitur; ut, Quiſquis: quod & in hunc modum variatur:

Nominativo Quiſquis, quicquid; Accuſativo Quicquid; Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui, in compoſitione præponitur his particulis, Dam, vis, libet, cunque; ut, Quidam, quivis, quilibet, quicunque. Et hæc (præterquam in ablativo ſingulari) *quæ* retinent, non *qua*: ut, Quædam puella, Quædam facinora.

DE VERBO.

VErbum 1° eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, eſſe aliquid, agereve, aut pati ſignificat, ut, Sum, exiſto: moveo, moveor: tango, tangor.

Verbum dividitur imprimis in perſonale, ut Doceo, & imperſonale, ut Oportet.

Perſonale eſt, quod certis perſonis diſtinguitur; ut, Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt.

Contra, Imperſonale dicitur, quod diverſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur nec variatur; ut, Pœnitet, tædet, miſeret, oportet.

Genus verbi Græcis vocatur διάθεσις τῦ ῥήματος. Latinis fortaſſe forma rectius, minus certe ambigue dicatur. Aliud vero gen. grammaticum, aliud phyſicum, nam hic ſignificatio, illic potius terminatio reſpicitur. Verbum enim (ſi pauciſſima excipias) vel in *O* definit, vel in *O R*. Si in *o* vel admittit *r* vel reſpuit: ſi admittat, verbum activum vocant, quia plurimum notat actionem. ſi reſpuit *r* nominant neutrum. Si in *or* terminatur, vel *r* abjicere poteſt, quod paſſivum vocitant; vel non poteſt, quod commune aut depones dicitur. At ratione actionis vel paſſionis phyſicæ quatuor ſunt verborum claſſes. Quædam ſignificant actionem, ut *amo*, *ao*, *volo*, item *ambulo*, *ſequor*: quædam paſſionem, ut *amor*, *vapulo*: quædam utrumque, ut *tueor*, *dignor*: quædam neutrum, ut *ſum*, *fio*, *morior*, *intereo*, quæ dicuntur ſubſtantiva, quia notant ſubſtantiam eſſe, fieri, vel eſſe deſinere.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista; Genus, modus, tempus, figura, species, persona, numerus, conjugatio.

DE GENERE [1].

Quinque [2] sunt Verborum genera, Activum, Passivum, Neutrum, Deponens, Commune.

ACTIVUM.

Activum est, quod agere significat, & in *o* finitum, passivum in *or* formare potest: ut, Doceo, doceor. Lego, legor.

PASSIVUM.

Passivum est, quod pati significat, & in *or* finitum, activi formam, *r* demto, resumere potest; ut, Amor, amo; Afficior, afficio.

NEUTRUM.

Neutrum est, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec passivam formam integre induere potest; ut, Curro, ambulo, jaceo, sum.

Neutrorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantivum dicitur; ut, Sum, es, est, sumus, &c. Aliud Absolutum; sic dictum quod ipsum per se sensum absolvat.

Atque hoc rursum duplex est: Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem; ut, Ambio, dormio, pluit, ningit; alterum vero passionem in ipso completam indicat; ut, palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut, Bibo vinum, curro stadium, vivo vitam: Vinum

[1] Nisi placet quatuor verborum genera assignare, omisso communi: quia communia pene exoleverunt. [2] Hujusmodi verba activis potius accensenda sunt. Nam quod haud legimus *aror*, *bibor*, id non factum vocum naturâ, sed rerum defectu. Alioqui quid impediat quominus per prosopopeiam terram inducamus dicentem *aror*? aut vinum compellantibus, cur non liceat dicere *dum biberis*? Præsertim cum *arasus* dixerit Ovidius, item *aqua potus* (pro quo Plinius *aquæ potata*) & Persius *exsanda olla*. Imo fortasse nulla sunt verba, quæ vere neutra dixeris, vel saltem non alia, quam quæ exstientiam notant. Quod exemplis planius fiet. *Sudo*, cum dico, *sudorem* intelligo. Quare & rectum est *sudare sanguinem*. Et *sanguis*, si loqui possit, dicat, *dum* bibitur,

bibitur, stadium curritur, vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt, ut, Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habet: ut, Loquor verbum: vel neutrius: ut, Philosophor.

COMMUNE.

Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm passivam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multaque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

sudor. Nec *sudatus* reformidat Claudianus. Similiter *flo flatum*, vel *halitum*, *spiro spiritum*, *vel odorem*, sic *sto*, *sedeo*, *eo*, *curro*. In quibus intelligitur accusativus cognatæ significationis: ut integre sit *flo flationem*, *sedeo sessionem*, *eo itionem*, *curro cursum*. Similia *gaudere gaudium*, *furere furorem*, *vivere vitam*. Neque enim solum actionem notant quorum actio est transiens, ut *amo*, *aro*, sed etiam ubi ea immanens, ut in illis quæ proxime diximus. Activa igitur sunt, etsi non transitiva sed absoluta. Non exiguus vero eorum est numerus, quæ cum activa sunt, passive etiam vel absolute accipiantur. Quæ res quia facit ad Scriptores veteres melius intelligendos, Silvulam eorum juxta literarum seriem exhibebimus.

I. SILVULA VERBORUM ACTIVORUM quæ absolute etiam accipiuntur.

Averto. v. *verto.*

Augeo. Auxerat potentia. *Tac.*

Capero. Quid est quod illi caperat frons severitudine? *Plaut.* pro caperatur & rugis contrahitur.

Converto. v. *verto.*

Crucio. Ut miseræ sunt matres, cruciantque. *Plaut.*

Decoquo. Quibus (Pop. Rom.) inertiâ Cæsarum quasi consenuit atque decoxit. *Florus.*

Expedio. Nequiter expedivit parasitatio. *Plaut.*

Exudo. Exudat inutilis humor. *Virgil.* pro *exudat se*, inquit Servius.

Gesto. Aretinum Clementem, in eadem, vel etiam majore gratia habuit, quoad novissime simul gestanti, conspecto delatore ejus: vis, inquit, hunc nequissimum servum cras audiamus? *Suet. in Dom.* ubi simul gestanti *significat* in lectica vel sella gestato à servis.

Habeo. Quis hic habet? *Plaut.* pro habetur, *vel* habitat. Video jam quo invidia transeat, ubi sit habitura. *Cic.*

Ingemino. Ingeminant curæ. Clamor ingeminat. *Virg.*

Insinuo. Insinuat pavor. *Virg.* Prudentia est servi, ut penitus insinuet in causam. *Cic.*

Lavo. Lavanti Regi nunciatum est. *Liv.* Lavamus & tondemus ex consuetudine. *Quint.*

Lenio. Dùm hæ consilescunt turbæ, atque iræ leniunt, *Ter.*

Moveo. Terra movit. *Suet.* Sic *promoveo. Macrob.*

Muto. Mortis metu mutabant. *Sal.* *pro* mutabantur. Vanniusdiuturnitate in superbiam mutans. *Tac. Ratio in composito* demuto.

Pasco. Nam pascit juventa, & pascitur juventa, *eadem mente dicitur, inquit Consentius.*

Pono. Cum venti posuere. *Virg.*

Præcipito. Fibrenus statim præcipitat in Lirim. *Cic.*

Quasso. Lætum siliqua quassante legumen. *Virg.* Subducunt lembum capitibus quassantibus. *Plaut.*

Rugo. Vide palliolum ut rugat. *Plaut.*

Sedo. Postquam tempestas sedavit. *Cn. Velleius apud Gellium.*

Tondeo. Candidior postquam tondenti barba cadebat. *Virg.* Incanaque menta Cyniphii tondent hirci. *Virg. i. q.* tondentur.

Turbo. Et septem gemini turbant trepida ostia Nili. *Virg.*

Vario. Variant undæ. *Proper. pro* Variantur.

Vebo. Adolescentia per medias laudes quasi quadrigis vehens. *Cic.* Triton natantibus invehens belluis. *Cic. i. e.* invehitur.

Verto. Libertatem aliorum in suam vertisse virtutem conquerebantur. *Liv.* Vertens annus. *Cic. in Somn. pro* conversus. Sic *Averto.* Tum prora avertit & undis Dat latus. *Virg. Converto.* Regium imperium in superbiam, dominationemque convertit. *Sall.*

Vestio Sic & in proximo soror civitas vestiebat. *Tertul.* Parcius pasco, levius vestio. *Appul.*

Volvo. Olim volventibus annis, *Virg.*

Veluto. Oenibusque volutans, *Idem.*

Sed verba hæc dici videntur per ellipsin accusativi. Ut *ingeminat clamor*, pro *ingeminat se clamor*; *terra movet*, pro *se movet.* Ac par ratio aliorum. Idem de Græcis dicendum, ubi activa aiunt capi passive.

Contra sunt alia, itidem in *o* exeuntia, quæ cum usitatius sumantur absolute, interdum etiam capiuntur active, hoc est, actionem significant transeuntem, eoque transitivorum more construuntur.

II. SILVULA VERBORUM ABSOLUTORUM quæ active etiam sumuntur.

Abstinere maledictis. *Cic.*
Assuescere labori. *Cic.*
Cachinnare risu tremulo. *Lucret.*
Celerare, *absolute. Cic.*
Sic Accelerare. *Cic.*
Clamare cœpit. *Cic.*
Ut si inclamaro, advoles. *Cic.*
Coire in unum. *Virg.*
Concionari de re aliquâ. *Cic.*
Constitit Romæ. *Cic.*
Delirare, *absolute. Cic.*
Desperare ab aliquo. *Cic.*

Abstinere manus. *Id.*
Assuescere bella animis. *Virg.*
Cachinnat exitium meum. *Appul.*
Celerare fugam, gradum. *Virg.*
Accelerare iter. *Cæs.*
Morientem nomine clamat. *Virg.*
Comitem suum inclamare. *Cic.*
Coire societatem. *Cic.*
Concionari aliquid. *Liv.*
Consistere viam. *Luc. pro* constituere
Quicquid delirant Reges. *Hor.*
Desperare vitam, salutem. *Cic.*

Des-

Desinas, *Terent.*
Differe nominibus. *Cic.*
Disputare de re aliquâ. *Cic.*
Dubitare de fide. *Cic.*
Durare in ædibus. *Plaut.*
Ejulo, *absolute.* *Cic.*
Emergere regno. *Cic.*
Eructare, *simpliciter.* *Colum.*
Erumpebat vis. *Cic.*

Exire domo. *Cic.*
Exhalant vapore altaria. *Lucr.*
Festina lente, *adagium.*
Flere de morte alicujus. *Ovid.*
Garrire alicui in aurem. *Mart.*
Gemit turtur. *Virg.*
Hyemat mare. *Hor.* *æstuat.*
Illuceſcet dies illa. *Cic.*
Incipit ver. *Cic.*
Inoleſcit arbor. *Virg.*

Inſanire & furere. *Cic.*
Inſtant operi. *Virg.*
Inſueſcere alicui rei. *Tac.*
Jurare in verba. *Cic.* *Caſ.*
Lætaris & triumphas. *Cic.*
Latrare & mordere poſſunt. *Cic.*
Luna luce lucet aliena. *Cic.*
Manere in officio. *Cic.*

Morari ſub dio. *Hor.*
Muſſitare, *abſolute.* *Liv.*
Nocet emta dolore voluptas. *Hor.*
Offendere in arrogantiam. *Cic.*
Paſcentes agni. *Virg.*
Penetrat ad aures. *Ovid.*
Pergere, *ſimpliciter.* *Cic.* *Ter.*
Perſeverare in errore. *Cic.*
Plaudere ſibi. *Hor.* *Cic.*
Pergere & properare. *Cic.*

Querebatur cum Deo quod parum longe viveret. *Cic.*
Remiſit peſtilentia. *Liv.*
Requieſcere in ſella. *Cic.*
Reſultant colles. *Virgil.*
Ridere intempeſtive. *Quint.*
Ruit urbs, nox, dies. *Virg.*
Rutilant arma. *Virg.*

Deſinere artem. *Cic.*
Differre tempus. *Cic.* *Hor.*
Diſputare aliquid. *Id.*
Dubitare aliquid. *Cic.* *Virg.*
Durare imperioſius æquor. *Hor.*
Ejulabam fortunas meas. *Appul.*
Serpens ſe emergit. *Cic.*
Eructare eædem bonorum. *Cic.*
Erumpere ſtomachum in aliquem. *Cic.*
Exire tela, vim. *Virg.* *pro* vitare.
Exhalare crapulam. *Cic.*
Feſtinare iras. *Hor.* fugam. *Virg.*
Funera alicujus flere. *Ovid.*
Garrire libellos. *Hor.*
Gemere plagam acceptam. *Cic.*
Hyemare aquas. *Plin.* *pro* frigefacere
Dii illuxere diem. *Plaut.*
Incipere facinus. *Plaut.*
Natura inolevit nobis amorem noſtri. *Gell.*
Inſanio errorem. *Hor.* Inſaniam. *Pla.*
Inſtare currum. *Plaut.*
Inſuevit pater optimus hoc me. *H.*
Jurare Jovem. *Cic.* Maria. *Virgil.*
Utrumque lætor. *Cic.*
Latrare aliquem. *Hor.*
Lucere facem alicui. *Plaut.*
Manere aliquem. *Hor.* *Virg.* *pro* expectare.
Nihil purpuram moror. *Plaut.*
Muſſitavit timorem. *Appul.*
Nocere aliquem. *Plaut.*
Offendere aliquid. *Cic.* *pro* pulſare.
Paſcere capellas. *Virg.*
Penetrare Atlantem. *Plin.*
Pergere reliqua. *Cic.*
Perſeverare aliquid. *Cic.*
Plaudere aliquem. *Stat.*
Hoc opus hoc ſtudium parvi properemus & ampli. *Hor.*
Queritur crudelitatem regis. *Juſtin.* Suum factum. *Caſ.*
Remittere animum. *Cic.*
Requieſcunt ſuos curſus. *Virg.*
Reſultant ſonum. *Appul.*
Ridere riſum, hominem, &c. *Cic.*
Ruerem ceteros. *Terent.*
Rutilant capillos cinere. *Val. Max*

Sapit ei palatus. *Cic.*	Si recta saperet Antonius. *Cic.*
Spirant auræ. *Virg.*	Spirant naribus ignem. *Virg.*
Sistere, *simpliciter*. *Cic.*	Sistere gradum. *Virg.*
Sonat graviter. *Virg.*	Nec vox hominem sonat. *Virg.*
Sufficit animus malis. *Ovid.*	Sufficere animos. *Virg.*
Superabat pecunia *Cic.*	Superare aliquem. *Cic.*
Supersedeas hoc labore. *Cic.*	Aliqua supersedenda. *Autor ad He.*
Suppeditant ad victum. *Cic.*	Suppeditare cibos. *Cic.*
Transmittere, *absolute*. *Suet.*	Transmittere maria. *Cic.*
Tardare & commorari. *Cic.*	Tardare impetum. *Cæs.* negotium. *Cic.*
Tinniunt aures sonitu. *Catul.*	Ecquid Dolobella tinniat. *Cic.*
Trepidat cor. *Cic.*	Mirantur ac trepidant præsagia. *Appul.*
Variat fortuna. *Liv.*	Variare vicem. *Cic.*
Vergebat locus ab oppido. *Cæs.*	Venenum vergere. *Lucr.*

Sic & composita. Rivulos evergunt. Invergunt vina. *Virg.* Inde etiam passivum *vergor*. Vergimur in senium, *Stat.*

Vertat bene res. *Plaut. Virg.*	Vertere terram aratro. *Hor.*
Minitari & vociferari palam. *Cic.*	Vociferans talia. *Virg.* aliquid. *Cic.*
Urit calore. *Cic.*	Urere aliquem & aliquid. *Cic.*

Quemadmodum autem ex verbis in *o* multa activa usurpantur passive sive absolute, multaque absoluta accipiuntur active, sive transitivè, Ita ex verbis in *or*, multa passiva active sumuntur, deponentium induendo naturam, multaque item deponentia capiuntur passive, utcunque activa terminatio *o* non sit in usu.

III. SILVULA VERBORUM PASSIVORUM, quæ active sumuntur.

Affector, pro *affecto*. Affectatus est regnum. *Varr.*

Avertor, pro *averto*. Quam surda miseros avertitur ore. *Boet.*

Bellor, pro *bello*. Pictis bellantur Amazones armis. *Virg.*

Censor, pro *censeo*. Martia censa est hanc inter comites suas. *Ov.* Voluisti magnum agri modum censeri. *Cic.*

Communicor, pro *communico*. Cum quibus spem integram communicati non sint. *Liv.*

Comperior, pro *comperio*. *Sal.*

Consulior, pro *consilio, as*. Consulitur amicis. *Hor.* i. e. amicis consulat.

Copulor, pro *copulo*, secundum *Prisc.* & *Non.* Adeunt, consistunt, copulantur dextras.

Erumpor, pro *erumpo*. Cum vis exagitata foras erumpitur. *Lucretius.* Sic *perrumpor.*

Fabricor, pro *fabrico*. Capitolii fastigium necessitas fabricata est. *Cic.*

Fluctuor, pro *fluctuo*. Utrius populi victoriam mallet, fluctuatus animo fuerat. *Liv.*

Juratus sum, pro *juravi*. *Cic.*

Multor, pro *multo*. Rebellantes multatus est pœna. *Suet.*

Munero, pro *munero*. Alexion me opipare muneratus est. *Cic.* Sic *remuneror*, pro *remunero*.

Mur-

Murmuror, pro *murmuro*. *App.*
Nutricor, pro *nutrico*, vel *nutrio*. Mundus omnia nutricatur & continet. *Cic.*
Peragror, pro *peragro*. Peragratus est regionem. *Vell.*
Perlinor, pro *perlino*. *App.*
Pigneror, pro *pignero*. *Gell. Non.*
Prævertor, pro *præverto*. *Plaut. Liv. Curt. Tac.* Sed in præterito dicitur tantum *præverti.*
Punior, pro *punio*. Punitus est inimicum. *Cic.*
Quiritor, pro *Quirito*. *Varr.*
Ruminor, pro *rumino*. *Varr.*
Sacrificor, pro *sacrifico*. *Gell. Var. Non.*
Saturor, pro *saturo*. Necdum antiquum saturata dolorem. *Virg.* pro cum nondum saturaviſſet.
Spector, pro *specto*. Spectatus est ſuem. *Var.*
Suppeditor, pro *ſuppedito*. Quod mihi ſuppeditatus es gratiſſimum eſt. *Cic.*
Uſurpor, pro *uſurpo*. Mulier uſurpata duplex cubile. *Cic.*

Plura citantur apud Voſſ. & Non. Quæ tamen non multum uſitata ſunt.

IV. SILVULA VERBORUM DEPONENTIUM, quæ paſſive accipiuntur.

Abominor. Ante omnia abominati ſemimares. *Liv.* Sævitiaque eorum abominaretur ab omnibus. *Ver. Flac. apud Priſc.*
Adipiſcor. Amitti magis quam adipiſci. *Fab. Max.* Non ætate, verum ingenio adipiſcitur ſapientia. *Plaut.*
Admiror. Turpe eſt propter venuſtatem veſtimentorum admirari. *Cantab. ad Priſc.*
Adorior. Ab his Gallos adortos. *Aurel apud Priſc.*
Adulor. Adulati erant ab amicis. *Caſſ.* Ne adulari nos ſinamus. *Cic.* Sed dicitur etiam *adulo.*
Aggredior. Ut à te fictis aggrederer donis. *Cic.* Aggreſſus labor. *Terent. Maur.*
Amplector. Ego me non ſinam amplectier. *Lucil.* Animam noſtro amplexam in pectore. *Petron.*
Anteſtor. Impubes non poteſt anteſtari. *Liv. teſte Priſc.*
Arbitror. Arbitrata quæſtio. *Cell.* Ex ſcriptis eorum qui veri arbitrantur. *Cal. apud Priſc.*
Aſpernor. Qui eſt pauper, aſpernatur. *Cic.*
Aſſector. Aſſectari ſe omnes cupiunt. *Enn.*
Aſſequor. Nihil horum inveſtigari, nihil aſſequi poterit. *Cic.*
Auguror. Certæque res augurantur. *L. Caſ. Virg.* Ipſe activo uſus eſt. Si quid ve i mens augurat.
Blandior. Blanditus labor. *Varro.*
Cavillor. Lepido ſermone cavillatus, *paſſive. App.*
Cohortor. v. *hortor.*
Comitor. Uno comitatus Achate. *Virg.* Jam ſalutantur, jam comitantur. *Juſt.*
Complector. Quo uno maledicto ſcelera omnia complexa eſſe videantur. *Cic.*
Conſequor, & *conſector*. Quæ vix ab omnibus conſequi poſſunt. *Orbil. apud Priſc.* A populo lapidibus conſectari. *Laver. apud eundem.*
Conſolor. Cum animum veſtrum erga me video, vehementer conſolor, Q. *Metell. apud Gell.*
Conſpicor. Paupertas hæc non ita nutricata ut nunc conſpicatur. *Varr. apud Priſc.*
Criminor. Criminor defendere res Syllanas. *Cic.*
Demolior, & *immolior*. Nuſquam demolitur, nuſquam exoneratur pecunia. *Cur. apud Priſc.* Immolitum & inædificatum eſt in loca publica. *Liv.*

Deteſtor. Bellaque matribus deteſtata. *Horatius.*

Dignor. Cultu quodam & honore dignari. *Cic.*

Dominor. O domus antiqua, heu quam diſpari dominare domino! *Cic.*

Enitor. Enixus puer. *Sever.*

Experior. Virtus experta atque perſpecta. *Cic.*

Fari. Fati dies ſunt in quibus jus fatur, id eſt, dicitur. *Suet.*

Fateor. Hunc excipere qui publicus eſſe fateatur. *Cic.*

Fruſtror. Fruſtratus à ſpe & devictus. *Feneſt.*

Glorior. Beata vita glorianda & prædicanda eſt. *Cic.*

Hortor. Hortatus eſt in convivio à ſcorto. *Cic.* Conſulem inducunt ſententiam expromere quâ hortaretur Clodius deſpondere Domino. *Tac.*

Imitor. Si natura non feret ut quædam imitari poſſint. *Cic.* Imitata & efficta ſimulacra. *Cic.*

Immolior. v. *molior.*

Inſidior. In legatis inſidiandis, vel in ſervis ſollicitandis. *Cic.*

Interpretor. Ita illud ſomnium interpretatum eſt. *Cic.*

Machinor. Machinata fames. *Sall. apud Priſc.*

Meditor. Meditata ſunt mihi omnia incommoda. *Ter.* Tractantur lenocinia, adulteria meditantur. *Min. Fel.*

Metior. Orbe ſi ſol amplior, an pedis unius latitudine metiatur. *Arnob.*

Moderor. Omnes virtutes mediocritate eſſe moderatas. *Cic.*

Modulor. Lingua modeſta & modulata. *Gell.*

Molior. Pompa moliebatur. *App.* Immolitum & inædificatum eſt in loca publica. *Liv.*

Nanciſcor. Nacta libertate. *App.*

Obliviſcor. Nunc oblita mihi tot carmina. *Virg.*

Ordior. Cum fuerint orſa fundamenta. *Colum.*

Oſculor. A pleriſque Grammaticis exemplum ſtatui communis generis ſolet. Ac hoc non temere aliter quam active reperias. Satius fuiſſet accommodatius afferri exemplum: quale inter cetera eſt *dignor*, quod apud *Cic. Varr.* & alios ſignificatione habetur activâ.

Paciſcor. Filia pacta alicui. *Tac. Plinius, Liv.*

Percontor. Percontatarum pretium *Appul.*

Periclitor. Periclitari omnium jura, ſi ſimilitudines accipiantur. *Cic.*

Polliceor. Ut aliis ſtatuæ polliceantur. *Metell. Numid.*

Populor. Qui nunc populati atque vexati, *Cic.* Sed dicitur etiam *populo.*

Potior. Ne potiretur mali. *Ter. pro* à malo opprimeretur. *Ter.* Potiri hoſtium, *pro* capi ab hoſtibus.

Precor. Deus precandus eſt mihi, *Auſ.*

Sector. Qui vellet ſe à cane ſectari, *Varr.*

Stipulor, tam profertur in activâ quam paſſivâ ſignificatione, ut monet Priſcianus. Qui ſubjungit, quod tam activa ſignificatione quam paſſiva, ablativo conjungitur, ut *ſtipulor à te*, pro *interrogo te*, & *interrogor à te.*

Teſtor. Hæc quæ teſtata ſunt & illuſtria. *Cic.*

Tueor. Quod à ruſticis Romani alebantur & tuebantur. *Varr.*

Tuor, Tutus ab hoſtibus. *Cic.*

Veneror. Curſuſque dabit venerata ſecundos. *Virg.*

Vereor te dicimus, & *vereor abs te*, id eſt, tu me vereris, Teſte Gellio.

Ulciſcor. Quicquid ulciſci nequitur. *Sall.*

Utor. Suppellex quæ non utitur. *Gell.* Illa ætas magis ad hæc utenda eſt idonea, *Ter.* Sic *Abutor.* Abuſis jam omnibus locis. *Q. Hort.*

Ex

Ex his cognoſcere eſt quantopere fallantur qui nulla putant ſupereſſe communia, quaſi omnia, cum prius utraqueverſum dicerentur, poſtea tamen alteram exuerint ſignificationem. Quippe ex his, quæ adduximus, liquet multa paſſive prolata eſſe à Cicerone, Varrone, Cælio, & ceteris ejus ævi ſcriptoribus: item illis proximi temporis, Marone, Hor. Suet. & aliis. Et plura hujuſmodi vide in Participiis. Non tamen commune genus diverſum ideo ſtatuendum eſt à Deponenti, cum deponentia eadem ſint, quæ communia; ſed communia ſunt, quatenus olim utramque habuerunt ſignificationem, Deponentia quæ alteram vel plane, vel pene depoſuerunt. Et ſane, ſi cur communia à Deponentibus diverſum conſtituant ordinem, cauſa eſt ſatis gravis, quod nunc ſignificent actionem, nunc paſſionem: etiam quæ actionis duntaxat ſunt ſignificativa; ut *precor*, *fateor*, diverſi generis erunt ab illis, quæ ſolum notant paſſionem, ut *paſcor*, *naſcor*.

Quare etſi Communia, ſi phyſicum genus attendamus, Deponentium naturam excedant; tamen ubi Grammaticum genus ſpectatur, communia ſub Deponentibus comprehenduntur.

Multa etiam Deponentia eâdem ſignificatione in *o* inveniuntur: ſed pleraque apud Priſcos, pauca etiam apud Claſſicos. Utrorumque hanc Silvulam ſubjecimus.

V. SILVULA DEPONENTIUM quæ olim in *o* & *or* exibant.

Adulo. Cic. ex vet. Poeta. Val. Max. *Adulor.* Cic. & alii.

Altercо, pro *altercor.* Scio cum patre altercaſti dudum. *Ter.*

Aſſentio & *aſſentior* in uſu erant, ſecundum *Gell. Non.* & *Diom.* Primum ſæpe eſt in Mſſ. & ſecundum in impreſſis.

Amplecto pro *amplector*: ſic & *amplexo* & *amplexor*, ſecundum *Priſc.* & apud *Cic.* Autoritatem Cenſorum amplexato.

Aucupo pro *aucupor.* Aucupare ex inſidiis quid agant. *Plaut. Aucupans* eſt apud *Cic.*

Auguro pro *auguror.* Præſentit animus & augurat. *Cic.*

Auſpico pro *Auſpicor. Priſc. Non. Feſt.*

Cachinno pro *cachinnor.* Cic.

Comito pro *comitor.* Stygias comitavit ad undas. *Ovid.*

Cunctо Plaut. *cunctor.* Cic.

Depaſco. Si hodie roſidas herbas depaverint. *Plin. depaſcor.* Febris depaſcitur artus. *Virg.*

Digno pro *dignor. Priſc. Diom.*

Ejulo pro *ejulor. Priſc.*

Elucubro & *elucubror.* Epiſtola quam eram elucubratus. *Cic.* Quicquid iſtud eſt quod elucubravimus. *Colum.*

Expergiſco pro *expergiſcor.* Philox. Hygin. Doſith.

Fabrico & *Fabricor. Cic.*

Fruſtro pro *fruſtror.* Non fruſtrabo vos milites. *Cæſ.*

Frutico. Colum. Plin. pro *fruticor. Cic.*

Inito pro *initor. Varr. apud Non.*

Impertio & *impertior. Cic.*

Inſidio pro *inſidior*, apud J. C.

Jurgo pro *jurgor* Cic apud Non.

Lacrymo. Ter. Ovid. pro *lacrymor. Cic.*

Lato pro *Lator. Priſc.*

Largio pro *largior. Priſc.* ex *Sall. Non.*

Ludifico pro *ludificor. Plautus.*

Luxurio Non. ex *Virg.* Luxuriot. *Col. Plin.*

Medico. Medicare ſemina. *Virg.* Sed *Medicor*, ſumitur active & paſſive.

Merea pro *mereor*. Quid enim mereas. *Cic.* *Merui*, *Virg.* *Cic.*

Meto, *as*, *Virg.* in *Cul. metor*, *aris*, magis usit. Reperitur etiam *castra metata* in sensu passivo. *Liv.*

Misero & *miseror*. Sic *misereo*, & *miseror*; unde *miseret* & *miseretur*, *misereſco* & *commisereſco*. *Non.* ex *Enn.*

Modero pro *moderor*. *Non.* Docet moderare animo. *Plaut.*

Molio pro *molior*. *Priſc.* Sic *demolio*, demolivit tectum. *Varr.*

Munero pro *muneror*. *Non.*

Opino pro *opinor*. *Priſc.* & *Non.* ex *Plaut.* & *Cæcil.*

Opitulo pro *opitulor*. *Non.*

Oſculo pro *oſculor*. *Titin.* apud *Non.*

Palpo pro *palpor*. *Juv.*

Partio pro *partior*. *Non.* ex *Plaut.* & aliis.

Paſco & *paſcor*.

Patio pro *patior*. *Nav.*

Polliceo pro *polliceor*. *Varr.* apud *Non.*

Populo pro *populor*. Formicæ farris acervum cum populant. *Virg.*

Pralio pro *pralior*. *Enn.*

Reciproco, *Liv.* *reciprocor*. *Cic.*

Reminiſco pro *reminiſcor*. *S. Aug.*

Reverto pro *revertor*. Si Romam revertiſſet. *Cic.* quod non in uſu eſt niſi in temporibus à Præterito formatis.

Rixo pro *rixor*. *Varr.*

Rumino. Ruminat herbas. *Ruminor*. *Colum.*

Vago pro *vagor*. *Prud.*

Velifico. *Plin.* Unde legitur *velificatus Athos*. Sed uſus Cicero *velificor* ſemper in ſenſu activo.

Urino & *urinor*. *Plin.*

Venero pro *veneror*. *Plaut.*

Vocifero & *Vociferor*. *Cic.*

DE MODO.

Modi verborum ſex enumerantur.

Indicativus, qui ſimpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit; ut *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem uſurpatur; ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; ut, *An in aſtu venit aliud ex alio malum?* 1

Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, ſed præſens duplex: ut apud Propertium; *Aut ſi es dura, nega; ſin es non dura, venito.*

Virgil. *Tityre dum redeo (brevis eſt via) paſce capellas;*
Et potum paſtas age Tityre, & inter agendum
Occurſare capro (cornu ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur.

Cic. *Sed unabo te, nihil incommodi valetudini tuæ feceris.*

Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cœnare? nec ullum*
Addideris verbum, cœna parata tibi eſt.

1 Futuro Indicativi etiam utimur loco Imperativi; ut, *Tu hæc ſtudebis*: Cic. *Quod ſupereſt Ciceronem puerum curabis & amabis ut facis.* Item ſimilia ſunt, *Non occides*, *Non furaberis*. Quin & Indicativi & Subjunctivi uſus ſæpe promiſcuus eſſe ſolet, ut facile oſtenſu eſſet. Unde Sanctius & Sciopius omnem modorum diſtinctionem penitus ſuſtulerunt.

Quin

Quin & illa passiva, Præceptum sit, dictum sit, determinatum sit, præteriti Imperativi esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam Permissivus dicitur, quòd interdum per hunc permissio significetur; ut,

Si sine pace tua, atque invito Numine, Troes
Italiam petiêre, luant[1] *peccata, nec illos, ——Juveris auxilio.*

Denique aliquando etiam Suppositivus, aut Hortativus appellatur; ut Virgilius,

——eamus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factane sit, an fiat, an sit facienda; ut, *Utinam bonis literis suus detur honos.*

Modus Optativus, Potentialis, & Subiunctivus[2], quinque separata eisdem vocibus tempora habere videntur; ut est author Linacrus. Præterea notandum est præsens hujusmodi assumere quandoque significationem futuri; ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus; ut, *Expectes eadem à summo, minimòque poeta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.*

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum, & Particulam ἂν exprimunt.

1 Si quod verum est dicamus, nec *luant*, nec *luamus*, in sequenti exemplo, sunt Imperativi, sed potius modi Subjunctivi.

2 Cum tres hi modi per omnia conveniant, nulla ratio est cur inter se distinguantur. Nam si particula *utinam*, *cum*, *si*, aliave addita, aut præterita, diversos efficit modos, etiam Indicativus dispesci poterit in modos alios, quia dicimus, *cum amabo*, *si amabo*, &c. Imo hinc efficiatur, in nominibus quoque diversos esse casus ob diversas præpositiones, *à fratre*, *cum fratre*, *coram fratre*, *sine fratre*, &c. Adde, quod in declinando rectius à Subjunctivo removeatur *cum*, quemadmodum in Ablativo melius Præpositio *ab* præteritur. Unus igitur modus est, quo licet optemus; tamen, ut ratione primarii usus casibus sex nomen indicum est (Genitivus certe est, licet significet possessionem, & Dativus, quamvis ablatio notetur, & Accus. quamvis indicetur) ita hic quoque modus à potissimâ significatione, Adjunctivus, sive Conjunctivus dicitur, quia per se non implet sententiam, sed ut plurimum verbo Indicativi modi adjungitur; ut *cum venerit scribam*; sive quia ei rem subjungamus; ut *scribam*, *cum venerit*; ubi scriptio subditur adventui.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit; ut,

Si fueris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt: discernuntur verò significatu, & signis. Optativus enim semper adhæret Adverbio cuipiam optandi; ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis vero neque ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem semper aliquam conjunctionem annexam habet; ut, *Si venero*; *Ut taceat*; *cùm cœnavero.*

Infinitivus,[1] qui agere quidem aut pati significat, at citra certam numeri & personæ differentiam; ut, *Malim probus esse, quam haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens, quo actio nunc geri significatur, ut, *Scribo.*

Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem; ut,

Virgil. *Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido*
Condebat: Erat enim adhuc in opere.

Perfectum, quo præterita absolutaque significatur actio. Hoc in Passivis, Deponentibus, & Communibus duplex est, & ob id duplici circuitione explicatum. Alterum, quo proxime Præteritum exprimitur; ut, *pransus sum:* Alterum quo ulterius Præteritum indicatur; ut, *pransus fui.* Non enim, si modo *pransus sis*, *pransus fui*, commodè apteve dixeris.

Plusquam perfectum, quo actio jamdiu præterita significatur.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur.

Hic promissivus modus à nonnullis vocatur, quod videatur aliquid promittere, aut velle facere; ut,

Ovid. *Ibimus ô Nymphæ monstrataque saxa petemus.*

1 Julius Scaliger Infinitum actu modum esse negat; nimirum quod destituatur numeris ac personis. Nam *Iator venisse* dixeris de quavis persona, seu de uno, seu pluribus fiat mentio. Resolvitur quoque in alios modos; ut non nisi horum ratione, hoc est potestate, variationem habeat. Exempli gratiâ, *Iator me venisse*, id est, quod venerim; *Horatius Lyricorum fere solus legi dignus*, id est, ut legatur.

Hujus

Hujus aliud genus est quod Exactum vocant, ut, *Vide o, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in Subjunctivo modo reperitur, ut,

Plin. *Ero securior dum legam, statimque timebo cùm legero.*

DE FIGURA

Figura est duplex, Simplex, ut, *Facio*, Composita, ut *Calefacio*. 1.

Verba composita quorum simplicia exoleverunt, sunt, defendo, offendo 2, aspicio, conspiceo 3, adipiscor 4, experior, comperior, 5, expedio 6, impedio, deleo 7, imbuo 8, compello, appello 9, incendo, accendo 10, ingruo, congruo 11, infligo 12, instigo 13, impleo, compleo 14, & id genus alia. 15.

Quædam etiam videntur à Græcis nata, ut, Impleo, à πλέω. Percello, à κέλλω 16.

1 Componuntur verba vel cum nominibus; ut *belligero* ex *bellum*, & *gero*: vel cum verbis; ut *calefacio* ex *calere* & *facio*: vel cum Adverbiis; ut, *benefacio*; vel cum Præpositionibus; ut, *advenio*. Interdum composita mutant genus vel conjugationem simplicis. Genus; ut, *sacro*, *execror*; *sentio*, *assentior*. Conjugationem vero, *dare*, *reddere*; *cubare*, *incumbere*. Quædam genus simul & Conjugationem mutant; ut, *spernere*, *aspernari*, & similia. 2 A *fendo*, unde *infensus*. 3 A *specio*, unde *conspicor* & *suspicor* Deponentia primæ conjugationis, & Derivativum *specto*, item nomina Derivativa *species*, *spectrum*, *specimen*. 4 Simplex *apiscor* reperitur apud Tacitum, & format *aptus*. 5 A πείρω tento, id enim verisimilius quam ut sint à *pario*. 6 A *pedis*, unde etiam *prapedio* & *compedio*, & nomen *impedimentum*. Nisi hæc omnia potius ab *impes*, *expes*, *prapes*, *compes*; puta à Genitivis, *compes*, *compedis*, *compedio*. 7 A *leo* juxta Priscianum: nisi à ὀλέω noceo; vel ex *de* & *oleo*, quod olim *eleo* ab ἔλαιον oleum. 8 Ab ἰμβύω. 9 A *pello* primæ; nisi fit ab usitato *pelto* tertiæ, conjugatione & significatione mutatis. 10 A *cando*. Quod si Veteres non dixere, fiunt à *candeo* secundæ, conjugatione & genere mutatis. 11 A *Gruo*, uti hoc à *gruibus*. Nisi sint corrupta ex *congruo* & *irruo*. 12 A *fligo*, unde etiam *affligo* & *confligo*, sed *profligo* est primæ. Quin & simplici usus Lucretius, & inde *flictus* apud Virgilium. 13 A *stigo*. 14 A *pleco*. 15 Cujusmodi sunt *renideo* à *nideo*; *conniveo* à *niveo*; unde remansit *nictus* & *nictare*; *allicio*, *illicio* à *lacio*; *oblivisco* à *liviscor*; nisi fit ab *oblino*, cujus præteritum olim fuisse *oblivi* indicant, *oblivio*, *oblivium*, & adjectivum *oblivius*: Nam Veteres eadem significatione *leo* & *lino* dixere; ut nihil mirum sit si *oblevi*, à *leo* dicamus, quod olim *oblivi* à *lino*. 16 Sic *induo* à δύω, & *exuo* quod *endúo*.

De-

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiva, quæ est prima verbi positio, ut, Ferveo.

Derivativa [1], quæ à Primitiva deducitur, ut, ferveſco.

Derivativorum genera sunt quinque.

Inchoativa à Grammaticis appellata (quæ *Valla* Meditativa potius, & Augmentativa [2] appellat,) in *ſco* desinunt [3], ut, Labaſco, cāleſco, ingemiſco, edormiſco.

Hæc autem inchoationem significant, ut, Luceſcit, id est, *Incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo*: hoc est, *magis magiſque ardet.* Ex his pleraque pro thematibus primariis usurpantur; ut, *Timeſco, hiſco, conticeſco*, id est, *Timeo, bio, taceo.* 4

Frequentativa 5, desinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*; ut, viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam, vel conatum: ut, Dictito, id est, *frequenter dico*; viſo, id est, *eo ad videndum.*

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, & similia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparativa appellari solent. 6

1. Verba quæ aliunde originem habent, derivantur vel à Nominibus, vel Verbis. A nominibus derivantur duplicia, Imitativa & Denominativa. De Imitativis vide infra; nam hic constituunt 5. speciem Derivativorum. Denominativa dicuntur quæ à Nominibus veniunt, & propriam appellationem non habent; ut, *lignor, frumentor, aquor, ruſticor*, &c. A verbis derivantur quadruplicia, Inchoativa, Frequentativa, Desiderativa, & Diminutiva. 2. Et rectè; neque enim sola inchoatio debet attendi, sed etiam incrementum. Imo interdum posterior solum terminatio habet locum, ut cum ejusmodi Verbo additur incipit, aut cœpit, ut *inciſit matureſcere, cœpit tumeſcere.* 3. Vel *ſcor* si Deponentia fuerint, ut *fruiſcor.* 4. Formantur Inchoativa à secunda Persona præsentis, idque in quavis conjugatione, ut *labaſco*, à *labas*; *caleſco*, à *cales.* (A *puteo* tamen dicimus *putiſco* e in i abeunte) *tremiſco* à *tremis*; *obdormiſco* ab *obdormis.* Hæc etiam analogia attenditur in Deponentibus & Impersonalibus; ut, *fruiſcor* quasi à *fruis*, & *miſereſcit*, quasi à *miſeres.* Sed per syncopen dicitur *biſco* pro *biaſco* ab *bias.* Quædam Inchoativa etiam à Nominibus formantur, ut *agreſco* ab *ager*, *dulceſco* à *dulcis*, *repueraſco* à *puer*, *herbeſco* ab *herba*, *ſilveſco* à *ſilva*, &c. nisi placeat omnia hujusmodi generis venire à verbis inusitatis *agreo, dulceo, repuero, herbeo, ſilveo.* Vulgo deducunt *calveſco* à *calvus*,

Desiderativa 7, finiunt in *urio*; ut, Lecturio, parturio, esurio, cœnaturio. Hæc ad significationem suorum Primitivorum, studium, atque appetentiam quandam adjiciunt; ut, Lecturio, id est, *Legere cupio*: Cœnaturio, id est, *Cupio cœnare*.

Diminutiva, 8, in *lo*, vel *sso*, exeunt; ut, Sorbillo, cantillo, pitisso, id est, *parùm ac modice sorbeo, canto, bibo*.

Imitativa sunt, quæ imitationem significant; ut, Patrisso, Atticisso, Platonisso. At Latini hâc formâ non adeò delectati sunt: unde pro Græcisso, Græcor usi sunt; ut, Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, à Baccho.

calvus, canesco à *canus, seneo* à *senex*: at *calveo* est apud Plinium, *caneo* apud Virgilium, *seneo* apud Catullum. Hujusmodi quæ sunt Præteritis carent. At quæ à Verbis veniunt habent Præterita primitivorum, ut *incalesco incalui*. Rariſſime tamen in ejusmodi præteritis est significatio inchoandi, unde alii inchoativa omnino carere aiunt Præterito. Ceterum sunt quædam in *sco* quæ Inchoativa non sunt; velut omnia illa quæ proprium habent Præteritum, ut *cresco crevi*, etsi sit à *creo*, *pasco*, *pavi*, etsi sit à *pasco*. Par ratio in *suesco*, quod ab obsoleto *sueo* unde *suevi*: item in *disco*. Omnia autem Inchoativa sunt tertiæ Conjugationis; ut, *labascere, calescere, tremiscere*, &c. 5 Quæ & Iterativa dicuntur, quia significant frequentem & iteratam actionem. In multis tamen hæc significatio non invenitur; nam *viso* significat simpliciter *eo visum*; & *dormito, capto, vendito*, notant *desidero dormire, capere, vendere*; nisi malis *dormire* esse *paullum, & non altum dormire*. Quomodo proprie sit diminutivum. Cum igitur multa adeo non significent frequentem actionem, dicere liceat, istiusmodi verborum alia proprie esse frequentativa, quæ assiduum, vel crebrum notent conatum, aliaquasi frequentativa, quæ formationem eorum imitentur, non significationem. 6 Formantur hujusmodi Verba à supino, verso *um* vel *u* in *o* vel in *sso*. In *o*, ut à *tractum, tractu, tracto*; à *versus, verso*; à *natu, nato*. Sed quædam mutant *a* in *i*, ut à *clamatu, clamito*. Verba in *or* eodem modo formantur; ut ab *amplexu, amplexor*. In *sso* vero; ut ab *actum, actito*; ab *hæsum, hæsito*. Quædam utroque modo formantur; ut à *dictum, dicto* & *dictito*; à *jactu, jacto* & *jactito*. Quædam etiam veniunt à secunda persona Indicativa præsentis; ut ab *ago, agis, agito*; à *fugis, fugito*; à *quæris, quærito*. Frequentativa sunt primæ conjugationis, præter *viso* tertiæ. 7 Quæ & meditativa vocantur. Formantur autem à posteriori supino addendo *rio*; ut ab *esu* sit *esurio*. Sunt autem conjugationis quartæ. Ad horum formam quædam à nominibus finguntur; ut *Syllaturio*, Cic. Nec omnia in *rio* seu *urio* exeuntia sunt Desiderativa, nec sola. Non omnia, quia *ligurio* & *scaturio* non sunt hujus loci, siquidem non significant desiderium, nec formantur à supino, & producunt *u* ante *urio*, contra quam fit in veris Desiderativis. Nec sola in *rio* sunt Desiderativa, sed quædam etiam in *to*, ut *capto*, hoc est *capere cupio*. 8 Aliqua tamen nativam diminuendi significationem videntur exuisse; ut, *refocillo*.

DE PERSONA.

Tres ſunt verbi Perſonæ: Prima, ut Lego: ſecunda, ut Legis: tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri ſunt duo; Singularis, ut Lego: pluralis, ut Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de Conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum eſt, quæ pueri tanquam ungues ſuos exactiſſime callere debent: proximum fuerit, ut hæ Guilielmi Lilii de Præteritis & ſupinis regulæ (lucidiſſimæ quidem illæ, compendioſiſſimæque, nec ſanè minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. DE SIMPLICIUM VERBORUM I. CONJUGATIONIS Communi Præterito.

As, avi. *Hypermeter verſus plus juſto unâ ſyllaba conſtat, ſed collidenda cum prima voce ſequentis verſus; id quod omnium commune eſt.

AS *in præſenti perfectum format in* avi;
Ut, no, nas, navi: vocito, vocitas, vocitavi.
Deme lavo, lavi: juvo juvi; nexoque, nexui;
Et ſeco, quod ſecui; neco, quod necui; mico verbum
Quod micui; plico quod plicui; frico quod fricui dat:
Sic domo quod domui, tono quod tonui, ſono verbum
Quod ſonui, crepo, quod crepui, veto quod vetui dat:
Atque cubo, cubui: rarò hæc formantur in avi.
Do, das, ritè dedi; ſto, ſtas, formare ſteti vult.

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

Es, ui.

ES *in præſenti perfectum format* ui *dans;*
Ut nigreo, nigres, nigrui: jubeo excipe juſſi,
Sorbeo

Sorbeo ſorbui, habet ſorpſi quoque, mulceo mulſi;
Luceo vult luxi, ſedeo ſedi: videoque
Vult vidi; ſed prandeo prandi, ſtrideo ſtridi,
Suadeo ſuaſi, rideo riſi, habet ardeo & arſi.
Quatuor his infrà geminatur ſyllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vultque momordi;
Spondeo habere ſpoſpondi, tondeo vultque totondi.
L *vel* R *ante* geo *ſi ſtet,* geo *vertitur in* ſi; Geo.
Urgeo ut urſi, mulgeo mulſi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles flevi, leo les levi, indeque natum
Deleo delevi, pleo ples plevi, neo nevi:
Maneo manſi formatur; torqueo torſi,
Hæreo vult hæſi. Veo *fit* vi, *ut ferveo fervi:* Veo.
Niveo & inde ſatum poſcit conniveo nivi
Et nixi: cieo civi, vieoque vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia præteritum formabit ut hîc manifeſtum.
Bo *fit* bi, *ut lambo lambi: ſcribo excipe ſcripſi,* Do.
Et nubo nupſi, antiquum cumbo cubui dat.
Co *fit* ci, *ut vinco vinci: vult parco peperci* Co.
Et parſi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do *fit* di, *ut mando mandi: ſed ſcindo ſcidi dat,* Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Fendo, pependi, tendo, tetendi, pedo pepédi:
Junge cado cecidi, pro verbero cædo cecidi.
Cedo pro diſcedere, ſive locum dare, ceſſi: Cedo.
Vado, rado, lædo, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do *ſemper faciunt* ſi.
Go *fit* xi, *ut jungo junxi: ſed* r *ante* go *vult* ſi; Go.
Ut ſpargo ſparſi: lego legi, & ago facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi, pupugique:
Dat frango fregi: cùm ſignat pango paciſci,
Vult pepigi, pro jungo pegi, pro cano, panxi.
Ho *fit* xi, *traho ceu traxi docet, & veho vexi.* Ho.
Lo *fit* ui, *colo ceu colui: pſallo excipe cum* p, Lo.
Et ſallo ſine p; *nam ſalli format utrumque:*
Dat vello velli, vulſi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango, celli; pello pepuli que.

Mo

Mo. Mo *fit* ui, *vomo ceu vomui : sed emo facit emi;*
Como petit comsi, promo promsi : adjice demo
Quod format demsi, sumo sumsi, premo pressi.

No. No *fit* vi, *sino ceu sivi : temno excipe temsi;*
Dat sterno stravi, sperno sprevi, lino levi,
Interdum linui & livi, cerno quoque crevi :
Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po. Po *fit* psi, *ut scalpo scalpsi : rumpo excipe rupi;*
Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

Quo. Quo *fit* qui, *ut linquo liqui : coquo demito coxi.*

Ro. Ro *fit* vi, *sero ceu pro planto & semino, sevi,*
Quod serui melius dat, mutans significatum :
Vult verro verri & versi, uro ussi, gero gessi,
Quæro quæsivi, tero trivi, curro cucurri.

So. So, *velut accerso, arcesso, incesso, atque lacesso,*
Formabit sivi : *Sed tolle capesso capessi,*
Quodque capessivi facit, atque facesso facessi,
Sic viso visi : sed pinso pinsui habebit.

Sco. Sco *fit* vi, *ut pasco pavi : vult posco popposci,*

To. *Vult didici disco, quexi formare quinisco.*
To *fit* ti, *ut verto verti : sed sisto notetur*
Pro facio stare activum, nam jure stiti dat.
Dat mitto misi, petii peto sive petivi.
Sterto stertui habet, meto messui : ab ecto *fit* exi,
Ut flecto flexi : pecto dat pexui, habetque
Pexi, etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo. Vo *fit* vi. *ut volvo volvi: vivo excipe vixi.*

Xo. *Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit.*

Cio. *Fit* cio ci : *ut, facio, feci, jacio quoque jeci,*
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.

Dio. Gio. *Fit* dio di, *ut fodio fodi.* Gio, *ceu fugio,* gi.

Pio. *Fit* pio pi, *ut capio cepi : cupio excipe pivi,*
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.

Rio. Tio. *Fit* rio ri, *ut pario peperi.* Tio tii, *geminans* s,
Ut quatio quassi, quod vix reperitur in usu.

Uo. *Denique* uo *fit* ui, *ut statuo statui : pluo pluvi*
Format, sive plui : struo sed struxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

Is, Ivi. Excipe Ve- *Quarta dat* is ivi, *ut monstrat scio scis tibi scivi.*
Excipias venio dans veni, cambio campsi,

Raucio

Raucio rausi, farcio farsi, sarcio sarsi, nio, cambio,
Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi, &c.
Haurio item hausi, sancio sanxi, vincio vinxi,
Pro salto salio salui, * *& amicio amicui dat:* *Pes Proceleusmaticus
Parcius utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, sanxivi, sarcivi, atque salivi.

De Compositorum Verborum Præteritis.

PRæteritum dat idem simplex ac compositivum,
Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,
Quam simplex geminat, compôsto non geminatur:
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo,
Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.
Aplico compositum cum sub, vel nomine, ut ista, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi:
Applico, complico, replico, & explico, ui *vel in* avi.
Quamvis vult oleo simplex olui, tamen inde
Quodvis compositum melius formabit olevi: Oleo.
Simplicis at formam redolet sequiturque suboletque.
Composita à pungo formabunt omnia punxi:
Vult unum pupugi, interdumque repungo repunxi. Pungo.
Natum à do, quando est inflexio tertia, ut, addo, Do.
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: *ut unum*
Abscondo, abscondi. Natum à sto, stas, stiti *habebit.* Sto.

Mutantia primam Vocalem in E.

VErba hæc simplicia præsentis præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e mutant,
Damno, lacio, sacro, fallo, arceo, tracto, fatiscor,
Partio, carpo, patro, scando, spargo: parioque Pario.
Cujus nata peri, duo comperit & reperit dant:
Cetera sed perui, *velut hæc, aperire, operire.*
A pasco pavi, tantum composta notentur
Hæc duo, compesco, dispesco, pescui, *habere,* Pasco.
Cetera, ut epasco, *servabunt simplicis usum.*

Mutantia primam Vocalem in I.

HÆc, * *habeo, lateo, sulio, statuo, cudo, lædo,* * Post habeo simplicis formam servat.
Pango duns pegi, cano, quæro, cædo cecidi,
Tango,

Tango, egeo, teneo, taceo, ſapio, rapioque,

Cano. *Si componantur, vocalem primam in i mutant:*
Ut, rapio, rapui: eripio, eripui: à cano natum
Præteritum per ui, ceu concino, concinui dat.

Placeo. *A placeo, ſic diſpliceo: ſed ſimplicis uſum*
Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene ſervant.

Pango. *Compoſita à pango retinent à quatuor iſta,*
Depango, oppango, circumpango, atque repango.

Maneo. *A maneo manſi*, minui *dant quatuor iſta,*
Præmineo, emineo, cum promineo, immineoque:
Simplicia at verbi ſervabunt cetera formam.

Scalpo, calco, ſalto, claudo, quatio, lavo. *Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto, a per u mutant:*
Id tibi demonſtrant exculpo, inculco, reſulto.
Compoſita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt à:
Id docet à claudo, occludo, excludo: à quatioque,
Percutio, excutio: à lavo, proluo, diluo, nata.

Mutantia primam Vocalem in *I*, præterquam in Præterito.

Excipitur Coemo. *HÆc ſi componas, Ago, emo, ſedeo, rego, frango,*
Et capio, jacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper
Vocalem primam præſentis in i ſibi mutant,
Præteriti num, nam; ceu, frango refringo, refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
Namque ſuum ſimplex perago ſequitur, ſatagoque.
Ago. *Atque ab ago dego dat degi, cogo coëgi:*
Rego. *A rego ſic pergo perrexi, vult quoque ſurgo*
Surrexi, mediâ præſentis ſyllabâ ademtâ.

Facio. *Nil variat facio, niſi præpoſito præeunte:*
Id docet olfacio, cum calfacio, inficioque.

Lego. *A lego nata, re, ſe, per, ſub, trans, præeunte,*
Præſentis ſervant vocalem; in i cetera mutant:
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantum
Præteritum lexi *faciunt; reliqua omnia* legi.

De Simplicium Verborum Supinis.

Bi: *NVnc ex præterito diſcas formare Supinum.*
Bi ſibi tum *format, ſic namque bibi bibitum fit.*
Ci. *Ci fit* ctum; *ut, vici victum, teſtatur & ici*
Dans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.

Di

Di *fit ſum, ut vidi viſum: quædam geminant ſ;* Di.
Vt, pandi paſſum, ſedi ſeſſum: adde ſcidi quod
Dat ſciſſum, atque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hic etiam advertas, quòd ſyllaba prima ſupinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idque totondi dans tonſum docet, atque cecidi
Quod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi
Quod tentum & tenſum, tutudi tunſum, atque pepédi
Quod format peditum; adde dedi quod jure datum vult.
Gi *fit* ctum, *ut legi lectum: pegi pepigique* Gi.
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.
Li *fit* ſum; *ut ſalli ſtans pro ſale condio, ſalſum:*
Dat peculi pulſum, ceculi culſum, atque fefelli Li.
Falſum; dat velli vulſum: tuli habet quoque latum.
Mi, ni, pi qui, tum *fiunt, velut hic manifeſtum;* Mi, ni, pi, qui.
Emi emtum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cæpio cæptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum.
Ri *fit* ſum, *ut verri verſum: peperi excipe partum.* Ri.
Si *fit* ſum, *ut viſi viſum: tamen* ſ *geminato* Si.
Miſi formabit miſſum: fulſi excipe fulſum,
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartum,
Uſſi uſtum, ſieſſi geſtum, torſi duo, tortum,
Et torſum; indulſi indultum indulſumque requirit.
Pſi *fit* ptum, *ut ſcripſi ſcriptum: campſi excipe* Pſi.
campſum.
Ti *fit* tum; *à ſto namque ſteti, à ſiſtoque ſtiti fit* Ti.
Præterito commune ſtatum: verti excipe verſum.
Vi *fit* tum, *ut flavi flatum: pavi excipe paſtum;* Vi.
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; à ſero ſevi
Formes ritè ſatum; livi linique litum dat;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvi à volvo volutum;
Vult ſingulti vi ſingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi ritè ſepultum.
Quod dat ui *dat* itum, *ut domui domitum: excipe* ui.
quodvis:
Verbum in uo, *quia ſemper* ui *formabit in* utum;
Exui ut exutum, à ruo dempto rui, ruitum dans.

Vult

Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuique
*Frictum, miſcui item miſtum, * ac amicui dat amictum:*
Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuique
Tentum, conſului conſultum, alui alitumque;
Sic ſalui ſaltum, colui occului quoque cultum:
Pinſui habet piſtum, rapui raptum; ſeruique
A ſero vult ſertum; ſic texui habet quoque textum.
Hæc ſed ui mutant in ſum: nam cenſeo cenſum;
Celſui habet celſum, meto meſſui habet quoque meſſum;
Nexui item nexum, ſic pexui habet quoque pexum:
Dat patui paſſum, carui caſſum caritumque.
Xi fit ctum, ut vinxi vinctum: quinque abjiciunt n:
Nam finxi fictum, minxi mictum, inque ſupino
Dat pinxi pictum, ſtrinxi, rinxi quoque rictum.
Xum, flexi, plexi, fixi dant; & fluo fluxum.

* Pes proceleuſmaticus

Quædam mutant ui in ſum.

Xi.

De Compoſitorum Verborum Supinis.

Compoſitum ut ſimplex formatur quodque ſupinum,
Quamvis non eadem ſtet ſemper ſyllaba utrique.
Compoſita à tunſum, demta n, tuſum; à ruitum fit,
I mediâ demtâ, rutum; & à ſaltum quoque ſultum.
A ſero, quando ſatum format, compoſita ſitum dant.
Hæc, captum, factum, jactum, raptum, a per e mutant;
Et cantum, partum, ſparſum, carptum, quoque fartum.
Verbum edo compoſitum, non eſtum, ſed facit eſum:
Unum duntaxat comedo formabit utrumque.
A noſco tantùm duo cognitum & agnitum habentur;
Cetera dant notum: nullo eſt jam noſcitum in uſu.

Tundo.

Ruo. Salio. Sero.

Edo.

De Præteritis Verborum in *Or*.

Verba in or *admittunt ex poſteriore ſupino*
Præteritum, verſo u per us, & ſum conſociato
Vel fui: ut à lectu, lectus ſum vel fui. At horum
Nunc eſt deponens, nunc eſt commune notandum:

Nam

Nam labor lapſus, patior dat paſſus, & ejus Patior.
Nata; ut compatior compaſſus, perpetiorque
Formans perfeſſus: fateor quod faſſus, & indè Fateor.
Nata; ut, confiteor confeſſus, diffiteorque Gradior.
Format diffeſſus: gradior dat greſſus, & indè
Nata, ut digredior digreſſus. Junge fatiſcor
Feſſus ſum, menſus ſum metior, utor & uſus.
Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orſus;
Nitor niſus vel nixus ſum, ulciſcor & ultus:
Iraſcor ſimul iratus, reor atque ratus ſum,
Obliviſcor vult oblitus ſum: fruor optat
Fructus vel fruitus, miſereri junge miſertus. Tuor & tueor.
Vult tuor & tueor non tutus ſed tuitus ſum,
Quamvis & tutum & tuitum ſit utrique ſupinum;
A loquor adde locutus, & à ſequor adde ſecutus;
Experior facit expertus: formare paciſcor
Gaudet pactus ſum, nanciſcor nactus: apiſcor, Apiſcor.
Quod vetus eſt verbum, aptus ſum: unde adipiſcor
adeptus.
Junge queror queſtus, proficiſcor junge profectus;
Expergiſcor ſum experrectus: & hæc quoque, commi-
niſcor commentus, naſcor natus, moriorque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De Verbis geminum Præteritum habentibus, *viz.* Activæ & Paſſivæ vocis.

Præteritum activæ & paſſivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus ſum tibi format, *verſus hypermeter.
Juro juravi & juratus, potoque potavi
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Sic careo carui & caſſus ſum, prandeo prandi
Et prænſus, pateo patui, & paſſus, placeoque
Dat placui & placitus, ſueſco ſuevi atque ſuetus:
Veneo pro vendor, venivi venditus & ſum,
Nubo nupſi nuptaque ſum, mereor meritus ſum,
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæſum: adde pudet faciens puduit puditumque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.

De

De Neutro passivorum Præteritis.

*versus hypermeter.

NEutro-passivum sic Præteritum tibi formâ,
Gaudeo gavisus sum, fido fisus, & audeo *
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,
Mœreo sum mœstus, sed Phocæ nomen habetur.

De Verbis Præteritum mutuantibus.

Flavesco. Erubesco. Lucesco.

QUædam Præteritum verba accipiunt aliundè:
Inceptivum in sco, stans pro primario, adoptat
Præteritum ejusdem verbi: vult ergo tepesco
A tepeo tepui, fervesco à ferveo fervi;
A video cerno vult vidi; à concutio vult
Præteritum quatio concussi; à percutioque
Percussi ferio; à mingo vult meio minxi;
A sedeo sido vult sedi; à suffero tollo
Sustuli; & à fuo sum fui, & à tulo ritè fero tuli:
A sto sisto steti, tantùm pro stare; furoque
Insanivi, à verbo ejusdem significati:
Sic poscunt, vescor, medeor, liquor, reminiscor,
Præteritum à pascor, medicor, liquefio, recordor.

Versus hypermeter.

De Verbis Præterito carentibus.

Silvesco. Fruticesco. Sterilesco. Diesco.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliscо, fatisco,
Folleo, nideo: Ad hæc; inceptiva, ut puerasco:
Et passiva, quibus caruêre activa supinis;
Ut metuor, timeor: Meditativa omnia, præter
Parturio, esurio, quæ præteritum duo servant.

Desiderativa, ut Micturio, Scripturio, Iturio, Cacaturio.

Verba Supinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquam vetinebunt verba supinum,
Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci,
Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
Dego, ango, fugo, lingo, ningo, satagoque
Psallo, volo, nolo, malo, tremo, strideo, stridо,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, fervet:
A nuo compositum, ut renuo; à cado, ut incido; præter
Occido, quod facit occasum, recidoque recasum:

Respuo

Respuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calvo,
Et sterto timeo. Sic luceo, & arceo, cujus
Composita ercitum habent: Sic à gruo, ut ingruo,
natum:
Et quæcunque in ui formantur neutra secundæ:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceoque,
Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateoque,
Et valeo, caleo: gaudent hæc namque supino.

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine Verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba:
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta;
Qui rectis pedibus pleniſque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis, sermo solutus.

Præsens Indicativi, -aio, ais, ait. *Plur.* aiunt. **Aio.**
Præteritum Imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plur.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus. Ai.
Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aias, aiat. *Plur.* Aiamus, aiant. Præsens particip. Aiens.

Præsens Optativi, & Subjunctivi, Ausim, ausis, ausit. *Plur.* Ausint. **Ausim.**

Indicat. Salvebis. Imper. Salve, salveto. *Plur.* Salvete, salvetote. Infinit. Salvere. **Salve.**

Imperat. Ave, aveto, *Plur.* Avete, avetote. Infin. Avere. **Ave.**

Imperat. Cedo: *Plur.* Cedite: id est, *Dic*, vel *porrige*; *Dicite*, vel *porrigite*. **Cedo.**

Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero*. *Plural.* Faxint. **Faxo.**

Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem, fores, foret, pro *essem*, *esses*, *esset*. *Plur.* Forent. **Forem.**

Infinitivus, Fore, id est, *Futurum esse*.

Præsens Indicat. Quæso. *Plur.* Quæsumus. **Quæso.**

Infit, sola vox est, *Dicit*, seu *dixit* significans. *Plur.* Infiunt, id est, *Dicunt*. **Infit.**

Præsens Indicativi, Inquio vel inquam, inqui **Inquio.**

quit. *Plur.* Inquimus, inquiunt.

Præteritum perfectum, Inquisti, inquit.

Futurum, Inquies, inquiet.

Imperat. Inque, *apud Terent.* Inquito, *apud Plaut.*

Præsens Optativi, potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valebis. Imperat. Vale, valeto. *Plur.* Valete, valetote. Infinit. Valere.

Odi, cœpi memini, novi. Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces Præteriti Perfecti & plusquam perfecti omnium modorum integras habent, ut & Futuri quoque, quoties à Præterito Indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, nisi quòd Memini in Imperativo *Sing.* Memento. *Plur.* Mementote habet. Odi, novi & cœpi carent Imperativo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer, à for, simplicia non reperiri.

Præterea, Dic, Duc, Fer, Fac, pro Dice, Duce, Fere, Face, Voces esse per Apocopen concisas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

Cum Regulæ Lilianæ de præteritis & supinis Verborum, mutilæ satis & imperfectæ, sparsis subinde Annotationibus commode refarciri non poterant, novas hasce Verborum tabulas exhibere visum est, quibus omnes in Regulis superius traditis defectus supplentur, quorumque beneficio tum simplicium tum compositorum Præterita & Supina faciliori longe methodo unoque quasi ictu addisci possunt.

PRIMA CONJUGATIO.

Verba Primæ Conjugationis habent in	Adamo, avi, atum, are.
Præterito AVI, in Supino	CREO, creavi, creatum, creare.
ATUM; ut,	Recreo, avi, atum, are.
AMO, amavi, amatum, amare.	DAMNO, damnavi, damnatum, are.

1. Alia primæ in *eo*, ut *beo*, *sorteo*, *meo*, *calceo*, *illaqueo*, *nauseo*, *enucleo*, *delineo*, diligenter observari debent, ne cum Verbis secundæ in *eo* confundantur.

Condemno

Condemno 1, avi, atum, are.
NUNTIO 2, nuntiavi, atum, are.
Pronuntio, avi, atum, are.
COENO, cœnavi, cœnatum 3, are.
MEDITOR 4, meditatus ſum, ari.

Excipiuntur.

Do 5, dedi, datum, dare
Circundo, circumdedi, datum, dare.
Sic. Peſſundo, ſatiſdo, venundo, 6.
STO, ſteti, ſtatum, ſtare.
Aſto, aſtiti, aſtitum, aſtare.
Diſto, diſtiti, *parum uſitat.* diſtare.
Præſto, iti, itum, *vel* atum 7, are.
Sic Conſto, inſto, obſto, reſto, ſubſto.
JUVO, juvi, jutum 8. *parum uſit.* are.
Adjuvo, adjuvi, tum, are.
LAVO, lavi, lotum, lautum *&* lavatum 9, are.
Relavo, relavi, relotum, relavare.
POTO, tavi, atum *vel* potum 10, are.
Compoto, avi, atum. *Sic* Perpoto.
Epoto, epotavi, epotum, epotare.
SONO, ſonui 11, ſonitum, ſonare.
Aſſono, ui, tum, are, *&c.*
CUBO, cubui, 12, cubitum, cubare.
Accubo, ui, itum, are, *&c.*

1. Eodem modo formantur ſequentia compoſita *a* ſimplicis in *e* mutato. *Delecto, illecto, oblecto,* à lacto; (niſi potius ſint à *delicio, illicio, oblicio,* uti & ipſum *lacto* à *lacio.*) Sed *ablacto,* quod vix alibi quam in Sacris Bibliis occurrit, ſervat vocalem. *Conſecro* à *ſacro. Contrecto, detrecto* à *tracto*; ſed *pertracto* & *retracto* ſervant *a. Perpetro, impetro* à *patro. Dejecto, ejecto, injecto, rejecto,* à *jacto. Recepto, accepto* à *capto*; uti & *incepto, occepto* à *capio. Anhelo* ab *halo*, Sed *exhalo* retinet *a. Commendo, emendo* à *mando*; ſed *amando, præmando* vocalem ſervant. *Occento* (quod ſæpius apud Plautum occurrit) à *canto. Dejero, pejero* à *juro*; ſed reliqua compoſita ſervant vocalem. Compoſita à *calco* & *ſalto, a* in *u* mutant. 2. Reliqua in *io* ſunt tertiæ vel quartæ. 3. A *cœnatum* fit Participium *cœnatus, qui cœnavit*; de quo vide Obſervationes in Participia. 4. Deponentia primæ permulta ſunt: qualia *ampullor, ancillor, apricor, aquor, atebitector, bacchor, baubor, bubulcitor, caprificor, cauſior, cauſificor, contechnor, copior, fabricor, frumentor, frutior, gracor, hoſpitor, inimicor, juvenor, libidinor, licitor, lurcor, manticulor, meterior, meridior, muginor, naviculor, nictor, oſcitor, palor, præſtolor, quadruplor, ſcurror, ſubturcinor, vador, verecundor, urinor*; ut uſitatiora præteream. 5. Unicum hoc verbum corripit *a* contra naturam primæ conjugationis. 6. Reliqua compoſita à DO ſunt tertiæ conjugationis. 7. A Supinis in *atum* formantur Participia in *rus* multum uſitata. *Facile ſe id præſtaturum.* Cic. ſæpius quam *præſtiturum. Conſtatura fides,* Luc. *Extatura.* Plin. *Quoſdam obſtaturos.* Quint. 8. *Iutum,* quod Voſſius extra compoſitionem reperiri negat, occurrit apud Tacitum. *Placuit ſolertia tempore etiam juta.* Et, ſi Gronovio fides, in aliis ejuſdem Authoris locis legi debuit, qui ab imperitis corrupti videntur. 9. *Lavatum* quidem eſt à *lavo, as,* primæ; ſed *lavi,* & *lautum,* unde *lotum* ſunt potius à *lavo, is* tertiæ, quo inter alios uſi Horatius & Virgilius. Nam à Præterito *lavi* fit regulariter *lavitum,* unde per ſyncopen *lautum,* & *au* in *o* mutato *lotum,* unde *lotium.* 10. *Potum* fit etiam per ſyncopen pro *potatum,* quod in compoſitis uſitat. Dicitur etiam *potus ſum,* ſed diverſo ſenſu, ut inferius dicitur. 11. Olim in uſu erat *ſonavi,* unde *ſonaverint* apud Tert. & *perſonavit* apud Appul. & *ſonaturum* apud Horatium. 12. *Cubavi* occurrit apud Plinium & Fabium. Et inde *cubatus in fumo* apud eundem Plinium, & *incubasa, incubatio,* & *accubatio.* Quin & notandum, quod compoſita hujus verbi, cum *m* aſſumunt, fiunt tertiæ; ut *accumbo, accubui, accubitum, accumbere.*

DOMO; domui 1, domitum, domare.
Edomo, ui, itum, are. *Sic* Perdomo.
TONO, tonui 2, tonitum, tonare.
Intono, ui, itum, are.
VETO, vetui 3, vetitum, vetare.
CREPO, crepui, crepitum, crepare.
Concrepo, ui, tum, are. *Sic* recrepo.
Increpo, ui, avi *rarius*, itum, are.
Discrepo, ui, *sapius* avi, itum & atum, are.
MICO, micui 4, *sine supino*, micare.
Emico, emicui, (*olim* avi) are.
Intermico, ui, are. *Sic* promico, Dimico, *aliquando* ui, *sed sapius* avi, atum, are.
PLICO 5, (plicui, itum, & avi atum) plicare.
Applico, avi, atum, ui, itum, are. *Sic* complico, explico, implico.
Duplico, avi, atum, are. *Sic* triplico, multiplico, & cetera cum nomine composita.
Item replico & supplico.
FRICO, fricui, frictum 6, fricare.
Affrico, ui, ctum, are, *&c.*
SECO, secui 7, sectum, secare.
Disseco, ui, ctum. are, *&c.*
NECO, necavi, necatum 8, necare.
Eneco, ui, ctum, avi, atum. are.
Interneco, a vi, ui, ctum, are.
NEXO 9, sine præterito & Supino.
LABO, sine præterito & Supino, are.

SECUNDA CONJUGATIO.

Verba secundæ Conjugationis habent in Præterito VI, in Supino ITUM; ut,
HABEO, habui, itum, ere.
Posthabeo, ui, itum, ere.
Debeo, debui, itum, ere.
Adhibeo, ui, itum, ere. *Sic cæt. comp.*
ARCEO, arcui, (arcitum *parum usit.*) ere.
Coerceo, ui, itum, ere. *Sic* Exerceo.
VEREOR, veritus sum, veteri.

Plurima neutra in ui *secundæ Supinis carent; ut*, rubeo horreo, &c. 10, *Item Activum* Timeo.

Regularia tamen sunt sequentia.

TACEO, tacui, itum, ere.
Conticeo, ui, *sine supino*. *Sic* obticeo, reticeo.
VALEO, valui, valitum, valere.

1. A *domavi*, quod olim in usu erat, legitur *domaverunt* apud Plorum. Inde etiam *domator* pro *domitor* apud Tibullum: *edomator* apud Tertullianum; & *domatio*, non *domitio*. 2. *Tonavi* olim in usu erat unde *tonaturus*, & *intonata* apud Horat. 3. *Vetavit* occurrit apud Persium, pro quo tamen in nonnullis editionibus legitur *notavit*. Rectum quoque est *vetatio*, non *vetitio*. 4. *Micaverit* legitur apud Solinum; & *emicaturus* apud Senecam. 5. *Plico* fecit olim *plicui*, *plicitum*, & *plicavi*, *plicatum*; sed jam vix in usu est præterquam in temporibus à præsenti formatis. 6. Legitur aliquando in compositis *fricatum*: & Ciceronis est *refricaturus*. 7. *Secavi* olim in usu erat, unde *secaturus* apud Colum. & *secatio* apud Celsum, etsi *sectio* usitatius sit. 8. *Necui*, *nectum* vix extra compositionem inveniuntur. Occurrit quidem apud Ennium, teste Prisciano, *Hominem necuit protinus*, nisi potius cum Vossio legendum sit *nocuit*; nam *noceo* olim accusativum regebat, ut in Syntaxi dicetur. 9. *Nexui*, *nexum* sunt à *nexo* tertiæ. 10. Nempe *clareo*, *floreo*, *palleo*, *pateo*, *polleo*, *rancco*, *sileo*, *splendeo*, *studeo*, *albeo*, *candeo*, *micteo*, *muceo*, *sordeo*, *tumeo*, &c.

Conva-

Convaleo, ui, itum, ere. *Sic cat. comp.*
PLACEO, placui, itum, ere.
Complaceo, ui, itum, ere; *ſic*
Perplaceo, beneplaceo.
Diſpliceo, diſplicui, itum, ere.
CAREO, carui caritum, i carere.
JACEO, ui, itum, (*unde* jaciturus) ere.
PAREO, parui, paritum, parere.
Appareo, ui, itum, ere. *Sic* compareo.
NOCEO, nocui, nocitum, nocere.
DOLEO, dolui, dolitum, dolere.
Condoleo, ui, itum, ere. *Sic* indoleo.
LATEO, latui, latitum, latere.
Delitèo, ui, *ſine Supino*, ere.
CALEO, calui, calitum, calere.
Incaleo, ui, itum, ere.
PRAEBEO, ui, itum, ere.
MEREO, merui, meritum, ere.
Dicitur etiam meritus ſum.
Sic Emereo *vel* emereor, promereo, *vel* promereor.
LICEO, licui, licitum, licere.
Habet hæc vox ſignificationem paſſivam, & è contra.
LICEOR, licitus ſum, eri, *habet ſignificationem activam.*
Polliceor, pollicitus ſum, polliceri. 2

Excipiuntur à communi Regulâ Præteritorum & Supinorum deſinentia in BEO.

JUBEO, juſſi, juſſum, jubere.
Fidejubeo, ſi, ſum, ere.
SORBEO, ſorbui, ſorptum 3 ſorbere.
Abſorbeo, ui 4. ptum, ere.
Exſorbeo, ui. ere. *Sic* reſorbeo.

C E O.

DOCEO, docui, doctum, docere,
Dedoceo, ui, ctum, ere; *ſic cat. comp.*
MISCEO, ui, ſtum, & *olim* xtum 5, ere.
Admiſceo, ui, ſtum, ere; *ſic cat comp.*
MULCEO, mulſi, mulſum, (& mulctum *Priſci.*)
Permulceo, ſi, ſum, & xi, ctum, ere.
LUCEO, luxi, *ſine Supino*, lucere.
Polluceo, xi, ctum 6, ere.
Eluceo, xi, ere; *ſic cat comp.*

D E O.

ARDEO 7, arſi, arſum, ardere.
Exardeo, ſi, ſum, ere. *Sic* inardeo.
RIDEO, riſi, riſum, ridere.
Arrideo, ſi, ſum, ere; *ſic cat comp.*
SUADEO, ſuaſi, ſuaſum, ſuadere.
Perſuadeo, ſi, ſum, ere; *ſic* diſſuadeo.
VIDEO, vidi, viſum, videre.
Invideo, di, ſum, ere; *ſic cat comp.*
SEDEO, ſedi, ſeſſum, ſedere.
Superſedeo, di, ſum, ere.
Defideo, ere; *ſic* diſſideo.

1. Addunt aliqui *caſſum*, quod nomen eſt, ut *laſſus*, *feſſus*. Itaque non ut *cariturus*, ſic *caſurus* dicitur. 2. Neutris hiſce addi poterant & alia pauca, quorum tamen Supina aut rara ſunt aut inuſitata. Quod & de nonnullis ſuperius allatis dicendum, niſi quod Participia eorum & verbalia etiamnum remanent. Ut *Vâliturus* apud Ovidium. *Præbiturus* apud Colum. *Præbitus* apud Livium. *Præbitor* apud Cic. *Coalitus* Tac. *Facituros* Stat. *Calituros* Ovid. *Latiturus* & *latito* Cic. & ſimilia. 3. *Sorpſi* & *ſorptum*, (ſi olim in uſu erant) ſunt à *ſorbeo*, tertiæ, nempe ut à *ſcribo* eſt *ſcripſi*, *ſcriptum*. 4. *Abſorpſit* quidem occurrit apud Lucan. ſed ab optimis Grammaticis damnatur. 5. *Mixtum* dixere pro *miſtum*, ut *Ulyxes* pro *Ulyſſes*. Sane *miſtum* potius dici debere, ex libris veteribus & Priſciano etiam videmus. 6. Inde *polluctum*, i, Plin. 7. Sumitur & Active & paſſive.

Assideo, edi, essum, ere; *sic cat. comp.*
MORDEO, momordi 1, sum, ere,
Admordeo, di, sum; *sic cat. comp.*
SPONDEO, spopondi 2, sponsum, ere.
Despondeo, despondi 3, sum, ere; *sic* respondeo.
TONDEO, totondi, tonsum, tondere
Detondeo, detondi 4, tonsum, ere.
PENDEO, pependi, pensum, pendere.
Appendeo, appendi; sum, ere.
STRIDEO, stridi, *sine Supino*, ere.
PRANDEO, prandi, pransum, ere.
AUDEO, ausus sum, } more pas-
Gaudeo, gavisus sum, } sivorum.
RENIDEO, 5, &
MEDEOR, *carent Præteritis* 6.

G E O.

MULGEO, si & xi, sum & ctum 7.
Emulgeo, emulsi, emulsum, ere.
INDULGEO, indulsi, indultum, ere
AUGEO, auxi, auctum, augere.
Adaugeo, adauxi, ctum, ere.
LUGEO, luxi, luxum 8, lugere.
Elugeo, xi, ere, *sic* prolugeo.
TERGEO 9. tersi, tersum, tergere.
Detergeo, si, sum, ere.
FULGEO, fulsi 10, *sine sup.* fulgere.
Affulgeo, si, ere; *sic* effulgeo, *&c.*
ALGEO 11, si, *sine supino*, ere.
TURGEO, tursi, *sine supino*, ere.
URGEO, ursi, *sine supino*, ere.
FRIGEO, frixi, *sine supino*, ere.
Perfrigeo, perfrixi, ere. *sic* refrigeo.

L E O.

DELEO 12, delevi, tum, ere.
FLEO, flevi, fletum, ere.
Defleo, evi, etum, ere; *sic* effleo.
PLEO 13, *non est in usu præterquam in compositis.*
Impleo, implevi, etum, ere; *sic* repleo, compleo, *&c.*
OLEO 14, olui, (olitum 15,) ere.

1. Reduplicatio hæc fieri videtur in imitationem augmenti Græcorum. Unde olim dixerunt *memordi*, *pepugi*, *spependi*, ut etiamnum *fefelli*, à *fallo*, *peperi* à *pario*, *tetigi* à *tango*, & apud Plaut. *tetuli* à *tollo*. 2. Analogice esset *spospondi*. Sed ob duriorem sonum alterum *s*, quod remanet in *respondi*, omittitur. 3. Occurrit *despopondisse* & *despopondera* apud Plaut. uti & *præmomordi*. 4. Varro usus est *detotonderat*. 5. Quidam ei Præteritum tribuunt, *renidui*, sed absque idoneo auctore. Simplex ejus est *nideo*, sed non est in usu. 6. Sed mutuatur *medeor* præteritum à *medicor*; unde *medicatus*. Nempe ut pro præteritis à *ferio* & *furo* dicimus *percussi* & *insanivi*. 7. Supinum *mulctum* magis usitatum est. 8. *Luxi*. potest etiam venire à *luceo*. Sed supinum *luctum* nullibi reperitur, teste Prisciano, quamvis ab eo sit verbale *luctus*. 9. Pro quo & *tergo* in tertiâ dicitur. 10. A supino tamen est *fulmen*. 11. *Algeo* olim habuisse videtur *alsum*, unde *alsus* apud Cic. *Nihil alsius nihil amœnius*. Et *alsiosus* apud Plinium. 12. *Deleo* venit ab antiquo *leo*, quod reperitur apud Horatium; ut dicetur postea. 13. *Pleo* fit à πλέω, unde πίμπλημι & πλήθω. 14. Simplex *oleo* varia habuit significata, nam nunc Antiquis notabat *odorem spiro*; nempe ab ὄζω: nunc signabat *cresco*, ab *alo*, pro quo *olo*; unde *soboles* & *proles*; aliquando etiam *perdo* ab ὄλλυμι; unde etiamnum *aboleo*. Composita à priori significatione fere habent *olui*, ut apud Plautum *oboluisti allium*. A secundâ fere est *olevi*: ut *adoleverit* apud Maronem. Varronis tamen est *Postquam adoluerit hæc juventus*. Et inde supinum *adolitum*, ex quo per syncopen fit *adultum*. Est vero *adolesco* idem quod *accresco*. Nam ut à *creo*, *cresco*, ita ab *oleo* fit *olesco*, unde *adolisco* & inde *adolescens*. 15. Si modo *olitum* usquam invenitur. Sed antique & *oletum* fecit, unde *exoletus*, *obsoletus*.

Ado-

Adoleo 1, *vel* escо, evi, ultum.
Exoleo, *vel* escо, evi, etum 2.
Obsoleo, *vel* escо, evi, etum.
Aboleo, *vel* escо, evi 3, itum 4.
Oboleo, obolui 5, obolitum.
Inoleo, *sive* inoleſco, redoleo, ſuboleo, peroleo 6, vix in perfecto apud Claſſicos Scriptores invenias: unde aliis per *evi*, aliis per *ui* 7, rectius efferri videntur.
SOLEO, ſolitus ſum 8, *more paſſivorum.*

N E O.

TENEO, tenui, tentum, tenere.
Abſtineo, ui, entum, ere; *ſic* contineo, *&c. præter* attineo, pertineo, *quæ ſupinis carent.*
NEO, nevi, netum, nere.
MANEO, manſi, manſum, ere.
Permaneo, permanſi, ſum, ere.
MINUO, nui, ere, *Luer.*
Emineo 9, ui ere; *ſic* immineo, *&c.*

Q V E O.

TORQUEO, torſi, tortum, ere.
Contorqueo, ſi, ſum, ere; *ſic* detorqueo, *&c.*

LIQUEO, ui, *parum uſitat.*
Deliqueo, ui; *ſic* colliqueo.

R E O.

HÆREO, hæſi, hæſum, ere.
Adhæreo, ſi, ſum, ere; *ſic* inhæreo, *&c.*
TORREO, torrui, toſtum, ere.
MOEREO, mœſtus, 10 ſum, ere.
REOR, ratus ſum, reri.
MISEREOR, miſertus ſum, eri.

* Glabreo, *in præterito & ſupino non occurrit.*

S E O.

CENSEO, cenſui 12, cenſum, ere.
Recenſeo, ui, ſum, ere; *ſic* ſuccenſeo. *Sed* recenſitus 13 *penultimâ longâ remanſit ab Antiquo* recenſire *pro* recenſere.
Denſeo, *caret præterito & ſupino.*

T E O.

PATEO, patui, *abſque ſupino* 14, ere.

1. De hoc jam in ſimplici *oleo* vidimus. Hoc vero, & cetera compoſita in *ſco* ſunt tertiæ; ſed hic referuntur, quia ſecundæ ſunt *adoleo*, & cetera in *eo*, à quibus illa in *ſco* ſua capiunt præterita & ſupina. 2. Unde, uti dictum, *exoletus puer*, qui deſiit *oleſcere*, id eſt, *creſcere*. 3. Livius & Tacitus. 4. Plin. Fab. Tac. Gell. Addunt vulgo & *aboletum*, ſed ſine auctore. 5. Plautus ſæpius & Suet. 6. Tutius tamen *molevi* dixeris cum Gellio Item *perolevi* cum Lucilio; ſed *inolitum*, *redolitum*, *ſubolitum*, *perolitum*, vix leguntur. 7. Per *ui* & *itum*, ſcutius videntur proferri. 8. *Solui* eſt apud Salluſtium. Quin & obſervat Chariſius verbum hoc carere futuro, quia non poteſt aliquis futuris adſueſſe. 9. *Emineo* & alia quæ Deſpauterius formare vult à *maneo*, fiunt ab antiquo *mineo*, quod occurrit apud Lucretium, *Inclinata minent in eandem prodita partem.* Et derivatur à *mina*, quod locum excelſum denotat, unde *minæ* murorum propugnacula. 10. Niſi *mœſtius* potius nomenſit, ut videtur. 11. Per ſyncopen ex *miſertus*; quo uſus Terentius. Porro dicitur *miſereor* & *miſeror*, ſed illud ſecundæ eſt, hoc primæ. Etiam conſtructione differunt, ut in Syntaxi dicetur. 12. Ovidio etiam *cenſus ſum*. 13. Videntur tamen & *recenſus* dixiſſe à ſupino *cenſum*; unde ſubſtantivum *recenſus* & *recenſio*. Nempe verbale *recenſio* eſt à *recenſere*. At *recenſitus* eſt ab antiquo *cenſio* pro *cenſeo*. 14. Nam *paſſivum* quod ei tribuunt, eſt à *pando*. Sane Cicero ait, *Paſſis velis perrexi*: ut Maro, *Velorum pandimus alas*. Ac ab eadem origine Ennius, *Paſſis palmis*; Virgilius *Crinibus paſſis*.

FATEOR, fassus sum, eri.
Confiteor, confessus sum; *sic* profiteor. *At* Diffiteor *caret præterito.*

V E O.

MOVEO, movi, motum, ere.
Commoveo, vi, tum, ere; *sic* emoveo.
FOVEO, fovi, fotum 1, ere,
VOVEO,, vovi, votum, vovere.
Devoveo, vi, tum, ere.
CAVEO, cavi, cautum, cavere.
FAVEO, favi, fautum, favere.
PAVEO, pavi, *sine supino*, pavere.
Expaveo, expavi, expavere.
FERVEO, ferbui 2, fervere.
Deferveo, deferbui, ere.
CONNIVEO, ivi, & connixi 3, *sine sup.*
LANGUEO, langui, *sine supino*, ere.
relangueo, ui, *Claud.*
AVEO, *caret præterito & supino*, ere.
Sic & Flaveo, ceveo, & liveo.

E O purum.

VIEO, vievi, vietum, viere.
CIEO, civi 4, citum 5, ciere.
TUEOR, tuitus 6 sum, tueri.
Antiquum cluo *caret præterito & sup.*

TERTIA CONJUGATIO.

Verba tertiæ Conjugationis varie faciunt præterita & supina.

B O.

BIBO, bibi, bibitum, bibere.
Combibo, bi, tum; *sic* ebibo, imbibo.
GLUBO, glubi 7, glubitum, ere.
Deglubo, bi, tum, ere.
SCRIBO, scripsi, scriptum, ere.
Adscribo, psi, tum; *sic* describo, *&c.*
NUBO, nupsi 8, nuptum, ere.
Obnubo, psi, ptum; *sic* innubo, *&c.*
SCABO, scabi, *absque sup.* scabere.
LAMBO, bi, *absque supino*, ere.

Composita à CUBO, *quæ sum hujus Conjugationis m ante bo adsciscunt, quod tamen perdunt in præterito & supino.*

Accumbo 9, cubui, itum; *sic* discumbo.
LABOR, lapsus, sum, labi.
Delabor, psus sum; *sic* dilabor, *&c.*

C O.

DICO, dixi, dictum, dicere.
Addico, xi, ctum; *sic* edico, *&c.*
DUCO, duxi, ductum, ere.
Adduco, xi, ctum; *sic* Adduco.
ICO, ici 10, ictum, icere.

1. Supina hæc in *tum* videntur fieri per syncopen. Ut *fotum* pro *fovitum*, *fautum* pro *favitum*, & *cautum* pro *cavitum*; unde *cavitio* apud Festum. Et ut dicimus *cavi*, ita etiam dicitur *cautus* apud Hor. & Cic. & *cate* apud Plaut. 2. *Fervo*, debuit facere *fervui*, ut *moneo*, *monui*; sed dicitur *ferbui* mutatâ *v* consona in *b*. Dicitur etiam *fervi*, quod est à *fervo* tertiæ; ut, *sperabam jam defervisse adolescentiam*, Ter. Quo etiam usus Lucilius, *Fervit aquâ & fervet*; *fervit nunc, fervet ad annum.* Quamvis à Quintiliano parum probatur. 3. *Connixi* Prisciano teste, dixit Turpilius Comicus vetus. *Connivi* usitatius est. 4. *Civi* non est à *cieo*: sed capit hoc à *cio* quartæ, quomodo dicimus *accire*. 5. Penultima in *citum* à *cieo* est correpta; at à *cio* quartæ, producitur, ut in Prosodia dicetur. 6. Unde *isotio*, At à *tuor* quod tertiæ est, venit *tutus* & *tueri*. 7. Vossio est *glupsi*, *gluptum*; quia Plauti est *glupta Manus*. 8. Et à *nubo*, *nupta sum*. 9. *Accumbo*, & reliqua ideo habent *m*, quia olim dicebatur *cumbo* pro *cubo*, ut etiamnum *jungo* pro *jugo*. 10. Cic *fœdus iciße*.

VINCO

VINCO 1, vici, victum, vincere.
PARCO, peperci, parcitum 2, & parsi, parsum, parcere.
Comparco, comparsi, comparsum.
CRESCO 3, crevi, cretum 4, ere.
Accresco, evi, escere.
Excresco, evi, etum, *sic* concrescо, *&c.*
QUIESCO, evi, etum, escere.
Acquiesco, evi, etum, escere.
SUESCO, suevi, suetum, escere.
ASSUESCO, evi, etum; *sic* Desuesco
SCISCO, scivi, scitum, scisсere.
Adsciscо, ivi, itum; *sic* conscisco, desciscо.
NOSCO, novi 5, notum, noscere.
Ignosco 6, vi, tum 7; *sed.*
Agnosco, agnovi, agnitum; *&*
Cognosco, cognovi, cognitum, ere
PASCO, pavi pastum, pascere.
Depasco, avi, stum, ere.
Compesco, ui, *olim* itum; *sic* Dispesco.
Posco, popoſci, poſcitum 8, *Parum usitatum.*
Depoſco, depopoſci, ere; *sic* repoſco.
Expoſco, expopoſci, itum, ere.
DISCO, didici, *olim* itum 9, ere.
Addisco, addidici; *sic* edisco, *&c.*
GLISCO, *caret praterito & supino.*
Inchoativa habent eadem præterita, ac primitiva; ut,
CALESCO, calui, calitum, *à* caleo.
TREMISCO, tremui, *à* tremo.
OBDORMISCO, ivi, *ab* obdormio 10.
Aut præteritis carent; ut, hisco, fatisco 11, labasco 12, *&c.*
His addè deducta à nominibus; ut, repueraſco, diteſco, adveſperaſcit, dieſcit. *& similia* 13.

1. *Vinco* perdit *n*, quia fit ab antiquo *vico* quod ἐκ νικῶ. A *vico* est *Vicapota*, Dea quæ dat vincere & potiri. Ab eodem *pervicax*, qui ad victoriam perseverat. 2 *Parcitum* venit à præterito *parcui* quod reperitur apud Nævium: & in quibusdam etiam Plinii editionibus; *Italia parcitum est vetere interdicto Patrum, ut diximus.* Ubi alii legunt, *Parci vetere interdicto Patrum diximus.* Inde tamen venit *parcitas*, quod reperitur apud Senecam. Et à *parsum parsurus* apud Livium. 3 Sequuntur verba in *sco*: quorum aliqua sunt frequentativa, de quibus antea dictum est: sed ea hic mixtim reliquimus; quia vel origo est parum certa, ut in *cresco*, quod alii à *creo*, alii aliunde deducunt: vel primitiva sunt inusitata; ut *quieo*, unde *quiesco*, & *sueo*, unde *suesco*. *Consueo* autem & Priscianus agnoscit. 4 Unde *cretus* pro *creatus*, & *concretus* pro *coalitus*. Extra eam significationem vix quicquam ab hoc supino legitur. Virgilii quidem est *excretos à maribus agnos*; sed id rarum est. 5 *Novi* præteritum aliquando idem, quod præsens significat. 6 In hujusmodi compositis *g* est à *gnosco*, quod à γινώσκω. Ac in *ignosco* & *cognosco* perit d. Simplici *gnosco* pro *nosco* usus Varro: *Adeste, adeste, quæ ferantque gnoscite.* 7 Sic *pranosco, prænovi, pranotum.* Unde *pranotio* apud Ciceronem. 8 *Posco* habet *poscitum* juxta Priscianum & alios Grammaticos, sed parum usitatum est. Reperitur tamen *exposcitum caput* apud Senecam. 9 Appuleius à *discitum discesturus* usurpat; unde olim supinum habuisse constat. 10 Sic *acesco, adolesco, concupisco, congelasco, comicesco, contremisco, delitesco, exolesco, expallesco, extimesco, horresco, increbresco, indolesco, ingemisco, innotesco, integrasco, macresco, marcesco, matturesco, obdormisco, obmutesco, obstupesco, obsurdesco, sciscо*, cum compositis, *resipisco, revivisco, tabesco.* 11 Nempe sequitur hoc naturam simplicis *hisco*. Altera compositi pars est *fatim* à quo & *affatim*, & *fatigo*. 12 Sic *integrasco, mitesco, igniesco, hebesco, lapidesco, liquesco, pinguesco*, atque alia.

*Conquiniſco 1, *juxta Grammaticos veteres facit* conquexi.
APISCOR 2, aptus ſum, apiſci. *Tacit.*
Adipiſcor, adeptus ſum, adipiſci.
COMMINISCOR 3, entus ſum, iſci.
EXPERGISCOR, experrectus ſum & expergitus 4, expergiſci.
IRASCOR, iratus 5 ſum, iraſci.
NASCOR 6, natus ſum, naſci.
NANCISCOR, nactus ſum, nanciſci.
OBLIVISCOR, oblitus ſum, obliviſci.
PACISCOR, pactus ſum, paciſci.
PROFICISCOR, profectus ſum, iſci.
ULCISCOR, ultus ſum, ulciſci.
REMINISCOR 7, &
VESCOR, *carent præteritis.*

DO.

CLAUDO, clauſi, clauſum, ere.

Compoſita ejus veniunt potius à CLUDO, *quod & ipſum in uſu eſt apud quoſdam Authores.*

Excludo, excluſi, ſum; *ſic* includo, *&c.*
PLAUDO, plauſi, ſum, ere.
Applaudo; complaudo *vel* odo, ſi, ſum.
Explaudo *vel* odo, ſi, ſum, re.
RADO, raſi, raſum, radere.
Abrado, ſi, ſum, ere; *ſic* corrado, *&c.*
VADO, vaſi 8, vaſum, vadere.
Evado, ſi, ſum, ere; *ſic* invado, *&c.*
LÆDO, læſi, læſum, ere.
Allido, alliſi, ſum; *ſic* collido, *&c.* 9
LUDO, luſi, luſum, ere.
Abludo, ſi, ſum; *ſic* eludo, &c.
RODO, roſi, roſum, rodere.
Arrodo, ſi, ſum; *ſic* corrodo.
TRUDO, truſi, truſum, ere
Detrudo, ſi, ſum; *ſic* extrudo, *&c*

13 Ut *agreſco, graveſco, herbeſco, tenereſco*, &c. 1 *Conquiniſcere* eſt proprie *ſe in crura dimittere ad modum eorum qui alvum exoneraturi ſunt.* Et venit à *conquinire*, pro *cunire*, quod eſt *ſtercus facere*, inquit Feſtus, unde etiam *inquinare*. 2 *Apiſcor* reperitur adhuc apud Tacit. Lucret. & Nonium, & formatur *aptus*; ſed compoſita *adipiſcor*, *indipiſcor* magis uſitata ſunt. 3 A ſimplici *miniſcor* vel *meniſcor*, quod facit *mentus*, unde verbale *mentio*. Quin & *meniſcor* ejuſdem eſt originis ac *memini* & *moneo* pro *meneo*: nempe à μέρω, ex quo *mens*, ut à γίνω *gens*, à μόρος *mors*. 4 *Expergitus* dixere Lucilius & Appuleius, & ſic diſtinguitur Diomede, ut *expergitus* ſit ſponte evigilans, *experrectus* vero ſit aliunde excitatus. 5 Sed *iratus* videtur potius eſſe nomen, uti *fretus* & ſimilia. 6 Unde *naſcendus*. *Naſciturus* eſt apud Porcium Latronem: quaſi à *naſcitum*. 7 *Reminiſcor* capit præteritum à *recordor*; ut *veſcor* ab *edo* vel *paſcor*. Eſtque *reminiſcor* ejuſdem originis ac *comminiſcor*; ſed ultimum habet locum, quia præterito deſtituitur ut *veſcor*. Itidem *defetiſcor* præterito caret; nam *defeſſus* eſt nomen, ut *feſſus*, *laſſus*. Eſtque *defetiſcor* à *fatiſcor*, hoc à *fatiſco*, quod fit, uti dictum, ex *fatim biſco*. 8 Præteritum & ſupinum vix extra compoſitionem inveniuntur. *Vaſit* tamen eſt apud Tertul. & apud Martialem juxta Editionem Aldi, *Et breve vaſit opus*, ubi alii legunt *raſit*. 9 At *Illaſum* eſt nomen, quia *illado* non dicitur.

DIVIDO,

DIVIDO, divisi, divisum, ere.
CEDO, cessi, cessum, ere.
Abscedo, ssi, ssum; *sic* concedo, *&c.*
EDO, edi, esum; edere.
Ambedo, edi, esum; *sic* exedo.
Comedo, edi, esum & estum 1.
CUDO, cudi, cusum, ere.
Excudo, di, sum; *sic* incudo, *&c.*
RUDO, rudi 2, *sine supino*, ere.
SIDO, sidi 3, *sine supino*, ere.
Composita habent præteritum & supinum à sedeo.
Assido, sedi, essum; *sic* consido, *&c.*
MANDO, mandi, mansum, ere.
SCANDO, scandi, scansum, ere.
Ascendo, di, sum; *sic* conscendo, *&c.*
PREHENDO, *vel* prendo, di, sum.
Apprehendo, di, sum; *sic* comprehendo.
CANDO, *non est in usu extra compos.*
Accendo, di, sum; *sic* incendo, *&c.*
PENDO, *non legitur extra compos.*
Defendo, di, sum; *sic* offendo.
FUNDO, fudi, fusum, ere.
Confundo, udi, sum; *sic* effundo, *&c.*
FINDO, fidi, fissum 4, ere.
Diffindo, diffidi, fissum, ere.
SCINDO, scidi, scissum, ere.
Abscindo, scidi, ssum; *sic* conscindo, *&c.*
PANDO, di, passum 5 & pansum, ere.
Dispando, di, ansum & assum; *sic* expando, *&c.*
CADO, cecidi, casum, cadere.
OCCIDO, occidi, occasum; *sic* incido, recido 6: *Cætera composita carent supinis.*
CAEDO, cecidi, cæsum, cædere.
Occido, occidi, occisum; *sic* incido.
PEDO, pepēdi, peditum 7, ere.
Oppedo, oppēdi, oppedere.
PENDO, pependi 8, pensum 9, pendere.
Appendo, appendi, sum; *sic* impendo, *&c.*
TENDO, tetendi, (*& olim* tendi) tensum & tentum, tendere.
Attendo, attendi, sum, tum 9; *sic* contendo, *&c.*
TUNDO 10, *olim* tutudi, tunsum.
Ab Antiquo hoc præterito composita habent tudi, *& in supino* tusum.
Contundo, udi, usum, undere.

1 *Comestum* probari potest ex Sallustio, *comesto patrimonio*, sed *comessum* melius est. 2 Appuleius dixit *rudivi*, ab antiquo *rudio*, unde *ruditus* ut *grunnitus*. 3 *Sidi* est apud Columellam. *Patiemurque ipsam considere, & cum sederit*, &c. 4 Sic *frendo, frendi, fressum*; unde *fabæ fresæ*. 5 De *passum* diximus in *pateo*. A *pansum* apud Plinium est *Expansa retia*. 6 Inde *recasurum* apud Cic. *Id ego puto, ut multa ejusmodi, ad nihilum recasurum*. 7 Inde *peditus* apud Catullum & Charisium, ut *crepitus* à *crepitum*. 8 Plurima ex his reperiuntur etiam sine reduplicatione, *Vectigal quod regi pendissent*. Liv. *Nostro tendisti retia lecto*. Propert. Pro quo nonnulli male legunt *nexisti*. Et Senecæ est, *Et quæ plana rates carbasa tenderant*. 9 In plerisque compositis supinum *tentum* usitatius est, ut *contentus* quatenus opponitur remisso, *distentus, obtentus, prætentus, protentum*. Contra *ostensum* usitatius est quam *ostentum*, quo Veteres usi; unde remansit *ostentare*, atque etiam nomen *ostentum*. Porro *offendo* componitur ab *ob* & *tendo*, ut *asporto* ab *ab* & *porto*; vel mutato *b* in *f*; vel potius quomodo Veteres dixere *obf* pro *ob* ut *abf* pro *ab*: Unde adhuc *obscenus* à *cænum*, *obscurus* à *cura*, *&c.* 10 Veteres dixerunt *tudo* pro *tundo*; unde *tudite* frequentativum apud Enn. & Lucr. & nomen *tudes*. Ab hoc antiquum præteritum *tutudo*, quod Char. & Prisc. dant *tundo*. Diomedes dat etiam *tunsi*, sed neutrum occurrit in aliquo idoneo Authore. Dari supinum *tunsum* argumento est participium *tunsus Tunsis, gemit æra frugibus*. Virg.

Sic obtundo, retundo.

Verbum DO, das, est primæ; sed pleraque ex compositis ejus sunt tertiæ, & faciunt DIDI in præterito, & DITUM in supino.

Addo, addidi, additum, addere. *Sic* Condo, condidi, itum, *&c. Sed*
Abscondo, abscondi 1, ditum, ere.
FIDO, fisus sum; *more passivorum.*
Confido, confisus sum 2; *sic* diffido.

G O.

MERGO, mersi, mersum, ere.
Demergo, si, sum; *sic* emergo, *&c.*
SPARGO, sparsi, sparsum, ere.
Aspergo, si, sum; *sic* conspergo, *&c.*
VERGO 3, *caret præter. & sup.* ere.
Devergo, devergere.
FIGO 4, xi, xum, *& quando* fictum.
Affigo, xi, xum; *sic* configo, *&c.*
FRIGO, xi, xum, & frictum.
REGO, rexi, rectum, ere.
Arrigo, rexi, ctum; *sic* dirigo, *&c.*
SURGO 5, surrexi, surrectum, ere.
Assurgo, assurrexi, ctum; *sic* consurgo.
PERGO, perrexi, rectum, ere.
SUGO, suxi, suctum 6, sugere.
FLIGO 7 *non est in usu.*
Affligo, xi, xum; *sic* confligo, *&c.*
TEGO, texi, tectum, tegere.
Detego, xi, ctum; *sic* contego, *&c.*
STRINGO, nxi, ictum, ere.
Astringo, xi, ctum; *sic* constringo, *&c.*
FINGO, finxi, fictum, fingere.
Affingo, xi, ctum; *sic* confingo, *&c.*
MINGO *obsoletum est, pro quo dicitur*
MEIO, minxi 8, mictum, ere.
AGO, egi, actum agere.
Perago, peregi, peractum, ere.
Cogo, coegi, coactum, cogere.
Dego, degi, *absque supino*, degere. *Sic*
Prodigo 9, egi, ere, *&* fatago, egi, ere.
Abigo, egi, actum; *sic* adigo, *&c.*
AMBIGO 10, *caret præter. & sup.* ere.

1 Olim etiam dixerunt *abscondidi* juxta Priscianum. Supinum *abscondidum* occurrit apud Ciceronem, uti & *abscondidus* & *absconditus*. Quin & olim in usu *absconsum*, unde *absconsio* apud Plinium; *absconsor* apud Jul. Firm. Et *absconsè* pro *abdite* apud Veterem Glos. 2 *Confidi* reperitur apud Livium. 3 *Vergo* habet *versi*, *versum* juxta R. Steph. *verxi* juxta Diomedem; sed sine authoritate probati Authoris. 4 *Figo* habet etiam *fixum*, juxta Diomedem; *figitis confixus* Scaur. & Gisanius in Indice suo idem probat authoritate Cic. & Varr. Observat etiam Scipio Gentilis Callistratum ita locutum esse, *Si quando navis vel infixa vel fracta.* 5 *Surgo* non dubium quin sit à *rego*. Nam etsi more neutrorum sumatur; tamen propriè notat *surrego me*. Itaque *surgo* & *surrigo* idem habent præteritum & supinum; unde *surrecta cervix* apud Columellam, & *surrecto mucrone* apud Livium. *Pergo* an à *rego* sit dubitatur. Volunt esse à *Perago*. Sed ab eo esset *peregi*. 6 Unde *suctus* apud Plinium. 7 Ab inusitato *fligo* est *fictus* apud Maronem & alios. 8 Diomedes adfert & *mixi* vel *mexi*. 9 *Prodigo* quidem est *prodegeris* apud Plaut. Sed *fatego* vix invenitur; licet & hoc agnoscat Saturnius. 10 *Ambigo* venit ab *am* & *ago* interjecto *b*, ut in *amburo* & *cumburo*, ab *am* & *uro*. Quin & *am* fit à Græco ἀμφὶ, quo ipso usus Cato. *Am terminum* pro *circa terminum*.

FRANGO,

FRANGO, fregi 1, fractum, frangere.
Confringo, egi, actum; *ſic* effringo
LEGO, legi, lectum, legere.
Allego, egi, ectum, *ſic* prælego, relego.
Colligo, egi, ectum; *ſic* deligo, eligo, ſeligo: *At*
Diligo, dilexi, dilectum, ere.
Negligo, neglexi, neglectum, ere.
Intelligo, intellexi, ectum, ere 2.
TANGO, tetigi 3, tactum, tangere.
Attingo, attigi, attactum; *ſic* contingo, pertingo.
PAGO *antiquum*, pepegi 4, pactum.
PANGO, panxi, (*olim* pegi 5) pactum.
Circumpango, panxi, pactum; *ſic* depango, repango.
Compingo, compegi, compactum; *ſic* impingo, ſuppingo.
PLANGO, xi, planctum, ere.
ANGO, anxi 6, &
CLANGO, clanxi, *ſine ſupinis.*
CINGO, xi, cinctum, ere.
Accingo, xi, nctum; *ſic* præcingo.
TINGO, tinxi, tinctum, ere.
Intingo, xi, nctum, ere.
LINGO, xi, nctum, ere.
Pollingo 7, xi, nctum, ere.
UNGUO, *vel* ungo, unxi, (*olim* ungui) unctum, ere.
Exungo, xi, nctum, ere.
Inungo, xi, nctum; *ſic* perungo.
JUNGO, xi, nctum, ere.
Adjungo, xi, nctum; *ſic* disjungo, *&c.*
MUNGO, xi, nctum, *parum uſit.*
Emungo, xi, unctum, ere.
STINGUO, *exolevit.*
Diſtinguo, xi, nctum; *ſic* exſtinguo, præſtinguo, reſtinguo.
NINGO, xi; *ſine ſupino*, ere.
PUNGO, xi, *parum uſit. extra compoſitionem*, pupugi, punctum, ere.
Repungo, repupugi, & repunxi, repunctum.
Compungo, nxi, nctum; *ſic* diſpungo, repungo.
FUNGOR, functus ſum, fungi.
Defungor, defunctus ſum, defungi.
RINGOR, 8, *caret præterito*, ngi.

H O.

VEHO, xi, ctum, ere.
Adveho, advexi, ctum; *ſic* conveho.
TRAHO, xi, ctum, ere.
Abſtraho, xi, ctum; *ſic* contraho, *&c.*

1 A *frago*, unde *fragilis*. At *frago* à Dorico ſive Æolico, ῥάγω pro ῥήγω, ſive ῥηγνύω. 2 Hæc imitantur Græcum futurum λείξω, ſive præteritum paſſivum λέλειγμαι. Olim etiam duo poſteriora habebant *legi*. *Intellegi* Ulp. *Neglegi* Priſc. & Diomed. 3 Ab antiquo *tago*; unde *tagax*. 4 *Pepigi*, venit ab antiquo *pago* ut *cecidi* à *cædo*, nempe à Dorico πάγω pro πήγω. 5 *Pegi* fit à *pango*, ut *fregi* à *frango*. *Tonſillum pegi lævo in littore*. Pacuv. apud Priſc. Uſus quoque Cicero, ut teſtatur Turnebus. *Requiro flagare terminos quos Socrates pegerit*. Ubi *pegerit* nihil aliud eſt quam *panxerit*. At *pepegerit* aliud fuerit: *pepegi* enim non à *pango* eſt, ſed à *pago*, pro quo poſteriores dixere *paciſcor*. 6 Ab *ango* Priſcianus format ſupinum *anctum*. Diomedes vero *anxum*. Pro Priſciano ſunt gloſſæ veteres, ubi legas *anctî*, ἀγχόμενοι. Sed neutrum apud Claſſicos facile reperies. Imo nec illud liquet an *angor* in Præterito faciat *anxus*, quod ſcribit Diomedes. Nam videtur hoc eſſe nomen. Interim non dubium quin ab *anxum* ſit *anxius* & *anxietas*. 7 *Pollingo* vix reperitur apud Veteres. Sed *pollinxi* & *pollinctor* eſt apud Plautum & alios. 8 Antiqui & *ringo* dixere, unde verbale *rictus*.

L O.

COLO, colui, cultum 1, colere.
Incolo, ui, ultum; *sic* accolo, *&c.*
CONSULO, ui, consultum, ere.
OCCULO, ui, occultum, ere.
MOLO, molui, molitum, molere.
Emolo, emolui, emolitum, ere.
ALO, alui, alitum, & altum 2 *minus usit.*
VOLO, volui 3, velle.
Nolo, nolui, nolle.
Malo, malui, malle.
CELLO 4, *fecit olim* cellui, celsum. *Sed exolevit. Inde tamen composita sequentia*
Antecello, antecellui *sine supino*, ere
Excello, excellui, excelsum, ere.
Percello, perculi, perculsum, ere.
Præcello, præcellui, præcelsum, ere
Recello *sine prater. & sup.* Liv. Ap.
FALLO, fefelli, falsum, fallere.
Refello, refelli, *sine sup.* ere.
PELLO, pepuli, pulsum, pellere.
Appello, appuli, appulsum; *sic* expello, *&c.*
VELLO, velli, *magis usitat.* vulsi 5, vulsum, vellere.
Avello, avelli, avulsum; *sic* divello, evello; *sed* revello *facit etiam* revulsi.
SALLO 6, salli 7, salsum, sallere.
TOLLO 8, sustuli, sublatum, a sustollo; *sic* Extollo, extuli, elatum. Attollo *tamen caret praterito 9 & supino.*

M O.

COMO, comsi 10, comtum, comere.

---

1 Per syncopen hoc ex *colitum*; ut sequentia *consultum, occultum, altum*, ex *consulitum, occulitum, alitum*. 2 Ab illo *alimentum*; ab hoc *alior, altrix, altilis*. 3 Ab inusitato supino *volitum* est *volitus*, & inde per syncopen *voltus* seu *vultus*; ut à *colitum, cultum, cultus*. 4 *Cello* venit à Græco κέλλω moveo. Ex compositis ejus *antecello* caret supino. *Excello* & *præcello* supinum habere videntur, quia ab iis fiunt *excelsus* & *præcelsus*; quæ tamen Adjectiva potius sunt, quam supina aut participia. Dicitur etiam *excelleo, effice ut excelleas*. Cic. Unde censet Priscianus esse *excellui*, ut à *caleo* est *calui*; at ab *excello* esse *excelui*, ut à *percello, perculi*; nisi dicas fieri per syncopen pro *percellui*. Aiunt & dici *percelsi*, unde fit *percelsum*; sed loci pro eo adducti corrupte legi videntur, siquidem in melioribus omnibus sit *percussit*. Porro *perculi* & *percelsum* sunt *e* in *u* mutato, ut *pepuli, pulsum*, à *pello*. Dicitur etiam *procella procelli*, Plin. Jun. quod idem est ac *percello*, sed minus usitatum. Inde tamen *procella*. 5 *Vulsi* negat dici Servius, sed usi eo Laberius, Lucanus, Gellius. Etiam in plerisque Codicibus Ovidii est, *Aurea Phrixea terga revulsit ovis*. Sed Cicero semper dixit *revelli*. 6 Dicitur etiam *salio, salivi, salitum*, quartæ. Item *sallio* ejusdem. 7 Præteritum hoc regulare est; sed vix reperitur apud Veteres. *Solo salsurus* dixit Mummius apud Priscianum. 8 *Tollo* habuit olim *tuli* vel *tetuli*, quod reperitur apud Plautum, Terentium, Catullum, & alios. Videtur tamen fieri potius à *tolo* pro *tolero*; nam *tolli* facere debuit *tetulli*, ut à *fallo fefelli*. Olim etiam dixisse videntur *tolli*, unde *tollisse* apud Ulpianum referente Scaligero. 9 Nam *attuli* & *allatum*, quæ inde formantur, *affero* sibi vindicavit; cum non attollendi sive elevandi, sed apportandi habeant significationem. 10 Priscianus scribit *compsi, compsum*, &c. Sed Terentius Scaurus lib. de Orthographiâ omittit *p*. Uti & Victorinus facit. Legitur quidem crebro in vet. lib. & lapidibus, sed vitiosè. Nec enim vel *p*, vel *b*, est in præsenti; contra quam fit in *scribo, scriptum, serpo, serptum*, & similibus.

PROMO,

PROMO, promſi, promtum, ere.
Depromo, ſi, tum; *ſic* expromo.
SUMO, ſumſi, ſumtum, ere.
Aſſumo, ſi, tum; *ſic* conſumo, &c.
DEMO, demſi, demtum, ere.
EMO, emi, emtum, emere.
Adimo, ademi, ademtum; *ſic* dirimo, *&c.*
FREMO, fremui, fremitum, ere.
Infremo, ui, itum, ere.
GEMO, gemui, gemitum, ere.
Ingemo, ingemui, ingemitum, ere.
TREMO, tremui, *ſine ſupino*, ere.
PREMO, preſſi, preſſum, ere.
Comprimo, eſſi, ſſum; *ſic* deprimo, *&c.*

N O.

SPERNO, ſprevi, ſpretum, ere.
Diſperno, evi, etum, ere.
STERNO, ſtravi, ſtratum, ere.
Proſterno, avi, atum; *ſic* conſterno, 1 *&c.*
SINO, ſivi 2, ſitum, ſinere.
Deſino, deſivi, *& perſync.* deſii, itum.
LINO 3, lini, livi, *vel* levi, litum.
Allino, allini, allivi, allevi, allitum, allinere; *ſic* relino, *&c.*
CERNO 4, crevi, cretum, cernere.
Decerno, evi, etum; *ſic* ſecerno, diſcerno.
TEMNO, temſi 5, temtum, temnere
Contemno, contemſi, tum, ere.
GIGNO, genui 6, genitum, gignere.
Progigno, enui, itum, ere.
PONO, poſui 7, poſitum, ponere.
Compono, ui, itum; *ſic* appono, *&c.*
CANO, cecini, cantum, canere.
Occino 8, occinui, occentum; *ſic* concino, *&c.*

P O.

CARPO, carpſi, carptum, carpere.
Decerpo, pſi, ptum, ere; *ſic* diſcerpo, excerpo.
SERPO, ſerpſi, ſerptum, ere.
Inſerpo, inſerpſi, inſerptum, ere.
REPO, repſi, reptum, repere.
Obrepo, obrepſi, obreptum, ere; *ſic* inrepo, ſubrepo.
CLEPO, clepſi, (*olim* clepi) clepere.
SCALPO, ſcalpſi, ſcalptum, ere.
Exſcalpo, exſcalpſi, ptum, ere.
SCULPO, ſculpſi, ſculptum, ere.
Exſculpo, pſi, ptum; *ſic* inſculpo.
RUMPO, rupi, ruptum, rumpere.

1 Compoſitum *conſterno*, nunc primæ eſt, nunc tertiæ: primæ cum animi perturbationem notat: tertiæ quando corpori tribuitur. 2 *Sino* interdum & *ſini* facit; conſonâ præſentis ſervatâ. 3 *Lino* facit in ſupino *litum*. *Et paribus lita corpora guttis*. Virg. De præterito ejus non convenit. Apud Collumellam *livi* legitur. Apud Quintilianum *lini*: *Mariti tui crure parietem liniſſi*. Apud Varronem *linui*. *Cum oblinierit vaſa*. Tamen nullum vulgo ex his præteritis probant præter *levi*. Unde *relevi* apud Terentium. Sed alii malunt eſſe à *releo*, quod ejuſdem erit Originis ac *deleo*. At *linivi* vel *linii*, *linitum*, ſunt à *linio*, quod eſt quartæ. 4 *Cerno* tum tantum *crevi* & *cretum* facit, cum ſermo eſt de adeundâ hæreditate. Verum in videndi ſignificatione vix præteritum ac ſupinum ejus reperias. 5 Præteritum *temſi* & *temtum* haud facile extra compoſitionem invenias. Apud Senecam tamen eſt verbale *temtor*. 6 A *geno*, quo Cato, Varro, Cenſorinus & alii utuntur. 7 *Pono* facit olim *poſivi*. Plaut. *depoſivi*. Catull. 8 Veteres dixere *occano* vocali ſimplicis ſervata. *Occanere cornua*. Tac. Similiter *recano* dicebant pro *recino*. Porro *cano* olim etiam *canui* facit. Item compoſitum ejus *occano*, *occanui*. *Cornicines occanuerunt*. Sall. Apud Priſc. ſimiliter *conſiſti* pro *conſtiti* dixerunt, & *premi* pro *preſſi*, *asterui* pro *astrivi*, &c.

Abrumpo

Abrumpo, upi, ptum; *ſic* corrumpo, *&c.*

STREPO, ſtrepui, ſtrepitum, ere. *Obſtrepo, obſtrepui, opſtrepitum, ere; ſic conſtrepo, perſtrepo.*

QVO.

COQUO, coxi, coctum, coquere. Concoquo, xi, ctum, ere; *ſic* decoquo, excoquo.

LINQUO, liqui, linquere. Relinquo, reliqui, relictum, ere; *ſic* delinquo, derelinquo.

LOQUOR, locutus ſum, loqui. Alloquor, allocutus ſum; *ſic* colloquor, *&c.*

SEQUOR, ſecutus ſum, ſequi. Aſſequor, utus ſum; *ſic* conſequor, *&c.*

Liquor *caret præterito* 1.

RO.

TERO, trivi 2, tritum, terere. Attero, attrivi, itum; *ſic* contero, *&c.*

QUAERO, quæſivi, quæſitum, ere. Acquiro, acquiſivi, acquiſitum, ere; *ſic* conquiro, *&c.*

SERO 3, ſevi, ſatum, ſerere. Aſſero, aſſevi, aſſitum; *ſic* conſero, inſero, *& reliqua quæ ſeminandi ſignificationem habent. Quæ vero aliam, nempe ordinandi, obtinent, faciunt* rui *&* ertum : *ut*,

Aſſero, aſſerui, aſſertum; *ſic* conſero, deſero inſero, *&c.*

GERO, geſſi, geſtum, gerere. Aggero, ſſi, ſtum; *ſic* congero, *&c.*

VERRO 4, verri, verſum, ere.

URO, uſſi, uſtum, urere. Aduro, aduſſi, aduſtum; *ſic* comburo, *&c.*

CURRO, cucurri 5, curſum, ere. Decurro, decucurri, *&* decurri, decurſum; *ſic* excurro, præcurro, procurro, accurro.

Alia nunquam aut raro geminant; ut, Occurro, occurri, occurſum; *ſic* diſcurro, incurro, recurro, ſuccurro, tranſcurro, circumcurro, concurro.

FERO, tuli, latum, ferre. Affero *vel* adfero, attuli, allatum; *ſic* auffero, *&c. Sed* ſuffero 6 *propatior, caret præterito & ſupino.*

1 A *liquefacio* mutuatur *liquefactus ſum.* 2 *Tero* fecit olim *terui.* Quo uſus Plautus. *Priuſquam teruerunt.* Nam ita legitur in optimis Manuſcriptis. Similiter dixit Tibullus, *Aut operi inſuetas atteruiſſe manus.* Apud Tacitum quoque in optimo illo Vaticano, teſte Lipſio, ſcriptum eſt, *Mox atteritis opibus* : Sed jam non eſt in uſu. 3 Quemadmodum à *tero* fuit *terui*, ſic à *ſero* non *ſevi* tantum, ſed & *ſerui* dixere. Uſus hoc Ennius Priſciano teſte. Atque hoc remanſit in compoſitis quando tranſlate ſumuntur; ut *inſerui, aſſerui, conſerui, deſerui, diſſerui exſerui*, &c. Nam proprie *deſerere* eſt, à ſatione decedere; *inſerere* ſemina inſpergere; *diſſerere*, ſemina in diverſas areolas ſpargere : & ſic in cæteris. Fortaſſe tamen verius dixeris, olim duplex fuiſſe *ſero*, unum ab εἴρω, hoc eſt, *ordino* : alterum à σπείρω ſeu σπερῶ id eſt ſero = extrito : ac priori ſignificatione feciſſe *ſerui, ſertum* : poſteriori autem *ſevi, ſatum.* 4 *Verro* (inquit Priſcianus) ſecundum Servium *verſi* facit; ſecundum Chariſium *verri*, quod & uſus comprobat. Supinum ejus *verſum* eſt apud Ciceronem & Catonem. Fortaſſe etiam *verritum* pro *verſum* dixere; nam verbale *converritor* eſt apud Appuleium. 5 *Curri* in præterito uſurpat Tertullianus, *Pedibus ſtetiſti, curriſti nummis.* Quod & aliis interdum accidit, quæ præteritum geminant. 6 Nam *ſuſtuli* & *ſublatum* retinent *tollendi* ſignificationem; ac proinde ea *ſuffero* ſibi vindicare nequit, ſed ad veram originem pertinent, quæ eſt *tollo* vel potius *ſuſtollo.*

FURO

FURO 1 *caret præterito & supino.*
QUEROR, questus sum, queri.
Conqueror conquestus sum, conqueri.

S O.

ARCESSO 3, arcessivi *vel* arcessii, arcessitum 4.
Lacesso, lacessivi, lacessii 5 *vel* lacessi, lacessitum; *sic* facesso, capesso. *Sed*
Incesso, incessi, *sine supino*, ere.
VISO 6, visi, visere.
Inviso, invisi; *sic* revviso.
PINSO, pinsi, & pinsui, pinsitum 7, pinsum & pistum.
DEPSO, depsui (*olim* depsi, *Varr.*) ere.
Condepso, ui, ere; *sic* perdepso, *Latini.*

F O.

FLECTO, flexi, flexum, flexere.
Deflecto, xi, xum, *sic* inflecto, &c.
NECTO, nexi & nexui, nexum.
Connecto, connexi, connexui, xum; *sic* annecto, innecto.
PECTO 8, pexi *minus usit.* pexui, xum.
Depexo, xui, xum.
PLECTO, plexi 9 *minus usitat.* plexui, plexum.
Implecto, implexi, ui, xum.
METO, messui, messum, metere.
Demeto, demessui, demessum, ere.
PETO, petivi, petitum, petere.
Appeto, tivi, itum; *sic* repeto, &c.
MITTO, misi, missum, mittere.
Admitto, si, ssum; *sic* committo, &c.
VERTO, verti, versum, vertere.
Adverto, ti, sum; *sic* converto, &c.
STERTO, stertui, *sine sup.* ere.
Desterto, destertui, destertere.
SISTO, stiti 10, statum 11.
Resisto, restiti 12; *sic* assisto, &c.

1 Imo nec in prima hodie persona invenitur. Olim ea usum Varronem Auctor est Priscianus. 2 *Fruvi* tamen inde flectit Servius. Imo & Sedulius dixit, *fruerunt jussa tyranni.* Neque dubitarunt eo modo loqui recentiores quidam, qui tamen non sunt imitandi. 3 Pro eo inveterato jam errore, *accerso* dici solet. Est autem *accesso* ab *accio*, ut sequentia *lacio, facio, capio, incedo, video.* Nam Veteres subinde *ar* usurpabant pro *ad*; ut compluribus exemplis ostendit Priscianus. 4 In *accessum* & reliquis penultima est longa. Nempe hæc olim quartæ erant conjugationis: unde Sallustius, Liviusque etiam *arcesserit*, & Colum. *lacessivi.* 5 *Lacessii* & *lacessi* per syncopen dicuntur pro *lacessivi.* Itidem *facessi* & *capessi* syncopen passa, Sed imprimis ea usitata in *incessi.* 6 *Viso* caret supino; *visum* autem semper est à *video.* 7 *Pinsitum* integrum est; duo alia supina per syncopen facta. 8 *Pecto* videtur olim habuisse *pectum.* Nam apud Colum. est *Pectita lana.* Hinc forsan Asper *pectus* ignoscit teste Prisciano, sed vix reperitur apud idoneum Scriptorem. 9 *Plexui* nonnullis videtur esse à *plecto*, quando significat *implico, necto*; *plexi* vero quando significat *pavio.* Sed hoc discrimen non observatur. Potius eo differunt, quod *plexui* sit usitatius; *plexi* in usu esse desierit. 10 *Sisto* activum *stiti* facit; sed *siste* neutrum, ut volunt, à *sto* capit *steti.* Exempli gr. Activum præteritum est, *Antea illum ipse stiti*; neutrum præteritum est, *Antea ille steti, nunc hic siste.* 11 Inde *status dies* & *status sacrificia.* Nam *status* hic valet τὸ ἑστηκὸς, ut vetus Onomasticon exponit. A supino *statum* venit *statua* qui stitit, unde *Jupiter Stator* apud Romanos. 12 Supinum in compositis vix invenias, facilius Participium inde deductum: ut, *exsuturus* apud Ulpianum.

AMPLE-

AMPLECTOR, amplexus sum 1. amplecti.
COMPLECTOR, complexus sum, complecti.
DIVERTOR & diverto, diverti 2. *tantum*; *sic* prævertor & præverto, præverti.
Revertor, reverti 3, *ab antiq.* reverto.
NITOR, nisus & nixus sum, niti.
Adnitor, adnisus *vel* adnixus sum; *sic* Enitor, innitor 4.
UTOR, usus sum, uti.
Abutor, abusus sum, abuti.

V O.

SOLVO, solvi, solutum, solvere.
Absolvo, vi, utum; *sic* persolvo, *&c.*
VOLVO, volvi, volutum, volvere.
Advolvo, vi, utum; *sic* convolvo, *&c.*
VIVO, vixi, victum, vivere.
Convivo, convixi, ctum; *sic* revivo.
Calvor 5, *antiquum absq; præterito.*

X O.

TEXO, texui, textum, ere.
Attexo, ui, xtum; *sic* contexo, *&c.*
NEXO, is, nexui, nexum, *vel* nexo, as. *Frequentativum à* necto.

O purum 6.

FACIO, feci, factum, facere.
Arefacio, arefeci, arefactum; *sic* benefacio, *& reliqua composita cum nomine vel adverbio. Cætera a in* i *mutant, 7 ut,*
Afficio, affeci, affectum; *sic* conficio, *&c. Sed* officio *caret supino.*
JACIO, jeci, jactum, ere.
Abjicio, eci, ectum; *sic* adjicio, *&c.*
SPECIO 8, *non est in usu præterquam in compositis.*
Adspicio, adspecti, adspectum, *sic* inspicio, *&c.*
LACIO *exolevit.*
Allicio, allexi, allectum; *sic* illiceo, pelliceo. *At* Elicio, elicui 9, citum.
FODIO, fodi, fossum, ere.
Confodio, di, ssum; *sic* effodio, *&c.*
FUGIO, fugi, fugitum, ere.
Defugio, gi, itum; *sic* diffugio, *&c.*
CAPIO, cepi, captum, ere.
Satiscapio, satiscepi, satisceptum.
Accipio, accepi, acceptum; *sic* incipio, *&c.*
RAPIO, rapui, raptum, ere.
Abripio, ui, eptum; *sic* corripio, *&c.*

1 *Amplector* est à *plecto*, eaque caussa est, cur à Supino *plexum* faciat *amplexus*. Ac par ratio in *complector*. 2 Videtur & olim supinum fuisse in usu, unde *diversorium*. 3 *Reverti* dicere amant Tullius & veterum alii, pro quo juniores fere aiunt *reversus sum*. 4 Sed x potius amant *connitor, obnitor, pernitor, renitor, subnitor*: unde *connixus, obnixus*, à quo *obnixe, pernixus* unde *pernix*, &c. *Enixa* dici volunt de eâ quæ peperit, *enisus* de quovis qui allaboravit. Sæpius quidem id discrimen obtinet, perpetuum tamen non est. 5 Unde *calvitur* apud Plautum: & infinitivus *calvi* apud Sall. Cæterum & Priscianus agnoscit & *calvo, calvi*, at *solvo, solvi*. A *calvo* vel *calvor*, hoc est, *decipio*, dicta videtur *calumnia*, quasi à supino *calsum*. 6 Verba in io exeuntia quibusdam in locis perdunt *i*. Nam à *capio* est *capis* quod regulariter est *capis*. Sic *cape* pro *capi*. Item *capito, vaperem, vapere*. 7 Quædam etiam abjiciunt vocalem ante *o*: ut, *lætifico, magnifico, nitisco, significo*. 8 A quo & quædam sunt primæ, sed deponentia; ut, *conspicor, suspicor*. 9 Veteres similiter etiam *allexi, pellexi, illexi*, dixere, pro quibus usitatius *allexi*, &c.

CUPIO,

CUPIO, cupui 1, cupitum, ere.
SAPIO 2, ſapivi *vel* ſapii, *& uſitatius* ſapui, *ſine ſup.* ſapere.
Deſipio, pivi, pui; *ſic* reſipio, *&c.*
PARIO, peperi, partum, *pro* paritum *Unde* parituras *apud Ciceronem. Compoſita ejus ſum quarta.*
QUATIO 3, *olim* quaſſi, quaſſum, ere
Concutio, concuſſi, concuſſum; *ſic* diſcutio, *&c.*
INDUO 4, indui, indutum, ere.
STATUO, ſtatui, ſtatutum, ere.
Conſtituo, ui, tum; *ſic* inſtituo, *&c.*
ACUO, acui, acutum, ere.
Exacuo, exacui, utum, ere.
MINUO, minui, minutum, ere.
Diminuo, diminui, tum, ere.
SUO, ſui, ſutum, ſuere.
Aſſuo, ui, utum; *ſic* conſuo, *&c.*
IMBUO, imbui, utum, ere.
ARGUO, argui, argutum, ere.
Redarguo, ut, tum, ere.
TRIBUO, tribui, butum, ere.
Attribuo, ui, tum; *ſic* contribuo, *&* diſtribuo.
ABLUO, ui, utum; *ſic* diluo, *& cetera compoſita* à lavo, *aut antiquo* luo.
FLUO, fluxi, fluxum 5, fluere.
Affluo, xi, xum; *ſic* confluo, *&c.*
PLUO, plui 6, pluere.
RUO, rui, ruitum 7, ruere.
Corruo, corrui, corrutum; *ſic* diruo, *&c.*
STRUO, ſtruxi, ſtructum, ere.
Aſtruo, uxi, ctum, *ſic* conſtruo, *&c.*
METUO, tui, (*olim* metutum *Lucr.*) metuere.
Præmetuo, ui, ere.
LUO, lui 8, luere.
CONGRUO 9, congrui, ere.
Ingruo, ingrui, ingruere.
RESPUO, reſpui, reſpuere.
Exſpuo, ui, ere; *ſic* Inſpuo.
NUO, *non eſt in uſu.*
Abnuo, nui, ere; *ſic* annuo, *&c.*
FRUOR, fruitus *vel* fructus ſum, frui.
Perfruor, perfruitus ſum, perfrui.
MORIOR, mortuus ſum 10, mori.
Emorior emortuus ſum; *ſic* immorior, commorior.
ORIOR, ortus ſum 11, oriri.
Adorior, adortus ſum, *ſic* exorior, *&c.*
PATIOR, paſſus ſum, pati.
Perpetior, perpeſſus ſum, perpeti.
GRADIOR, greſſus ſum, gradi.
Aggredior, aggreſſus ſum, *ſic* congredior, *&c.*

1 More verborum quartæ. Sane & Lucretius *cupiret* dixit pro *cuperet.* 2 Verisimile eſt *ſapio* olim fuiſſe quartæ, indeque eſſe quod olim fecit *ſapivi.* Quod etiam confirmat Diomedes cum *reſipio* ait eſſe quartæ, ejuſque infinitivum eſſe *reſipire.* A *reſipiviſſe* eſt *reſipiiſſe*: unde *reſipiſſe* apud Terentium, ut eſt *ſapiſti* apud Martialem, pro *ſapiviſti* vel *ſapiiſti.* 3 *Quaſi* non eſt in uſu extra compoſitionem. *Quaſſum* eſt apud Servium. Unde frequentativum *quaſſo.* 4 Ab *κύω.* Sic *exuo, exui, exutum,* ab *ἐκδύω.* 5 Antique & *fluctuo*: unde verbale *fluctus.* 6 *Pluvi* antiquum eſt. *Ut multum pluverat.* Plaut. Imo Priſciani ætate etiam legere erat apud Livium, *Lapidibus pluviſſe, ſanguine pluvit.* Hodie in Livio eſt *pluiſſe* & *pluit.* 7 A *ruo* eſt etiam *rutum.* Unde *ruta cæſa. Ruiturus* tamen eſt apud Lucanum. 8 *Luo* olim fecit *luvi*, unde *diluvium, colluvies, interluvies.* Sic à *fluo* olim fuit *fluvi*, unde *fluvius*: à *pluo pluvi*, unde *pluvia.* Porro videtur feciſſe in ſupino *luitum*, unde *luiturus.* Claud. 9 Similia eſt *batuo*, & *cluo*, quæ itidem Supino carent. 10 Participium eſt *moriturus*, quaſi à ſupino *moritum.* 11 *Ortus* eſt per ſyncopen ex inuſitato *oritus*: quomodo & *oriturus* dixit Horatius. *Nil oriturum alias, nilo ortum tale faſentes.*

QUARTA

QUARTA CONJUGATIO.

Verba quartæ Conjugationis habent in Præterito IVI, in Supino ITUM; ut,

AUDIO, audivi, auditum, ire.
Exaudio, iri, itum; *sic* in audio.

Excipiuntur,

VINCIO, vinxi, vinctum, ire.
Devincio, xi, ctum, *sic* revincio.
SANCIO, sanxi, sanctum, & sancitum, (*olim* sancivi *vel* sancii) sancire.
FARCIO, farsi, fartum *, ire.
Infarcio, infarsi, infartum, ire.
Confercio, confersi, confertum, *sic* differcio, refercio.
SARCIO, sarsi, sartum, ire.
Resarcio, resarsi, resartum, ire.
FULCIO, fulsi, fultum, ire.
Suffulcio, suffulsi, suffultum, ire.
RAUCIO, rausi 1, rausum, ire.
Irraucio, irrausi, irrausum, ire.
SEPIO, sepsi 2, septum, ire.
Consepio, psi, tum, *sic* circumsepio, dissepio.
SALIO 3, salii 4 & salui, saltum, ire.
Exilio, exilii & exilui, exultum, *sic* desilio, &c.
SINGULTIO, ivi, tum 5, ire.
SEPELIO, sepelivi, sepultum, ire.
FERIO, *absque præterito* 6, & *supino*.
HAURIO, hausi 7, haustum, ire.
Exhaurio, exhausi, stum, ire.
AMICIO, amicui 8, & amixi, amictum.
PARIO *est tertiæ. Sed composita ejus sunt quartæ, & à in e mutant: ut,*
Aperio, aperui, apertum, ire.
Operior, operui, opertum, ire.
Comperio, comperi, compertum, ire
Reperio, reperi, repertum, ire.
SENTIO, sensi, sensum, ire.
Assentio, si, sum, *sic* consentio, &c.
VENEO 9, venii, *sine sup.* venire.
VENIO, veni, ventum, ire.
Advenio, adveni, adventum, *sic* Convenio, &c.
GESTIO, gestivi, *sine sup.* ire.
INEPTIO, ineptivi, ire.
CAECUTIO, cæcutivi, ire.
COENATURIO, cœnaturire.
Sic dormiturio, & *alia meditativa dicta, præter* parturio, nupturio, esurio, *quæ præteritum habent, sed carent supino.*
Experior, expertus sum, iri.
COMPERIOR, *sine præterito* 10, iri.
ASSENTIOR, assensus sum, iri.
OPPERIOR, oppertus sum 11, iri.
METIOR, mensus sum 12, metiri.
Dimetior, dimensus sum; *sic* emetior.
ORDIOR, orsus sum, ordiri.
Exordior, exorsus sum, exordiri.

* Integre sit *farcitum*, unde remansit *farcimen*; ac Participium *farcitus* est apud Ciceronem. Ex *farcitum* fecere *farctum*, & *fartum*. 1 Apud Tullium vulgo legitur *irraucuerit*, quod sit à *rauco*. Sed Priscianus legit *irrausierit*: quomodo & *irrausit* dixit Lucilius. 2 Livius *sepivi*. 3 Pro *salio*. Nam pro *salio conspergo* regulam sequitur. 4 Ex inusitato *salivi* dixere *salui* & *salii*. Ita apud Maronem libri alii *salvere*, alii *saliere* habebant jam olim, ut ex Diomede & Prisciano videmus. 5 Utrum supinum ejus sit *singultitum* an *singultum* non satis convenit: posterius expressimus propter verbale *singultum*. Omnino satius sit abstinere supino. 6 Charisius tamen *ferii* agnoscit. 7 Varro etiam *hauri* dixit. Et *hausum* pro *haustum* dici, argumento est *hausurus* apud Maronem. 8 Interdum & *amicivi*. Sed *amixi* cæteris est usitatius. 9 *Veneo* venit à *venum* & *eo*. Quod argumento

meato est illud supino carere: quia supina fiunt à verbis, non verba à supinis. Quin & *venum ire* dicitur pro *ad venum*: ut, *mercatum ire* pro *ad mercatum* apud Plautum. 10 Sed mutuatur præteritum à *comperio*, de quo dictum. 11 Plautus *opperitus* dixit. 12 Addunt interdum facere *metitus sum*, atque hinc *dimetitus* esse apud Ciceronem. Sed in optimis libris nunc est *demensa*.

OBSERVATIONES DE QUATUOR Conjugationibus Verborum.

I. Verba quædam, quorum vox plane eadem est, pro diversa significatione, vel primæ sunt Conjugationis, vel tertiæ; ut *Aggero, aggeras, aggerare*: & *aggero, aggeris, aggerere*. Sic *appello, compello, colligo, deligo, effero, fundo, mando, necto, obsero, volo, pando, consternor*.

Quædam præterita quantitate differunt; ut *dico, as, are*: & *dico, is, dicere*. Sic composita, *abdico*, & *abdico*; *indico*, & *indico*; *prædico*, & *prædico*. Similiter, *lego as, are*: & *lego, is, ere*. Item composita, *allego* & *allego*; *relego* & *relego*. Sic *educo, as, are*, & *educo, is, ere*. His adde *colo, pedo*.

Quædam verba, ejusdem licet significationis conjugationem variant; ut

* *Cieo, es.*	&	*Cio, is, ire.*
* *Denso, as.*		*Denseo, es.*
Excello, es.		* *Excello, is.*
* *Ferveo, es.*		*Ferve, is.*
* *Fodio, is, are.*		*Fodio, is, ire.*
* *Fulgeo, es, ere.*		*Fulgo, is, ere.*
* *Lavo, as.*		*Lavo, is.*
* *Lino, is, ere.*		*Linio, is, ire.*
Nexo, as.		*Nexo, is.*
* *Oleo, es.*		*Olo, olis,* antiquum.
* *Sallo, is, ere.*		*Sallio, is, ire.*
* *Stridco, es, ere.*		*Stridio, is, ere.*
Tergeo, es.		*Tergo, is.*
* *Morior, eris.*		*Morior, iris,* antiquum.
Orior, eris.		*Orior, iris.*
Potior, eris.		*Potior, iris.*
* *Sono, as.*		*Sono, is,* antiquum.
* *Tueor, eris.*		*Tuor, eris.*

Sic composita, *Intueor, intuor, contueor, contuor, obtueor, obtuor*, &c.

Notandum ea, quæ stellas sibi præfixas habent, usitatiora esse aliis sibi ex altera parte respondentibus.

Notetur

Notetur etiam, *Orior* & *potior* in Infinitivo semper esse quartæ. In Indicativo vero *orior*, nunc semper esse tertiæ; *potior* autem in utraque conjugatione apud Poetas inveniri, ita ut *potitur* in tertia iis sit usitatius.

II. Interdum verba diversa idem habent præteritum. Ut composita à *sto* & *sisto*.

Consto, constiti.	*Consisto, constiti.*
Exsto, exstiti.	*Existo, exstiti.*
Insto, institi.	*Insisto, institi*
Acco, acui.	*Acuo, acui.*
Cresco, crevi.	*Cerno, crevi.*
Frigeo, frixi.	*Frigo, frixi.*
Lucco, luxi.	*Lugeo, luxi.*
Mulceo, mulsi.	*Mulgeo, mulsi.*
Paveo, pavi.	*Pasco, pavi.*
Pendeo, pependi.	*Pendo, pependi.*
Fulgeo, fulsi.	*Fulcio, fulsi.*

Similiter interdum verba supino conveniunt; ut,

Cresco, cretum.	*Cerno, cretum.*
Maneo, mansum.	*Mando, is, mansum.*
Pando, passum.	*Patior, passum.*
Succenseo, succensum.	*Succendo, succensum.*
Teneo, tentum.	*Tendo, tentum.*
Vinco, victum.	*Vivo, victum.*

De Verbis Impersonalibus.

ET de Personalibus quidem hactenus dictum esto; deinceps verò de Impersonalibus dicendum, quæ Nominativum certæ personæ non recipiunt, sed mutatur Nominativus personæ in obliquos: ut quod Anglicè personaliter dicimus, **I must read Virgil**; Latinè impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium.*

Impersonalia igitur appellantur, non quod personâ careant, (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ personæ tam activam, quam passivam, quamplurima) sed quia nullius personæ aut numeri certam significationem, nisi ex adjuncto Nominis vel Pronominis casu obliquo, sortiantur. Nam *Oportet me*, primæ personæ esse videtur, numerique

rique ſingularis: *Oportet nos*: primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: atque itidem de reliquis.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis, & paſſivæ vocis.

Impersonalia Activæ vocis ſunt hæc & his ſimilia; *Eſt*, *Intereſt*, *Refert*, *Placet*, *Libet*, *Pœnitet*, *Tædet*, *Accidit*, *Contingit*, *Evenit*, *Expedit*, *Liquet*, *Licet*, *Solet*, *Vacat*, *Præſtat*, *Decet*, *Oportet*, *Poteſt*, *Juvat*, *Conſtat*, *Conducit*, *Miſeret*, *Piget*, *Pudet*.

Denique nullum ferè Verbum eſt tam perſonale, ut non idem impersonalis formam poſſit induere; nec è diverſo. Horum tamen quædam perſonaliter uſurpantur; ut, *Virtus placet probis*. *Pecunia omnia poteſt*. *Ars juvat egentes*.

Quædam vero ſemper manent impersonalia; ut *Pudet*, *pœnitet*, *oportet*. Tametſi legere eſt apud Terentium, *Quæ adſolent*, *quæque oportent ſigna ad ſalutem eſſe*, *huic omnia adeſſe video*.

Conjugantur autem in tertia perſona ſingulari per omnes modos.

A *liquet* non extat præteritum. *Tædet pertæſum eſt* format: *Miſeret*, & *miſereſcit*, *miſertum eſt*.

Inveniuntur etiam in uſu, *Placitum eſt*, *Libitum eſt*, *Puditum eſt*, *Licitum eſt*, *Pigitum eſt*, Præterita à *Placet*, *Libet*, *Pudet*, *Licet*, *Piget*.

Impersonalia paſſivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris; ut, *Curritur*, *turbatur*.

Obſervationes de Impersonalibus.

Verba *Impersonalia* dicta inter Defectiva numerantur à Phoca, Donato, & Interprete ejus Servio. Et revera Impersonalia vocantur, non quod nullam certam perſonam ſignificent, quomodo verba Infinita dicta, ſunt Impersonativa; ſed quod perſonis primariis, hoc eſt prima ſecundaque deſtituantur.

Nec verum eſt, quod dicunt, Impersonalia eſſe, quæ Nominativum certæ perſonæ non recipiunt; ſiquidem Impersonalia tum activæ tum paſſivæ vocis crebro ante ſe Nominativum habent. Ut *Iſtoc facimus noſtro generi non decet*. Plaut. *Et me quidem hæc conditio nunc non pœnitet*. Idem. *Quem neque pudet quicquam*, *nec metuit*

tui quenquam. Ter. *Quare, absero, nequid plus minusve faxit, quod nos post pigeat,* Geta. Idem. *Non idem mihi licet quod iis, qui nobili genere nati sunt.* Cic. *Quod licet ingratum est.* Ovid. *Nunc tertia vivitur ætas.* Idem. *Canaque sulphureis nympha natatur aquis.* Mart. *Tota mihi dormitur hyems.* Idem.

Adde quod, cum Nominativus nullus est, haut diffitendum est, casum obliquum recti munia præstare. E. g. *Miseret me tui,* idem est huic, *Ego miseteor tui.* Similiter *Pœnitet me conditionis* idem est Plautino isti, *Conditio me pœnitet.* Et *Pudet me horum,* idem est quod Terentii, *Hæc pudent.* Imo nec incommode dicas intelligi Nominativum cognatæ significationis. Ut, *Pœnitentia pœnitet me; tædium tædet; pudor pudet,* &c. Vel Nominativum in Impersonalibus ipsis includi. Sic *libet mihi hoc facere, licet tibi tacere, oportet illud agere.* idem sonant ac *libido est mihi hoc facere, licitum est tibi tacere, opus est illud agere.* Ubi *licitum* pro Substantivo sumitur, ut *opus.* Aut denique Infinitivus qui verba hujusmodi sequitur, Nominativi vicem supplebit. Sic. *licet tibi tacere,* idem erit ac, *tò tacere, licet tibi;* sive *est res licita tibi. Libet mihi hoc facere,* idem quod, *tò facere hanc rem libet mihi. Oportet illud agere,* idem ac *actio gerenda fieri debet, necessaria est.* Nec refert, si quædam, dum res ipsa clamat, duriuscule sic resolvantur.

Par vero ratio Impersonalium passivæ vocis, iis absque Nominativo usurpatis. Sic *statur, vivitur,* idem sunt ac *stamus, vivimus.* Et illud Maronis; *usque adeo turbantur agris* (quam lectionem & Servius probat, & olim agnovit Quintilianus) non aliud est ab illo, *Usque adeo turbamur agris,* quod Jo. Pierius se reperisse scribit in antiquissimis Codicibus Vaticanis. Nec raro intelligendus Nominativus cognatæ significationis. Quomodo in *vivitur, vita:* in *curritur, cursus:* in *itur, iter* vel *via:* in *sedetur, sessi.* Sic *pugnantur* cum dico, intelligitur *pugna.* Cicero, *Ex omnibus pugnis acerrima mihi videtur illa, qua cum Rege pugnata est.* Eodemque pene modo dixit Sallustius, *Qua negotia multo magis, quam prælium male pugnatum à suis, regem tenebant.* Non tamen id in omnibus locum habet. Nam in isto Ciceronis, *Non est ab isto perseveratum, perseveratio perseveratum* Latinum non est. Sic cum Tacitus ait, *Procursum est ab hoste,* Nominativus *cursus* subintelligi nequit. Et tamen in his quoque Nominativus potestate inest; cum prioris loci sententia sit, *Iste non perseveravit,* posterioris, *Hostes procurrerunt.* Quin & resolvi possunt hujusmodi locutiones per *fio* & nomen verbale: quomodo *procursum est* significat *cursus fit: Migratum est, migratio fit: regnatum est, regnum fit.*

Atque ex his liquido constat Impersonalia neutiquam dici quod non habeant ante se Nominativum certæ personæ; sed potius, ut dictum, quod personis careant. Notandum verò, defectum non tam à parte verbi, quam à rebus ei conjunctis provenire, quæ semper sunt tertiæ personæ. Quod exinde etiam liquet, quia nonnulla Impersonalia adhuc in primâ & secundâ persona inveniuntur. *Si non dedecui tua jussa,* Stat. *Ita nunc pudeb, atque ita paveo.* Plaut. *Miseveia mes anuos,* Enn. *Arcadii miserescite regis.* Virg. *Adolescens loquere nisi piges.* Plaut. *Pœniteo* quoque pro *pœnitet me,* dixisse prisci videntur. Nam apud Justinum legimus, *Primi pœnitere cœperunt,* quod non à *pœnitet* est, sed quasi à *pœnideo.* Alioqui diceret, *primos pœnitere cœpit.* Sic Appuleius, *Quum cœperis sero pœnitere,* pro *Cum cœperis te sero pœnitere.*

Quin

Qui & ſpiſſus eſt iſte multorum error, cum exiſtimant Impersonalia penitùs deſtitui tertiâ pluralî; quâ toties uſi Veteres, præſertim in *decet*, & Impersonalibus patheticis. *Parvùm parva decent.* Hor. *Quæ adſint quæque oppriment ſigna.* Tac. *Non te hæc pudent?* Idem *Quam ſi aliena deceant.* Cic. *Hæc facta ab illo oportebant.* Ter. *Semper metuit, quem ſæva pudebunt.* Luc. Nec obſcurior res in Impersonalibus paſſivæ vocis. *Quo in genere multa peccantur.* Cic. *Noctes vigilantur amaræ.* Ovid. *In cæteris gentibus quæ regnantur.* Tac. *Sacris paſſibus hæ natantur undæ.* Mart.

DE GERUNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari poſſunt, quòd ſimilia participiis ſunt, ſicut proverbialia dicimus, quæ ſunt ſimilia proverbiis.

Prionde quia parùm videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia propriùs pertineant, hîc in confinio utriuſque Partis relinquimus, ut, utri velint, ſeſe regno addicant.

Porrò à nomine caſum; à verbo agendi, vel patiendi, vel neutrius, ſignificationem accipiunt.

Et quia temporum nec diſcrimen diſcretis vocibus recipiunt, neque numeros aut perſonas admittunt, ideo nec juſta verba eſſe poſſunt, nec participia.

Gerundii terminationes ſunt tres, *Di*, Genitivi caſus, *Do*, Dativi & Ablativi, *Dum*, Nominativi & Accuſativi.

Gerundia autem activè majore ex parte ſignificare, nulli dubium eſt, licet interdùm etiam paſſivè ſignificent. Cujus rei exempla erunt iſta: *Athenas quoque miſſus erudiendi cauſâ:* id eſt *ut erudiretur. Uritque videndo fœmina*: id eſt, *dum videtur. Satis ad cognoſcendum illuſtria*: id eſt, *ut cognoſcantur. Ars ad diſcendum facilis*: id eſt, *ut diſcatur.*

Obſervationes de Gerundiis.

Gerundia Sanctio, Scioppio, & Voſſio, ſunt nomina verbalia Adjectiva, verbi ſtructoram ſervantia. Nomina eſſe liquet quia caſibus variantur. Dicitur enim in Nom. *Dicendum eſt*; in Genitivo *dicendi cauſâ*; in Dativo *dicendo aptus*; in Accuſativo *ad dicendum*; in Ablativo *dicendo conſequi*. Caſum autem ſtructuræ ita explicant. Cum Gerundia ſint Adjectiva, nulla autem Adjectiva per ſe in oratione ſubſiſtant, neceſſario conſentient cum Subſtantivo intellecto: quod non aliud eſt quam infinitivus ejuſdem Originis, quem reſpicere & quodammodo includere videntur, quemadmodum & multa verba Accu-

Accuſativum regunt ſuæ originis etſi non exprimatur. Sic cum dico, *Pugnandum eſt*, ſubintelligi debet *pugnare*, nam *pugnandum eſt pugnare*, idem prorſus eſt ac *pugnanda eſt pugna*. Utique ſi dico *pugnandum eſt pugnam*, *pugnare* itidem ſubintelligitur, ſed tum conſtructio erit duplex, Subſtantivi & Adjectivi, & Nominis verbalis caſum verbi regentis, ſic *pugnare pugnam* eſt pro *pugnatio pugnam*, ut *factio hanc rem*. Eodem modo alios loquendi modos exponunt: ut, *Tempus videndi Lunæ*, *tempus legendi librorum*, &c. Nam dicunt *videndi* ſupponere *videre*, acſi eſſet *tempus viſionis*, & *videre* ut Subſtantivum regere Genitivum *Lunæ*, ſic *tempus videndi videre Lunæ*, idem erit ac, *Tempus videndæ viſionis Lunæ*.

Verum ſententia hæc non omnes prorſus difficultates exhaurit. Nam quod dicunt ſubintelligi Infinitivum, à quo tanquam Nomine verbale Genitivus vel Accuſativus regatur, nullo fundamento innititur: quia gratis dictum, verbum aliquod ſubintelligi quod nunquam expreſſum reperitur, quodque non ſine abſurditate exprimi poſſit, ut *Legendum eſt legere*: *tempus videndi videre*, & ſimilia.

Deinde cum dicunt Infinitivum, tanquam nomen Verbale caſum ſequentem regere, annon melius dici poſſit ipſum Gerundium Subſtantivum eſſe, & caſum ab eo potius pendere quam ab Infinitivo intellecto.

I. Dicimus itaque Gerundia eſſe Nomina verbalia Subſtantiva ab Adjectivo ſeu Participio ejuſdem terminationis deſumta, quæ agendi ſignificationi neceſſitatis ſeu officii ſpeciem quandam ſuperaddunt. Sic *pugnandum eſt* idem fere erit ac *pugnare oportet*. Quanquam interdum; neceſſitatis ſignificatione amiſſa, actio tantum ſignificetur, ut *cantando rumpitur anguis*.

Nec mirum videri debet, quod Gerundia Subſtantiva eſſe dicimus, cum in omnibus linguis nihil magis familiare ſit, quam ut Neutra Adjectiva Subſtantivorum naturam induant.

His ita poſitis, facile erit in ſtructuræ ſupradictæ cauſam penetrare. Nam cum dico *pugnandum eſt*, *legendum eſt*, idem eſt ac ſi dicerem, *pugna* eſt, *lectio eſt*, neceſſitatis ſpecie ſuperaddita, quam in Gerundiis includi diximus.

Cum autem dico, *legendum eſt libros*, eadem conſtructio eſt, ac *lectio libros*, ut Plautus dixit *factio hanc rem*, & Cæſar *reditio domum*. Porro cum dico *tempus eſt videndi Lunæ*, idem erit ac *tempus viſionis Lunæ*, cum Genitivus à Subſtantivo rectus frequenter & alium regat: ut, *Jamne ſentis bellua, quæ ſit hominum querela frontis tuæ?* Cic. *Conſul eſt deſignatus maximæ orbitate republicæ virorum talium*. Idem.

Hinc etiam videmus cur de femina pariter & mare dicimus, *cupidus ſum videndi tui*, & non *videndæ*: nempe cum Pronomina *mei, tui, ſui, noſtri, veſtri*, Adjectiva non admittant, idem eſt ac *Cupidus ſum viſionis tuiipſius*, quæ ſimilis conſtructio eſt ac *tempus videndi Lunæ*. Ita Terentius de femina dixit, *Ego ejus videndi cupidus rectæ ſequor*. Et Ovidius, *Et ſpem placandi dantque adimuntque tui*.

Hinc etiam patet magis eſſe Latinum *amandi ſunt boni*, quam *amandum eſt bonos*, quia Nomina verbalia non adeo verborum ſuorum ſtructuram purioribus temporibus conſervarunt.

II. Por-

II. Porro & hinc lucem fœnerat quæstio ista, an Gerundia active vel passive accipiantur. Nam cum Infinitivi, vel alterius nominis verbalis loco sint, si Infinitivus vel nomen verbale per quod exponuntur activa sunt, ea etiam erunt activa; si passiva, Gerundia etiam passive sumentur. Sic cum Virgilius dixit, *Quis talia fando temperet à lacrymis?* cum *fando* ibidem pro *fari* sit, *in fando* vel *in fari talia*, erit etiam activum.

At cum Cicero dicit, *Locus ad agendum amplissimus*, cum *agendum* hic ponatur pro *actio*, hoc est, ut *actio habeatur*, videtur passivum Quanquam inter actionem & passionem adeo levis differentia intercedit, ut pro diverso respectu in utroque sensu sumi possint.

Hinc denique difficiles quosdam loquendi modos commode exponas. Ut, *Utrique videndo femina*, Virg. hoc est, *in videre*, vel *in visu ipsius*, pro *dum videtur*. *Annulus in digito subter tenuatur habendo*, Lucret. pro *dum habetur*. *Cum ipse ad imperandum Tisidium vocaretur*. Sall. hoc est, *ad imperari*, vel *ut ei imperaretur*, ut exponit Servius, Manucius, Alciatus, & Sanctius. Quin & Cicero eodem loquendi modo usus est, *Nunc ades ad imperandum vel parendum potius, sic enim antiqui loquebantur*, id est *ad imperari*, vel *ut tibi imperetur*, & *tu pareas*. Ex quo patet usum Gerundiorum, olim alium fuisse quam nunc est, & naturam eorum aliam esse quam vulgo existimant.

DE SUPINIS.

SUpina quoque meritò participalia verba dicuntur, omniaq; cum Gerundii vocibus communia habent. Exeunt autem, prius in *um*, posterius in *u*, ut, *Visum*, *visu*. Significant autem, prius quidem ferè activè (sicut in Rudimentis dictum est) posterius verò passivè.

Observationes de supinis.

I. Supina etiam, non minus quam Gerundia, nomina verbalia sunt, quæ verborum suorum structuram retinent. Sequuntur autem quartam declinationem, & casibus sequentibus variantur. Nominativo, *Amatum est*, *ventum est*. Dativo; *Horrendum auditu*, *mirabile visu*, pro *auditui*, *visui*. Accusativo; *Amatum esse*, *ventum fuisse*, *eo spectatum*, Ablativo; *Dictu opus est*, Ter. *Paruum dictu*, Plin.

Substantiva cum sint, genus suum nunquam mutant. Ut, *Vitam ire perditum*, Liv. & non *perditam*. *Latrocinia iri sublatum*, Liv. & non *sublata*. *Nutricem accersitum iit*, Ter. *Qui postquam audierat, non datum sri filio uxorem suo*, Ter. *Vaticinatus est madefactum iri Græciam sanguine*.

Supina in UM, motum aliquem semper significant; qui aliquando occultus est; ut, *dare nuptum filiam*, ubi mutatio familiæ denotatur. Ubi vero nullus significatur motus, ibi erit Accusativus Participii non Supini; ut, *Inventum & adductum curabo*. Tert.

II. Porro Supina in UM, plurimum quidem active exponuntur. Licet interdum etiam passive significent; ut, *Mulier qua ante diem quartum usurpatum isset*, Gell. hoc est, *ad usurpatum, ad usurpari*, pro *usurpata fuisset*.

Ita in U passionem ut plurimum significant; quamvis & aliquando per activum exponi debent, ut *Forenses uva celeres proveniu*. Plin.

Circumlocutio per *ire* nullum tempus notat, sed cum omnibus indifferenter jungi potest, ut *Gaudes cœnatum ire, gaudebis cœnatum ire, gavisa fuit cœnatum ire*. Ea vero quæ fit per Infinitivum *iri*, futurum plurimùm notat. Ut, *Brutum, ut scribis, usum iri à me puto*, Cic. *Et sine operâ tuâ illam deductum iri domum*, Ter. Circumlocutio autem per Infinitivum *ire* locum non habet, nisi & eadem in Indicativo usurpari possit. Sic rectum non est, *puto te eum locum intellectum ire*, quia non dicitur *eo intellectum*. Hoc tamen non impedit quo minus dicamus, *puto eum locum intellectum iri*, ut dixit Cæsar, *Ipsi nihil nocitum iri respondit*: unde videre est locutionem passivam activâ multo usitatiorem esse.

III. Proximum est ut de Supinorum structura disquiramus. Atqui superius diximus ea ut Nomina verbalia casum verborum suorum regere. Ut, *Me ultro accusatum advenit*, Ter. *Graiis servitum matribus ibo*, Virg. quod ut antea dictum, commune erat omnibus Nominibus à verbis derivatis. Hinc *Quid tibi curatio est hanc rem?* Plaut. *Quid tibi hanc aditio est?* Id. *Reditio domum*, Cæs. *Traditio alteri*, Cic.

Verum & ipsa à Præpositione subintellectâ dependent. Nam ut dico, *Eo Romam*, pro *ad Romam*; ita *ducitur immolatum*, pro *ad immolatum*, vel *ad immolationem*; *Eo perditum*, pro *ad perditum*, vel *ad perditionem*. Quod si casus verbi adjiciatur; ut, *Vitam tuam perditum ire properat*, Liv. *vitam* regitur à *perditum* eâdem constructione quâ, *tactio, curatio*, &c. olim cum Accusativo verborum construebantur.

Interim dissimulandum non est, reperiri etiam apud Authores loquutiones quasdam quæ principio huic nostro refragari videantur. Ut, *Contumelia quæ mihi factum itur*, Cat. *Reus damnatus iri videbatur*, Quint. *Mihi præda videbatur perditum iri*, Plaut. &c. quos omnes locos Scioppius corrupte legi putat, contra librorum omnium fidem. Eorum autem rationem hoc modo expedimus. *Reus damnatum iri videbatur*, id est, *Reus videbatur iri ad damnatum*, pro *ad damnationem*. Nam *iri* eodem modo construi potest ac *duci*, cum facile probari possit *eo* posse esse activum, & habere passivum suum, ut *itur, iri*, &c. Quod magis contra Scioppium facit, quia probat ipse recte dici *eor* in primâ personâ. Ita cum dico, *Contumelia qua mihi factum itur, contumelia* est Nominativus *itur*, & resolvi potest hoc modo, *contumelia qua itur ad factum* (ut *ad factionem*) *se* vel *sui*; quippe *factio se* vel *sui* non minus incongrue dici possit, quam *curatio hanc rem* vel *hujus rei*.

Hinc etiam hujusmodi phraseos ratio petenda est, *Cohortes quæ ex Piceno venerant, ad me missum facias*, hoc est, *facias missum*, vel *missionem cohortes*, ut, *tactio hanc rem*.

IV. Supina etiam in *U* à Præpositione reguntur; ut, *audita jucunda*, pro *in auditu, pulcrum visu*, pro *in visu*, vel *in videndo*. Non raro etiam à Præpositione *à* dependent, ut *primus cubitu surgat*, Cat. pro *à cubitu*.

Inter-

Interdum loco Supini in U Accusativus solus ponitur, vel Gerundium cum Præpositione: ut, *Fessis leviora tolli Tergama Graiis.* Hor. pro *sublatu. Cibus ad coquendum facillimus,* Cic. hoc est. *coctu.*

Nec verum est, quod Valla putabat, Supinum hoc non posse exponi per Verbale. Nam ut Fabius dixit, *Lyricorum Horatius fere solus legi dignus,* pro *lectu*: ita Gellius, *Dignus sane Seneca videatur lectione*: Et Cicero, *In rebus cognitione dignis. Orationculam inopem nec scriptione dignam.*

Usurpatur etiam Gerundium in DO, contra quam Valla putat, pro supino hoc vel verbali in IO: ut, *Iidem traducti à disputando ad dicendum inopes reperiantur*, Cic. pro *à disputatione.* Et ratio est, quia cum Gerundia, Supina, & quandoque Infinitivus, Nomina verbalia sint, nihil magis familiare sit, quam Nomen unum pro altero ejusdem originis usurpare.

DE PARTICIPIO.

PARTICIPIUM est pars orationis inflexa casu, quæ à Nomine, genera, casus, & declinationem, à Verbo, tempora & significationes; ab utroque, numerum & figuram accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Participio septem, Casus, Genus, Declinatio, Tempus, Significatio, Numerus, Figura.

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hic statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora Paticipiorum sunt quatuor.

Præsens in *ans* vel *ens*: ut, *Amans, legens.*

Cæterum *iens*, Participium ab *Eo*, simplex rariùs legitur in Nominativo, sed *euntis, eunti, euntem, eunte*, in obliquis. Composita verò Nominativum quidem in *iens* finitum habent, Genitivum autem in *euntis*: ut *Abiens, abeuntis, Rediens redeuntis*: præter unum, *Ambiens, ambientis.*

Hanc formam sequuntur & horum Gerundia, ut, *Abeundi, abeundo, abeundum*: præter, *Ambiendi, ambiendo, Ambiendum.*

Præteritum verò in *Tus, Sus, Xus*, ut, *Doctus, Visus, Mexus.*

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus*, activæ ut plurimum significationis, aut neutralis, ut, *Lecturus, cursurus*: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper; ut, *Legendus.*

SIGNIFICATIO.

Activè significant ea Participia quæ ab activis cadunt: ut, *Docens*, *docturus*; *Verberans*, *verberaturus*.

A neutris cadentia neutraliter significant; ut *Currens*, *cursurus*; *Dolens*, *doliturus*.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam Participia in *dus*: ut, *Dubitandus*, *vigilandus*, *carendus*, *dolendus*.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, *Lectus*, *legendus*; *Auditus*, *audiendus*.

Fiunt & Participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passive usurpantur: ut, *Aratur terra*. Hinc, *arata & aranda terra*.

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut, *Loquens*, *loquutus*, *loquuturus*, à *loquor*.

Deponentibus quæ olim communia fuerunt, manet Participium futuri in *dus*: ut, *Sequendus*, *Loquendus*, *Utendus*, *Patiendus*, *Obliviscendus*, & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis Participia, quæ nunc activè, nunc passive significant: ut,

Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*

Virgil. —*mentitaque tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum Participia ipsorum significationem induunt: ut, *Criminans*, *criminatus*, *criminaturus*, *criminandus*.

Ab Impersonalibus nulla extant Participia, præter *Pœnitens*, *decens*, *libens*, *pertæsus*, *pœnitendus*, *pudendus*.

Hæc Participia præter analogiam, à verbis suis deducuntur, *Pariturus*, *nasciturus*, *sonaturus*, *arguiturus*, *luiturus*, *eruiturus*, *nosciturus*, *moriturus*, *oriturus*, *osurus*, *futurus*.

Similia Participiis sunt ista, *Tunicatus*, *togatus*, *personatus*, *larvatus*, & innumera ejus sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur.

NUMERUS.

Est & numerus in Participiis, ut in nomine: Singularis, ut, *Legens*; Pluralis, ut *Legentes*.

DE FIGURA.

Figura est duplex, Simplex, ut *Spirans*: Composita, ut *Respirans*.

Partici-

Participia aliquando degenerant in nomina Participalia; Vel cùm alium casum quam suum verbum regunt, ut, *Abundans lactis*, *Alieni appetens*, *Patiens inediæ*, *Fugitans litium.*

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, *Infans*, *indoctus*, *innocens*, *ineptus.*

Vel cùm comparantur: ut, *Amans*, *Amantior*, *Amantissimus*; *Doctus*, *Doctior*, *Doctissimus.*

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abisti?* hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet: id est, *ità affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est*, vel *debet amari.* *Vita laudata*, id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis non rarò fiunt Substantiva nomina. Modò in masculino genere: ut, *Oriens*, *occidens*, *profluens*, *confluens*: Modò in feminino; ut, *Consonans*, *continens*: Modò in neutro; ut, *Contingens*, *accidens*, *antecedens*, *consequens*: Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*; ut, *Appetens*, *diligens*, *sitiens*, *indulgens.*

Animans, modò femininum, modò neutrum reperitur.

Observationes de Participiis.

Supra dictum est Participia Deponentium tam præterita, quam futura in *rus* actionem signare; ut, *secutus*, *secuturus.* Quod tamen perpetuum non est. Nam præterita in *us* non raro passionem significant: nempe quia communia olim fuerunt. Hujusmodi inter alia sunt, quæ literarum serie subjiciuntur.

Silvula Participiorum in us, *quæ à deponentibus formata passive aliquando significant.*

Adeptus. Senectutem ut adipiscantur omnes optant, eandem accusant adeptam. *Cic.* Ne cadat & multas palmas inhonestet adeptas. *Ovid.*

Adortus. Ab his Gallos adortos. *Aurel. apud Prisc.*

Aggressus. Facillimis quibusque aggressis. *Just.*

Antegressus. Causas antegressas, & causis antegressis, *occurrunt apud Cic.*

Arbitratus. Arbitrata quæstio. *Gell.*

Aſſenſus. Sapiens multa ſequitur probabilia, non comprehenſa, non percepta, non aſſenſa, ſed ſimilia veri. *Cic.* De religione Bibulo aſſenſum eſt. *Id.*

Auxiliatus. A me auxiliatus ſi eſt. *Lucill. apud Priſcian.*

Blanditus. Blanditus labor. *Verr. ſecundum Priſcian.*

Comitatus. Uno comitatus Achate. *Virgil.* Quod ex urbe partum comitatus exierit. *Idem.*

Commentatus. Diu & multis lucubratiunculis commentata oratione. *Qu. Cic.*

Complexus. Quo uno maledicto ſcelera omnia complexa eſſe videantur. *Cic.*

Conatus. Ne literæ intercepta conata palàm facerent. *Liv.*

Confeſſus. Confeſſa res & manifeſta. *Cic.*

Conſolatus. Sic conſolatis militibus, *&c. Juſt.*

Cunctatus. Fides cunctata eſt. *Stat.*

Depaſtus. Depaſtam arborem relinquunt. *Plin.* Depaſta altaria liquit. *Virg.*

Deprecatus. Deprecati belli promiſſio. *Juſt.*

Deſpicatus. Quæ nos noſtramque adoleſcentiam habent deſpicatam. *Ter.*

Deteſtatus. Bella matribus deteſtata. *Horatius.*

Dignatus. Tali honore dignati ſunt. *Cic.* Conjugio dignate ſuperbo. *Virg.*

Dilargitus. Dilargitis proſcriptorum bonis. *Sall.*

Eblanditus. Eblanditæ preces. *Plin.* Eblandita ſuffragia. *Cic.*

Effatus. Interpretari vatum effata incognita. *Cic.*

Execratus. Eamus omnes execrata civitas. *Hor.*

Executus. Executo Regis imperio. *Juſt.*

Exorſus. Suo cuique exorſa laborem, fortunamque ferent. *Virg.*

Expertus. Multa inventa experta-que in hoc ſunt bona. *Att.* Fortunam ſæpius clade Romana expertam. *Tac.*

Fabricatus. Manibus fabricata Cyclopum. *Ovid.*

Imitatus. vide Imitor.

Interpretatus. Interpretatum nomen Græcum tenemus. *Cic.*

Intutus. Intutam urbem. *Liv.*

Lamentatus. Fata per urbem lamentata diu. *Sil. Ital.*

Menſus. Spatia menſa, quia conficiunt curſus Lunæ, menſes vocantur. *Cic.* Sic *dimenſus.* Mirari ſe diligentiam ejus à quo eſſent iſta dimenſa. *Id.*

Mentitus. Mentita & falſa plenaque erroris. *Cic.* Sic ementitis auſpiciis. *Id.*

Mercatus. Trullam unam mercatam à matre-familias. *Plin.*

Meritus. Quæ Cannis corona merita? *Plin.*

Metatus. Metato in agello. *Hor.* Sic immetata jugera. *Id.*

Moratus. Sæpe ſimultates ira morata facit. *Ovid.*

Oblitus. Nunc oblita mihi tot carmina. *Virg.*

Opinatus. Improviſa nec opinata nobis. *Cic.* Sic inopinatus, *quod ſemper eo more accipitur.*

Pactus. Ex quo deſtituit Deos mercede pacta Laomedon. *Hor.* Sic *reperitur* pacta conventa, *ſine conjunctione apud Ciceronem.* Et pacti & conventi formula. *Idem.*

Partitus. Partitis copiis. *Caſ.*

Pollicitus. Pollicitis dives quilibet eſſe poteſt. *Ovid.*

Profeſſus. Solaque deformem culpa profeſſa facit. *Ovid.*

Stipulatus. Stipulata pecunia. *Cic.*

Teſtatus. Res ita notas, ita teſtatas. *Cic.*

Eſt vero ubi ſimplex quidem active ſemper accipiatur; compoſitum autem ſemper paſſive. Fit hoc in *ultus*, & *inultus*. Quod videas etiam uſu venire in neutris. Nam *auſus* activum eſt, *inauſus* paſſivum.

II. Impersonalia etiam sua habent Participia.

In *ns*; ut, *pœnitens*, quod crebrum est. *Pudens*, apud Horatium & Terentium.

In *rum*; ut, *Nihilo magis ei licitorum esse Plebeio quam*, , &c. Cic. *Dum puderet vos, tanquam puditurum esset extinctos.* Fabius quoque indicat Sallustium scripsisse *poenisurum* pro *poenitentiam acturum*. Analogia tamen requirit *pœnituturum*, quomodo Fabium scripsisse verisimile est.

In *um*; quorum alia veniunt ab activæ vocis Impersonalibus, ut, *misertum, pertæsum, libitum, licitum*, & similia. Alia à Passivis, ut à *pugnatur, pugnatum est*; à *curritur, cursum est*; quæ magis frequentia sunt. Quædam & à Deponentibus, ut *veterum est*. Cic.

In *dus*; ut, *Haud poenitendus labor. Induci ad pudendum & pigendum.* Cic. Sic. *dormiendus* à *dormitur, regnandus* à *regnatur. jurandus* à *juratur, vigilandus* à *vigilatur*, & similia.

Porro longe plurima sunt participia vocis passivæ, quæ vulgò creduntur à verbis integris descendere, cum reverà oriantur ab Impersonalibus: à verbis nempe quæ personis quibusdam destituuntur. Ejusmodi sunt, *cessatus, erratus, conspiratus*, quæ non possunt venire à *cesso, erro, conspiro*; quia non sunt in usu; sed à *cessatur, erratur, conspiratur*: indeque Præteritorum circumlocutio, *cessatum est, erratum fuit, conspiratum fuerat*.

Quædam etiam formantur ab Impersonalibus inusitatis. Nam *obsolescitur* non est in usu: inde tamen Participium *obsoletus*. Nec ab *occido*, media correpta, dicitur *occiditur*: attamen hinc, *occasus*.

Horum Silvulam subjiciemus; postquam id notaverimus, ea sæpius amisso temporis significatione fieri Nomina, & quandoque etiam ferè sensu activo usurpari.

Silvula Nominum sive Participiorum in us, *quorum verba vel rara sunt, vel inusitata.*

Adultus. Apud pastores adultus. *Just.* Adulta virgo. *Cic. Hor.*

Antecessus. In antecessum dabo. *Sen.*

Cessatus, Cessatis in arvis. *Ovid.*

Circuitus. Circuitis hostium castris. *Cæs.*

Cœnatus. Cœnato mihi & dormienti reddita illa est epistola. *Cic.*

Cœptus. Cœptum igitus per eos, desitum est per hunc. *Cic.* Cœpta est oratio fieri. *Id.* Ante potitam pecuniam quæ esset cœpta deberi. *Id.*

Commentatus. Commentata oratione. *Qu. Cic.*

Concretus. Cujus ex sanguine concretus homo & coalitus sit. *Gell.*

Conspiratus. Assidentem conspirati specie officii circumsteterunt. *Suet.*

Decretus, ut, *concretus.* Nocte dieque decretum & auctum *Liv. vel potius Lavius apud Priscianum. Quomodo nec idem refugisset*, Luna decreta, *vel* ostreis decretis.

Decessus. Custodibus decessis, multi interficiuntur, *Cæcilius, vel potius Calius apud Priscianum.*

Decursus. Decurso spatio à calce ad carceres revocari. *Cic.* Decurso lumine vitæ. *Lucr.* Jam leone decurso. *Solin.*

Deflagratus. Fana flamma deflagrata. *Ennius apud Cic.*

Desitus. Desitum est. *Cic.* Papisius est vocari desitus. *Cic.*

Emeritus. Emeritus miles. *Luc.* Emeritam puppim. *Mari.*

Emersus. E cœno emersus. *Virg.*

Erratus. Pererratis finibus. *Virg.*

Evasus. Exercitum cæsum, evasumque se esse. *Liv.*

Excretus. Excretos prohibent à matribus hœdos. *Virg.*

Exoletus. Exoleta annalium vetustate exempla. *Liv.*

Festinatus. Mors festinata. *Tac.* Festinatis honoribus. *Plin.*

Inservitus. Nihil est à me inservitum temporis caussa. *Cic.*

Interitus. Interitis multis. *Quadrigar. apud Priscianum.*

Inveteratus. Inveterata querela. *Cic.* Inveterata amicitia. *Id.*

Juratus. Qui mihi juratus est argentum dare. *Plaut.* Non sum jurata. *Turp. apud Diomed.* Malo ei jurato suo, quam imperato aliorum tabellas committere. *Cic.* *Hoc tamen non mirum est, quia dicitur etiam* juror; *unde* juratur, *Luc.* & jurabere. *Stat.*

Laboratus. Arte laboratæ vestes. *Vir.*

Nuptus. Nova nupta. *Ter.* Novus nuptus *Plaut.*

Obitus. Morte obita. *Cic. Virg. Tac.*

Obsoletus. Obsoletum amicum. *Curt.* *Sic autem vocatur, quo quis ab longo tempore uti solet. Ut hoc quoque ostendat potius esse à* soleo, *quam ab* oleo.

Occasus. ὁ δύσις. Ante Solem occasum. *Plaut. Unde Gell. inquit* non insuavi venustate est, si quis aurem habeat non sordidam, nec proculcatam.

Placitus. Ubi sunt cognitæ, placitæ sunt. *Ter.*

Pransus, potus. Adde insciti pransi, poti, oscitantis ducis. *Cic.*

Prabitus. Ubi quoque Romæ ingens præbitus error. *Liv.*

Properatus. Carmina properata. *Ovid. Sed dixit etiam Plinius.* Delubra occulta celeritate properantur. *Reperitur etiam Participium* properandus, *Virg. Val. Flac.*

Redundatus. Redundatas flumine cogit aquas. *Ovid.*

Regnatus Regnata per arva. *Virg. Sed Tacitus etiam dixit,* In ceteris gentibus quæ regnantur.

Requietus. Requietum volunt arvum. *Colum.* Animi meliores requieti surgent. *Sen.*

Senectus. ὁ γηρᾶσας. Senecto corpore *Sall.*

Successus. Cum omnia meâ causâ mihi velles successa, tum etiam tuâ. *Cic.*

Tritubatus. Vestigia titubata solo. *Virg.*

Triumphatus. Triumphatis Medis. *Hor.* Triumphatus Corinthus. *Virg.*

Vigilatus. Vigilatæ noctes. *Ovid. Reperitur etiam* Vigilandæ noctes *apud Quint. Sic etiam ab* evigilo, Evigilata consilia. *Cic.*

DE ADVERBIO.

ADVERBIUM * est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut, *Homo egregie impudens. Nè parùm sis leno. Nimium Philosophus.* Aliquoties & Adverbium: ut, *Parùm honestè se gerit.*

* Ut se habet Adjectivum ratione Substantivi, atq; inde Adjectivum dicitur; ita & se habet Adverbium ratione Verbi, ac propterea Adverbium vocatur; nempe quia plurimum adjicitur Verbo, ad declarandum ejus modum; præcipue vero actionis & passionis circumstantiam.

ACCI-

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Adverbio accidunt, Significatio, Còmparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex Verborum circumſtantiis colligenda eſt.

In loco ſignificant, *Hìc, illic, iſtic, intus, foris, uſquam, nuſquam, ubi, ubìque, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ſicubi, inibi, ibidem, inferiùs, ſuperiùs*

Ad locum reſpiciunt, *Huc, illùc, iſtùc, intrò, aliò, quò, aliquò, nequò, quoquò, ſiquò, eò, eodem, quolibet, quovis, quocunque* [1], *foras, horſum, aliorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, utroquè, neutrò, quoquoverſum.*

A loco denotant, *Hinc, illinc, iſtinc, intus, foris, indè, undè, alicundè, alicunde, ſicunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, ſupernè, infernè, cœlitus, funditus.*

Denique per locum innuunt, *Hac* [2], *illàc, iſtàc, quacunquè, eà, eadem, aliâ, aliquà, ſiquà, nequà, quaquà* 3.

Adverbia temporis ſunt, *Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum, quampridem, jampridem, uſquè, quouſque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, manè, veſperi, nudiuſtertius* 4, *nudiuſquartus, nudiuſquintus*, &c. *Diu, noctù, interdiu, nunc, jam, nuper, aliàs, olim, item, pridem, tantiſper, pauliſper, parumper, ſæpe, rarò, ſubindè, identidem, plerumque, quotidie, quotannis, nunquam, unquam, adhuc, etiam* pro *adhuc, hactenus, in-diès, in horas, ut-primum, quum-primùm, ſimulac, ſimulatque.*

Uſquè temporis & loci adverbium eſt: ut, *Uſquè ſub obſcurum noctis. Ab Æthiopia eſt uſquè hæc.* Eſt et ubi pro *ſemper* aut *continuè* ponitur: ut, *Uſque metu micuère ſinus.*

1 Horum pleraque verius ſunt Nomina quam Adverbia; ut, *quo, aliquo, quocunque*, puta *loco*: imo & *huc* pro *ad hoc*, & quædam alia. 2 In hiſce omnibus reſpicitur ad nomen *viâ*. 3 Adverbia loci, ſæpius ponuntur pro relativo. *Quære illum, ubi hic eſt natus. plus amabo poſthac locum. Ubi* pro *in quo*, Cic. *Mercator hoc addebat, è prædonibus, unde emerat, ſe audiſſe abreptam à Samio. Unde* pro *à quibus.* Ter. Quædam etiam Adverbia loci tempus aliquando ſignificant. *Ubi vidit homo eſſe in tantum honorem, ibi cœpit me obſeptare*, &c. Ter. 4 Hujuſmodi nihil Adverbii habere videntur, niſi quod *nunc* in *nudius* inſit. Nam dicitur quaſi *nunc dies.*

Adverbia numeri: ut, *Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexties, septies, vigesies,* vel *vicies*; *trigesies,* vel *tricies*; *quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, centies, millies, infinities.*

Ordinis sunt, *Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, novissimò, inprimis, postremò, primùm, jamprimùm, denique, demum, tandem, ad-summùm.*

Adverbia interrogandi sunt, *Cur, quamobrem, quarè, quomodo, ecquid, quin* pro *cur non, num, quid ita, quo, unde, quantum?*

Vocandi sunt, *Heus, ô, eho,* & siqua sunt similia.

Negandi: ut, *Haud, non* [1], *minimè, nequaquam, nè* pro *non,* & similia [2].

Affirmandi: ut, *Etiam, sic, quidni, sanè, prorsus, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, scilicet* [3].

Jurandi: ut, *Hercle, mehercule, medius-fidius, Dius-fidius, Pol, ædepol, castòr, ecastor.*

Hortandi: ut, *Age* [4], *sodes, sultis, amabò, agedum, ehodum, eia* [5], *agite.*

Prohibendi, ut, *Ne* [6], *non.*

Optandi, ut, *Utinam, si, ô si, ô.*

Excludendi: ut, *Modò, dummodo, tantummodo, solummodo, tantùm, solùm, duntaxat, demum.*

Congregandi: ut, *Simul, unà* [7], *pariter, populatim, universim, conjunctim,* &c.

Segregandi: ut, *Seorsim, gregatim, egregiè, nominatim, vivitim, oppidatim, vicatim, privatim, speciatim, bifariàm, trifariam, omnifariàm, plurifariam, sfiatim.*

Diversitatis: ut, *Aliter, secùs.*

Eligendi: ut, *Potiùs, potissimùm; imò, satiùs.*

Intendendi: ut, *Valde, nimis, nimiùm, immodice, impendiò, impensè, prorsus, penitus, funditus, radicitus, omnino.*

Remittendi: ut, *Vix, ægre, paulatim, sensim, pedetentim.*

Concedentis: ut, *Licet, esto, demus, sit-ità, sit-sane.*

1 Pro *non* aliquando *nihil* adverbialiter usurpatur: ut, *Nihil circuitione usus est.* Ter. 2 Sic *nec* apud veteres. Atque idem composita ostendunt ut, *negligens, negotium.* 3 Sic *na*; ut *na ego homo infelix sum.* 4 *Age, sodes,* &c. verius verba sunt imperativi modi. 5 *Eia,* pro diversa significatione nunc adverbium est hortandi, nunc Interjectio blandientis. 6 *Ne* ante *quidem* negat; ut, *ne obolum quidem dederit.* 7 *Unà* propriè est nomen, quia integre est, *unâ operâ.*

Negata

Negatæ ſolitudinis: ut, *Non ſolùm, non tantùm, non modò, nedum.*

Qualitatis: ut, *Docte, pulchrè, fortiter, graviter.*

Quantitatis: ut, *Parum, minimè, maximè, ſummum*, & ſimilia.

Comparandi: ut, *Tam, quam, magis, minus, maximè, minimè, æquè.*

Rei non peractæ: ut, *Fermè, fere, propè, propemodùm, tantum, tantùm non, modò non.*

Demonſtrandi: ut, *En, ecce, ſic*: ut cùm dicimus; *Sic ſcribito*[1].

Explanandi: ut, *Ideſt, hoc eſt, quaſi dicas, putà, utputa, utpote.*

Dubitandi: ut, *Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe.*

Eventus: ut, *Forte, caſu, forte fortunâ.*

Similitudinis: ut, *Sic, ſicut, ſicuti, ità, item, itidem tanquam, quaſi, ceu, uti, velut, veluti.*

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt caſus comparativi & ſuperlativi; ut, *Docte, doctiùs illo, doctiſſimè omnium*: ſimiliter *Bene, melius, optimè*: *Male, pejus, peſſimè*: etiam *ſæpe, ſæpius, ſæpiſſimè*: *Nuper, nuperrimè*, & ſimilia.

SPECIES.

Species eſt duplex, Principalis, quæ ex ſe originem habet: ut, *Heri, cras.*

Derivativa eſt eorum, quæ nata ſunt aliunde: ut, *Furtim* à *furor*; *Strictim* à *ſtringo*; *Humaniter* ab *humanus.*

Aliquando neutra Adjectiva ineuunt formam adverbiorum ad Græcorum imitationem: ut, *Recens*, pro *recentèr*: *Torvum*, pro *torvè.*

FIGURA.

Figura eſt duplex: ſimplex, ut *Prudenter*; Compoſita, ut *Imprudenter.*

[1] Sic *hem* apud Comicos; ut, *hem Davum tibi.* Ter. Nempe pro uſu diverſo nunc demonſtrandi Adverbium eſt, nunc Interjectio indignantis.

DE CONJUNCTIONE.

COnjunctio est pars orationis, quæ sententiarum clausulas apte connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo.

FIGURA.

Figura est duplex, Simplex, ut *nam*; Composita, ut *namque*.

POTESTAS.

Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim è conjunctionibus copulativæ sunt: ut, *Et, ac, que, atque, quoque, etiam, itidem cùm, & tum.* [1]

Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, *Nec, neque, neu, neve.*

Hæ quatuor sequentes, *Et, que, nec, neque*, cùm geminantur, suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Aliæ disjunctivæ [2]: ut, *Aut vel* [3], *ve, seu, sive* 4.

At istæ, cùm geminantur, suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Aliæ discretivæ: ut, *Sed, sed enim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterùm, verò, enimvero, quòd si, verùm, porrò, quin.*

Aliæ rationales, sive illativæ 5: ut, *Ergo, ideo, igitur, itaq;*

1 He *Copulativa* dicuntur strictè. Nam omnis quidem Conjunctio copulat; uti ipsum arguit Nomen: sed hæ simpliciter id præstant citra disjunctionem sententiæ, aut causalitatem, vel ratiocinationem. 2. Mirifica videtur appellatio, ut conjunctio sit disjungens. Sed conjunguntur voces materialiter; disjunguntur formaliter. Nam ita conjunguntur sententiæ, ut iis res disjungi significetur: E. G. cum ita dissero, *Vel dies est, vel nox est*, non utraque sed alterutra significatur vera. Atque hoc est, quod Boethius aiebat, conjunctionem ea, quæ conjungit inter se, disjungere in tertio. 3 *Vel* quandoque est Copulativum. Ut, *Carmina vel cœlo possunt deducere Lunam.* Ubi *vel* valet *etiam.* Nisi tum intendendi vel remittendi esse adverbium malis; ut in Adverbiis annotatum. 4 Interdum tamen *sive* potius copulat. Ut cum synonymum adjungitur. Quale illud, *Diana, sive Luna.* Ubi possis dicere *Explanativam.* Quo pacto *et*, nec non enclitica *que* quandoque accipiuntur. Ut illo Maronis, *Judicium Paridis, spretaque injuria forma.* Nam sententia est, *sive*, vel *hoc est spretæ.* 5 Aliis *Ratiocinativæ* quæ ex ratione proposita conclusionem inferunt.

idcirco,

idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob-eam-rem, ed re: Cicer. *Eâ-re statim ad te Aristocratum missi.*

Aliæ causales, id est quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, *Nam, namque, enim, etenim, quòd, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea-quod, quoniam, quatenus, & pro quia*, Virgil. *Audieras & fama fuit*: pro *nam*, vel *quia fuit*: *quò* pro *quia*; ut Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit*; *& intra*

Fortunam debet quisque manere suam: pro *nam*, vel *quia*.

Aliæ perfectivæ seu absolutivæ: ut, *Uti, quò*, pro *ut*.

Nè & *ut*, pro *nè non*: Terent. *Sed patris vim ut queas ferre.*

Nè pro *ut non*: Cic. *Opera datur, judicia nè fiant.*

Aliæ continuativæ: ut *Si, sin, ni, nisi.*

Aliæ dubitativæ: ut, *Nè, an, anne, num, nunquid, utrùm, necne.*

Aliæ adversativæ[1]: ut, *Etsi, quanquam, quamvis, licet, tametsi*; & aliæ id genus.

Aliæ redditivæ earundem: ut, *Tamen, attamen, sed-tamen, veruntamen.*

Aliæ diminutivæ: ut, *Saltem, at, certe, vel*: ut Cic. *Nè vel latum digitum discesseris.*

Aliæ electivæ: ut, *Quam, ac, atque, ut*, quando pro *quàm* accipiuntur.

Expletivæ: ut, *Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, num, profectò, verò, enim vero, sed-enim, enim* pro *certè.*

Virgil. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras*

Jussit adire domos? Tert. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpositiones esse inveniuntur: ut, *Cum* quoties casui jungitur, præpositio est.[2]

In genere Conjunctiones adeò tenui discrimine ab adverbiis discernuntur, ut quàm sæpissime confundantur,

1 Hæ Vossio sunt concessivæ, & sequentes adversativæ. Nam si dico *Etsi sit indoctus, vir tamen est pius*, sententia est, concedo tibi esse hominem indoctum. Attamen in eo adversabor, si pium neges. 2 *Neque* quatenus negat adverbium est; quia vero & disjunctas connectit sententias, conjunctio dicitur. Sic *deinde* cum verbo jungitur ad circumstantiam temporis indicandam, adverbium est. Conjunctio autem cum tantum ad orationis junctura pertinet. *Ac* & *atque* conjunctiones sunt cum dico, *Brutus ac* vel *atque Cassius*. Adverbia sunt in isto, *aliter fortasse ac tu*. Nam idem valet ac adverbium comparandi, *quam*. *Igitur* quoque interdum non est conjunctio ratiocinativa; sed adverbium temporis, ponitur que pro *deinde* sive *postea*.

ut,

ut, *Quando*, *proinde*, & similia [1].

ORDO.

Ordo Conjunctionum est triplex; nempe.

Præpositivus; earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur.

Subjunctivus; earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant.

Communis.

Ex conjunctionibus hæ inprimis præponi solent; *Nam*, *quare*, *ac*, *ast*, *atque*, *& ac*, *aut*, *vel*, *nec*, *neque*, *si*, *quin*, *quatenus*, *sin*, *seu*, *sive*, *ni*, *nisi*.

Subjunctivæ vero sunt; *Quidem*, *quoque*, *autem*, *verò*, *enim*.

Et tres Encliticæ: ut, *Que*, *ne*, *ve*: sic dictæ, quod accentum in præcedentem syllabam inclinent: ut, Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis*;

Indoctúsque pilæ, discive, trochive quiescit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot encliticæ: ut, *Dum*, *sis*, *nam*, &c.

Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi, & postponi possunt; quales sunt reliquæ ferè omnes, præter prædictas: ut, *Equidem*, *ergo*, *igitur*, *saltem*, *tamen*, *quanquam*, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpositio [2] est pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in compositione, vel in oppositione præponitur. [3]

1 Hujusmodi dicebantur Adverbia conjunctiva, vel conjunctiones adverbiales teste Max. Victorino. 2 *Præverbium* dicitur Varroni, sed *Præpositionem* etiam Cicero in Topicis appellat. 3 Definitio hæc in eo peccat, quod non convenit cuivis Præpositioni. Tum etiam quod competat conjunctionibus præpositivis, ut *nam*, *si*. Melior ista descriptio ut definiatur, vox quâ nomen adjungitur verbo ad caussam, locum, tempus, conjunctionem, aut privationem significandam. Præcipue significant motum, aut quietem. Quietem quidem in loco; motum autem à re, ad rem, vel circa rem. Unde aliquibus definitur Præpositio, pars invariabilis, quæ vel appositione vel compositione præponitur aliis vocibus ad motum vel quietem significandam. Brevissime autem & verius definiatur, particula, sive vox invariabilis, naturâ suâ casum regens. Solum huic definitioni obstare videtur inveteratus error, quo creditur Adverbia etiam & Interjectiones regere casum. Ut, *simul filio*, *procul mari*, *væ tibi*: Sed in his est Ellipsis, quia integre sit, *simul cum filio*, *procul à mari*, *væ vel malum sit tibi*, ut in Syntaxi fusius ostendetur.

Appositi-

Appoſitione: ut, *Chriſtus ſedet ad dextram Patris.*

Compoſitione: ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Quædam præpoſitiones poſtponi ſuis caſibus inveniuntur: ut, *Cum, Tenus, Verſus*[1], *Uſque*; ut, *Quibuſcum, Pube tenus, Angliam verſus, Ad occidentem uſque.*

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpoſitioni accidit caſuum reginem, ſive conſtructio.

Cæterùm in iiſdem caſibus mira eſt ſignificationis varietas, quæ non tam regulis, quàm aſſiduo legendi atque ſcribendi uſu diſcenda eſt. Exempli causâ:

Secundum, Aliud ſignificat cum dico, *Secundum aurem vulnus accepit*; i. e. *juxta aurem*: Aliud vero hic, *Secundum Deum parentes amandi ſunt*; i.e. *proximè poſt Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundum quietem ſati mihi felix viſus ſum*, id eſt, *in quiete*, vel *inter quietem.*

Præpoſitiones Accuſativum regentes.

Ex præpoſitionibus iſtæ Accuſativo caſui adjunguntur; ut,

Ad. Ad Calendas Græcas.

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris ſtat gratia facti.*

Ante. Ovid. —— *dicique beatus*
Ante obitum nemo, ſupremaque funera, debet.

Adverſus.[2] *Ne Hercules quidem adverſus duos.*

Cis. Citra Thameſim ſita eſt Etona.

Citra, } Hor. *Eſt modus in rebus, ſunt certi denique fines,*
Ultra. } *Quos ultra citraque nequit conſiſtere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quiſque manere ſuam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleam poſitus Cicero.*

1 *Verſus* & *uſque* inter adverbia potius referenda ſunt. Nam cum dico *Tiberim verſus* vel *Tiberim uſque*, integre fuerit *uſque ad Tiberim*, *ad Tiberim verſus.* Ut caſus non regatur à *verſus*: ſed à Præpoſitione *ad* intellecta; quæ in *adverſus* exprimitur. Quin & legimus *Ad meridiem verſus*, Liv. *In forum verſus*, Cic. *In Arvernos verſus*, Cæſ. *Uſque ad hoc tempus*, Cic. *Ab Ovo uſque ad mala*, Ter. *Ad ſerum uſque diem*, Tac. in quibus omnibus Præpoſitio exprimitur. 2 Vel *adverſum.*

Circum.

Circum, locale eſt: ut, *Circum montem.*
Circa. Circa forum. Circa viginta annos.
Circiter [1], tempus & numerum ſignificat: ut, *Circiter horam decimam.*
Cæſar; *Circiter duo millia deſiderati ſunt.*
Contra. Ne contra ſtimulum calces.
Erga. Princeps erga populum clemens.
Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem ſupremaque labra.*
Infra. Terent. *Quem ego infra omnes infimum eſſe puto.*
Supra. Sall. *Dux hoſtium cum exercitu ſupra caput eſt.*
Juxta. Ter. *Cum lucrubrando juxta ancillas lanam faceres.*
Ob. Fœda mors ob oculos verſabatur.
Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa, per ignes.
Prope [2]. *Prope urbem. Prope mortem.*
Præter. Ter. *Là fugias, nè præter caſam.*
Propter. Aliquid mali propter vicinum malum.
Poſt. Horat. *O cives, cives, quærenda pecunia primum eſt.*
Virtus poſt nummos.
Penes. Ovid. *Me penes eſt unum vaſti cuſtodia mundi.*
Trans. Horat. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.* [3]

Præpoſitiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta eſt injuria.*
Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus; *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*
Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cum opus eſt, gaudeas.*
Abſque [4]. Terent. *Abſque eo eſſet. Abſque pecunia miſerè vivitur.*
Cum. Mimus, *Damnum appellandum eſt, cum mala fama lucrum.*
Clam. Clam patre. Et Plaut *Clam patrem.*
Coram. Coram Senatu res acta eſt.
De. Sophiſtæ rixantur de lana caprina.

1 *Circiter* vix præpoſitio videtur, quia *circiter meridiem* integre ſit, *circiter ad meridiem.* 2 *Prope* potius adverbium eſt. Nam *prope urbem* per ellipſin ponitur pro *prope ad urbem.* Ac pari ratione cum dicitur *propius* vel *proxime urbem.* 3 Omittitur hic *pone*, quod accuſativum regit, ut *Pone caput.* Liv. Item *ſecus* quo uſi Plinius & Fabius; licet eo elegantiæ ſtudioſus rectius abſtineat. 4 *Abſque* magis eſt Comicum, pro quo Oratores potius *ſine.*

E. Qui

E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpeio dejiciebatur.*

Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*

Pro. Mimus; *Comes facundus in via pro vehiculo est.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. Idem; *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus. Virg. ——*capuloque tenus ferrum impulit irâ.* 1

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt; sed diversâ ferè significatione;

In. 2 Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum*: sine motu.

Ovidius; *Inque domos superas scandere cura fuit*: motum quodammodo innuit.

Sub. Virg. *Sub lucem exportant calathis*: id est, *paulò ante lucem.* Idem; ——*vasto vidisse sub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde super viridi.*

Subter. *Subter terram.* Virg. *Densa subter testudine casus.*

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum, *Am* 3, *Di* 4, *Dis* 5,

1 Nonnulli adjungunt *palam* & *procul*. De priori adsentiendum. Nam Livii est *palam populo*. At *procul* adverbium est. Nam *procul domo*, integre fuerit, *procul à domo*. Nec raro additur præpositio. 2 Pro *in* antique dixere *endo*, & *indu*, ut *endo*, vel *indu mari*. Sic in compositione *endoperator*, vel *induperator* pro *Imperator*. Remansit in *ipdustrius* ab *instruendo*; *induciæ*, quasi *indu ocio*, & aliis nonnullis. 3 *Am* prisci etiam usi extra compositionem. Ut Cato in originibus, *Am terminum*, id est, circa terminum. Est autem ab ἀμφὶ, quod idem significat; ac in compositione ante se assumit *b*: ut *ambages*, *ambedo*, *ambio*, *ambure*. Nisi *b* sit ex antiquo *ambe*, vel *ambi*: quod apud Varronem legas. Sic ab ἀμφὶ sit *ambi*; ex hoc fuerit *am* per apocopen: porro ab *ambi* sint *ambages*, *ambio*, ab *am* autem *amplector*, & *amicere*, ex *am* & *iacere* vel *jacere*. Unde *amiculum* à circumjectu ita dictum ait Festus. Sæpe autem *m* abit in *n*; ut *anceps*, *anfractus*, *anhelo*, *anquiro*. 4 *Di* corruptum est ex *dis*, ut *divido*. 5 *Dis* volunt esse à δὶς, id est *bis*: atque ideo notare divisionem, ut *distrabo*: vel distinctionem, ut *dijudico*; quod valet distincte *judico*. Sed potius videtur esse à διὰ, quod eamdem in compositione vim habet: ut, διαφέρω idem ac *differo*. Sic διαφωνῶ, *dissonare*; διασκεδάζειν *dispergere*. Interdum & *dis* negat, ut *diffido*, quod notat, non fido; vel auget, ut *discupio*, hoc est, valde cupio.

Re,

Re[1], *Se*[2], *Con*[3], ut, *Ambio*: *Diduco*: *Distraho*: *Recipio*: *Sepono*: *Condono*. 4

Con verò, quoties dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, *Coagmento*, *coëmo*, *coinquino*, *cooperio*.

1 *Re* sæpius iterationem, interdum & privationem signat; ut, *relego*, *revelo*. 2 In compositione interdum *e* in *o* mutatur; ut, *socors*, *sobrius*. 3 *Con* corruptum est ex *cum*; pari ratione adjici potuit *au* pro *ab*; ut, *ausero*, *ausugio*. Quinetiam *ar* pro *ad*, ut in antiquis, *arvenio*, *arvocatus*, *arcio*: unde remansit *arcesso*. 4 Recte addendum est *ve*, ut *vesanus*, Quæ in compositione minuit, ut *vegrandis*, male grandis.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio est pars orationis, quæ sub incondita voce subito perrumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt Interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: ut, *Evax*, *vah*. Plaut. *Evax*, *jurgio tandem uxorem abegi*.

Dolentis: ut, *Heu*, *hoi*, *hei*, *ô*, *ah*. Terentius. *I intrò*, *hoi*! *hei*! Virgilius. *O dolor atque decus magnum*!

Timentis: ut, *Hei*, *atat*. Terent. *Hei*! *vereor nè quid Andreæ apportet mali*.

Admirantis: ut, *Papæ*! Ter. *Papæ*! *novæ figura oris*.

Vitantis: ut, *Apage*, *apagesis*. Terent. *Apagésis*, *egón' formidolosus*?

Laudantis: ut, *Euge*. Mar. *Citò*, *nequiter*, *euge*, *beate*.

Vocantis: ut, *Eho*, *oh*, *iò*. Terent. *Oh*, *qui vocaris*?

Deridentis: ut. *Hui* Ter. *Hui*! *tu mihi illam laudas*?

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, *Atat*, Ter. *Atat*! *data hercle mihi sunt verba*

Exclamantis: ut, *Oh*, *proh*. *Proh nefas*! Seneca; *Oh paupertas felix*!

Imprecantis: ut, *Malùm*, *væ malùm*. Terent. *Quid hoc* (*malùm*) *infelicitatis est*?

Ridentis: ut, *Ha*, *ha*, *he*. Terent. *Ha*, *ha*, *he*, *defessa jam misera sum te ridendo*.

Silentium injungentis: ut, *Au*. Terent. *Au*, *ne comparandus hic quidem ad illum est*.

Illud

Illud hîc obſervandum eſt, nomina quoque & verba quandoque Interjectionis loco poni: ut apud Virgilium, *Navibus (infandum) amiſſis.* Cicero, *Sed amabò te, cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditum ſignificans, Interjectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibèt craſſâ (quod aiunt) Minervâ tradita ſunt pueris, tantiſper dum ordinariis in ludo operis ac penſis ſub ferulâ defunguntur, abundè ſufficere arbitramur. Quòd ſi cui tamen allubeſcit quicquam his altius exactiuſque perveſtigare, hunc ad Grammaticorum volvenda perſcrutandaque opera relegandum cenſemus; quorùm cum magnus ſit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præſtantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamque, Linacro noſtro comparari poſſe videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE OCTO PARTIUM ORATIONIS.

ATque de octo quidem orationis partibus earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum eſto: deinceps de eiſdem quatenus ad Syntaxin, quæ conſtructio dicitur, agemus.

Eſt igitur Syntaxis, debita partium Orationis inter ſe compoſitio connexioque, juxta rectam Grammatices rationem.

Ea verò eſt, qua veterum probatiſſimi, tum in ſcribendo, tum in loquendo, ſunt uſi.

Cæterùm, priuſquam de partium orationis ſtructura ſingulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis ſunt paucis ediſſerenda.

CONCORDANTIA Nominativi & Verbi.

VErbum perſonale cohæret cum Nominativo numero & perſonâ: ut,

Nunquam ſera eſt ad bonos mores via.
Fortuna nunquam perpetuò eſt bona.

Nomina-

Nominativus primæ vel ſecundæ perſonæ rariſſimè exprimitur, niſi causâ diſcretionis: ut *Vos damnaſtis*; quaſi dicat, *præterea nemo*: aut emphaſis gratiâ: ut Terentius, *Tu es patronus, tu pater*; *ſi deſeris tu, perimus*; quaſi dicat, *præcipuè, & præ aliis tu patronus es.* Ovid. *Tu dominus, tu vir, tu mihi frater eris.*

In verbis quorum ſignificatio ad homines tantum pertinet, tertiæ perſonæ Nominativus ſæpe ſubauditur [1]: ut, *Eſt, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant*, & in ſimilibus; ut,

Terentius, *Fertur atrocia flagitia deſignâſſe.*
Ovidius, *Teque ferunt iræ pœnituiſſe tuæ.*

Non ſemper vox caſualis eſt verbo Nominativus, ſed aliquando verbum Infinitum: ut, Plaut. *Mentiri non eſt meum.* Aliquando oratio: ut,

Ovid. *Adde quòd ingenuas didiciſſe fideliter artes,*
Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.

Aliquando Adverbium cum Genitivo: ut, *Partim* [2] *virorum ceciderunt in bello. Partim ſignorum ſunt combuſta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro Nominativo Accuſativum ante ſe ſtatuunt: ut, *Te rediiſſe incolumem gaudeo. Te fabulam agere volo.*

Reſolvi poteſt hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum [3]: *Quòd tu rediiſti incolumis, gaudeo. Ut tu fabulam agas, volo.*

1 Item in his, *tonat, pluit, ningit, lucæſcit, veſperaſcit*, &c. Ubi *Deus, cælum, aqua*, vel ſimile intelligitur. Sæpe etiam per ellipſin reticetur verbum ſubſtantivum; ut *Rari quippe boni.* Juv. *Vide Syntaxin figuratam.*

2 *Partim* dixere ut *reſtim, puppim, ſementim*, ut ſit Accuſativus antiquus in quo intelligitur *ad*, ſive *quod ad*, ut apud Græcos κατὰ. Vel intelligatur *in*: quomodo Plaut. *Ageſis, tu in partem nunc jam hunc delude, atque amplexare hanc.* Utrumcunque placuerit, ſubſtantive ſumatur neceſſe eſt, quia adverbia (ut poſtea dicetur) naturâ ſuâ nullum regunt caſum.

3 Sunt qui modum hunc reſolvendi Accuſativum prorſus rejiciunt. Sic tamen interdum loquuntur optimi ſcriptores; quanquam alter loquendi modus elegantior ſit, & magis Latinus.

Interdum reſolvi debet Accuſativus per *ne* & *quin*; ut, *Prohibuerunt*

buerunt eum exire, id est, *ne exiret*. *Non dubitat Christum id dixisse*, hoc est, *quin dixerit*.

Porro cum Infinitivus sequitur aliud verbum, eadem plane constructio est ac modo dicta, sed Accusativus per ellipsin desideratur. Hoc plurimum fit in Pronominibus *me*, *te*, *se*, *illum*. Ut *Statui proficisci*, pro *me proficisci*. *Negat velle*, pro *se velle*. Atque hoc ita esse vel hinc constat, quia Antiqui interdum hos addunt Accusativos; ut, *Vocem hic loquentis modo me audire visus sum*, Plaut. *Quæ sese optavit parere hic divitias*, Ter. *Omnes homines qui se præstare student ceteris animantibus*, Sall.

Græce Infinitivus convenire potest cum Nominativo; quod Latine etiam quandoque fit ad eorum imitationem; ut, *Seu pius Æneas eripuisse ferunt*, Ovidius.

Verbum inter duos Nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest [1]: ut,
Terent. *Amantium iræ, amoris redintegratio est.*
Ovid. ——*quid enim nisi vota supersunt?*
Idem; *Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt.*
Virgil. ——*nihil hic nisi carmina desunt.*

Impersonalia præcedentem Nominativum non habent [2]: ut, *Tædet me vitæ*. *Pertæsum est conjugii*: de quibus suo loco.

Nomen multitudinis singulare quandoque verbo plurali jungitur [3]: ut, *Pars abiêre*. *Uterque deludunter dolis*.

1 Plurimum sane verbum convenit cum priori, sive eo quod subjecti locum in oratione retinet, quomodocunque invertantur verba. Ut, *Omnia ponius erant*. Ovid. *Sanguis erant lacryma*, Luc. *Gaudia Principium nostri sunt, Phoce, doloris*, Ovid. *Omnia Cæsar erat*. Interdum tamen aliter loquuntur Autores; ut, *Vestes quas geritis sordida lana fuit*. Ovid. *Qua loca Numidia appellatur*, Sall. *Tui consulatus fuit initium ludi Compitalitii*, Cic. Imo interdum non habet ea locum, quam propriam locutionem nonnulli existimant; ut *Magna divitiæ sunt lega natura composita paupertas*, Sen. ubi singulare est se usurpatum ire negat Vossius. Sane dixit Cicero, *Contentum vero suis rebus esse, maxima sunt certissimaque divitiæ*. Quare in talibus sequendus est classicorum Scriptorum usus.

2 Receptum pene ab omnibus Grammaticis, Impersonalia non habere ante se nominativum. Sed hæc sententia refellitur in Observationibus de Impersonalibus. Vide etiam de ea re plura in Syntaxi figuratâ.

3 Structuram hanc figuratam, in quâ Nomini collectivo numeri singuli additur verbum plurale, nonnulli Synthesin appellant: nos potius Syllepsin esse statuimus; quam vide sis ad Grammaticæ finem.

CON-

CONCORDANTIA
Substantivi & Adjectivi.

ADjectivum cum Substantivo[1], genere, numero, & casu consentit: ut, Juvenal. *Rara avis in terris, nigroque simillima cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina Substantivis adnectuntur: ut,

Ovid. *Donec eris felix, multos numerabis amicos:*
Nullus ad amissas ibit amicus opes.

Seneca; *non hoc primùm pectora vulnus mea senserunt; graviora tuli.*

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut, *Audito regem Doroberniam proficisci.*

CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

RElativum[2] cum Antecedente concordat genere, numero, & personâ: ut, ——*vir bonus est quis?*
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat.

Nec unica vox solùm, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut Terent. *In tempore ad eam veni, quod omnium rerum est primum.*

1 Substantivis etiam adnumerantur adjectiva cum Substantive sumuntur; ut *amicus certus*; *fallax serenum*. Est etiam ubi substantiva adjective sumantur; ut *Populum late regem, belloque superbum*, ubi *regem* tantundem est ac *regnantem*.

Substantivum conciso sermonis genere sæpe intelligitur, ut *vesci bubula, ferina*, nempe *carne*: *laborare tertianâ, quartanâ*, puta *febri*; *triste lupus stabulis*, supple *negotium*. Vide figuram Ellipseos.

Adjectivum inter duo Substantiva diversorum generum collocatum, consentiet cum supposito, sive eo quod in ordine Grammatico præcedit. Ut, *Semiramis puer credita est*, Just. *Puteoli dicearchia dicta. Porcus femina natus.* Quandoque tamen cum apposito, seu posteriori convenit. Ut, *Gens universa, Veneti appellati*, Liv. *Non omnis error stultitia dicenda est*, Cic. *Nunquam æque ac nunc paupertas mihi visum est onus miserum ac grave.* Terentius.

Interdum plura adjectiva uni substantivo junguntur; ut, *Neque privatam rem maritimam, neque publicam gerere possimus*

mus, *Cic, Ad malam domeſticam diſciplinam acceſſerunt etiam poëtæ*, Idem.

2 Relativum *qui, qua, quod*, ſemper fere conſiderari debet tanquam inter duos caſus ejuſdem ſubſtantivi expreſſos vel intellectos: Sic autem cum caſu antecedenti genere & numero, & cum ſequenti caſu, ut cum ſuo ſubſtantivo conſentiet. Ut, *Bellum tantum, quo bello omnes premebantur, Pompeius confecit*, Cic. *Ultra eum locum, quo in loco Germani conſederant*, Cæſ. *Diem inſtare, quo die frumentum militibus metiri oporteret*, Idem.

Hic loquendi modus Cæſari, qui elegantiæ ſtudioſus erat, in deliciis fuiſſe videtur. Quin etiam interdum neceſſarius eſt ad evitandam ambiguitatem. *Ut, Laomedontem Cleophili diſcipulum, qui Cleophilus*, &c. Appull. Ubi niſi repeteretur *qui Cleophilus*, relativum referri potuit ad *Laomedontem*.

Verum caſus iſte poſterior, cum ſatis exprimatur per relativum, ut plurimum reticetur; ut, *Cognoſces ex iis literis, quas libertus tuo dedi*, Cic. pro *ex literis, quas literas*.

Interdum etiam antecedens caſus ſubintelligitur; & relativum cum poſteriori conſentit. Vt, *Poenlo ut placerent quas feciſſet fabulas*, Ter. pro *ut fabulæ, quas fabulas feciſſet*, &c. *Quibus de rebus ad me ſcripſiſti, quoniam ipſe venio, coram videbimus*, Cic. *Illi ſcripta quibus Comœdia ſcripta viris eſt*, Hor. *Quas credis eſſe has non ſunt vera nuptia*, Ter. pro *Ha nuptiæ non ſunt veræ, quas has nuptias credis eſſe veras. Quam ille triplicem putavit eſſe rationem, in quinque partes diſtribui debere reperitur*, Cicero. Quibus loquendi modis major elegantia accedit, ſi pronomen demonſtrativum ſecundum membrum ingrediatur. Ut, *Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat*, Cic. *Ad Cæſarem quam miſi epiſtolam, ejus exemplum fugit me tum tibi mittere*, Idem.

Quin & poetæ caſum poſteriorem aliquando præmittunt; quod tamen non impedit quo minus cum relativo caſu conſentiat & conſequentis locum teneat. Ut, *Vrbem quam ſtatuo veſtra eſt*, Virg. pro *ea urbs, quam urbem ſtatuo*, &c. *Eunuchum quem dediſti nobis, quas turbas dedit?* Ter. pro *ille Eunuchus quem Eunuchum*, &c. *Nauſtratem quem convenire volui in navi non erat*, Plaut.

Atque hac ratione aliæ difficiliores loquendi formulæ explicari poſſunt. Cujuſmodi eſt illud Terentii, *Si id te mordet ſumtum filii quem faciunt*. Ubi *id* ſupponit *negotium*, & illic ponitur pro *ſumtus*: ut ſenſus ſit: *ſi id negotium te mordet, nempe ſumtus, quem ſumtum filii faciunt*.

Denique ſæpiſſime contingit, ut uterque antecedentis caſus ſupprimatur; ut, *Eſt qui nec ſpernit. Sunt quos colligiſſe juvat*, Hor. pro *homo eſt, qui homo non ſpernit; ſunt homines quos homines juvat. Qualis eſſet natura montis qui cognoſcerent miſit*, Cæſ. *Scribo ad vos cum habeo qui ferat*, Cic.

Quod de relativo inter duos caſus ejuſdem nominis dictum eſt, intelligendum eſt de conſtructione ſimplici, nam figuratæ alia eſt ratio.

Relativum

Relativum inter duo antecedentia diverſorum generum collocatum, nunc cum priore convenit [1]: ut, Valerius Maximus, *Senatus aſſiduam ſtationem eo loci peragebat, qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cicero; *Propius à terra Jovis ſtella fertur, quæ Phaëton dicitur.*

Nunc cum poſteriore; ut, *Homines tuentur illum globum, quæ terra dicitur.*

Eſt locus in carcere, quod Tullianum appellatur.

In coitu lunæ, quod interlunium vocant.

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum reſpondet primitivo, quod in poſſeſſivo ſubintelligitur: ut Ter. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio præditum.*

Ovid. ——*noſtros vidiſti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interſeritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus [2]: ut Boet. *Felix, qui potuit boni fontem viſere lucidum.*

At ſi nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio quod mora tardat abeſt.* Virg. *Cujus numen adoro. Quorum optimum ego habeo. Cui ſimilem non vidi. Quo dignum te, quid cavi. Quo melius nemo ſcribit. Quem videndo obſtupuit. Lego Virgilium, præ quo ceteri poëtæ ſordent.*

1 Si relativum cum ſubſtantivo priori conveniat, conſtructio eſt analoga; ſi cum poſteriori, quod magis eleganter fieri videtur, ad Græcorum imitationem fit; & tum conſiderari non debet ut inter duos caſus ejuſdem nominis.

Porro interdum relativum concordat non cum antecedente expreſſo, ſed cum genere vel numero intellecto; ut, *Daret ut catenis fatale monſtrum, quæ generoſius perire quærens,* &c. Hor. ubi relativum *quæ* eſt ſeminino, quia refertur ad Cleopatram de quâ fit ſermo. *Si tempus eſt ullum jure necandi homines, qua multa ſunt,* Cic. ubi reſpicitur ad *tempora. Soli virtute præditi, quod eſt proprium divitiarum comiti ſunt,* Idem.

Quandoque etiam relativum conſentit cum ſubſtantivo è ſenſu præcedentis periodi formato. Ut, *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem,* &c. Liv. Vide ſis Syntaxin figuratam, ubi & ſequens regula obſervatur, & pluribus exemplis confirmatur.

2 Patet ex ſupra dictis relativum neque verbo eſſe nominativum, nec ab eo regi; ſed utrobique cum ſubſtantivo ſuo, more adjectivi convenire.

Obſerva-

Observationes aliæ quæ ad diversa convenientiæ genera pertinent.

Duo singularia plerumque in structura censentur pro plurali; unde duo substantiva singularia adjectivum, aut nomen eis appositione conjunctum, plurale adsciscunt; ut, *Julius & Octavius Imperatores fortissimi. Romulus & Remus fratres.* Utique & duo nominativi singulares verbum plurale sortiuntur; ut, *Nox & amor, vinumque nihil moderabile suadent*, Ovid.

Poetæ etiam, quando alterum singularium in ablativo ponitur cum præpositione, addunt interdum adjectivum, aut verbum plurale. Ut, *Fors eadem Ismarios Hebrum cum Strymone siccat*, Ovid. *Remo cum fratre Quirinus jura dabat*; Virg. ubi *cum* ponitur pro *&*; nam sententia est, *Hebrum & Strymonem, Quirinus & Remus.*

Interdum & Oratores sic loquuntur; ut, *Dicæarchum vero cum Aristoxeno, doctos sane homines, omittamus*, Cic. *Pharnabazus cum Apollonide & Athenagora, vincti traduntur*, Curt.

Quod si duo singularia sint genere vel persona diversa, Adjectivum vel relativum (numero plurali) cum genere digniori, & verbum (plurale) cum digniori persona conveniet.

Persona prima dignior est, quam secunda; & secunda quam tertia. Ut, Ego tuque sumus Christiani. Tu paterque vultis.

Dignius est etiam genus masculinum feminino & neutro. Ut, pater & mater mortui. Teri. Protinus caput ejus, & pedes præcisos, & manus, in cista chlamide opertos, pro munere natalitio patri misit, *Val. Max. ubi* opertos *ad* caput, pedes, & manus *pertinet.*

Quæritur an femininum sit neutro dignius? Sane esse videtur, cum de animatis sit sermo; ut, Uxor & mancipium salvæ. Ancilla & jumentum repertæ. *Quanquam Linacer & Alvarez satius esse censent* σχηματικῶς *loqui; & dicere v. g.* Lucretia castissima fuit, qua virtute ejus etiam mancipium floruit, *potius quam*, Lucretia & ejus mancipium fuerunt castæ. *Sin autem de inanimatis loquimur, vel adjectivum cum posteriori plerumque convenit, vel in neutro ponetur. Quanquam & aliter loqui liceat. Ut,* Leges & plebescita conjectæ, *Liv.* Quid de viribus olivetisque dicam, quarum uberrimi fructus? *Cic.*

Si substantiva numero differre contingat, adjectivum nihilominus (plurale) cum digniori convenit; ut, *Suscepisti onus grave Athenarum & Cratippi, ad quos cum profectus sis*, &c.

Sæpe etiam verba vel adjectiva diversis addita substantivis, tum genere, tum numero, tum persona cum propiore conveniunt. Ut, *Ego & Cicero meus flagitabit*, Cic. *Senatus & C. Fabricius perfugam Pyrrho dedit*, Cic. *Utrum vos an Carthaginenses Principes orbis terrarum videantur*, Liv. *Tota sit provincia cognitum, tibi omnium quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse carissimas*, Cic. *Sociis & Rege recepto*, Virg.

Cum utrumque substantivum est rei inanimæ, adjectivum sæpius in neutro ponitur; nisi quis amet potius propiori jungere, ut modo dictum. Ut, *Divitiæ, decus, & gloria, in oculis sita sunt*, Sall.

Interdum tamen in rebus etiam inanimatis ad dignius attenditur; ut, *Agros villasque civilis intactos sinebat*, Tac.

Cauſſa harum conſtructionum à figurarum notitia dependet, de quibus inferius dicetur.

Cum verbum vel adjectivum in plurali ponitur, ſæpius fit per ſyllepſin, ubi non tam ad voces quam ad ſenſum attenditur. Si ad proprius reſpicitur id fit zeugmate. Si denique neutrum ſubjiciatur, per ellipſin ſubintelligitur negotium. Ut decus & gloria in oculis ſita ſunt, *hoc eſt*, ſunt negotia ſita.

Quin & hoc locum habet, cum ſubſtantivorum unum eſt animatum, alterum inanimum, Ut, Delectabatur cereo funali & tibicine, quæ privatus ſibi ſumſerat, *Cic.*

Quamvis convenire etiam poſſit cum animato? ut, Jane fac æternos pacem pacisque miniſtros. Propter ſummam & Doctoris authoritatem & urbis, quorum alter te ſcientia augere poteſt, altera exemplis, *Cic*

Porro ſub inanimatorum nomine Grammatici etiam accidentia ſive affectiones comprehendunt. Ut, Labor & voluptas diſſimilia, *Liv.* Ira & avaritia imperio potentiora, *Id.* Huic ab adoleſcentia bella inteſtina, cædes, rapinæ, diſcordia civilis, grata fuere, *Sall.*

Denique interdum duobus animatis ſubjicitur neutrum; ut, Polypus & Chamæleon glabra ſunt, *Solin.* Sic anima atque animus quamvis integra in corpus eunt, *Lucr.* Gens cui natura corpora animoſque magis magna quam firma dedit, *Liv.*

De convenientia duorum Subſtantivorum.

Subſtantiva rei ejuſdem in caſu conveniunt per appoſitionem; ut, *Urbs Roma*, *Anna ſoror.*

Subſtantiva ſic ſociata non neceſſe eſt genere vel numero convenire. Nam ut dicimus *Leo rex quadrupedum*, ſic *aquila rex avium.* Ut, *Dies magiſter multorum*, ſic *Tempus magiſter multorum*; ut, *urbs Roma*, ſic *urbs Sulmo*, *urbs Philippi.*

Interdum alterum ſubſtantivorum effertur gignendi caſu; ut, *Flumen Rheni*, *arbor ſici*, *oppidum Antiochiæ.*

Si in appoſitione ſubſtantivum quod prius eſt & ordine grammatico præcedit ſit rei animatæ, verbum vel adjectivum cum eo conſentiet; ut, *Cum duo fulmina noſtri Imperii, Cn. & Pub. Scipiones, extincti occidiſſent*, Cic. *Tullia deliciæ noſtræ tuum munuſculum flagitat*, Cic.

Sin prius eſt nomen rei inanimæ, cum poſteriori conveniet. Ut, *Tungri civitas Galliæ fontem habet inſignem*, Plin. *Oppidum Latinorum Apiola captum à Tarquinio Rege*, Idem.

Subſtantivorum Conſtructio.

QUUM duo Subſtantiva diverſæ ſignificationis ſic concurrunt, ut poſterius à priore poſſideri quodammodo videatur, tum poſterius in genitivo ponitur: ut Juvenal. *Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia*

pecunia creſcit. Rex pater patriæ. Arma Achillis. Cultor agri.

Proinde hic genitivus ſæpiſſime in Adjectivum poſſeſſivum mutatur : ut, *Patris domus, Paterna domus. Heri filius, Herilis filius.* Eſt etiam ubi in dativum vertitur : ut Luc. de Cat. *Urbi pater eſt, urbique maritus. Herus tibi, mihi pater.* [1]

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem caſu per appoſitionem connectuntur: ut Ovid. *Effodiuntur opes irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum fucos pecus à præſepibus arcent.*

Adjectivum in neutro genere abſolutè, hoc eſt abſque ſubſtantivo poſitum, aliquando genitivum poſtulat : ut, *Paululum pecuniæ. Hoc noctis.* Catul. *Non videmus id manticæ, quod in tergo eſt.*

Juvenal. *Quantum quiſque ſua nummorum ſervat in arca,*
Tantum habet & fidei.

Ponitur interdum genitivus tantùm ; nempe priore ſubſtantivo per ellipſin ſubaudito : ut in hujuſmodi locutionibus.

Ter. *Ubi ad Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad Veſtæ :* Utrobique ſubauditur *templum.*

Virg. *Hectoris Andromache* : ſubauditur *uxor.* Idem, *Deiphobe Glauci* : ſubauditur *filia.* Ter. *Hujus video Byrrhiam* : ſubaudi *ſervum.*

Obſervationes de Subſtantivorum regimine.

1 Subſtantivorum regimen eſt vel verum, vel apparens & falsò creditum.

In vero ſubſtantivorum regimine, princeps eſt hic canon de rectione genitivi. Omnis genitivus regitur à ſubſtantivo expreſſo, vel ſuppreſſo. Si exprimatur ſubſtantivum, conſtructio eſt analoga & regularis. Si ſupprimatur, eſt anomala & irregularis.

Genitivus autem qui regitur varie ſignificat. Interdum enim quod eſt eſſentiale, notat ; ut genus, aut ſpeciem ; materiam, aut formam ; totum materiale, vel partem. Interdum quod eſt eſſentiæ conjunctum; ut ſi ſubjectum ſit, vel affectio inhærens, vel cauſſa efficiens, aut finalis. Interdum eſt res disjuncta, ut objectum, vel relatum, vel aliud ejuſmodi. Hæc exemplis illuſtrabimus.

Species ſignificatur iſto Plauti, *Satin parva res eſt voluptatum in vita,* ubi *res voluptatum,* ponitur pro *ipſis voluptatibus.* Genitivus ſpe-

ciem ſignat, quia *res* ſub ſe omnem voluptatem comprehendit. Similiter Phædrus, *Hac cum tentaret, ſi qua res eſſet cibi, limam momordit*; hoc eſt, *ſi quis foret cibus*. Planeque hoc loquendi genus petitum à Græcis; apud quos Ariſtophanes τὸ χρῆμα τῆς νυκτὸς; quaſi dicas *res noctium*, pro *ipſis noctibus*, poſuit.

Huc refer quæ alioqui per appoſitionem eodem caſu efferuntur, ut, *Oppidum Antiochia, arbor fici*.

Materia ſignificatur illo Plauti, *Nummum nuſquam reperire argenti queo*. Ac Perſius ſimiliter *Crateras argenti*. Ac Virgil. *Argenti aurique talenta*.

Totum integrale ſignificat, cum dicimus, *cornua bovum, jecur anſeris, vertex montis*.

Pars exprimitur hoc pacto; *Vir magni naſi, herba exigua radicis*.

Subjectum notat genitivus in his, *Facundia Ulyſſis, felicitas rerum, color roſæ*.

Adjectivum receptum, ſive inhærens ſignificatur in illis, *Puer optimæ indolis, boni ingenii, egregiæ formæ, eximiæ ſpei*.

Cauſam efficientem explicant, *Ilias Homeri, Venus Praxitelis*.

Finalem, *apparatus triumphi, potio ſoporis*.

Objecti genitivus eſt, *deliberatio ſtudiorum*, quæ de ſtudiis ſuſcipitur; *cogitatio belli*, quæ circa bellum verſatur.

Correlati; ut, *Mater Socratis, Auditor Ariſtotelis*.

Poſſeſſorem indicant, *Pecus Admeti, domus Craſſi*.

Tempus vero, *ſpatium horæ, iter bidui*.

Quod in tempore eſt, *tempus belli, hora cœnæ*.

Locum ſive continens, *incola hujus urbis, vinum majoris cadi*.

Locatum ſeu contentum, *Cadus vini, Navis auri aut paleæ*.

In hujuſmodi ſtructurâ, quando actio vel paſſio ſignificatur, gignendi caſus nunc active ſolum accipitur, nunc ſolum paſſive, nunc utroque modo. Active ſolum, ut, *providentia Dei*; hoc eſt, quâ rebus omnibus providet.

Paſſive ſolum, ut *timor Dei*, hoc eſt, quo timetur.

Utroque autem modo accipi poſſunt, *amor* vel *odium Dei*, hoc eſt, quo amat ſuos, odit improbos; vel quo pii amant Deum, improbi eum odio proſequuntur.

In his omnibus ſubſtantivum regens exprimitur. Eſt etiam ubi reticetur, ut præter eos modos qui ſuperius in regulis exprimuntur, primo cum reticetur ablativus, *cauſſâ*, vel *ratione*; ut *cum ille ſe cuſtodiæ diceret in caſtris remanſiſſe*, Cic. *Poſt ubi regium imperium, quod initio conſervandæ libertatis atque augendæ reipublicæ fuerat*, Sall.

Secundo cum genitivus additur verbo qui non à verbo regatur, ſed nomine ſubſtantivo. Ut, *Eſt regis* vel *Paſtoris*: nempe *munus, officium*. *Abeſſe bidui*, puta *itinere*, Cic. *Accuſare furti*, ſcilicet *crimine*, Cæſ. *Eſt Romæ*, pro *in oppido Romæ*. Aliaque id genus, ut poſtea dicetur.

Eſt denique ubi reticetur genitivus rectus; ut in menſuræ vocabulis, Liv. *Tritici decies centum millia, & hordei quingenta, indicantes ſe ad mare derelicta habere*.

Sunt vero ſubſtantiva quædam quæ diverſam ſequuntur ſtructuram. Ut verbalia, quæ interdum adſciſcunt caſum verbi ſui; ut, *Traditio alteri*, Cic. *Domum reditionis ſpe ſublata*, Cæſ. Imprimis

mis autem Plauto in deliciis est: cujus sunt, *haut aditio*, & *mea ac tactos nos*, & similia.

Ad verbalia etiam pertinent supina & gerundia, quæ interdum regunt casum verbi sui: ut in Observationibus de supinis & Gerundiis dictum.

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentius in ablativo, vel genitivo: [1] ut, *Vir nullâ fide.* Ovid. *Ingenii cultus puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt [2]: ut Cic *Auctoritate tuâ nobis opus est.* Gell. *Pecuniam quâ sibi nihil esset usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus autem adjectivè pro necessarius quandoque poni videtur, varieque construitur: ut,

Cicero, *Dux nobis & autor opus est.*

Idem, *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi.*

Terent. *Alia quæ opus sunt, para.*

Cicero, *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis, tibi multum opus non fuisse.*

1 Extra verbalia nullum substantivum regit alium casum quam genitivum. Quare in canone hoc ubi ablativus apponitur, præpositio per ellipsin desideratur, Ut, *Virgo aduneo naso* integre sit *cum aduneo naso*. *Gens dentibus caninis*, pro *cum dentibus*. Hoc ita esse, partim eo evincitur, quod in idiotismo Linguarum aliarum hæ præpositiones adjiciantur; partim quod Latini ipsi quandoque præpositionem exprimant. Ut, *Vir cum magna fide*, Plaut. *Optima cum pulchris animis Romana juventus*, Enn. Atque hoc planius erit ex iis quæ de ablativis caussæ vel modi postea dicemus.

2 *Opus* non magis est adjectivum quam *Usus* quartæ declinationis. Nam etsi aliquando exponi possit *necesse*; verum *operam* vel *negotium* notat. Unde & adjectivo jungitur; ut, *Sunt quibus unum opus est celebrare urbem carmine*, Hor. Item aliorum more substantivorum, genitivum regit; ut, *Magni laboris & multæ impensæ opus fuit*, Planc. ad Sen. Quomodo Virgilius, *Hoc virtutis opus*: Et Martialis. *Non fuit hoc artis sed pietatis opus.*

Ab eadem caussa est, quod crebro fungatur munere nominativi consequentis; ut, *Si quid opus est, impera.* Plaut *Quantum est tibi opus argenti?* Ter. *Depromantur mihi quæ opus sunt*, Idem. *Emis non quod opus est, sed quod necesse est*, Cato apud Sen. Ubi *necesse* dicitur quo carere non possis: *Opus* autem quod usui quidem, sed tamen necessarium non est. Quomodo & distinxit Cicero, *Legem Curiatam*

eam Conſuli ferri opus, neceſſe non eſſe. Atque hinc apparet, recte dici, *hæc res mihi opus eſt*: hoc eſt, res hæc opera mea eſt, ſive hac in re operam pono. Sic *dux nobis opus eſt*, tantundem valet ac, dux nobis opera eſt, aut opera noſtra in eâ re ponenda eſt, ut ducem nobis comparemus.

Nec tantum in caſu nominativo convenit cum nominativo antecedente, ſed etiam eſt caſus accuſativi præcedente accuſativo: quaſi dicam *hanc rem eſſe operam*, hoc eſt, in hac re operam poni. Nam quia recte dicitur *nummi ſunt mihi opus*; ideo dixit Cicero, *nummos mihi opus eſſe ad apparatum triumphi.* Ubi accuſativum videmus, non quia *opus* eum caſum regat; aut quod adjectiva cum ſubſtantivis conſentiri debeant; ſed quia verbum ſubſtantivum aut utrinque nominativum, aut utrinque accuſativum habeat.

Pro nominativo hujuſmodi, vel etiam accuſativo, interdum eſt infinitivus. Ut, *Quid opus eſt affirmare?* Cic. *Nunc peropus eſt loqui*, Ter. Ubi infinitivus nominativi loco eſt. Accuſativi vero vicem ſupplebit, ſi dixeris, *Negat fuiſſe opus affirmare*, *Puto peropus eſſe loqui.*

Ex hiſce colligi poteſt, *opus* plane eſſe ſubſtantivum; nec quicquam compellere, ut pro *neceſſe* unquam poni dicamus.

Ac tum quoque cum ablativo jungi videtur, exponi poſſe per *opera*, vel *labor*. E. gr. *Opus eſt arte* vel *libris*, valet *opera* ſive *labor*, aut *negotium eſt arte* vel *libris*, pro *in arte*, *in libris*. Quaſi dicas, *opera & occupatio omnis eſt in arte*, *in libris*.

Quodque de *opus* dictum eſt, idem fortaſſe in *uſus* locum habet. Nam quid impedit, quo minus Plautinum iſtud, *Uſus filio viginti minis argenti*, exponas, labor & opera requiritur, ut acquirantur viginti minæ argenti. Sic Maronis illud, *Viribus uſus*, valet, Nunc labor & opera omnis in viribus comparandis.

Porro de vocis *uſus* ulterius addi poſſit, quod verbale ſit ab *utor*. Dicitur enim *uſus* & *uſio*, *abuſus* & *abuſio*; ut *itus* & *itio*, *reditus* & *reditio*. Quemadmodum igitur legas, *reditio domo* & *domum*; ut, *redire domo*, & *domum*: ſic quia dicimus, *utor viribus* vel *vires*; rectum quoque erit, *uſus viribus* vel *vires*. De Ablativo apertum eſt. De accuſativo fidem fecerit illud Plauti, *Ad eam uſu' ſit hominem aſtutum, doctum, ſcitum & callidum.*

ADJECTIVORUM CONSTRUCTIO.

VErbalia adjectiva regunt quandoque caſum verbi ſui; ut, *Qui niſi adulterio ſtudioſus, rei nullæ alia eſt improbus*, Plaut. ubi *ſtudioſus adulterio* dicitur ut *ſtudere adulterio*. Et Ovidius in eo, *Cuique ſit ignis aqua pugnax*, ait *aqua pugnax*, ut Virg. *Placidone etiam pugnabis amori?*

Interim agnoſcimus raram eſſe hujuſmodi ſtructuram, præterquam in verbalibus, quæ exeunt in *bundus*: hæc enim crebro caſum regunt verbi ſui; ut, *populabundus agros*, *vitabundus boſtium caſtra*: nempe ad modum quo dicimus, *agros populare*, *caſtra vitare.*

Ad verbalia etiam pertinent adjectiva in *ns*, eorumque comparativi & ſuperlativi. Hæc genitivum regunt; ut, *Abſtinens vini*, *tolerans injuria*, *amantior æqui*, *metuentior deorum*, *ſervatiſſimus æqui*, *patiens*, *patientior*, *patientiſſimus*, *inedia*, *algoris*, *vigilia.*

Verba-

Verbalia autem hujuſmodi in *ns* ideo Genitivum regunt, quia ex participiis vera fiunt nomina: Ut, *Pueris abſinthia tetra medentes cum dare conantur*, Lucr. Ubi *medentes* ait pro *medici*. Nec aliunde eſt, quod *ſtudentes* vulgo audias pro *ſtudioſis*, ſive *Scholaſticis*. Et quid aliud *appetens vini*, quam *appetitor*, *amans virginis*, quam *amator*? Dixeris his in *or* non ſignificari tempus; contra fieri illis in *ns*. Sed aliter eſt. Nam ſæpe illa in *ns* tempus amittunt. Imo id ſemper fit cum genitivo junguntur. Sane *fugitans lites* eſt, qui eas fugit. Ut plane hic participium ſit, quia tempus ſignificatur. At non item, cum aio, *fugitans litium*; quomodo de eo loquimur; cujus mos ac ingenium tale ut fugere eas ſoleat. Sic *patiens inediam*, qui nunc patitur: *patiens inediæ*, qui pati idoneus, ſive naturâ, ſive conſuetudine, vel aliter.

Multo minus ambigere liceat de illis, quæ compoſita ſunt cum præpoſitione ſuo verbo ignotâ; ut, *intolerans*, *impatiens*, *inſolens*. *Mollioudo laborum intolerans*, Tac. *Impatiens ante laboris eram*, Ovid. *Amicus ille noſter inſolens infamiæ*, Cic.

Atque hæc ſunt Adjectiva quæ vere regunt caſum. Reliquis additur quidem caſus, ſed qui non regitur ab ipſis adjectivis, ſed vel à nomine ſubſtantivo, quod per ellipſin intelligitur; vel à præpoſitione quæ ſimiliter reticetur; ut clarius fiet ex annotatis in regulas ſubſequentes de adjectivorum regimine.

GENITIVUS.

Adjectiva, quæ deſiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria ſignificant, genitivum adſciſcunt[1]: ut,
Plinius, *Eſt natura hominum novitatis avida.*
Virg. *Mens futuri præſcia.* Id. *Memor eſto brevis ævi.*
Ter. *Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis.*
Silius, *Non ſum animi dubius, ſed devius æqui.*
Cicero, *Græcarum literarum rudis.*

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum feruntur: ut,
Audax ingenii. Ovidius, *Tempus edax rerum.*
Seneca, *Virtus eſt vitiorum fugax.*
Hor. *Utilium ſagax.* Id. *Propoſiti tenax.*
Virgilius, *Tam ficti prævique tenax, quàm nuncia veri.*
Plautus, *Pecuniarum tenax*, &c.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obſtricta, caſum patrium poſtulat. Quorum farraginem ſatis quidem amplam congeſſerunt *Linacrus* & *Deſpauterius*. Tu verò crebra lectione tibi reddes admodum familiaria.

1 Genitivus hic qui addi ſolet hujuſmodi adjectivis, aliunde regitur; nempe à ſubſtantivo *cauſa*, vel *gratia*, vel *ratione* ſubintellecto: idque Græcorum more, quibus genitivus adjectivo additus ſimiliter

regitur ab intellecto ἴσχα, vel χάριν. *Locus lætissimus umbra*, Virg. hoc est, *causa umbræ*. *Libera legum*, Luc. id est, *ratione legum*, sive *quoad leges*. *Invictus operis ac laboris*, Tacit. pro *invictus ratione operis*, hoc est, quod ad opus ac laborem attinet.

Sic *Impiger militiæ*, Tac. Item, *Ferox scelerum*, *pervicax iræ*, *anum potentia anxiam*, *trepidus admirationis*, Idem. Similiaque sunt apud Liv. Gell. & alios, imprimis Appuleium: quæ tamen Oratori non sunt imitanda. Peccant autem Grammatici, dum non discernunt, quæ adjectiva Oratores, quæ item Historici & poetæ gignendi casui adjungant. Sane *integer animi* magis est Poetarum aut Historicorum, quam Oratorum; qui dicerent *integer animo*. Nec Oratori imitandum illud Senecæ, *timida lucis*; aut *Judicii rectus*, Senecæ enim dictio proxime ad Historicorum phrasin accedit. Itidem Poetarum & Historicorum magis sunt, *Fessus belli*, *inglorius militiæ*, *tenuis opum*, *ambiguus consilii*, multaque id genus. At contra sunt alia plurima, quæ tuto imitabitur Orator; ut, *tam insuetus contumeliæ*, Cic. *Callidissimi rusticarum rerum*, Collumel. *Certus sententiæ*, Quint. *Securus observationis*, Id. *Recentium incuriosi*, Tacitus.

Si quis contendat quando dicimus *causâ*, vel *ergo* intelligi, quædam sic duriuscule exponi; concedimus interdum ita esse, sed tamen ellipsin non esse absurdam. Nam quicquid sit de nonnullis, illud pro certo habemus, ab hujusmodi causâ fuisse, quod adjectiva primo cœperint jungi genitivis. Nec enim existimandum linguam Romanam nullis esse causis subnixam.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo [1], à quo & genus mutuantur, gaudent: ut Cicero, *Quanquam te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idque Athenis, abundare oportet præceptis institutisque philosophiæ, propter summam & doctoris authoritatem & urbis, quorum alter te scientiâ augere potest, altera exemplis.*

Utrum horum mavis, accipe.

Ovidius, *Quisquis fuit ille deorum.*

Ter. *An quisquam hominum est æquè miser ut ego?*

Virgilius, ——*Divûm promittere nemo Auderet.*

Tres fratrum. Quatuor judicum. Sapientum octavus quis fuerit nondum constat.

Primus Regum Romanorum fuit Romulus.

1 Genitivus, qui Nominibus partitivis addi solet, regitur à substantivo *numero*, quod brevitatis & elegantiæ causa reticetur. Ut, *Quisquis fuit ille Deorum*; integre sic, *è numero Deorum*, *Primus Regum Romanorum Romulus*, *primus è numero Regum*. Et sic de ceteris.

In

In alio tamen ſenſu ablativum [1] exigunt cum præpoſitione: ut, *Primus ab Hercule. Tertius ab Æneâ.*

In alio verò ſenſu dativum [2]: ut Virgilius, ——*nulli pietate ſecundus.*

Uſurpantur autem & cum his præpoſitionibus, *E, de, ex, inter, ante*: ut Ovidius, *Eſt Deus è vobis alter.*
Idem, *Solus de ſuperis.* Virgil. *Primus inter omnes.*
Idem, *Primus ibi ante omnes, magna comitante caterva, Laocoon ardens ſumma decurrit ab arce.* [3]

Interrogativum & ejus redditivum ejuſdem caſus & temporis erunt: ut, *Quarum rerum nulla eſt ſatietas? Divitiarum. Quid rerum nunc geritur in Anglâ? Conſultur de religione.*

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per *Cujus, ja, jum*: ut, *Cujum pecus? Laniorum.* Aut per dictionem variæ ſyntaxeos [4]: ut, *Furtine accuſas, an homicidii? Utroque.*

Fallit denique cum per poſſeſſiva, *Meus, tuus, ſuus*, &c. reſpondendum eſt: ut, *Cujus eſt hic codex? Meus.*

Comparativa [5] & ſuperlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus ſortiuntur, exigunt. Comparativum autem ad duo, ſuperlativum ad plura refertur: ut, *Manuum fortior eſt dextra. Digitorum medius eſt longiſſimus.* Accipiuntur autem partitivè, cum per *è, ex*, aut *inter* exponuntur: ut, *Virgilius poetarum doctiſſimus*: id eſt, *ex poetis*, vel *inter poetas.*

1 Atqui ablativus iſte à præpoſitione, non à partitivis regit ur.

2 Nempe dativus hujuſmodi omnibus tum nominibus tum verbis congruere potius, quam ab iiſdem regi videtur.

3 Hæ quidem locutiones propriæ ſunt; & ex iis oſtenditur, quomodo priores, in quibus ellipſis ſtatuitur, exponi poſſint.

4 In illo, caſu convenitur, ſi ſuppleatur quod deeſt. Nam integre eſt, *Furtine crimine accuſas, an crimine homicidii? Utroque crimine.* Atque par ratio in aliis dictionibus quæ dicuntur eſſe variæ ſyntaxeos.

5 Comparativorum & Superlativorum par ratio eſt ac partitivorum, quare ut in poſitivis, ita hic quoque ellipſis ſtatuenda eſt: ut, *Virgilius Poetarum doctiſſimus*, integre ſit *è numero Poetarum.*

At verum non eſt genus ſemper deſumi à genitivo partitive poſito; ſiquidem à ſubſtantivo, de quo ſermo eſt, frequentius petendum ſit. Dicitur, verbi gratia non modo, *Leo animalium fortiſſimus*, ſed etiam *Leo animalium fortiſſimus.* In priori gemina eſt ellipſis, una apertior, nempe ſubſtantivi quod in genitivo poni-

tur; quomodo *animal* intelligitur, cum dico *animalium fortiſſimum*: altera eſt occultior, quia deeſt *è numero*, à quo regitur *animalium*. Utrumque ex Plinio ſuppleveris, *Capreæ & coturnices animalia è numero animalium placidiſſima.*

Alterum vero loquendi genus multo eſt uſitatius. Ut, *Indus qui eſt omnium fluminum maximus*, Cic. *Hordeum frugum omnium molliſſimum eſt*, Plin. In quibus nulla eſt Nominativi ellipſis, ſed ſolum illa nominis *numerus* cum præpoſitione. Integre enim fuerit, *Indus maximus è numero fluminum. Hordeum molliſſimum è numero frugum.*

Nec rectum eſt comparativos tantum partitive poni, cum de duobus eſt ſermo. Nam Ciceronis eſt, *Ceterarum rerum præſtantior erat.* Et Curtius, *Incautis duo majora omnium navigia ſubmerſa ſunt.* Plin. *Adoleſcentiores apum ad opera exeunt.* Aliaque id genus innumera apud Authores occurrunt.

Comparativa, cum exponuntur per *quàm*, ablativum adſciſcunt [1]: ut Hor. *Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum*; id eſt, *quam aurum, quàm virtutes.*

Adſciſcunt [2] & alterum ablativum, qui menſuram exceſsûs ſignificat: ut,

Cicero, *Quanto doctior es, tanto te geras ſubmiſſiùs.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur: ut Catul. *Tanto tu peſſimus omnium Poeta, Quanto tu optimus omnium patronus.*

Eraſmus. *Nocturnæ lucubrationes longè periculoſiſſimæ habentur.*

Longe ceteris peritior es, ſed non multo melior tamen.

Juven. *Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe*
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Major & maximus ætate. Major & maximus natu.

DATIVUS.

Adjectiva quibus commodum, incommodum, ſimilitudo, diſſimilitudo, voluptas, ſubmiſſio, aut relatio

1 Regitur ablativus iſte non à comparativo, ſed præpoſitione *præ* intellectâ; ut, integre ſit, *vilius eſt argentum præ auro, aurum præ virtutibus.* Nempe ut in poſitivo dicitur *præ nobis beatus*, Cic.

2 Hic etiam ſtatuenda eſt ellipſis præpoſitionis: Nam integre eſt *præ quanto doctior eſt, præ tanto te geras ſubmiſſius.* Et ſimiliter *maximus ætate* integre erit *maximus ab ætate*, Vel *præ ætate.*

ad.

ad aliquid significatur, in dativum transeunt[1]. ut,
Virgil. *Sis bonus, ô, felixque tuis.*
Mart al. *Turba gravis paci, placidæque inimica quieti.*
Est finitimus Oratori Poeta.
Ovidius, *Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.*
Martial. *Jucundus amicis. Omnibus supplex.*
Horatius, *Si facis ut patriæ sit idoneus, utilis agro.*

Huc referuntur nomina ex *Con* præpositione composita: ut. *Contubernalis, commilito, conservus, cognatus*, &c.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam Genitivo[2] gaudent: ut, Lucanus, *Quem metuis, par hujus erat.*
Terentius, *Patres æquum esse censent, nos jamjam à pueris illico nasci senes, neque illarum affines esse rerum, quas fert adolescentia.*
Idem, *Domini similis es.* Auson. *Mens conscia recti.*
Virgilius, *Præterea regina tui fidissima dextrâ*
Occidit ipsa suâ.

1 Cum dativus jungitur hujusmodi Nominibus, non proprie regimen est, sed convenientia: siquidem omnium hoc Adjectivorum, omnium etiam verborum commune sit, ut Dativus iis congruat seu personæ, seu rei, quando significatur aliquid accedere vel decedere.

Quanquam quid si dicamus & hic præpositionem intelligi; Nam licet nulla Latinis Præpositio regat Dativum, tamen cum Latinis olim, ut Græcis, eadem erat terminatio Dativi & Ablativi, animo concipi poterit Præpositio, quæ olim Dativum & Ablativum rexerit; sive ea sit *in*, sive *pro*, vel alia. Sane Græci in Dativis acquisitionis videntur intelligere; ut, χρήσιμον τοῦτο utile illi, pro εἰς vel ἐπὶ τοῦτο *in illo*, vel σὺν τούτῳ *cum illo*, vel ἀμφὶ τούτῳ, *pro illo*, vel *caussâ illius*. Quin & Latini sæpe ejusmodi per Præpositionem efferunt; ut, *utilis illi*, vel *ad illud*. Item in aliis linguis hæc cum præpositione exprimuntur; ut Anglic. *Tis good for me*, quasi dicas, *bonum pro me*.

Ab universali quam diximus natura, sive proprium sive ellipticum esse sermonem placet, est illud, quod tam multa, quæ naturâ suâ Genitivum postulent, Dativo etiam jungi videamus. Ut, *Vino modo cupida estis*, Plaut. *Particeps studiis Cæsar habere solet*, Ovid. ubi si Præpositionem intelligi placet, ea fuerit *in*, quasi dicas, *in vino cupidus*, *in studiis particeps*; ut Græcis intelligeretur εἰς, quæ Dativum regit.

Huc quoque pertinet, quod *conscius* non tantum cum ad personam refertur, quomodo dicimus *conscius sibi*; sed etiam cum respicit rem, interdum Dativum admittit. Ut, *Conscium illi facinori*, Cic. *Cœpit conscia nostris*, Ovid. Par ratio cum Græci dicunt, συνειδὼς σεαυτῷ *sibi conscius*, Ubi Dativus à Præpositione dependet.

2 Genitivus extra verbalia nunquam regitur ab adjectivo, nisi suam prius exuerint naturam. Quare adjectiva hujusmodi verius pertinent ad canona de Substantivo regente alterum substantivum

in eaſu patrio. Nam *amicus*, *cognatus*, *affinis*, *par ejus*, eodem modo dicuntur ac *frater ejus*.

Communis, *alienus*, *immunis*, variis caſibus ſerviunt [1]: ut Cic. *Commune animantium omnium eſt conjunctionis appetitus, procreandi causâ. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune eſt.*

Salluſt. *Non aliena conſilii.* Sen. *Alienus ambitioni.*

Cic. *Non alienus à Scævolæ ſtudiis.*

Ovid. *Vobis immunibus hujus eſſe mali dabitur.*

Plinius, *Caprificus omnibus immunis eſt.*

Immunes ab illis malis ſumus.

Natus, *commodus*, *incommodus*, *utilis*, *inutilis*, *vehemens*, *aptus*, interdum etiam Accuſativo [2] cum Præpoſitione adjunguntur: ut Cic. *Natus ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta paſſivè, ut & Participia, ſeu potiùs participialia in *dus*, Dativo adjecto gaudent [3]: ut,

Martial. *O mihi poſt nullos Juli memorande ſodales.*

Statius, —— *nulli penetrabilis aſtro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis menſura ſubjicitur Adjectivis in Accuſativo [4]: ut, *Gnomon ſeptem pedes longus, umbram non amplius quatuor pedes longam reddit.*

Interdum & in Ablativo: ut,

Columella, *Fons latus pedibus tribus, altus triginta.*

Interdum etiam & Genitivo: ut Columella, *In morem horti areas latas pedum denûm, longas pedum quinquagenûm facito.*

1 De Dativo Adjectivis hujuſmodi addito nulla eſt ambiguitas; quippe jungitur iis per modum acquiſitionis.

Genitivus regitur à Subſtantivo intellecto. Nam *commune omnium animantium* integre eſt, *commune negotium omnium animantium*; *immunis mali*, *à re mali*, hoc eſt *malo*: *aliena conſilii*, ſignificat *ratione conſilii*. Verum neque hæc nativa Romanorum locutio, ſed transmarina. Sic enim Græci, κακίας ἀλλότριος, *alienum vitii*, pro *à vitio*. Ablativus denique, quem Adjectiva hujuſmodi regere aiunt, à Præpoſitione dependet.

2 Atque hic Accuſativus à Præpoſitione regitur. Quin & id notandum Adjectiva *idoneus*, *aptus*, *par*, aut ſimile intelligi in his, *Solvendo non erat*, Cic. *Qui oneri ferendo non eſſent*, Liv. *Qua reſtinguendo igni forent*, Idem. Ut integre ſint, *Solvendo ari alieno aptus non erat*. *Qui oneri ferendo idonei non eſſent*; *Qua reſtinguendo igni apta forent*.

3 Dati-

3 Dativus his per modum acquisitionis jungitur.

4 Trifariam quidem constituuntur Adjectiva quæ dimensionem significant. Dicimus enim *longum sex pedum*, *sex pedes*, & *sex pedibus*. Sed in primo intelligitur Ablativus *longitudine*, indeque regitur Genitivus *pedum*. In secundo reticetur Præpositio *ad*; ut integre sit *ad sex pedes*. In tertio etiam intelligitur Præpositio *à*, vel simile.

ABLATIVUS.

Adjectiva quæ ad copiam egestatemve pertinent, interdum Ablativo, interdum & genitivo gaudent [1]: ut,

Plautus, *Amor & melle & felle est fœcundissimus.*
Horatius, *Dives agris, dives positis in fœnore nummis.*
Virgilius, *At fessæ multâ referunt se nocte minores,*
Crura thymo plena.
Idem, *Quæ regio in terris nostri non plena laboris?*
Idem, *Dives opum, dives pictai vestis, & auri.*
Persius, *O curvæ in terris animæ, & cœlestium inanes!*
Expers fraudis. Gratiâ beatus.

Nomina diversitatis Ablativum [2] sibi cum Præpositione subjiciunt: ut,
Virgil. *Alter ab illo. Aliud ab hoc. Diversus ab isto.*

Nonnunquam etiam Dativum: ut, *Huic diversum.*

1 Quanquam abunde pateat, duplicem esse Adjectivorum hujusmodi structuram; non tamen eo existimandum nihil referre, utrum hoc an isto pacto loquamur: in aliquibus enim tutius priori, in aliis posteriori modo rectius utimur. Ita, ut Fabius auctor est, Cicero potius *plenus* jungit gignendo casui, quam auferendi. Etiam *pauper* melius sociatur Genitivo, quomodo Horatius, *Pauper agrestium Daunus.* Ac similiter *egenus*, *indigus*, *fertilis*, *sterilis*.

Porro verum non est, Genitivum hic vel Ablativum regi ab Adjectivo. Genitivo enim junguntur more Græcorum; qui itidem dicunt, πλούσιος χρημάτων, *dives pecuniæ*, ἐνδεὴς πάντων, *indigus omnium*: ut nempe Genitivus regatur à Præpositione ἐν, vel alia. Quod vel hinc constat, quia Latini sæpius exprimunt Præpositionem, ac in vulgarium quoque Linguarum idiotismis Præpositio addi soleat. At, ut suppleatur quod deest, quia nulla est Latinis Præpositio quæ Genitivum amet, concipi debet Substantivum generalissimum, puta *negotium*, vel *res*. Ut, *plenus vini*, integre sit, *re vini*, sive cum Præpositione *à re vini*. Item *vacuus curarum*, sit pro *à re curarum*, quomodo *res voluptatum*, pro *voluptatibus* dixit Plautus. Sic *dives agrorum*, hoc est *re agrorum*. Possis tamen hic etiam *ratione* vel *ergo* intelligere

ligere, ut *dives agrorum*, sit pro *ratione agrorum*, sive *agrorum ergo*. Nam *ergo* Dativum vel Ablativum esse ab ἔργον alibi dicetur. De causâ Ablativi statim dicetur.

2 De Ablativo Nominibus diversitatis addito planum est; & Dativi eadem est ratio ac aliorum Adjectivorum, quibus acquisitio significatur.

Adjectiva regunt Ablativum significantem causam[1]: ut, *Fallidus irâ. Incurvus senectute. Livida armis brachia. Trepidus morte futurâ.*

Forma vel modus rei adjicitur nominibus in Ablativo: ut, *Facies miris modis pallida. Nomine Grammaticus, re barbarus.*

Cicer. *Sum tibi naturâ parens, præceptor consiliis.*

Virgilius, ——— *Trojanus origine Cæsar. Spe dives, re pauper. Syrus natione.*

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi casum adjectum volunt[2]: ut,

Ter. *Dignus es odio. Qui filium haberem tali ingenio præditum.*

Virg. *Atque oculis capti fodêre cubilia talpæ.*

Idem, *Sorte tuâ contentus abi.*

Horum nonnulla Genitivum[3] interdum vendicant: ut,

Ovid. *Militia est operis altera digna tui.*

Virgil. *Descendam magnorum haudquaquam indignus avorum.*

1 De Adjectivis significantibus causam, formam, vel modum, similiter statuendum ac de iis quæ Accusativum regere dicuntur. Nam utrobique regitur casus à Præpositione: si Accusativus sit, à Præpositione Accusativum regente; si Ablativus, à Præpositione itidem quæ Ablativum requirat. Quod hinc constat, quia Præpositio sæpius expressa reperitur. Ut, *Antonius ab equitatu firmus esse dicebatur*, Cic. *Tanos tenere castra, à stationibus, vigiliis, omni justa militari custodia, firma & tuta*, Liv. Sic *invictus à labore, à Philosophia institutior*, Cic.

Atque locum habet in Ablativis qui adduntur adjectivis copiæ vel inopiæ. Nam & his causa vel modus significatur. Ut, *dives agris*, pro *ab agris*, vel *ex agris*: *plenus vino*, pro *de vino*, ut Itali dicunt *pieno de vino*, Galli *plein de vin*, & nos, *full of wine*. Hæc recte referri ad Ablativum causæ, inde cognoscimus, quia *dives agris* & *plenus vino*, idem valent ac *dives ob agros*, *plenus propter vinum* vel *vini causa*.

3 Porro & in his Ablativus à Præpositione regitur, & Genitivus à Substantivo intellecto, Ut, *dignus laude* integre sit *de laude*; & *dignus laudis*, pro *re laudis*, hoc est, laude.

Prono-

Pronomium Conſtructio.

MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, Genitivi primitivorum ponuntur cum paſſio ſignificatur[1]: ut,

Languet deſiderio tui.

Ovid. *Parſque tui latitat corpore clauſa meo. Imago noſtri.*

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cùm actio vel poſſeſſio rei denotatur: ut, *Favet deſiderio tuo. Imago noſtra*, id eſt *quam nos poſſidemus.*

Noſtrûm & veſtrûm, Genitivi[2] ſequuntur diſtributiva, partitiva, comparativa, & ſuperlativa: ut, *Unuſquiſque veſtrûm. Nemo noſtrûm. Ne cui veſtrûm ſit mirum. Major veſtrûm. Maximus natu noſtrûm.*

Hæc Poſſeſſiva, *Meus, tuus, ſuus, noſter*, & *veſter*, hos Genitivos[3] poſt ſe recipiunt, *Ipſius, ſolius, unius, duorum, trium*, &c. *Omnium, plurimum, paucorum, cujuſque*; & Genitivos Participiorum, quæ ad Genitivum primitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut,

Ex tuo ipſius animo conjecturam feceris.

Cic. *Dico meâ unius operâ rempublicam eſſe liberatam.*

Idem. *Meum ſolius peccatum corrigi non poteſt.*

Eraſm. *Noſter duorum eventus oſtendat, utra gens ſit melior. In ſua cujuſque laude præſtantior. Noſtrâ omnium memoriâ.*

Brut. ad Cicer. *Veſtris paucorum reſpondet laudibus.*

Hor. ——*ſcripta cùm mea nemo legat, vulgo recitare timentis.*

1 Scriptores Claſſici non raro hoc diſcrimen negligunt. Ita, ut autor eſt Cicero, *invidia* tum active tum active uſurpatur: unde idem ſemel iterumque dixit *invidia mea*, de eâ qua mihi invidetur. Simile illud Terentii, *nam neque negligentiâ tuâ, neque odio id fecit tuo*, ubi *negligentia tua* eſt, quâ tu negligeris, & *odium tuum*, quo te alius proſequitur. Idem, *In eâ re utilitatem ego faciam ut cognoſcas meam*, hoc eſt, quæ ex me percipitur. Et alibi, *ut facile ſcires deſiderio id fieri tuo*, pro *tui*. Contra *inſidiæ alicujus* dixit Cicero, pro iis, quæ alicui tenduntur.

2 Genitivus hic pluralis, ut in Nominibus partitive acceptis, regitur ab Ablativo *numero*, atque Ablativus ille à Præpoſitione *ex*.

3 Genitivi hi non reguntur à Pronomine poſſeſſivo, ſed à ſubſtantivo illo cui additur Pronomen poſſeſſivum. Exempli gratia, illud *Meum ſolius peccatum corrigi non poteſt*, integre ſit, *meum mei ſolius*. Ubi quid apertius quam duos iſtos ſubſtantivos regi à nomine Subſtantivo *judicium*? *Mei* vero brevitatis cauſſa omittitur, quia ex *meum* ſatis intelligitur.

Sui

Sui & *suus* reciproca sunt *, hoc est, semper reflectuntur ad id quod præcessit in eadem oratione: ut, *Petrus nimium admiratur se. Farcit erroribus suis.*

Aut annexa per copulam: ut, *Magnopere Petrus rogat, ne se deseras.*

Canones de Reciprocis.

* 1° Reciprocum usurpatur, quoties reditur ad præcedentem casum; hoc est, eum quem verbum habet à fronte, sive is Nominativus erit, sive Accusativus.

2° Usurpatur reciprocum, etsi non redeatur ad casum sequentem, sive à tergo rectum, modo structura hujusmodi sit, ut in priorem possit resolvi.

3° Si ob neglectum reciproci nulla oriatur ambiguitas, potest aliquando ejus loco aliud relativum poni.

Exemplis hæc fient planiora.

Primum erat, Reciproci usum esse, cum reflectimus ad casum qui est à fronte verbi. Ut illo Ciceronis, *Cererem antiquissimam à C. Verre ex suis templis esse sublatam.* Ubi Reciprocum habet locum, quia redimus ad *Cererem*, qui casu verbum *esse* præcedit. Perque Nominativum & particulam sic resolvas, *Quod Ceres antiquissima à C. Verre sublata sit ex templis suis.* At non similiter dicam, *C. Verres sustulit Cererem antiquissimam è templis suis.* Quippe ita C. *Verres* erit casus verbi à fronte, eoque C. Verris templa intelligi possint. Ac proinde ne in persona hic erretur, satius sit dicere, *è templis ejus.* Vel si nulla hic ambiguitas videatur, quia satis pateat nulla Verrem templa habuisse, pro exemplo illud fuerit, *Verres expulit Seiam ex villa sua,* Ubi Verris potius villa intelligitur; sin de villa Seiæ sermo est, satius sit *ejus* dicere. Similiter in illo Ciceronis, *Tum Pythius piscatores ad se vocavit, & ab his petivit, ut ante suos hortulos postera die piscarentur.* Verbum *petivit* ante se habet Nominativum *Pythium,* cujus horti cum intelligantur, *suos* dicendum. Quod si Cicero dixisset, *Piscatores erant à Pythio rogati, piscatores* erit casus à fronte: eoque, cum rogati sint piscatores ut ante Pythii hortos piscarentur, Cicero potius dixisset, *ut ante ejus hortos piscarentur.*

Alterum erat, etiam reciprocum usurpari, etsi non redeatur ad casum verbi à fronte positum, modo servatâ sententiâ, structura verborum in priorem formam possit commutari. Ut in illo Maronis *trahit sua quemque voluptas.* Integre erit *voluptas sua trahit hominem quemque.* Hic, licet non reditur ad casum à fronte, reciprocum subjicitur, quia tantundem valet structura, ac ista, *Homo quisque trahitur à voluptate sua.* Sic in illo Martialis, *Et sua riserunt secula Maonidem.* Cujus structuram, sic, salvâ sententiâ, convertas in priorem formam, *Et Maonides est risus à seculis suis.* Ubi perperam dixeris *à seculis illius.* Sic secundum priorem formam dicitur, *Dissolutus negligit quid de se à quoque dicatur:* Ita Cicero posteriori structurâ, *Negligere quid se quisque sentiat, est dissoluti.*

Tertium

Tertium erat quandoque relativum aliud pro reciproco uſurpari: ut ſi nulla inde oriatur ambiguitas. Tale eſt cum utimur Præpoſitione *inter* poſt gignendi, dandi, & auferendi caſum. Ibi enim nunc reciproco utimur, nunc Pronomine *ipſe*, vel interdum etiam *iſte*. Ut apud Ciceronem *Una ſpes eſt ſalutis iſtorum inter iſtos diſſenſio.* Uſitatius fuerit *inter ſe*, vel etiam *ipſos*. Ut alibi leges, *Nec mihi ceterorum judicio videntur ſolum, ſed etiam inter ipſos conſenſu.*

Quin & dixeris, *Cepi columbam ix nido ſuo, & in nido ejus.* Prius rectum eſt, quia oratio tantundem valet, ac illa, *Capta à me columba in nido ſuo.* At *ejus* habet locum, quia non eſt periculum ab ambiguitate. *Sic ſupplicium ſumſit de famoſo fure eum ſociis ſuis*, vel *ſociis ejus*. At ſi copula addatur, diſpar ſit ratio; nec enim dixeris, *ſupplicium ſumſit de fure & ſociis ſuis*, ſed *ejus*.

Porro ut magis liqueat quam late pateat hæc ſtructura, primò exempla afferemus, ubi pro reciproco uſurpatur aliud relativum; Deinde ubi pro Relativo ſumatur reciprocum.

Prioris generis eſt illud Ciceronis, *Omnes boni, quantum in ipſis fuit, Cæſarem occiderunt.* Poterat Cicero, *ſe* dixiſſe. *Si non poterat cauſſas defenſitare, illa præſtare debebat, qua erant in ipſius poteſtate*, Id. ubi *ipſius* eſt pro *ſua*. *Perfuga Fabricio pollicitus eſt, ſi præmium ei propoſuiſſet, ſe Pyrrhum veneno necaturum*, Id. *Ei* dixit pro *ſibi*. *Abiſari Alexander nunciare juſſit, ſi gravaretur ad ſe venire, ipſum ad eum eſſe venturum*, Curt. Varietatis ergo, prius *ſe*, mox *ipſum* ait. *Quapropter non petit, ut illum miſerum putetis, niſi & innocens fuerit*, Quint. *illum* pro *ſe*.

Atque his locis *is*, vel *ipſe*, vel *ille*, accipitur pro *ſui* vel *ſuus*. Verum & *ſui* itidem & *ſuus*, pro *ejus*, ſæpius uſurpantur. Ut illo Ciceronis, *Non enim à te emit, ſed prius quam tu ſuum ſibi venderes, ipſe poſſedit*: *ſibi* pro *ei*. *Qua nox ſibi proxima venit, inſomnis*, Luc. *Quod judicium ſibi eumque erat*, Cic. pro *quodcumque ei judicium erat*. *Medeam prædicant in fugâ fratris ſui membra in iis locis, quà ſe parens proſequeretur, diſſipaviſſe*, Cic. *ſe* pro *eam*. *Si C. Cæſaris, fortiſſimorum ſui patris militum, exercitus non fuiſſet*, Cic. *ſui* pro *ejus*.

Ipſe ex Prominibus ſolùm trium perſonarum ſignificationem repræſentat: ut,

Ipſe vidi, Ipſe videris, Ipſe dixit.

Et Nominibus pariter ac Pronominibus adjungitur: ut,

Ipſe ego, Ipſe ille, Ipſe Hercules.

Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt: ut,

Ego idem adſum.

Terentius, *Idem has nuptias perge facere.*

Virgil. *Idem jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Hæc Demonſtrativa, *Hic, ille, iſte*, ſic diſtinguuntur: *Hic*, mihi proximum demonſtrat; *iſte*, eum qui apud te eſt, *Ille*, eum qui ab utroque remotus eſt, indicat.

Ille,

Ille, tum usurpatur, cùm ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander Ille magnus. Iste*, vero ponitur, quando cum contemtu rei alicujus mentionem facimus: ut Terent. *Istum æmulum quovis poteris ab eâ pellito.*

Hic & *ille*, cùm ad duo anteposita referuntur; *Hic* ad posterius & propius; *Ille*, ad prius & remotius propriè ac usitatissimè referri debet: ut Colum. *Agricolæ contrarium est pastoris propositum: ille quam maxime subacto & puro solo gaudet, hic novali graminosoque; ille fructum è terra sperat, hic è pecore.* Est tamen, ubi è diverso Pronomen *hic* ad remotius suppositum referri invenias, & *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post Verbum.

VErba Substantiva, ut *Sum, forem, fio, existo*: verba vocandi passiva, ut *Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor*; & iis similia, ut, *Scribor, salutor, habeor, existimor*: item verba gestus, ut, *Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro*, utrinque Nominativum expetunt; ut,

Deus est summum bonum,
Perpusilli vocantur nani, Fides religionis nostræ fundamentum habetur, Malus pastor dormit supinus.
Lactantius, *Homo incedit erectus in cœlum.*

Denique omnia ferè verba post se Nominativum habent Adjectivi Nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: ut,

Rex mandavit primus extirpari hæresin.
Vii orant taciti. Boni discunt sedulo.

Infinitum quoque utrinque eosdem casus habet, præcipuè cùm verba optandi, eisque similia accedunt: ut,

Hypocrita cupit videri justus. Hypocrita cupit se videri justum. Malo dives esse quam haberi, Malo me divitem esse quam haberi.

Claud. *Vivitur exiguo melius; natura beatis*
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.

Martialis, *Nobis non licet esse tam disertis*, vel *disertos.*
Terentius, *Expedit bonas esse vobis.*
Ovidius, *Quo mihi commisso non licet esse piam.*

Quamvis

Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur Accuſativi ante verba infinita. *Nos eſſe diſertos. Vos eſſe bonos. Me eſſe piam.* [1]

Genitivus poſt Verbum.

Sum Genitivum [2] poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut,

Virgilius, —— *pecus eſt Melibœi.*

Cicero, *Adoleſcentis eſt majores natu revereri.*

Virgil. *Regum eſt Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.*

Excipiuntur hi Nominativi, *Meum, tuum, ſuum, noſtrum, veſtrum, humanum, belluinum,* & ſimilia; ut,

Non eſt meum contra authoritatem Senatûs dicere.

Terent, *Eia, haud veſtrum eſt iracundos eſſe.*

Humanum eſt iraſci.

At hic ſubintelligi videtur *Officium*, quod aliquando etiam exprimitur; ut Terentius, *Tuum eſt officium hâc bene ut adſimules nuptias.*

Verba æſtimandi Genitivo gaudent; ut *Plurimi paſſim fit pecunia. Pudor parvi penditur. Nihili*, vel, *pro nihilo habentur literæ.*

Horat. *Pluris opes nunc ſunt, quàm priſci temporis annis.*

Æſtimo vel Genitivum, vel Ablativum adſciſcit; ut, Valerius Maximus, *Non hujus te æſtimo. Magno ubique virtus æſtimanda eſt.*

Flocci, nauci, nihili, pili, aſſis, hujus, teruncii, his verbis, *Æſtimo, pendo, facio*, peculiariter adjiciuntur; ut, *Ego illum flocci pendo. Nec hujus facio, qui me pili æſtimat.* [3]

1 Cauſſa utriuſque ſermonis ea eſt, quod unus ſit nativus linguæ Romanæ, alter tranſmarinus & à Græcis acceptus. Romani eo Accuſativum exigunt, quia caſus is (ut in Regulâ dictum) convenit cum Pronomine intellecto. Ut, *Licet vobis eſſe otioſos*, pro *licet vobis, vos eſſe otioſos. Contingit tibi evadere optimum civem*, pro *contingit tibi evadere te optimum civem.* At altero modo loquuntur, exemplo Græcorum. Ut, *Cui primum licet* vel *contingit eſſe medico, poſtea bono medico.* Sic enim Plato, Ω ἀνδρῶν μὲ ὐκάρχῃ ἰατρῷ εἶναι, ἄπτεται ἀγαθῷ ἰατρῷ. Iſocrates, Πρόσηκε ἡμῖν βελτίοσιν ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι, *Convenit nobis hominum eſſe optimis.* Et ſimilia alibi, & apud alios.

2 Genitivus ille non regitur à Verbo Subſtantivo, ſed à Nomine intellecto. Nam *pecus eſt Melibœi*, ita ſupplendum, *pecus hoc eſt pecus Melibœi.* Vel generatim intellige *res*, ut integre ſit *pecus eſt res Melibœi.* Sic eſt *Adoleſcentis*, nempe *proprium munus.* Nominativum expreſſit Cicero

Cicero in illo, *Sapientis eſt proprium, nihil quod pœnitere poſſit, facere.* Ejuſdem monetæ ſunt, *Eſt moris*, puta *res*. *Vincere eſt laboris*, nempe *res, negotium*, vel *opus*.

3 Reguntur univerſi hi Genitivi, aut ab Accuſativo *rem* vel *pretium*, aut ab Ablativo *re* vel *pretio*. Nam illud *magni æſtimo*, integre eſt *rem magni pretii æſtimo*; ſive *pro magni aris pretio æſtimo*: vel ſuppleas hoc pacto, *pro magni pretii re æſtimo*. Itidem *parvi duco*. ſic ſuppleas, *rem parvi pretii duco*, vel *pro re parvi pretii duco*. Ut, uſitate dicitur, *pro nihilo ducere*. Adjectiva in talibus cum *aris* vel *pretii* convenire, cognoſcimus ex eo, quod ſimiliter dicitur *Codex accepti & expenſi*, puta *æris*: De *meo*, puta *ære*. Imo Terentius Subſtantivum expreſſit, *Videtur*, inquit, *eſſe quantivis pretii*, ubi nihil niſi Subſtantivum *aris*, deſideratur. Quare illud Ciceronis, *Magni æſtimabat pecuniam*, ſupplendum hoc pacto, *Rem magni pretii æſtimabat pecuniam*. Atque hinc facile eſt ſupplere alteram ellipſin, cum verba æſtimandi junguntur Ablativis, *magno, permagno, parvo, nihilo*. Item Subſtantivis ejuſdem caſus; ut, *trivus denariis æſtimavit*. Quorum ellipſin ſic ſuppleas, *æſtimas pro permagno, pro nihilo, pro tribus denariis*; quomodo dicitur pro *nihilo putare*, vel *habere*.

Singularia ſunt iſta [1]: *Æqui boni conſulo. Æqui boni facio*, id eſt, *in bonam accipio partem.*

Verba accuſandi, damnandi, monendi, abſolvendi, & conſimilia, Genitivum [2] poſtulant, qui crimen ſignificet; ut,

Plaut. *Qui alterum incuſat probri, ipſum ſe intueri oportet.*
Cicero, *Etiam ſceleris condemnat generum ſuum.*
Ovid. *Parce tuum vatem ſceleris damnare, Cupido.*
Admoneto illum priſtinæ fortunæ. Furti abſolutus eſt.

Vertitur hic Genitivus aliquando in ablativum, vel cum Præpoſitione, vel ſine Præpoſitione; ut,

Cic. *Si in me iniquus es judex, condemnabo eodem ego te crimine.*
Gellius, *Uxorem de pudicitia graviter accuſavit.*
Cicero, *Putavi ea de re admonendum eſſe te.*

1 In his gemina eſt ellipſis, una ſubſtantivi ejus, quod regit; altera illius quod regitur. Nam *conſulo æqui & boni*, valet *ſtatuo*, vel *cenſeo eſſe æqui*, vel *boni animi*, aut *hominis*. Regens ſuppleas ſi dicas; *æqui & boni*, ſeu *hominis officium*, aut *factum*. Itidem *conſulo boni*, valet, *interpretor eſſe boni animi*, vel *viri munus*, aut *factum*.

2 Genitivus, quem regere aiunt accuſandi, abſolvendi, & damnandi verba, dependet ab Ablativo intellecto. Ut cum dico, *argui pigritiæ, notari avaritiæ*, Genitivus regitur à *crimine*; quod hic intelligitur, à Martiale autem exprimitur, *Uxor tua Galle notatur, Immodica fœdo crimine avaritia*. Et alibi *Arguitur lenta crimine pigritia*. Simile fit, *accuſo, abſolvo adulterii*, puta *crimine*. Quin & ſuppleri poſſit hoc pacto, *damnari* vel *abſolvi, parricidii ſcelere, inertiæ peccato*. Quos etiam Ablativos jungi videas abſolvendi verbis. Ut, *hunc illa vir ſummus, ſcelere ſolutum, periculo liberavit*, Cic. *Ego me etſi peccato ſolvo, ſupplicio non*

libero.

Liv. Imo aliter etiam expleas. Ut, *Accuſo* vel *damno te furti*, id eſt, *cauſſâ*. *Poſtulare aliquem repetundarum*, puta *actione*. *Condemno te quadrupli*, vel *capitis*, nempe *panâ*.

Necdum tamen ſic quoque integer erit ſermo: quia Ablativus ille, quem vidimus, regitur à Præpoſitione intellectâ. Ut enim elliptice dicuntur iſta Martialis, *argui crimine pigritiæ*, *notari crimine avaritiæ*; ſic citrà ellipſin efferuntur, *Argui de crimine pigritiæ*, *notari de crimine avaritiæ*. Pro quibus conciſius dici ſolet, *Argui de pigritia*, *notari de avaritia*. Cicero quoque aliquoties, *poſtulare de repetundis*, pro quo *poſtulare repetundis* ait Suetonius. Idem Cic. *De veneficiis accuſabantur*, *De vi condemnati*, *De prævaricatione abſolutus*.

Nec quia naturalis ille ſermo ſit, eo exiſtimandum ſic ſemper loqui licere. Ubi enim à nativâ locutione conſuetudo reſiliit, non primævo ſermoni inſiſtendum, ſed recepto. Sane Ablativus cum Præpoſitione locum non habet, cum eſt generale criminis nomen, ut *ſcelus*, *maleficium*, *peccatum*, &c. Neque enim dicitur *poſtulare* aut *accuſare de crimine*, aut *ſcelere*; ſed *criminis* aut *ſceleris*, vel *crimine* & *ſcelere* ſine Præpoſitione.

Uterque, *nullus*, *alter*, *neuter*, *alius*, *ambo*, & Superlativus gradus, non niſi in Ablativo id genus verbis ſubduntur; ut, *Accuſas furti*, *an ſtupri*, *an utroque*? ſive *de utroque*? *Ambobus*, vel *de ambobus*? *Neutro*, vel *de neutro*? *De plurimis ſimul accuſaris*

Satago [1], *miſereor*, *miſereſco*, Genitivum admittunt; ut,

Terentius, *Is rerum ſuarum ſatagit.*

Virgilius, ——*oro miſerere laborum.*

Tantorum, *miſerere animi non digna ferentis.*

Statius, *Et generis miſereſce tui.*

At *miſereor* & *miſereſco*, rariùs cum Dativo [2] leguntur: ut,

Seneca, *Huic ſuccurro*, *huic miſereor.*

Boetius, *Dilige jure bonos*, *& miſereſce malis.*

1 *Satago* eo Genitivum habet, quia dicitur quaſi *ſat ago*. Ut apud Plautum *Nunc agitas tute ſat tuarum rerum*, Ubi *ſat* Accuſativi loco eſt, quod fit per ſyncopen à *ſatis* nomine antiquo. At *miſereor* Genitivum habet, ſicut alia verba paſſionem vel affectum ſignificantia, more Græcanico. Quemadmodum & Genitivum regunt verba quædam *abſtinendi*, *admirandi*, *arcendi*, *curandi*, *negligendi*, *deſinendi*, *dominandi*, *ignoſcendi*, *liberandi*, *participandi*: nempe vi Præpoſitionis ſubintellectæ quæ Genitivo jungitur. At quia nulla Latinis eſt Præpoſitio, quæ Genitivum regat, cauſſa hujuſmodi regiminis petenda eſt à nomine generali ſubintellecto. Ut *diſcrucior animi*, ſupple *dolore*, *cura*, vel *cogitatione*, *mente*, &c. Ut Plautus dixit, *nullam mentem animi habeo*. Et cum dico *miſerere fratris*, poſſit intelligi *cauſſa*; ut, integre ſit, *miſerere fratris cauſſa*.

2 Dativus

2 Dativus hic ſuſpectus videtur, nam Priſcianus in caſtigationibus ſuis autor eſt, in veteribus Senecæ Codicibus haberi, *hujus miſereor*, quod & Lipſius ſecutus. Linacer quidem ait apud Ciceronem ipſum legi, *miſerere patris peſtibus*, ſed ibi verſus hi ſic concipiuntur, ex Sophoclis Trachiniis expreſſi,

Perge, aude nate, illacryma patris peſtibus:
Miſerere, gentes noſtras flebunt miſerias.

Ubi Dativus regitur ab *illacrymo*, quod apud eundem Ciceronem Dativo junctum occurrit, *Quid dicam de Socrate, cujus morti illacrymare ſoleo.* Poſterioris tamen ævi Scriptores *miſerere* Dativo jungere, negandum non eſt.

Reminiſcor, obliviſcor, memini Genitivum [1] aut Accuſativum deſiderant; ut, *Datæ fidei reminiſcitur. Proprium eſt ſtultitiæ aliorum vitia cernere, obliviſci ſuorum.*
Ter. *Faciam ut meique ac hujus diei, ac loci ſemper memineris.*
Plaut. *Omnia quæ curant ſenes meminerunt.*
Memini de hac re, de armis, de te; id eſt *mentionem feci.*

Potior, aut Genitivo [2], aut Ablativo jungitur; ut,
Plaut. *Romani ſignorum & armorum potiti ſunt.*
Virgil. *Egreſſi optatâ Troes potiuntur arenâ.*

1 Genitivus iſte regitur à Subſtantivo intellecto. Ut, *memini beneficii* valet *memoriam*, vel *de memoria beneficii.* Sic *reminiſci* vel *recordari pueritiæ* valet *pueritiæ memoriam*, vel *de memoria pueritiæ recordari.* Priori modo ſupplet ipſe Cicero, *Pueritiæ*, inquit *memoriam recordari ultimam.*

Eadem eſt ellipſis cum dicitur, *Venit mihi in mentem hujus rei*, vel *de hac re.* Cicero, *Non minus ſæpe ei venit in mentem poteſtatis, quam æquitatis tuæ.* Nam & hic ſubſtrahitur *memoria* vel *recordatio.* Alii Enallagen ſtatuunt, nempe *ejus rei* dici pro *ea res.* Sed non ſic aperiunt cauſſam figurati ſermonis; quæ non aliunde intelligitur, quam ex ellipſi.

2 Regitur Genitivus iſte à *facultate, potentia*, vel ſimili Ablativo intellecto: Ablativus vero à Præpoſitione ſuppreſsâ.

Dativus poſt Verbum.

OMnia Verba acquiſitivè poſita adſciſcunt Dativum ejus rei, cui aliquid quocunque modo acquiritur; ut,
Plaut. *Mihi iſtic nec ſeritur, nec metitur.*
Virgil. *Neſcio quis teneros oculus mihi faſcinat agnos.*

HUIC

HUIC REGULÆ APPENDENT
varii generis Verba.

Inprimis, Verba significantia commodum aut incommodum regunt Dativum; ut,
Virgil. *Illa ſeges demum vobis reſpondit avari Agricolæ.*
Non potes mihi commodare, nec incommodare.
Idem, ——*validis incumbite remis.*
Suam eruditionem tibi acceptam fert.
Ex his quædam efferuntur etiam cum Accuſativo; ut,
Cicero, *Unum ſtudetis omnes, unum ſentitis.*
Plautus, *Si ea memorem, quæ ad ventris victum conducunt, mora eſt.*
Cicero, *In hæc ſtudia incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam conferat, an doctrina.*
Feſſum quies plurimùm juvat.
Verba comparandi regunt Dativum; ut,
Virg. ——*ſic parvis componere magna ſolebam.*
Fratri ſe & opibus & dignatione adæquavit.
Interdum additur Ablativus cum Præpoſitione; ut,
Comparo Virgilium cum Homero.
Aliquando Accuſativus cum Præpoſitione *ad*: ut,
Si ad eum comparatur, nihil eſt.
Verba dandi & reddendi, regunt Dativum; ut,
Fortuna multis nimium dedit, nulli ſatis.
Ingratus eſt, qui gratiam bene merenti non reponit.
Hæc variam habent conſtructionem; *Dono tibi hoc minus: dono te hoc munere.*
Cicero, *Huic rei aliquid temporis impertias.*
Terent. *Plurimâ ſalute Parmenonem ſummum ſuum impertit Gnato.*
Aſperſit mihi labem: Aſperſit me labe.
Inſtravit equo penulam: Inſtravit equum penulâ.
Ovid. *Ut piget infido conſuluiſſe viro!* id eſt, *dediſſe conſilium*, vel etiam *proſpexiſſe.*
Lucan. *Rectoremque ratis de cunctis conſulit aſtris*, id eſt, *petit conſilium. Conſule ſaluti tuæ*, id eſt, *proſpice.*
Ter. *Feſſime iſtuc in te atque in illum conſulis*, id eſt, *ſtatuis. Metuo, timeo, formido, tibi*, vel *de te*, id eſt, *ſum ſolicitus pro te. Metuo, timeo, formido te*, vel *à te*: ſcilicet, *ne mihi noceas.*

Verba

Verba promittendi ac ſolvendi regunt Dativum; ut,
Cicero, *Hæc tibi promitto, ac recipio ſanctiſſime eſſe obſervaturum.*
Idem, *Æs alienum mihi numeravit.*

Verba imperandi & nuntiandi Dativum requirunt; ut,
Hor. *Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique.*
Idem, *Quid de quoque viro, & cui dicas, ſæpe caveto.*

Dicimus, *Tempero, moderor tibi & te. Refero tibi & ad te.*
Item, *Refero ad Senatum*, id eſt, *propono. Scribo, mitto tibi & ad te. Do tibi literas*, ut ad aliquem feras. *Do ad te literas*, id eſt, *mitto ut legas.*

Verba fidendi Dativum regunt; ut,
Horatius, ——*vacuis committere venis Nil niſi lene decet. Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.*

Verba obſequendi & repugnandi Dativum regunt; ut,
Semper obtemperat pius filius patri.
Quæ homines arant, navigant, ædificant, virtuti omnia parent. Ipſum hunc orabo, huic ſupplicabo.
Perſius, ——*venienti occurrite morbo.*
Ignavis precibus Fortuna repugnat.

At ex his quædam cum aliis caſibus copulantur; ut,
Ad amorem nihil potuit accedere.. Hoc acceſſit meis malis. Illud conſtat omnibus, ſeu *inter omnes.*
Terent. *Hæc fratri mecum non conveniunt.*
Juven. ——*Sævis inter ſe convenit urſis. Auſculto tibi*, id eſt, *obedio. Auſculto te*, id eſt, *audio. Adamas diſſidet magneti*, ſeu *cum magnete. Certat cum illo*, & Græcanicè *illi.* Catul. *Noli pugnare duobus*, id eſt, *contra duos.*
Virgilius, *Tu dic mecum quo pignore certes.*

Verba minandi & iraſcendi regunt Dativum; ut,
Utrique mortem minatus eſt. Verent. *Adoleſcenti nihil eſt quòd ſuccenſeat.*

Sum cum compoſitis, præter *poſſum*, exigit Dativum: ut,
Rex pius eſt reipublicæ ornamento. Mihi nec obeſt, nec prodeſt.
Horat. *Multa petentibus deſunt multa.*

Dativum poſtulant Verba compoſita cum his Præpoſitionibus.

Præ. Cicer. *Ego meis majoribus virtute præluxi.*
Sed *præeo, prævinco, præcedo, præcurro, prævert, prævertor*, Accuſativo junguntur.

Ad.

Ad. Albo gallo ne vanum admoliaris.
Con. Conducit hoc tuæ laudi. Convixit nobis.
Sub. Terent. *Subolet jam uxori, quod ego machinor.*
Ante. Cic. *Iniquissimam pacem justissimo bello antefero.*
Post. Posthabeo, postpono famæ pecuniam.
Virgilius, *Postposui tamen illorum mea seria ludo.*
Terent. dixit, *Qui suum commodum posthabuit præ meo commodo.*
Ob. Ter. *Quum nemini obtrudi potest, itur ad me.*
In. Impendet omnibus periculum.
Inter. Cic. *Ille huic negotio non interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant Dativum aliquoties in alium casum; ut,
Quintil. *Præstat ingenio alius alium.*
Multos virorum anteit sapientiâ.
Terentius, *In amore hæc insunt vitia.*
Plinius, *Interdico tibi aquâ & igni.*

Est pro *habeo* Dativum exigit; ut,
Persius, *Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.*
Virgil. *Est mihi namque domi pater, est injusta noverca.*

Huic confine est *suppetit*, ut,
Horat. *Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.*

Sum, cum multis aliis geminum radicisicit Dativum; ut,
Exitio est avidis mare nautis.
Seras tibi laudi fore, quod mihi vitio vertis?
Nemo sibi mimos accipere debet favori.

Est ubi hic Dativus, *tibi*, aut *sibi*, aut etiam *mihi*, nullâ necessitatis, at festivitatis potiùs causâ additur; ut, *Ego tibi hoc effectum dabo.* Ter. *Expedi mihi hoc negotium. Suo sibi hunc jugulo gladio.*

Observationes de rectione Dativi.

De Regimine Dativi ex iis judicium fieri potest, quæ de eo in Nomine dicta sunt. Nempe nullum Nomen, Verbum, aut Participium, proprie regit Dativum; jungitur tamen casus ille, ut Nomini, sic Verbo & Participio, quo significetur acquisitio, sive ut loquuntur Scholæ, *finis cui.* Aristoteli enim & ejus Interpretibus duplex est finis, *cujus*, & *cui.* Ita in moribus beatitudo est finis *cujus* gratiâ omnia fiunt; homo autem est *cui* beatitudo acquiritur: Et in ædificatione *finis cujus* est domus, *finis cui*, est ille qui inhabitabit. Hujusmodi acquisitio sive *finis cui*, exprimitur Dativo. Ut huc pertineant, quibus significatur aliquid dari, vel adimi; item prodesse:

vel obeſſe. Nam qui proſunt, dant commodum; qui obſunt incommodum. Itidem *conſulere alteri* dicimus, quia, qui conſulit, conſilium dat. *Auxiliari alicui*, ut *dare auxilia* apud Livium. Etiam ſub verbis dandi continentur verba mandandi, ſive Imperandi: Nam id qui facit, dat negotium & mandata. Hinc & metaphorice dicimus *mandare memoriæ*, cui contrarium, *dare oblivioni*. Quique mandanti obtemperat, operam ei dat amicam; adverſam, qui adverſatur. Ut cauſſa ſit manifeſta cur & hæc Dativo jungantur. Sub verbis adverſandi continentur verba iraſcendi, & minandi; ut par horum ſit ratio. Datio quoque eſt in verbis nunciandi & credendi. Nam illis alteri confertur notitia rei nunciatæ: his tribuitur alteri fides. Item in verbis eventus, quia boni malive aliquid alteri cuipiam dicitur contingere. Datio etiam ſignificatur verbis ignoſcendi; Itaque *alicui ignoſcere*, dicitur, ut *dare veniam alicui*. *Studere* Dativo jungitur, quia notat *ſtudium dare*. Atque ex his judicium de ſimilibus fiat.

Duplicia etiam inveniuntur, quæ nunc Dativum nunc Accuſativum adſciſcant. Eorum alia utrumque caſum admittunt conſuetudine Romanâ; alia vero caſuum unum more Romano, alterum Græco. Cauſſa vero cur verbum idem, vel aliud ejuſdem ſignificationis, nunc dandi, nunc accuſandi caſui jungatur, ab eo capite arceſſenda, quod natura verborum ejuſdem ſit, ut Datio quidem & Acquiſitio omnis ſignificetur Dativo: omnis autem Actio in alium tranſiens (quo in genere eſt actio accuſantis alium) accuſandi caſu explicetur. Exempli gratia, qui verberat, agit in alium. Dixero igitur *verberare aliquem*, non *alicui*. Agit quoque in alium qui verbis ſuis quenquam in fraudem inducit. Dicam ergo *fallere alium*, non *alicui*. Et tamen utrobique etiam datio eſt, ſive acquiſitio; unde dicimus *dare verba*, & *dare verbera*; quæ Datio Dativo indicatur; ut, *Cui verba dare difficile eſt*, Ter. *Dare verbera Ponto*, Ovidius.

Quod in diverſis vidimus verbis, idem locum habet, in eodem verbo aliter atque aliter conſiderato. Ut in *præſtolor*, quod nunc Dativum, nunc Accuſativum admittere autor eſt Priſcianus. Ut cauſſa melius diluceat, origo vocis adferenda. A *præſto* fuit *præſtus*, & diminutive *præſtulus*, ſive, ut antiqui ſcripſere, *præſtolus*; unde *præſtolari*, quod Donatus exponit *præſto eſſe*. Nonius *præſtolari* etiam exponit *expectare* vel *manere*. Unde colligitur, in *præſtolando* duo conſiderari, commorationem in loco, ac perſonam quam animo commorantes ſpectant. Si prius horum attendamus, non tam actio eſt quam quies in loco; eoque ſufficit Dativus, qui omnibus verbis jungitur acquiſitive conſideratis. Ut ergo dicimus *præſto eſt mihi*, *adeſt mihi*: Sic *præſtolatur mihi*, hoc eſt *mei commodo*, vel *mei cauſſâ*. Atque obſervat Donatus ita Ciceronem dicere, *Qui tibi ad forum Aurelium præſtolarentur*. Verum in præſtolando, illud etiam attenditur, quod aliquem ſpectemus & obſervemus, ubi cura eſt erga alium. Ut igitur *ſpectare*, *curare aliquem*, dicimus, ſic etiam *aliquem præſtolari*.

Geminum huic eſt *invidere*. Nam pro diverſa conſideratione verbi dixerunt *invidere alicui*, & *aliquem*. Sed prius ponitur acquiſitivè, ut ſententia ſit, quenquam male alicui voluiſſe, eoque incommodum vel damnum dediſſe. Alterum ſumitur tranſitive, quia notatur ab invidente damnum in alterum redundaſſe. Quo-

modo

modo acceptum etiam jungitur Accuſativo perſonæ. Ut illa Ovidii, *Troadas invideo*, &c. Rationem habemus è Tullio; ut qui dicat, *Invidia verbum ductum eſſe à nimis intuendo fortunam alterius*: atque addat, hanc etiam cauſſam eſſe cur Accuſativo jungat Attius. Nimirum hoc vult, ut dicitur *videre aliquem*; ſic dici, *invidere aliquem*: indeque hoc verbi eſſe, quia invidi alienam felicitatem multum, cumque dolore videant.

Simile his eſt *præſto*; ubi itidem duo attendimus, propriam ſignificationem & tranſlatam. Proprie valet *antecello*, nempe à *præ*, quod proprie eſt loci: ut cum dicimus, *i præ* vel *prai*, ut *præſtare* ſit priori loco ſtare; quemadmodum *præire*, priori loco ire. Sed prior ſtare ſolet, qui dignitate potior eſt: unde *præ* quoque dignitatis eſt, ac *præſtare* ſignificat, *vincere*, *ſuperare*. A propria ſignificatione eſt quod, *præſto*, communi ſtructura verborum, quæ acquirere vel adimere ſignificant, jungitur Dativo. Ab impropria eſt, quod, ut alia ſuperandi verba, Accuſativum regit. Priori modo ait Terentius, *Homo homini quid præſtat*. Cicero, *Multum ceteris hominibus præſtiterunt*. Sall. *Præſtare ceteris animantibus*. At Accuſativo uſurpat Livius. *Quantum Galli virtute ceteros mortales præſtarent*. Fabius, *Præſtat ingenio alius alium*. Par ratio in *anteſto*; uti & *anteeo*, *antecedo*, *anteverto*, quæ utrique caſui junguntur.

Etiam *indulgeo* ratione propriæ ſignificationis olim Accuſativum rexit: poſtea ubi eum exuit, Dativum amavit. Conflatum enim eſt ex *urgeo*, & Præpoſitione *in* ἐγκλιτῇ, inſerto *d*, & *r* in *l* mutato. Ergo ut *urgeo aliquem*, ſic *indulgere aliquem*, dixere. Terentius, *Nimis me indulgeo*.

Moderor quoque hujus eſt generis. Dicimus enim *moderari affectui*, ut *modum imponere*. *Moderari affectum*, ut *regere* vel *gubernare*.

Sic *medicor morbo*, & *morbum*. *Palpor alicui*, & *aliquem*; *obtrectare laudi*, & *laudem*.

Par ratio in *deficio*. Nam dicitur, *deficit mihi*, acquiſitive, ut *deeſt mihi*. Et tranſitivorum more, *deficit me*, ut *deſtituit*, vel *deſerit me*.

Sic *occumbere morti* & *mortem*.

Curare itidem pro *operam dare*, & Dativum & Accuſativum adſciſcit. De Accuſativo notum eſt. Nec aliter unquam Tullius, Virgilius, Livius, & ſimiles. At Plautus, Appuleius, Macrobius, alique Dativo jungunt.

Pleraque item verba, quæ Dativum adſciſcunt, pro Dativo etiam habent Accuſativum cum Præpoſitione. Ita dicimus, *adſcribi Senatoribus*, *& in numerum Senatorum*. Sic *conducit huic*, & *ad hanc rem*. Etiam *illudo*, *inſulto*, *inceſſo*, *alicui*, *aliquem*, & *in aliquem*.

Atque hæc eâdem conſtructione, pro conſiderandi modo, variant ſtructuram. At alia ſunt, quæ pro ſignificatione diversâ, nunc Dativo nunc Accuſativo ſociantur. Quale eſt *tempero*. Nam Dativum exigit cum idem eſt ac *modum impono*. Ut, *Linguæ temperare*, Plaut. *Temperare lætitiæ*, Liv. *Nequeo mihi temperare*, *quin*, &c. Plin. Similiter cum ſumitur pro *abſtinere*. Ut, *Teputet cuiſquam*, *cum ab Italia freto diſjunctus eſſes*, *ſociis temperaſſe*? Accuſativum autem regit, cum ſignificat, cohibere intra ordinem, modum ac menſuram ſuam. Quomodo dicimus, *tem-*

perare mundum, sumtus, rates, vires, vestigalia, merum, iras, lacrymas, & similia.

Studeo quoque dandi casum posci, cum notat *favere*. Ut, *Studuit Catilinæ*, Cic. Item cum significat *operam dare*. Ut, *Studete optimis disciplinis & artibus*. Qua significatione etiam Fabius, *In id solum student*. Et Gellius, *In ea re studebat*. Accusativum autem regit cum sumitur pro *volo, cupio*. Ut, *Horum ille nihil egregie præter cetera studebat*, Ter. *Ut omnes mulieres eadem æque studeant, nolintque omnia*, Idem. Nisi malis his locis esse ellipsin Infinitivi *facere*, atque inde regi Accusativum. Quod si placet, nihil opus erit, *studendi* verbo tribuere novam *volendi* significationem.

Multa etiam sunt, quæ nunc Dativum habeant, nunc Accusativum; sed unum more Romano, alterum more Græco. Ac in quibusdam videas Dativum juxta Romanam consuetudinem, Accusativum juxta Græcam: in aliis vero Dativum moris Græci, Accusativum Latini. Prioris generis est *suadeo*. Nam Romano more dicitur, *suadere alicui*; Græce autem apud Tertullianum & alios, reperias *suadere alium*. Nam *eum suasisti* est ἀνέπεισας αὐτόν. Quomodo Homerus, Plato, & alia passim. Ejusdem generis est *Maledico*, quod Petronius junxit Accusativo, *maledic illam versibus, ut habeat pudorem*. Nempe ut in illo Solonis, Μὴ λέγε κακῶς τὸ τεθνηκότα. Sic *benedico*. *Restat ut benedicentes Deum, ad curam corporis redeamus*, Appul. Mirum vero plurimis videbitur, si dixerimus, *lateo* quoque Romano more adsciscere Dativum, Græco autem Accusativum. Hinc sane est quod Dativum præfert Cicero, *Nihil agis, nihil moliris, quod mihi latere valeat*. Et alibi. *Ubi nobis hæc auctoritas tamdiu tanta latuit*. At *latet me* non magis est ex nativo more Romanæ Linguæ, quam si diceretur, *est occultum me*, vel contrarium, *patet me*. Nec obstat quod dicatur, *fugit me*, quia sic loquimur metaphorice, nam proprium est *fugit hostes*. Quod vero *latet me* dicimus, id factum Græcorum exemplo, qui dicunt, λανθάνει μέ. Nec Helenismum hunc refugit Maro, *Nec latuere doli fratrem Junonis, & iræ*. Plinii etiam est, *latet plerosque*. Justinus quoque, *Sed res Hannibalem non diu latuit*.

Multo autem plura se offerunt, ubi Dativus contra sit consuetudinis Græcæ, Accusativus Romanæ. Suntque ea duplicia. Quædam Dativum habent pro Accusativo sine Præpositione; quædam vero pro Accusativo cum Præpositione.

Prioris generis sunt verba sequendi & comitandi: Ut, *Ita Diis erit placitum, voluptati ut mœror comes sequatur*, Plaut. Ut Græci ἕπεσθαι τῇ ἡδονῇ. *Comitor* etiam Dativum adsciscit apud Ciceronem; ut, *Ceteraque quæ comitantur huic vitæ*.

Precandi quoque verbis similiter additur Dativus; ut, *Pergin' precari pessimo?* Plaut. *Precatorem adeam, Qui mihi sic oret?* Ter. *Cui me fortuna precari, Et vitta comtos voluit prætendere ramos*, Virg. Pro quibus Latina consuetudo potius, *precari pessimum, orare me, quem precari*.

Hujus generis quoque est *decet*. Nam Latino more Accusativum exigit; ut, *Forma viros neglecta decet*, Ovid. Pro quo Græci, πρέπει ἀνθρώπους τὸ ὠφελεῖν. Ita Plautus; *Nostro Generi non decet. Hæc primum ut fiant, Deos quasso, ut vobis decet*, Ter.

Sunt

Sunt & alia, quæ more Græco habent Dativum, Latino autem Accuſativum, ſed rectum à Præpoſitione. Quale eſt *incido*. Nam ut Matthæi, παρεπέσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, Sic Livius, *Agreſtes, ne pavidi incidentes portis*. Et alibi, *Cum incidentem portis exercitum viderint*, pro *incidentem in portas*.

Quin & Dativus per Helleniſmum ponitur, ubi Verbum abſolute ſine alterutro caſu poni ſolet; ut in Verbo *oportet*. Nam cum ei additur Accuſativus, convenit cum Infinitivo. Quare *oportet te*, Latinum non eſt. Ut tamen Græci πρέπει, ſic Latini *oportere* quandoque jungunt Dativo. Ut, *Homini ſervo ſuos dominos habere oportet oculos*, Plaut.

Jubeo quoque huc pertinet cum Dativo jungitur. Volunt aliqui ſic Livium dicere, *Gracchus juſſit Cumanis*; ſed in optimis Codd. eſt *juſſit*. Sed non refugit Macrobius. *Sacrorum cuſtodibus juſſit ne mulierem interesse permitterent*. Bis quoque locutus eſt Claud. *Hiſpanis Galliſque jubet*. Et alibi, *ipſe jubet ſignis, bellaturoque togatus Imperat*. Quemadmodum Hom. Αὐτὰρ ὁ κηρυκεσσι λιγυφθόγγοισι κελεύει. At *jubeo te, ut hoc facias*, non eſt Latinum. Crebro quidem cum Accuſativo perſonæ jungitur, ſed is convenit cum Infinitivo, non cum *jubeo*. Ut cum dico *Juſſit te ire, ſcribere, loqui*, &c. Sæpe autem verbum Infinitum per Ellipſin intelligitur. Etſi autem *jubeo* non regat Accuſativum perſonæ, regit tamen certos Accuſativos rei; quales, *quid, hoc, illud, aliquid, nihil, multum, pauca*, & ſimiles. Niſi his etiam locis Accuſativus dependeat ab infinitivo *facere* ſuppreſſo.

Porro non pauca Græcorum more Dativum adſciſcunt, ubi Latini uti ſolent Ablativo cum Præpoſitione. Hujuſmodi ſunt verba certandi & contendendi. Ita Plinius, *Rigor aqua certaverit viribus*, Propertius. *Primo contendis Homero*. Statius, *Et hoc magno bellare parenti*. Mitto Virgilium & Horatium, quibus nihil frequentius.

Diſtandi quoque, differendi, & diſſentiendi verba ſimiliter conſtruuntur. Ut, *paullum ſepulta diſtat inertia celata virtus*, Hor. *Diſſidens plebi numero beatorum eximit virtus*, Idem.

His adde coeundi ac miſcendi verba: ut, *miſta Deo mulier*, Virg. *Sed non ut placidis coëant immitia*, Hor. Itidem verba propulſandi & arcendi. Ut *Solſtitium pecori defendite*. Virg. *Nilne pudet capiti non poſſe pericula cano pellere?* Perſ. Quæ omnia conſuetudine Latina cum Præpoſitione efferuntur.

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

VErba tranſitiva cujuſcunque generis, ſive activi, ſive communis, ſive deponentis, exigunt Accuſativum[1]; ut,

Hor. *Percontatorem fugito, nam garrulus idem eſt.*
Hor. *Nec retinent patulæ commiſſa fideliter aures.*
Virg. *Imprimis venerare deos. Acer agros depopulatur.*

1 Interea in his uſus ſpectandus. Nam *defendo te* probum, ac non *auxilior te*. Latinum quoque *juvo te*; non item *patrocinor te*.

Stuprare aliquam dixero, uti & *adulterare aliquam*, quomodo loquitur Suetonius; at non temere dicam *mœchari aliquam*. Etſi ſic loquatur vetus Interpres.

Sunt vero quædam, ubi vulgo obtineat Dativus, cum veteres fere Accuſativum uſurpent. Cujuſmodi ſunt *adulor, maledico, benedico, medeor, noceo, palpo, pario, ſuadeo.*

Alia ſunt quæ pro Accuſativo, uſitatius habeant Ablativum. Ut, *lito, potior, veſcor, fungor, utor*, & ſimilia.

Huc etiam pertinent multa quæ intranſitiva creduntur. Ut, *abſtineo. Quale autem beneficium eſt, quod te abſtinueris à nefario ſcelere?* Cic. *Non manum abſtines maſtigia?* Ter. *Abſtinuit vim uxore & natò*, Hor. Par ratio in compoſitis à *rumpo. Ne in me ſtomachum erumpant*, Cic. *Eſe diverſi erumpent radii*, Virg. Etiam ita loquuntur Terentius & Cæſar.

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intranſitiva atque abſoluta, Accuſativum admittunt cognatæ ſignificationis; [1] ut,

Cic. *Tertiam ætatem hominum vivebat Neſtor.*
Virg. ——*longam incomitata videtur Ire viam.*
Plaut. *Duram ſervit ſervitutem.*

Hunc Accuſativum mutant autores non rarò in Ablativum; ut,

Plaut. *Diu videor vitâ vivere. Ire rectâ viâ.*
Suetonius, *Morte obiit repentinâ.*

Sunt quæ figurate [2] Accuſativum habent; ut,

Virgil —— *Non vox hominem ſonat, ô Dea certè.*
Juven. *Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia vivunt.*
Horat. *Paſtillos Ruſillus olet, Gorgonius hircum.*

1 Accuſativus quidem in his vere regitur à Verbo, at Ablativus à Præpoſitione ſuppreſsâ. Nam integre ſint, *in vita vivere, ire in via, a morte obiit*; quæ ſatis ex iis patebunt, quæ deinceps dicenda ſunt de Ablativis cauſæ, inſtrumenti, vel modi.

2 Atque in his etiam Accuſativus eſt cognatæ ſignificationis, nam ut dicimus, *Olere odorem, lucere lucem, pugnare pugnam, vivere vitam*; ita *olere unguenta, paſtillos, hircum*; *lucere facem*; *pugnare prælia, vivere Bacchanalia.*

Vidimus ut verba Activæ ſignificationis Nomen regant Accuſativi caſus. Sed pro Accuſativo interdum eſt verbum Infinitum, vèl etiam oratio. Prioris generis eſt *ſcit canere*, ut dicimus *ſcit canium*, *cœpit ſtudere*, ut *cœpit ſtudia. Emo pœnitere*, ut *emo pœnitentiam.* Oratio pro Accuſativo eſt in illo Terentii, *An verebamini ne non id facerem, quod recepiſſem ſemel?* Sic *vereor ne reprehendar à doctis*; pro quo Cicero, *Vereor reprehenſionem Doctorum.*

Atque in his Accuſativus à Verbo rectus exprimitur. Sæpe vero per ellipſin ſubtrahitur. Ut, *nubere alicui*, pro *nubere ſe*, vel *vultum. Flameo enim ſponſa nubebat*, hoc eſt, *velabat vultum.* Virg. *Cum venti poſuere*,

posuere, puta *se*. *Cum faciam vitula*, nempe *sacra*. *Appulit*, vel *solvit*, vel *conscendit*, puta *navem*. *Obire*, *occumbere*, vel *oppetere*, puta *mortem*. *I amabo*, pro *amabo te*, Ut Cicero, *Cura*, *amabo te*. *Imponere* pro *decipere*; Quod integre sit, callide alicui onus, vel ridiculi quippiam imponere. Simile etiam *conturbare*, puta *rationes*. Elliptice usus Cicero, *Utrum igitur me conturbari oportet*, *an*, &c. At integre Terentius, *Ita conturbasti mihi rationes omnes*. Geminum huic *decoquere*, pro *decoquere rem*. Sic *agere*, *degere*, puta *vitam*. *Ire*, *inire*, *ingredi*, nempe *viam*. *Quo tendis* aut *pergis*, scilicet *viam* vel *iter*. Ita castrense verbum *tendere*, puta *pelles*. *Incitare*, nempe *rem*. *Curare*, pro *curare rem*, vel *negotium*. Similiter *servo*. *Redi nunc jam intro*, *atque intus serva*, Plautus. Simile quoque est *mitto*. *Misit porro orare ut ad se veniam*, Ter. Denique hujus loci sunt omnia illa quæ cum natura significant actionem transeuntem, sine Accusativo tamen ponuntur. Ut, *Morbus auxit*, *nox præcipitat*, *cura ingeminat*, *tempestas sedavit*, cujus generis complura alibi adduximus, & exemplis firmavimus, cum de verbo ageretur.

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt Accusativum; ut, *

Tu modo posce Deum veniam. Dedocebo te istos mores. Ridiculum est te me admonere istud.

Terent. *Induit se calceos, quos priùs exuerat.*

* Item hujus ordinis esse volunt verba monendi, & hortandi: quæ tamen non omnibus, sed certis rei Accusativis junguntur; ut *hoc*, *illud*, *multa*, *duo*, & similibus. Cicero, *Sed eos hoc moneo. sin exteris, quod te jamdiu hortor.* Id. *Eam rem locus nos admonuit.* Insuper huc referunt celandi verbum. *Ea ne me celet, adsuefeci filium*, Ter. *Non enim te celavi sermonem*, Cic.

At in nullo istorum Accusativus rei à verbo regitur: sed tum demum verbum duos regit Accusativos, quando uterque Accusativus est ejusdem rei. Ut illo Terentii, *Facio te Deum apud illum.* Et hoc ejusdem, *Dare filiam uxorem.* Et illud Plauti, *Cum agrum dabo dotem sorori.* Ac similiter Cicero, *Adjungere se comitem fugæ.* Item similia *Præstare se virum*, *me petierunt advocatum*, *fruges appellamus Cererem*: aliaque omnia, ubi Accusativi sunt unius rei; eoque alter alteri per regulam convenientiæ conjungitur.

At longe aliter comparatum videtur, quando Accusativi sunt rei diversæ. Exempli gratia, dicere possum, *Ego sum arbiter* vel *advocatus*. *Filia hujus est illius uxor*. *Ager est dos filiæ*. Ergo unâ actione complector, *Me dedere arbitrum*. *Filium petiit uxorem*. *Agrum dedit dotem*. Ubi unus Accusativus convenit cum verbo à fronte, alter à tergo.

At non sunt una res homo, & ejus vel scientia, vel monitum, vel postulatum; eoque nec potest una actio transire in hominem & ejus scien-

ſcientiam. Atque hæc etiam lucem capiunt ex veterum conſuetudine; qui ſi in perſonam agatur, eam Accuſativo exprimebant, rem vero caſu alio. Sin agatur in rem, perſonam non Accuſativo proprie, ſed aliter enunciabant. Quomodo ſi Accuſativo dicerent *donare te*, ſubdebant Ablativum *libro*; ſin mallent *donare librum*, dicebant in Dativo *tibi*, non gemino Accuſativo *dono te librum*. Similia *adſperſit tibi labem*, & *te labe*; *interdixit Romanos omni Gallia*, & *omnem Galliam Romanis*.

Sic igitur concludere licet, in iſtis, *Doceo te literas*, *facem te poſco*, ſermonem eſſe figuratum; & Accuſativum rei non regi à Verbo expreſſo, ſed Præpoſitione intellecta, ut intelligatur *ad*, *ſecundum*, vel alia quæ Græco κατὰ reſpondeat. Omnino enim hæc Græcorum more dicuntur, qui eâdem ellipſi geminum Accuſativum ſociant iiſdem verbis docendi, monendi, rogandi, celandi.

Rogandi verba interdum mutant alterum Accuſativum in Ablativum; ut,

Virgil. *Ipſum obteſtemur, veniamque oremus ab ipſo.*

Ter. *Suſpicionem iſtam ex illis quære.*

Veſtienda Verba interdum mutant alterum Accuſativum in Ablativum, vel Dativum; ut,

Induo te tunicâ, vel *tibi tunicam.*

ABLATIVUS POST VERBUM.

QUodvis Verbum admittit Ablativum * ſignificantem inſtrumentum, aut cauſam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

Ut, *Dæmona non armis, ſed morte ſubegit Jeſus.*

Hor. *Naturam expellas furcâ licèt, uſquè recurret.*

Virgil. *Hi jaculis, illi certant defendere ſaxis.*

CAUSA.

Ut Terent. *Gaudeo (ita me dii ament) gnati causâ.*
Vehementer irâ exardeſcit.

Horat. *Invidus alterius rebus macreſcit opimis,*

MODUS ACTIONIS.

Ut, *Mira celeritate rem peregit.*

Juvenal. *Invigilate viri, tacito nam tempora greſſu*
Diffugiunt, nulloque ſono convertitur annus.

Ovid. *Dum vires annique ſinunt, tolerate laborem;*
Jam veniet tacito curva ſenecta pede.

* In hujuſmodi Verbis concipienda eſt Præpoſitio, unde regitur Ablativus.

A vel *ab* intelligitur hoc Maronis, *Dolis instructus & arte Telagâ*. Ac similiter cum Fabius dicit, *Scientia studiosos instruat*. Integre enim fit, *à dolis, ab arte, à scientiâ*. Ita Cicero, *nisi qui à Philosophia, à jure civili, ab historia fuisset instructior*. Eadem Præpositio intelligenda, cum dicitur *pallet amore, horret frigore*, & similibus.

De contipiendum cum Cicero ait, *Omnibus sententiis absolutus est*. Integre enim Idem, *ut res nummaria de communi sententiâ constitueretur*. Sic *non meo consilio factum*, pro *de meo*. Ut Cicero, *De meo consilio & vos fecissetis*. Pro quo etiam dicitur ex *consilio facere*, *Item more hominum*, pro *de more*. Quod etiam *ex more*. *Vivere rapto*, pro *de rapto*. *Mea pecunia curabo*, pro *de meâ*. *Quare feoisti* pro *quâ de re*.

Item *e* vel *ex*, sæpe intelligitur. Ut, *conflare re aliquâ amicitiam*, pro *ex aliquâ*. Ut Terentius, *Sape ex malo principio conflata est magna familiaritas*. Sic *laborat cerebro*. Plaut. At Cicero, *Laborat ex renibus*. Quint. *Constat experimentis medicina*. At Cicero, *Ex fraude constare totus videatur*. Sic *amore, odio, invidia factum*. *Morte alicujus dolere, Lege agere cum aliquo, ordine collocare*. *Merito pati*, pro *ex jure merito*. Ac similiter in aliis.

In quoque sæpe reticetur. Ut, *Cantando rumpitur anguis*. Virg. pro *in cantando*. Et Cicero, *Pictorum artificio delectabam*. At Idem, *In eo admodum delector*. Sic. *ordine facere*, pro *in ordine*.

Pra quoque supprimitur. Ut, *Gaudio lacrymari, pudore aliquid agere*. Integre Terentius, *Pra amore hunc exclusit foras*. Cicero, *Nec loqui pra mœrore potuit*.

Crebro quoque *cum* subauditur. Ut, *Magnâ curâ legere*. Ubi Plautus, *cum curâ legere*. *Bonâ fide persolvere*: Ubi Suetonius, *Legata ex testamento Tiberii cum fide persolvit*. *Bono ejus fiat*, pro *cum bono*. Ut Terentius, *Quod cum salute ejus fiat*.

Ablativus etiam instrumenti ab hac Præpositione regitur. Ut cum dico, *Gladio ferири, telo sauciari*. Quod ita esse exinde liquet, quia omnes fere linguæ vulgares hanc Præpositionem exprimunt.

Ablativo causæ & modi actionis aliquando additur Præpositio; ut, *Baccharis præ ebrietate*.
Summa cum humanitate tractavit hominem.

Quibuslibet verbis subjicitur nomen pretii in Ablativo * casu; ut, *Teruncio seu vitiosâ nuce non emerim*.
Liv. *Multo sanguine ac vulneribus ea victoria stetit*.

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, dupl'o, adjiciuntur sæpe sine Substantivis; ut,
Terent. *Redime te captum quàm queas minimo*.
Vili venit triticum.

* Verba significantia pretium non naturâ suâ regunt Ablativum, sed quia Præpositio intelligatur, unde Ablativus dependeat. Ea Præpositio est *pro*. Ut, *Magno æstimare, emere, vendere*, valet *pro magno*. Ut apud Ciceronem legimus *pro nihilo habere, pro nihilo putare*, Ablativo *pretio* intellecto.

Senec. *Conſtat parvo fames, magno faſtidium.*

Excipiuntur hi Genitivi ſine Subſtantivis poſiti, *Tanti, quanti, pluris, minoris; tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque*; ut Cic.

Tanti eris aliis; quanti tibi fueris.

Non vendo pluris, quam alii, fortaſsè etiam minoris.

Ovid. *Vix Priamus tanti, totaque Troja fuit.*

Sin addantur Subſtantiva, in Ablativo efferuntur; ut,

Aul. Gel. *Tantâ mercede docuit, quântâ hactenus nemo.*

Minori pretio vendidi, quàm emi.

Valeo [1] etiam interdum cum Accuſativo junctum reperitur, ut,

Varr. *Denarii dicti, quòd denos æris valebant: quinarii quòd quinos.*

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diverſa, Ablativo gaudent; ut,

Terent. *Amore abundas Antipho.*

Malo virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem.

Salluſt. *Sylla omnes ſuos divitiis explevit.*

Terent. *Hoc te crimine expedi.*

Cic. *Homines nequiſſimi quibus te onerant mendaciis?*

Virgil. *Ego hoc te faſce levabo.*

Salluſt *Aliquem familiarem ſuo ſermone participavit.* [2]

Ex quibus quædam nonnunquam etiam in Genitivum feruntur [3]; ut Virgilius,

Quàm dives nivei pecoris, quàm lactis abundans?

Terent. *Quaſi tu hujus indigeas patris.*

Quid eſt quod in hac causâ defenſionis egeat?

1 *Valet* naturâ ſuâ Accuſativum requirit; eoque cum Genitivo ellipticè jungitur. Nam *tanti valet res* integre erit *tanti æris pretium valet res.*

2 In his non eſt plenus & nativus ſermo, niſi addatur Præpoſitio: Ut apud Ciceronem, *Res jam univerſas profundam, de quibus volumina impleta ſunt.* Interdum vero & *egeo* Accuſativo junctum invenitur. Ut, *Nec quicquam eges*, Plaut. *Pauca munimenta egebat*, Sall. *Vitio vertunt quia multa egeo*, Gell. Videtur autem & in hujuſmodi intelligi Præpoſitio. Quomodo *egeo nummos* valeat, *quod ad nummos.* Sed *egeo nummis, egeo à nummis.*

3 Genitivus hujuſmodi verbis additus, omnino regitur à Nomine Ablativi caſus. Qui in Verbis inopiæ erit *res, præſentia*, vel ſimile. Ut, *careo tui* nempe *præſentia. Eſurio pecunia*, puta *re.* At in copiæ Verbis intelligitur *copia*, vel ſimile. Ergo *implere vini*, valet *implere vini liquore*; vel *vini re*, hoc eſt, *vino.*

Senec.

Virgil. *Implentur veteris Bacchi pinguisque ferinæ.*
Idem, *Postquam dextra fuit cædis saturata.*
Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam tui carendum quòd erat.*
Paternum servum sui participavit consilii.

Fungor, fruor, utor, & similia, Ablativo junguntur; ut,
Cic. *Qui adipisci veram gloriam volunt, Justitiæ fungantur officiis. Optimum est alienâ frui insaniâ.*
In re mala animo si bono utare, juvat.
Virgil. *Aspice venturo lætentur ut omnia sêclo.*
Cæsar. *Qui suâ victoriâ tam insolenter gloriarentur.*
Hor. *Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.*
Vescor carnibus.
Virgilius, —— *haud equidem tali me dignor honore.*
Terent. *Ut malis gaudeat alienis.*
Plaut. *Exemplorum multitudine superse dendum est.*
Macrob. *Regni cum societate numeravit.*
Plaut. *Communicabo te semper mensâ meâ.*

Prosequor te amore, laudè, honore &c. id est, *Amo, laudo, honoro* Afficio te gaudio, supplicio, dolore, &c id est, *exhilaro, punio, contristo.*

Mereor, cum Adverbiis *Benè, malè, melius, pejùs, optimè, pessimè*, Ablativo adhæret cum Præpositione *De*; ut, *De me nunquam benè meritus es.*
Erasmus de linguâ Latinâ optimè meritus est.
Catilina pessimè de republica meruit.

Quædam accipiendi, distandi, & auferenda verba Ablativum cum Præpositione optant; ut, *Istuc ex multis jampridem audiveram.* Luc. *A trepido vix abstinet ira magistro. Nasci à principibus fortuitum est. Procul abest ab urbe Imperator.*

Vertitur hic Ablativus aliquando in Dativum; ut,
Horat. *Vivere si rectè nescis, discede* [2] *peritis.*
Ovidius, *Est virtus placitis abstinuisse bonis.*
Virgil. *Heu fuge, nate deâ, teque his, ait, eripe flammis.*

Verbis quæ vim comparationis obtinent [3] adjicitur Ab-

1 Pleraque ex his quandoque cum Accusativo reperiuntur. Atque cum ablativo junguntur, is à Præpositione dependet.
2 Videtur in his exemplis omitti tantum Præpositio, & *peritis, bonis, flammis*, esse auferendi casus.
3 Ablativus plane in his à Præpositione dependet.

lativus[3] significans mensuram excessûs; ut,

Deformè existimabat, quos dignitate præstaret, ab iis virtutibus superari.

Quibuslibet verbis additur Ablativus[1] absolute sumtus; ut,

Imperante Augusto natus est Christus: Imperante Tiberio, crucifixus.

Juvenal *Credo pudicitiam, Saturno rege, moratam in terris.*
Nil desperandum, Christo duce, & auspice Christo.
Jam Maria, audito Christum venisse, cucurrit.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen & poetice Accusativus; ut, *Ægrotat animo magis quam corpore. Candet dentes. Rubet capillos.*

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu; ut,

Absurdè facis, qui angas te animi.
Exanimatus pendit animi. Desipiebam mentis.
Plaut. *Discrucior animi, quia ab domo abeundum est mihi.*[2]

1 Etiam Ablativus hic, qui absolute ponitur, & quasi sui juris esse videtur, dependet à Præpositione intellecta. Ut, cum Cicero ait, *Nobilium vitâ victuque mutato, mores mutari civitatis puto.* Ubi intelligitur *à*; nempe eâ significatione, quâ significat *post*, ut cum dicimus *à prandio*. Ut integre sit *à nobilium vitâ victuque mutato*, hoc est, *post mutatam vitam victumque*. Par ratio in isto Ciceronis, *Oppressa libertate patria, nihil est quod speremus amplius* Pro *ab oppressâ libertate*. Sic *hoste superato, appositâ mensâ secundâ*, & similibus: ubi Participio Præteriti temporis subjicitur quod postea consequutum

At cum Ablativus est Participium præsentis temporis, vel nomen eandem vim habens, intelligenda est Præpositio *sub*. Ut *rege Alexandro*, vel *regnante*, integre sit *sub rege*, vel *sub regnante Alexandro*. Expressit Præpositionem Fabius, *Nunc alius sub Alexandro, cum ad Ilium pugnatum est*. Etiam in illo Horatii, *Te duce*, sic supplendus defectus *sub te duce*. Eademque Præpositio omnino concipienda in illo, *Sole ardenti proficisci*. Integre Maro, *Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis*.

Quandoque intelligitur *cum*; ut in istis *Te Comite, Deo juvante*, ut Græcis σὺν Θεῷ. Nec Græci solum, sed & Latini sæpius Præpositionem addunt; ut, *Agite cum Diis bene juvantibus*, Liv.

Est etiam cum intelligitur potius *in*. Ut *Temporibusque malis ausus es esse bonus*. Mart.

2 Apertum est Ablativum & Accusativum, quos hujusmodi regere aiunt, à Præpositione suppresâ dependere. Ut *ægrotat animo*, integre sit *ægrotat in animo*. Et *candet dentes*, integre sit *candet quod ad dentes*. At quia Latinis nulla Præpositio Genitivum regit, concipiendum est nomen aliquod generale, unde regatur Genitivus. Nam, *qui angas te animi* supplere possis, hoc modo, *qui angas te animi dolore, cura, vel cogitatione, mente*, &c. Quomodo Plautus, *Nullam mentem animi habeo*, ut ante dictum.

Eidem

Eidem Verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut, *dedit mihi vestem pignori, te præsente, propriâ manu.*

Passivis additur Ablativus [1] agentis, sed antecedente Præpositione, & interdum Dativus, ut,
Horatius, *Laudatur ab hîc, culpatur ab illis.*
Cicer. *Honesta bonis viris, non occulta petuntur.*

Quorum Participia frequentiùs Dativis gaudent; ut,
Virgil. *Nulla tuarum audita mihi, nec visa sororum.*
Horat. *Oblitusque meorum, obliviscendus & illis.*
Ceteri casus manent in Passivis qui fuerunt Activorum; ut,
Accusaris à me furti. Habeberis ludibrio.
Deduceberis à me istos mores. Privaberis magistratu. [2]

Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, Neutro-passiva, Passivam constructionem habent; ut, *A præceptore vapulabis. Malo à cive spoliari, quam ab hoste venire. Quid fiet ab illo? Virtus parvo pretio licet omnibus. Cur à conviviis exulat philosophia?*

Quibusdam tum verbis tum Adjectivis, familiariter subjiciuntur verba infinita, [3] ut,
Virgil. *Juvat usquè morari, Et conferre gradum.*
Ovid. *Dicere quæ puduit, scribere jussit amor.*
Martial. *Vis fieri dives Pontice? Nil cupias.*
Virgil. *Et erat tum dignus amari.*
Horat. *Audax omnia perpeti Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Ponuntur interdum figuratè & absolutè, verba infinita; ut, *Hæccine fieri flagitia?* subauditur, *decet, oportet, par est, æquum est,* aut aliquid simile.
Virgilius, *Criminibus terrere novis, hinc spargere voces*
In vulgum ambiguas, & quærere conscius arma, id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

1 Atque Ablativus hic non regitur à Passivo sed à Præpositione expressâ, & pro eo Dativi Hellenismo adscribitur. Vulgo simile esse dicitur illud Ciceronis, *Omnibus videbatur probari oratio mea.* Sed secus est. Nam plane nativus hic sermo; quia similiter dixeris in Activo, *Omnibus probo orationem meam.* Non igitur Dativus hic est ex propriâ passivi naturâ; sed communi indole Verborum, quæ acquisitivè posita Dativum exigunt. Sic nativus sermo est si dicas, *est Senatui laudatus*, quia itidem in Activo dicas *Senatui laudare.* At non æque nativus, si dicas *est Plinio laudatus*, pro *à Plinio*, quia in Activo eâ significatione non dicam, *Plinio laudavit*, sed *Plinius.* Quare distinguendum inter Dativos Passivis appositos; quia

quia tum demum ſtructura eſt Græcanica, cum in Activo pro Dativo ſit Nominativus.

2 Paſſiva ſuo ſunt ſuppoſito contenta, nec regunt caſum. In exemplis vero allatis Genitivus, Ablativus, & Accuſativus reguntur vel à Præpoſitione vel à Nomine generali ſuppreſſis.

3 Magna ex parte Infinitivi habent nominis naturam: ſed nec variant Genus, quod ſemper Neutrum cenſetur; nec terminationem mutant, ſed Nomini aptoto ſimiles ſunt. Itaque Infinitivus cujuſvis caſus vicem ſuſtinet.

Nominativi. Ut, *Vivere ipſum turpe eſt nobis*, Cic. *Nam ambos curare propemodum reposcere illum eſt quem dediſti*, Ter. hoc eſt *τὸ curare eſt reposcere.*

Vocativi; ut, *O vivere noſtrum.*

Genitivi; ut, *Tempus eſt nobis de illâ vitâ agere*, pro *agendi. Tempus jam hinc abire*, Cic. *Conſilium cæpit omnem de ſe equitatum dimittere*, idem plane eſt ac *dimittendi vel dimiſſionis.*

Dativi; ut, *Ætas mollis & apta regi*, pro *apta regimini*, ſive *rectioni.*

Accuſativi; ut, *ſcripſit ſe cupere*, pro *ſuam cupiditatem. Da mihi bibere*, pro *da potum. Habeo dicere*, pro *dicendum: amo ludere*, pro *ludum.*

Ablativi; ut, *dignus amari, puniri*, pro *amore, pœna.*

Regitur Infinitivus, vel à Nomine, vel à Verbo, vel à Præpoſitione. A Nomine ſi dependeat, vicem obtinet Genitivi, Ut, *Tempus accedere*, pro *accedendi*, vel *acceſſus. Avidi promittere bellum*, Stat. pro *avidi promittendi*, vel *promiſſionis.* Si vero dependet à verbo, vicem obtinet Accuſativorum; ut, *Ut maturarem venire*, Ter. pro *adventum.* A Præpoſitione autem regitur, cum reſolvitur Oratio per *quod* cauſſale, vel *quia.* Ut, *Gratulor ingenium non latuiſſe tuum*, Ovid. pro *ob non latuiſſe*, hoc eſt, *quod non latuerit.* Eadem eſt ellipſis, cum Infinitivus ſubjicitur Adjectivis more Græco. Qui loquendi mos nulli Latinorum magis familiaris eſt, quam Horatio. Ut *Durus componere verſus. Celer iraſci*, & alia id genus.

DE GERUNDIIS.

GERUNDIA ſive Gerundivæ voces, & Supina, regunt caſus ſuorum verborum; ut,

Cicer. *Efferor ſtudio videndi parentes.*

Ovidius, *Utendum eſt ætate, cito pede præterit ætas.*

Virgilius, ——*Scitatum oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibuſdam tum Subſtantivis, tum Adjectivis; ut,

Virgil. *Et quæ tanta fuit Romam tibi cauſa videndi?*

Idem, *Cecropias innatus apes amor urget habendi.*

Idem, *Æneas celsâ in puppi jam certus eundi.*

Poetice Infinitivus modus loco Gerundii ponitur; ut,

Virgil. *Studium quibus arva tueri. Peritus medicari.*

Interdum

Interdum non invenuſtè adjicitur Gerundii vocibus etiam Genitivus pluralis; ut, *Quum illorum videndi gratiâ me in forum contuliſſem.* Ter. *Date creſcendi copiam novarum. Conceſſa eſt diripiendi pomorum atque opſoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his Præpoſitionibus, *A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro*; ut,

Cicero, *Ignavi à diſcendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia utrumque ab amando dictum eſt.
Cic. *Ex defendendo, quàm ex accuſando uberior gloria comparatur. Conſultatur de tranſeundo in Galliam.*
Quint. *Rectè ſcribendi ratio cum loquendo conjuncta eſt.*
Plaut. *Pro vapulando ab hoſte mercedem petam.*

Ponuntur & abſque Præpoſitione; ut,

Virgil. ——*Alitur vitium, creſcitque tegendo.*
Scribendo diſces ſcribere.

Gerundia in *dum* pendent ab his Præpoſitionibus, *Inter, ante, ad, ob, propter*; ut, *Inter cœnandum hilares eſſe.*
Virgilius, *Ante domandum Ingentes tollent animos.*
Cicero, *Locus ad agendum ampliſſimus.*
Idem, *Ob abſolvendum munus nè acceperis.*
Veni propter te redimendum.

Cùm ſignificatur neceſſitas, ponuntur citra Præpoſitionem, addito *eſt*; ut,

Juven. *Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.*
Vigilandum eſt ei, qui cupit vincere.

Vertuntur Gerundii voces in Nomina Adjectiva; ut,

Virgil. *Tantus amor florum, & generandi gloria mellis.*
Ad accuſandos homines duci præmio proximum latrocinio eſt.
Cur adeò delectaris criminibus inferendis?

DE SUPINIS.

PRIUS Supinum activè ſignificat, & ſequitur Verbum, aut Participium, ſignificans motum ad locum; ut,

Ovid. *Spectatum veniunt, veniunt ſpectentur ut ipſæ.*
Milites ſunt miſſi ſpeculatum arcem.

Illa verò *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

At hoc Supinum in neutro-paſſivis, & cum Infinitivo *iri*, paſſivè ſignificat; ut,

Plaut.

Plaut. *Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus sum.*
Ter. *Postquam audierat non datum iri uxorem filio.*
Poëtice dicunt *Eo visere. Vado videre.*

Ponitur & absolutè cum verbo *Est*: ut,
Terent. *Actum est, ilicit, periisti.*
Ovid. *Itum est in viscera terræ. Cessatum est satis.*

Posterius Supinum passivè significat, & sequitur nomina Adjectiva; ut, *Sum extra noxam, sed non est facile purgatu. Quod factu fœdum est, idem est & dictu turpe. Qui pecuniâ non movetur, hunc dignum spectatu arbitramur.*

In istis verò, *Surgit cubitu; Redit venatu: Cubitu & venatu* Nomina potius censenda videntur, quàm Supina. [1]

De Tempore & Loco.

TEMPUS.

QUæ significant partem temporis [2] in Ablativo frequentiùs usurpantur, in Accusativo rarò; ut, *Nemo mortalium omnibus horis sapit. Nocte latent mendæ. Id tempus creatus est Consul.*

1 De Gerundiis & Supinis superius adnotatum est, cum de iis in altera Grammatices parte ageretur.

2 Hic Latini interdum utuntur Accusativo, qui regatur à Præpositione *per* expressâ. Ut, *Duo fuerant per idem tempus dissimiles inter se*, Cic. pro *eo tempore*. *At pius Æneas per noctem plurima volvens*, Virg. pro *nocte*.

Quod si adsit particula *abhinc*, nunc Accusativo utuntur, nunc Ablativo. Ut, *Intere a mulier quædam abhinc triennium commigravit huc*, Ter. *Horum pater abhinc duos & viginti annos est mortuus*, Cic. Sic. falluntur cum Accusativum putant regi à verbo. Nam regitur à Præpositione *ante*, quæ per Ellipsin desideratur. Quod si eodem *abhinc* apposito Ablativo addatur, regitur is casus à Præpositione *in* omissâ. Quod planius erit ex iis ubi *abhinc* non apponitur. Ea enim particula si absit, semper utimur Ablativo. Ut, *Superioribus diebus veni in Cumanum*, Liv. *Ego mense Decembri mei consulatus id feci*, Cic. ubi Ablativus regitur à Præpositione *in*; quæ sæpe etiam apponitur. Ut, *Quos tibi reponam in hoc triduo*, Ter. *Ea contra nos ambæ res faciunt in hoc tempore*, Cic. *Postremo & quia in die parva periisset soror*, Ter.

In nonnullis vero Ablativis, suppletur etiam defectus Præpositione *cum* vel *de*; quæ & ipsæ quandoque apponuntur. Ut, *Cum prima luce ibo hinc. M. imo de nocte censeo*, Ter. Ubi Donatus ait *de* abundare. Recte si usum communem attendas. Sed si spectemus quid nativus sermo requirat, non cum adest Præpositio, ea redundat, sed cum abest, deficit.

Arquæ

Atque hoc etiam locum habet in iis, quæ multis Adverbia videntur, cum reverà ſint Ablativi; ut, *mane venit*, pro *de mane*. Item *venire luci*, *veſperi*, *tempori*, integre ſint *in luce*, vel *de luce*, aut *cum luce*, &c.

Quanquam hic Eclipſis videtur eſſe Præpoſitionis *per* vel *ſub*.

Quæ autem durationem temporis & continuationem denotant, in Accuſativo, interdum & in Ablativo efferuntur; ut,

Virgil. *Hic jam ter centum totos regnabitur annos.*
Idem, *Noctes atque dies patet atri janua Ditis.*
Idem, *Hæc tamen hâc mecum poterit requieſcere nocte.*
Suet. *Imperavit triennio, & decem menſibus, octoque diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis diebus.* [1] *De die. De nocte. Promitto in diem. Commodo in menſem. Annos ad quinquaginta natus. Per tres annos ſtudui.*

Puer id ætatis. Non plus triduum, aut *triduo*.
Tertio, vel *ad tertium calendas*, vel *calendarum*.

Spatium Loci.

Spatium loci in Accuſativo effertur, interdum & in Ablativo [2]; ut Virgilius,

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres patent cœli ſpatium non ampliùs ulnas.

Jam mille paſſus proceſſeram. Abeſt bidui; ſubintelligitur *ſpatium*, vel *ſpatio*, *itinere*, vel *iter*.
Abeſt ab urbe quingentis millibus paſſuum.

Appellativa Locorum, &c.

Nomina appellativa, & Nomina majorum locorum

1 Atque hinc conſtat eo quod Præpoſitio interdum exprimatur, Accuſativum non regi à Verbo ſed à Præpoſitione intellectâ *per* vel *intra*, & quandoque *ad* vel *ante*; Ablativum autem à Præpoſitione *in*.

2 Plane hic & Accuſativus, & Ablativus, regitur à Præpoſitione intellectâ. Ac in Accuſativo quidem ſupplendum *ad*, *per*, aut *circa*. Ut, *abeſt iter diei*, pro *ad iter*, vel *per*, aut *circa iter diei*. *Diſtat lxx. paſſus*, pro *ad*, vel *per*, aut *circa lxx. paſſus*. Ablativus autem regitur à Præpoſitione *à* vel *ab*. Velut ſi *exercitus diſtare* dixeris *multis paſſibus* aut *ſtadiis*, pro *ab multis*. Itaque Græce interdum additur Præpoſitio ἀπό.

addun-

adduntur fere cum Præpoſitione verbis ſignificantibus motum, aut actionem *in loco*, *ad locum*, *à loco*, aut *per locum*; ut,

In foro verſatur. Meruit ſub rege in Gallia.

Virg. ——*Ad templum non æquæ Palladis ibant Iliades.*

Salluſt. *Legantur in Hiſpaniam majores natu nobiles.*

E Sicilia diſcedens, Rhodum veni. Per mare ibis ad Indos.

Omne verbum admittit Genitivum [1] proprii Nominis loci, in quo fit actio; modo primæ vel ſecundæ declinationis, & ſingularis numeri ſit; ut,

Juven. *Quid Romæ faciam? mentiri neſcio.*

Terent. *Samia mihi pater fuit, ea habitabat Rhodi.*

Hi Genitivi, *Humi*, [2] *domi*, *militiæ*, *belli*, propriorum ſequuntur formam; ut,

Terentius, *Domi bellique ſimul viximus.*

Cic. *Parvi ſunt foris arma, niſi eſt conſilium domi.*

1 At Genitivus ille non regitur à Verbo, ſed Subſtantivo intellecto; ut, *in urbe, in oppido.* Quæ ipſa interdum exprimuntur; ut, *Caſſius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu*, Cic.

Atque hic quæſtio ejuſmodi exſurgit, an rectum ſit dicere, *Vivit Amſtelodami, celebris Emporii*; vel *Degit Londini, urbis inclytæ.* Sane is omnino ſolœciſmus foret, quia dicendum *Amſtelodami, celebri emporio*, *Londini, inclytâ urbe*, vel *In Amſtelodami celebri emporio*, vel etiam in *Amſtelodamo, celebri emporio.* Ut Cicero, *Nam ibi natus eſt, loco nobili & celebri quondam urbe.* Fere autem additur Præpoſitio quoties appellativum diverſi caſus proprio ſubditur. Ut, *Sed Neapoli in celeberrimo oppido*, Cic *Albæ conſtituerunt in urbe opportuna*, Idem.

Porro ex his cauſſam eſt cognoſcere, cur ſimilis interdum obtineat locutio in regionum & inſularum Nominibus. Ut illo Maronis, *Creta juſſit conſidere Apollo*, proprie dixiſſet *in Cretâ*; ſed figuratè ait *Creta* pro *inſulâ Creta.* Sic. *Cæſar cum audiſſet Pompeium Cypri viſum*, Cæſ.

2 Omnia hæc elliptice dicuntur, pleneque extuleris *domi bellique tempore*, item *tempore belli militiæque.* At illud *domi eſt*, potius ſic ſuppleas, *Eſt in domi loco.* Nam rogante aliquo, *ubi* vel *quo in loco* aliquis eſſet, reſpondebant ſimpliciter *domi*, ubi ἀπὸ κοινοῦ *in loco* intelligendum. Nimirum ut dicitur *Antiochiæ* & *in oppido Antiochia*, ac quandoque *in Antiochiâ oppido*: itidem dixere, *domi*, pro *in domi loco* vel *ſolo*; proque eo *in domo*, ut apud Ciceronem, *In domo Cæſaris unus vir fuerit.* Vel cum Scioppio dicamus, integre eſſe *in ædibus domi*; ut *domus* ſit totum, *ædes* vero dicantur ſingula conclavia, quomodo ea diſtinguere videtur Plautus. Imo illo quoque ante memorato *domi bellique*, ſi durius illud per *domi tempore* explere videatur, pro *pacis tempore*; poſſis *domi bellique* ſic ſupplere, *in domi ædibus*, *inque militiæ tempore*, vel *in domi bellique loco.*

Sic

Sic quoque *terra* poſuere pro *in ſolo*, vel etiam *in ſolum terra*. Ut, *Maxima cum vellet terra procumbere, quæſta eſt*, Ovid. ubi *terra* regitur à Nomine *ſolo*: quod quandoque exprimitur. Quomodo Lucretius, *Nam multis ſuccenſa locis ardent ſola terra*. Atque hinc liquet, cum dicitur, *humi quid jacere*, valere in *ſolo humi*.

Domi, non alios ſecum patitur Genitivos, quàm *meæ*, *tuæ*, *ſuæ*, *noſtræ*, *veſtræ*, *alienæ*; ut, *Veſcor domi meæ, non alienæ*.

Verùm ſi proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ Declinationis fuerit, in Dativo aut Ablativo [1] ponitur; ut,

Colchus an Aſſyrius, Thebis nutritus an Argis?
Suet. *Lentulum Getulicus Tiburi genitum ſcribit.*
Livius, *Negle ctum Anzuri præſidium.*
Cicero, *Cum una ſola legione fuit Carthagini*
Horatius, *Romæ Tybur amo ventoſus, Tybure Romam.*
Cic. *Quum tu Narbone menſas hoſpitum convomeres.*
Idem, *Commendo tibi domum ejus, quæ eſt Sicyone.*

Sic utimur *ruri* vel *rure* in Ablativo; ut, *Ruri ferè ſe continet*. Perſius. —— *Rure paterno Eſt tibi far modicum.*

Ad Locum.

Verbis ſignificantibus motum ad locum apponitur proprium loci in Accuſativo [2]; ut, *Conceſſi Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.*
Eo Londinum ad merces emendas.

Ad hunc modum utimur *rus* & *domus*; ut; *Ego rus ibo.*
Virgil. *Ite domum ſaturæ, venit Heſperus, ite capellæ*

1. Atque hic eſt ellipſis Præpoſitionis *in*; ut, *Ovidius natus Sulmone*, integre ſit, in *Sulmone*. Ac, ut ſæpius ea Præpoſitio brevitatis & elegantiæ cauſſa præteritur; ita quandoque, juxta nativum ſermonem, apponitur. Ut, *Complures præterea naves in Hiſpali faciendas curavit*, Cæſ. *Cœnanti apud Scopam in Cranone, quod eſt in Siciliâ oppidum, nuntiatum eſt*, &c. Val. Max. Nempe ut propemodum par hic ratio ſit, ac in Nominibus oppidorum quæ primæ ſunt vel ſecundæ declinationis: quæ ſæpe in Ablativo ponuntur cum eadem Præpoſitione. Ut, *Qui nunc Epheſo eſt Epheſis caviſſimus*, Plaut. *Navis in Cajetâ eſt parata nobis*, Cic.

Porro Præpoſitio non ſolum in iis præteritur, quæ diximus, ſed aliis quoque. Ut, *Saxum antiquum ingens campo quod forte jacebat*, pro *in campo*. Virg. *Ibam forte viâ ſacrâ*, Horatius.

Imo Præpoſitio quandoque in iis etiam omittitur quæ uſitatius in Geni-

Genitivo ponuntur. Ut, *humo* & *domo*, pro *humi* & *domi*. Ut, *Domo me contineo*, Cic. *Hunc quoque ubi aut morbo gravis, aut jam ſegnior annis deficit, abde domo*, pro *in domo*.

2 Veriſimile eſt Tullii ætate in hujuſmodi locutionibus, ab iis, qui elegantiæ ſtuderent omitti ſolere Præpoſitionem; eoque Grammaticos hoc loquendi genus præcepiſſe: Oratores tamen, ac hiſtorici eâ in parte haud ſemper Grammaticis obſecuti ſunt. Quare extra controverſiam eſt, etiam cum Præpoſitio omittitur, Accuſativum regi non à Verbo, ſed à Præpoſitione intellectâ. Ut cum dico *Romam eo*; integre ſit, *eo ad Romam*. Quod vero Præpoſitio ſolet præteriri, id compendii & elegantiæ cauſsâ factum.

Interdum etiam in Regionum & inſularum Nominibus Præpoſitio omittitur. Ut, *Rogat, quid veniam Cariam*, Plautus. *Herus meus me Eretriam miſit*, Idem. *Proficiſci Cyprum*, Ter. *Inde Sardiniam venit*, Cic. *Ingreſſus rurſus iter Helleſpontum perveniant*, Liv. Imprimis vero Poetæ ſic loquuntur.

Quandoque etiam in locorum Nominibus, uti ſunt *villa*, *ager*, *mons*, & ſimilia, Præpoſitio reticetur, idque potiſſimum à Poetis. Ut, *Lavinaque venit littora*, Virgil. *Tollite me Teucri, quaſcunque abducite terras*, Id.

A Loco, per Locum.

Verbis ſignificantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in Ablativo[1]; ut, *Niſi antè Româ profectus eſſes, nunc eam relinqueres. Eboraco* (ſive *per Eboracum*) *ſum profecturus iter.*

Ad eundem modum uſurpantur *Domus* & *Rus*; ut, *Nuper exiit domo*. Ter. *Timeo nè pater rure redierit.*

Impersonalium Conſtructio.

GENITIVUS.

HÆc tria Impersonalia, *Intereſt*, [2] *refert*, & *eſt*, quibuſlibet Genitivis adnectuntur, præter

1 Dubium non eſt quin Ablativus iſte regatur à Præpoſitione ſuppreſsâ. Ut *veni Roma, Carthagine, ruri, domo*, integre ſit, *Veni à Roma, à Carthagine, à ruri, à domo*.

Quæſtio autem eſt, an & exprimi poſſit Præpoſitio. Quintilianus videtur negare. Atqui ab optimis illud Scriptoribus quandoque exprimitur. Ut, *Interim ab Româ Legatos veniſſe nunciatum eſt*, Liv. *Valerium à Veiis abducere exercitum jubet*, Idem. *A Brunduſio nulla adhuc fama venerat*, Cicero, *Ut ab Alexandria diſcederet*, Idem. *Ab Epheſo profectum*, Idem. *A Bibone diſceſſimus*, Idem.

2 Magna eſt affinitas Impersonalium, ut vocant, *intereſt* & *refert*, cum verbis æſtimandi. Nam ut iis in Genitivo additur nunc

hos

hos Ablativos femininos, *Me*, *tuâ*, *ſuâ*, *noſtrâ*, *veſtrâ*, & *cujâ*; ut,

Intereſt magiſtratûs tueri bonos, animadvertere in malos.
Refert multùm Chriſtianæ Reipublicæ, Epiſcopos doctos & pios eſſe.
Prudentis eſt multa diſſimulare. Tuâ refert teipſum noſſe.
Cic. *Ea cædes crimini potiſſimùm datur ei, cujâ interfuit; non ei, cujâ nihil inte fuit.*

Adjiciuntur & illi Genitivi, *Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem*; ut,

Magni refert quibuſcum vixeris. Tanti refert honeſta agere. Veſtrâ parvi intereſt. Et, *Intereſt ad laudem meam.*

Subſtantivum, nunc Adjectivum, ita & verbis *intereſt* & *refert* Subſtantivum; ut, *Reipublicæ ſemper intereſſe putavi*, Cic. Adjectivum, ut cum Genitivis pretii *magni*, *permagni*, &c. in eo etiam conveniunt, quod ut hæc junguntur Ablativis *magno*, *parvo*, *nihilo*; ſic *intereſt* & *refert* conſtruuntur cum *meâ*, *tuâ*, *ſuâ*, *noſtrâ*, *veſtrâ*, *cujâ*.

Hic autem quæritur an hujuſmodi Pronomina ſint Ablativi caſus. Donatus enim Accuſativum facit. Nam in illud Terentii, *Quid tua malum id refert? quare*, inquit, *quomodo dicatur, Quid mea? Quid tua? an deeſt ad, ut ſit, ad mea, ad tua.* Nec dicere poſſumus non loqui ſic Latinos: Nam Plauti eſt, *Quid ad me, ad meam rem refert?* Et Cic. *Equidem ad laudem noſtram non video multum intereſſe.* Hæc evincere videntur *intereſi* vel *refert meâ*, integre eſſe, *intereſi* vel *refert ad mea negotia.* Quomodo ne Ellipſis quidem erit. ſed locutio propria. Illud enim *intereſi mea*, ſic interpretantur plerique *eſt inter mea.* Sed Neutrum placet. *Refert* quidem ſi foret à Præpoſitione loquelari *re*, primam corriperet; quæ ſemper longa.

Priſcianus vero vult *mea*, *tua*, & ſimilia eſſe Ablativos, atque addit, ſubaudiri *in re.* Quomodo legimus, apud Plautum *in re meâ eſt*, pro *refert* vel *intereſt.* Atque hanc ſententiam veram eſſe ex Iambico illo Terentii conficitur. *Etiam dotatis ſoleo* C. *Quid id noſtra?* P. *nihil.* Ubi metrum claudicabit, niſi *noſtrâ* fuerit Ablativus. Ergo *mea refert* vel *intereſi*, valeat, *refert* vel *intereſt meâ gratiâ*, ſive additâ Præpoſitione quæ deſideratur, *meâ de gratiâ*, hoc eſt, *meâ de cauſâ.*

Ex his non obſcurum erit, quomodo ſit ſupplenda Ellipſis, cum in Genitivo dicitur *intereſt* vel *refert natura*, *hominum*, *Reipublicæ*, *magni*, & ſimilia. Nom ſi *gratia* vel *cauſâ*, aut ſimile intelligitur in Ablativo *meâ*, quid impedit hoc Genitivum regi à *cauſâ* vel *gratiâ*? nempe ut Græci ſolent intelligere χάριν vel ἕνεκα. Quanquam poſſis cum Priſciano ſupplere *in re.*

DATIVUS.

DATIVUS.

In Dativum feruntur hæc Impersonalia [1], *Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, convenit, placet, displicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, benefit, malefit, satisfit, supersit, sufficit, vacat*, pro *otium est*; ut, *Convenit mihi tecum.*

Sallust. *Emori per virtutem mihi præstat quàm per dedecus vivere.*

Ovid. *Non vacat exiguis rebus adesse Jovi.*

Terent. *Dolet dictum imprudenti adolescenti & libero.*
A noverca malefit privignis. A Deo nobis benefit.

Virg. *Stat mihi casus renovare omnes*; id est, *statutum est.*

ACCUSATIVUS.

Hæc Impersonalia accusandi [2] casum exigunt, *Juvat, decet* cum compositis, *delectat, oportet*; ut,
Me juvat ire per altum. Uxorem ædes curare decet.
Dedecet viros muliebriter rixari.
Cato, *Patrem-familias vendacem, non emacem esse oportet.*

His verò, *Attinet, pertinet, spectat*, proprie additur Præpositio *ad*; ut, *Mene vis dicere, quod ad te attinet? Spectat ad omnes benè vivere.*

Quintilianus, *Pertinet ad utramque partem.*

His Impersonalibus subjicitur Accusativus cum Genitivo [3], *Pœnitet, tædet, miseret, misereſcit, pudet, piget*; ut,

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum, senectutis eum suæ non pœniteret. Tædet animam meam vitæ meæ. Aliorum te miseret; tui nec miseret; nec pudet. Fratris me quidem piget, pudetque.*

1 Impersonalia hæc Dativum adsciscunt, non ex naturâ suâ, sed ex communi verborum indole, quibus addi diximus Dativum acquisitionis.

2 Impersonalibus non additur Accusativus, nisi cum transitive sumuntur, ut *Forma viros neglecta decet.* At in exemplis hic allatis Accusativus convenit cum Infinitivo.

3 Causla hujusmodi sermonis est, non quod Impersonalia hæc Genitivum regant; sed quia, cum compendio & elegantiæ studuerint Romani, Nomen omittunt Substantivum unde Genitivus regeretur. Nam *miseret me tui*, dixerunt pro *tui causſa*. Atque iis Accusativus additur ex naturâ transitivorum.

Nonnul-

Nonnulla Impersonalia remigrant aliquando in Personalia ; ut,
Virgil. *Non omnes arbusta juvant, humilesque myricæ.*
Ovid. *Namque decent animos mollia regna tuos.*
Senec. *Agricolam arbor ad frugem productа delectat.*
Nemo miserorum commiserescit.
Te non pudet istud? Non te hæc pudent?

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, Impersonalium formam induunt ; ut,
Quint. *Ubi primùm cœperat non convenire, quæstio oriebatur.*
Idem, *Tædere solet avaros impendii. Desinit illum studii tædere.*
Sacerdotem inscitiæ pudere debet.
Quint. *Perveniri ad summum, nisi ex principiis, non potest.*

Verbum Impersonale passivæ vocis, similem cum Personalibus passivis casum obtinet ; ut,
Cæsar, *Ab hostibus constanter pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur ; ut,
Virgilius, ——*strato discumbitur ostro.*

Verbum Impersonale Passivæ vocis, pro singulis personis utriusque numeri indifferenter accipi potest ; ut, *Statur*, id est, *sto, stas, stat, stamus, statis, stant*, videlicet ex vi adjuncti obliqui ; ut, *Statur à me*, id est, *sto* : *Statur ab illis*, id est, *stant.*

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur ; ut,
Virg. ——*Duplices tendens ad sidera palmas, Talia voce refert.*
Idem, *Ubera lacte domum referent distenta capellæ.*
Diligendus ab omnibus.

Quamvis in his usitatior est Dativus ; ut.
Terent. *Restat Chremes, qui mihi exorandus est.*

GENITIVUS.

Participiorum voces, cùm fiunt Nomina, Genitivum * postulant ; ut,
Sallustius, *Alieni appetens, sui profusus.*
Cupientissimus tui. Inexpertus belli. Indoctus pilæ.

* Nempe Participia cum fiunt Nomina naturam Substantivorum induunt. Nam *amans patriæ* valet *amator patriæ.*

ACCU-

ACCUSATIVUS.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in Accusativum feruntur; ut. *Immundam segnitiem perosæ.*
Astronomus perosus ad unum mulieres.
Suetonius, *Pertæsus ignaviam suam.*

Exosus & *perosus* etiam cum dandi casu leguntur, videlicet passivè significantia [1], ut,
Germani Romanis perosi sunt.
Exosus Deo & sanctis.

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, satus, cretus, creatus, ortus, editus, in Ablativum [2] feruntur; ut,
Terent. *Bona bonis prognata parentibus.*
Virgilius, ——*fate sanguine Divûm.*
Idem, ——*Quo sanguine cretus?*
Ovidius, *Venus orta mari mare præstat eunti. Terrâ editus.*

ADVERBII CONSTRUCTIO.

NOMINATIVUS.

En & *ecce*, demonstrandi Adverbia, Nominativo [3] frequentiùs junguntur, Accusativo rariùs; ut,
Virgil. *En Priamus, sunt hîc etiam sua præmia laudi.*
Cicero, *Ecce tibi status noster.*
Virg. *En quatuor aras. Ecce duo tibi Daphni, duoque altaria Phœbo. En* & *ecce* exprobrantis, soli Accusativo nectuntur; ut,
En animum & mentem. Juvenal. *En habitum.*
Terentius, *Ecce autem alterum.*

1 Participia hæc cum active sumuntur Accusativum regunt ex communi structurâ verbi, & Dativum more Græco, ut & alia participia passiva.

2 Atqui hic plane Ablativus regitur à Præpositione suppressâ.

3 *En* & *ecce* nec Nominativum nec alium casum regunt; sed casus additus dependet à voce intellectâ. Nam *En dextra fidesque*, valet *En est dextra fidesque. En turba*, valet, *En adest turba. En aras*, integre fuerit, *En, video aras.* Sic *En hominem*, pro *video* vel *vides hominem.*

GENI-

GENITIVUS.

Quædam Adverbia loci, temporis, & quantitatis, Genitivum [1] poſt ſe recipiunt.

Loci; ut, *Ubi, ubinam, nuſquam, eò, longe, quò, ubivis, huccine*: ut, *Ubi gentium? Quò terrarum abiit? Nuſquam loci invenitur. Eò impudentiæ ventum eſt.*

Ter. *Ah minime gentium, non faciam.*

Hic Genitivus *gentium* feſtivitatis causâ additur.

Temporis; ut, *Nunc, tunc, tum, interea, pridie, poſtridie*; ut, *Nihil tunc temporis* [2] *amplius quàm flere poteram. Pridie ejus diei pugnam inierunt. Pridie calendarum*, ſeu *catendas.*

Quantitatis [3]; ut, *Parùm, ſatis, abundè*, &c. ut, *Satis eloquentiæ, ſapientiæ parum. Abunde fabularum audivimus.*

Inſtar [4], æquiparationem, menſuram, aut ſimilitudinem ſignificat; ut Virgil. *Inſtar montis equum divinâ Palladis arte Ædificant. Mittitur Philippus ſolus, in quo inſtar omnium auxiliorum erat.* Ovid. *Sed ſcelus hoc meriti pondus & inſtar habet.*

1 Quædam loci Adverbia figurate junguntur Genitivo, idque per ſyllepſin, quia in iis ſignificatio ineſt Nominis cum Præpoſitione. Ut, *longe gentium* integre fit *à longo ſpatio*, vel *longo loco*, *à gentium loco*. Ut Appuleius, *longe parentum exulavit*, pro *longe à parentum loco*. Similiter *ubi gentium* pro *quo in loco gentium. Nuſquam loci* pro *nullo in loco*. At *interea loci*, integre eſt *inter ea loci illius negotia*. Item *huc vicinia* valet *ad hoc vicinia locum*: nam priſci *hoc locum*, æque ac *hac loca* dixerunt. Par ratio in illo *Huc dementiæ pervenit*, pro *ad hoc negotium dementiæ*. At eo *impudentia*, valet *ea impudentia*, pro *ad ea*, puta *negotia*. Niſi malis *eo* eſſe auferendi caſum, ut ſignet *in eo*. Idem judicium eſto de aliis.

2 *Tunc temporis* valet *tunc in temporis re*: Eſtque pleonaſmus, quia *tunc* ſufficeret. Vel dicas *tunc* accipi pro *eo*, vel *illo in ſpatio*. At in *pridie ejus diei* Genitivus regitur à voce *die* quæ ineſt in *pridie*, quaſi dicas *in die ejus diei præceſſore*.

3 Adverbia quantitatis naturâ ſua non regunt caſum, ſed Genitivus regitur à nomine intellecto; quod eſt *res*. Ut, *ſapientiæ parum* integre ſit, *parum de re ſapientiæ*. Quinquam *parum* naturâ eſt Adjectivum, ex παῦρος, eliſo *υ*; ut ab eodem eſt *paulum* x in *l* abeunte. *Parum* igitur & *paulum*, notant *breve*, vel *parvum*, & intelligitur *negotium*. Sic & dicere poſſis *abunde* eſſe naturâ Nomen, & dici *abundo* & *abundis*, ut *neceſſis* & *neceſſe*. Imo naturâ ſuâ nomina ſunt *magis* & *mage*, *ſatis* & *ſate*, unde *ſat* per Apocopen. Quare non mirum ſi Genitivum additum habeant, cum naturâ ſint Adjectiva, ac *res* vel *negotium* intelligatur.

4 Atque hoc Nomen eſſe alibi dictum. Unde Virgilius, *Quantum inſtar in ipſo*: & Livius, *parvum inſtar.*

Hic apponitur interdum Præpoſitio *ad*; ut,
Vallis ad inſtar caſtrorum clauditur.
Populus Rom. è parva origine ad tantæ magnitudinis inſtar emicuit.

DATIVUS.

Quædam Dativum [1] admittunt Nominum unde deducta ſunt; ut, *Venit obviam illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit ſimiliter huic.* Et, *Sibi inutiliter vivit. Propinquiùs tibi ſedet, quam mihi.*

Sunt & hi Dativi adverbiales, *Tempori, luci, veſperi* [2]; ut, *Tempori venit, quod omnium rerum eſt primum.* *Luci occidit hominem.* *Vidi ad vos afferri veſperi.*

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ [3] accuſandi caſum admittunt Præpoſitionis unde ſunt profecta; ut, *Caſtra propiùs urbem moventur.* Salluſt. *Proximè Hiſpaniam ſunt Mauri.*

Cedò, flagitantis exhiberi, Accuſativum regit; ut, Terentius, *Cedò quemvis arbitrum.*

ABLATIVUS.

Adverbia diverſitatis, *Aliter*, *ſecùs*; & illa duo, *Antè*, *pòſt*, cum Ablativo [4] non rarò inveniuntur; ut, *Multo aliter.* *Paulo ſecùs.* *Multo antè.* *Longè ſecùs.* Virgil. ——*longo pòſt tempore venit.* *Paulo pòſt.* Niſi & ipſa Adverbia potiùs cenſenda ſunt.

1 Adverbia in hac ſtructurâ imitantur Nomina; atque hic locum habet quod de Dativis Nominibus & Verbis additis attulimus; nempe omnia Dativum adſciſcere, qui ſignificet acquiſitionem. Quem uſum Dativi ſi quis attenderit, facile videat hoc *regimen* proprie dici non poſſe.

2 *Tempori*, *luci*, & *veſperi*, Ablativos potius eſſe, alibi dictum.

3 Accuſativus hic plane regitur à Præpoſitione *ad* intellectâ. Quod & alibi notatum.

4 Ablativi hi non ab Adverbiis, ſed à Præpoſitione *à* vel ſimili ſuppreſſâ dependent.

Adverbia

Adverbia [1] comparativi & ſuperlativi gradus, admittunt caſus comparativis & ſuperlativis aſſuetos ſubſervire: ſicut antè præceptum eſt; ut,

Acceſſit propiùs illo. Optimè omnium dixit.

Cic. legimus, *Propiùs ad deos*, & *Propiùs à terris.*

Plùs [2] Nominativo, Genitivo, Accuſativo, & Ablativo junctum reperitur; ut,

Livius, *Paulo plùs trecenta vehicula ſunt amiſſa.*

Idem, *Hominum eo die cæſa plùs duo millia.*

Plùs quàm quinquaginta hominum ceciderunt.

Abierat acies paulò plùs quingentos paſſus.

Terentius, *Dies triginta, aut plùs eo, in nave fui.*

1 In Adverbiis his locum habet id quod de Nominibus comparativis & ſuperlativis dictum, nempe Ablativum regi à Præpoſitione *præ* intellectâ. Genitivum autem ab *ex numero* ſuppreſſo.

2 *Plus* adjectivum eſt, & nullum regit caſum, ſed ſi Nominativus ſit, ad convenientiam pertinet; ſin caſus obliquus, regitur à Nomine, aut Præpoſitione intellectâ.

Quibus Verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Ubi, *poſtquam*, & *cùm*, temporis adverbia interdum Indicativis, interdum verò ſubjunctivis Verbis apponuntur; ut,

Virgilius, *Hæc ubi dicta dedit.*

Terentius, *Ubi nos laverimus, ſi voles, lavato.*

Virgilius, *Cùm faciam vitulâ pro frugibus, ipſe venito.*

Idem, *Cùm canerem reges & prælia, Cynthius aurem vellit.*

Hîc priùs adverbium, poſterius coujunctio eſſe videtur.

Donec pro *quamdiu* indicativo gaudet; ut,

Ovidius, *Donec eram ſoſpes.*

Idem, *Donec eris felix, multos numerabis amicos.*

Pro *quouſque*, nunc indicativum, nunc ſubjunctivum exigit; ut,

Virgil. *Cogere donec oves ſtabulis, numerumque referre Juſſit.*

Colum. *Donec ea aqua quam ad ea eris decocta ſit.*

Dum, de re præſenti non perfecta, aut pro *quamdiu*, fatendi modum poſcit; ut,

Terent. *Dum apparatur virgo in conclavi.*

Idem, *Ego te meum dici tantiſper volo dum, quod te dignum eſt facis.*

Dum pro *dummodo*, aliàs potentiali, aliàs ſubjunctivo nectitur; ut, *Dum proſim tibi. Dum nè ab hoc me falli comperiam.*

Dum pro *donec* ſubjunctivo tantùm; ut,
Virgilius, *Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas*

Quoad pro *quamdiu*, vel indicativis, vel ſubjunctivis; pro *donec*, ſubjunctivis ſolis adhibetur; ut,
Quoad expectas contubernalem? Cicer. *Quoad poſſem & liceret, ab ejus latere nunquam diſcederem.*
Omnia integra ſervabo, quoad exercitus huc mittatur.

Simulac, *ſimulatque*, indicativo & ſubjunctivo adhærent; ut, *Simulac belli patiens erat.*
Virgilius, ——*Simulatque adoleverit ætas.*

Quemadmodum, *ut*, *utcunque*, *ſicut*, utrumque modum admittunt; ut,
Eraſmus, *Ut ſalutabis*, *ità & reſalutaberis.*
Horatius, *Ut ſementem feceris*, *ità & metes.*

Ut pro *poſtquam* indicativo jungitur; ut,
Ut ventum eſt in urbem.

Quaſi, *ceu*, *tanquam*, *perinde-acſi*, *haud-ſecus-acſi*, quum proprium habent verbum, ſubjunctivo apponuntur; ut,
Tanquam feceris ipſe aliquid.
Terentius, *Quaſi non nôrimus nos inter nos:*

Aliàs copulant conſimiles caſus; ut,
Novi hominem tanquam te. Arridet mihi, quaſi amico.

Ne prohibendi, vel imperativis, vel ſubjunctivis præponitur; ut,
Virgilius, *Ne ſævi magna ſacerdos.*
Terentius, *Hic nebulo magnus eſt, nè metuas.*

Nè pro *non*, cereris modis inſervit.

Adverbia, accedente caſu, tranſeunt in Præpoſitiones; ut,
Juven. *Cantabit vacuus coram latrone viator.*

DE CONJUNCTIONUM CONSTRUCTIONE.

COnjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, *quàm*, *niſi*, *præterquam*, *an*, ſimiles omnino caſus nectunt; ut, *Socrates docuit Xenophontem & Platonem. Utinam calidus eſſes, aut frigidus.*

Albus

Albus an ater homo sit, nescio. Est minor natu quàm tu.
Nemini placet nisi (vel præterquam) sibi.

Excepto, si casualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poscat; ut,
Emi librum centussis & pluris. Vixi Romæ & Venetiis.
Horatius, *in Metii descendat judicis aures, Et patris & nostras.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant; ut,
Recto stat corpore, despicitque terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diversa tempora; ut,
Ter. *Nisi me lactâsses amantem, & vanâ spe produceres.*
Tibi gratias egi, & te aliquandò collaudare possum.

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio subjunctivos sæpius postulant.

Quamvis & *licèt*, subjunctivos frequentiùs; ut,
Etsi nihil novi afferebatur. Quanquam animus meminisse horret.
Virgil. *Quamvis Elysios mirètur Græcia campos.*
Ovidius, *Ipse licet venias Musis comitatus, Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis, Homere, foras.

Ni, nisi, si, siquidem, quòd, quia, quàm, postquam, posteaquam, ubi pro *postquam, nunquam, prinsquam*, & indicativis & subjunctivis adhærent: ut, *Quod redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non quòd odio habeam, sed quòd amem. Aliud honestum judicas, quàm Philosophi statuunt.*
Plin. *Gravius accusas, quàm patitur tua consuetudo.*

Si, utrique modo jungitur: at *si* pro *quamvis*, subjunctivo tantùm. ut, Ter. *Redeam? non si me obsecret.*

Siquis tantùm indicativo: ut, *Siquis adest.*

Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur; ut,
Virgil. *Dicite (quandoquidem in molli consedimus herba.)*
Quoniam mihi non credis, ipse facito periculum.

Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo; ut,
Danda est huic venia, quippe ægrotat.

Si addideris *qui*, utrumque admittit modum; ut,
Non est huic danda venia, quippe qui jam bis pejeravit, sive *pejeraverit.*

Qui, cum habet vim causalem, subjunctivum postulat; ut,
Stultus es, qui huic credas.

Cùm pro *quamvis*, pro *quandoquidem*, vel *quoniam*, ſubjunctivis ſemper adhæret; ut,

Cicero, *Nos, cùm præcipi nihil poſſe dicamus, tamen aliis de rebus diſſerere ſolemus.*

Virgil. *Cùm ſis officiis Gradive virilibus aptus.*

Cùm & *tum*, item *tum* geminatum, ſimiles modos copulant. Eſt autem in *cùm* quiddam minùs, atque deo in priore clauſulæ parte ſtatuitur; in *tum* quiddam majus, ac proinde in poſteriore clauſulæ parte collocatur: ut,

Amplectitur cùm eruditos omnes, tum imprimis Marcellum.
Odit tum literas, tum virtutem.

Nè, *an*, *num*, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut,

Virgil. *Superatne. & reſcitur aurâ Æthereâ?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè, ſubjunctivum poſtulant: ut, *Viſe num redierit.*
Nihil refert fecerisne, an perſuaſeris.

Ut, cauſalis ſeu perfectiva conjunctio, & *ut* pro *nè non*, poſt verba timoris, nunc potentiali, nunc ſubjunctivo jungitur: ut,

Ter. *Filium perduxerè illûc ſecum, ut unà eſſet, meum.*
Idem, *Te oro Dare, ut redeat jam in viam.*
Idem, *Metuo ut ſubſtet hoſpes*, id eſt *nè non ſubſtet.*

Ut, concedentis, ſeu poſitum pro *quanquam*, & *ut* pro *utpote*, ſubjunctivo ſervit: ut,

Ut omnia contingant quæ volo, levari non poſſum.
Non eſt tibi fidendum, ut qui toties fefelleris.
Ut qui ſolus relictus fueris.

Ut pro *poſtquam*, pro *quemadmodum* vel *ſicut*, & interrogativum, indicativis nectitur: ut,

Cic. *Ut ab urbe diſceſſi, nullum intermiſi diem, quin ſcriberem.*
Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, ut facis.*
Idem, *Credo ut eſt dementia.*
Virgilius *Ut valet? Ut meminit noſtri?*

Quanquam de hoc in Adverbii quoque Conſtructione paulò ſupra eſt dictum.

PRÆPOSITIONUM CONSTRUCTIO.

PRæpoſitio ſubaudita interdum facit ut addatur ablativus: ut, *Habeo te loco parentis*, id eſt, *in loco.*

Apparuit

Apparuit illi humanâ ſpecie, id eſt, *ſub humana ſpecie.*
Diſceſſit magiſtratu, id eſt, *à magiſtratu.*

Præpoſitio in compoſitione, eundem nonnunquam caſum regit, quem & extra compoſitionem regebat: ut,
Virgil. *Nec poſſe Italiâ Teucrorum avertere regem.*
Prætereo te inſalutatum.
Inem, ——*emoti procumbunt cardine poſtes.*
Idem, *Detrudunt naves ſcopulo.*

Verba compoſita cum *A*, *ab*, *ad*, *con*, *de*, *è*, *ex*, *in*, nonnunquam repetunt eaſdem Præpoſitiones cum ſuo caſu extra compoſitionem, idque eleganter; ut, *Abſtinuerunt à viris.*
Terent. *Amicos advocabo ad hanc rem. Cum legibus conferemus.*
Cicer. *Detrahere de tua fama nunquam cogitavi.*
Cùm ex inſidiis evaſeris.
Terentius, *Poſtquam exceſſit ex ephebis. In Rempublicam cogitatione curaque incumbe.*

In pro *Erga*, *contra*, & *ad*, Accuſativum habet: ut,
Virgil. *Accipit in Teucros animum mentemque benignam.*
Idem. *Quidmeus Æneas in te committere tantum,*
Quid Troës potuêre?
Idem. *Quò te Mœri pedes? an, quò via ducit, in urbem?*

Item cum Accuſativo jungitur, quoties diviſio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore ſignificatur: ut,
Virgil. *Eſtque locus partes ubi ſe via findit in ambas.*
Ovid. *Verſa eſt in cineres ſoſpite Troja viro.*
——*amor mihi creſcit in horas.*

In, cùm ſignificatur actus in loco, Ablativum poſtulat: ut,
Ovid *Scilicet ut fulvum ſpectatur in ignibus aurum.*

Sub, pro *ad*, *per*, & *ante*, accuſativo innititur: ut, *Sub umbram properemus.* Liv. *Legati ferè ſub id tempus ad res repetendas miſi*; id eſt, *per id tempus.*
Virgilius, —*ſub noctem cura recurſat*; id eſt, *Paulò ante noctem*, vel *inſtante nocte.* Aliàs Ablativum admittit: ut, *Quicquid ſub terra eſt, in apricum proferet ætas.*
Virgil. ——*ſub nocte ſilenti*, id eſt, *in nocte ſilenti.*

Supra pro *ultra*, accuſativo jungitur: ut,
Virgil. ——*Super Garamantas & Indos Proferet Imperium.*

Super pro *de*, & *in* ablativo; ut,
Tacit. *Multum ſuper ea re, variuſque rumor.*
Virgilius, *Fronde ſuper viridi.*

Subter, uno significatu utrique casui apud Authores jungitur : ut,

Liv. *Pugnatum est super subterque terras.*

Virgil. ——*omnes Ferre libet subter densa testudine casus.*

Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali : ut,

Fube tenus. Fectoribus tenus.

At genitivo tantùm plurali : ut, *Crurum tenus.*

Præpositiones cùm casum amittunt, migrant in Adverbia : ut,

Virgil. ——*longo post tempore venit.*

Idem, *Ponè subit conjux, ferimur per opaca locorum.*

Idem, ——*coràm quem quæritis adsum Troius Æneas.*

INTERJECTIONUM CONSTRUCTIO.

INterjectiones non rarò absolutè, & sine casu ponuntur : ut,

Virgil. *Spem gregis (ah!) silice in nuda connixa reliquit.*

Terentius, *Quæ (malùm) dementia?*

O exclamantis, Nominativo, Accusativo, & Vocativo jungitur : ut, *O festus dies hominis!*

Virgil. *O fortunatos nimiùm, bona si sua nôrint, Agricolas!*

Idem, *O formose puer, nimium ne crede colori.*

Heu & *prô*, nunc Nominativo, nunc Accusativo adhærent : ut *Heu pietas!* Virgil. *Heu prisca fides!*

Idem, *Heu stirpem invisam!*

Terent. *Prô Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*

Idem, *Prô Deûm atque hominum fidem!*

Prô sancte Jupiter! apud Plaut.

Hei & *væ*, Dativo apponuntur : ut,

Ovid. *Hei mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis!*

Terent. *Væ misero mihi, quanta de spe decidi!*

Interjectiones nullum naturâ suâ casum regunt. Nam is qui iis additur aliunde dependet; nimirum à voce aliquâ, quæ ut plenus sit sermo, animo concipitur, ob affectum vero reticetur : vel istiusmodi sit, ut casûs etiam sine Interjectione consistat. Sic *O festus dies hominis!* integre erit, *O quam est festus dies hominis. O fortunatos!* valet, *O quam dicamus vel credamus fortunatos!* In tertio Vocativus non regitur ab Interjectione, sed per se sufficit. Sic *heu pietas!* integre erit, *heu quanta est hæc pietas! Proh Deum atq; hominum fidem*, suppleas addendo *implero* vel *obtestor.*

At in iis *hei mihi*, & *væ mihi*, Interjectio ponitur loco nominis, eum significantis affectum cujus Interjectio significationem habet. E. g. *væ* est Interjectio comminantis triste aliquid, & sæpe funestum. Ergo ponitur pro *magno malo.* Proinde *væ tibi* significat *magnum malum sit tibi.*

DE

DE FIGURIS.

FIGURA eſt nova arte aliqua dicendi forma.

Cujus duo tantùm genera, Dictionis ſcilicet & Conſtructionis, hoc loco trademus.

FIGURÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis ſunt ſex; Protheſis, Aphæreſis, Epentheſis, Syncope, Paragoge, Apocope.

Protheſis, eſt appoſitio literæ vel ſyllabæ ad principium dictionis, ut, *Gnatus* pro *natus*. *Tetuli* pro *tuli*.

Aphæreſis, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ à principio dictionis: ut, *Ruit* pro *eruit*. *Temnere* pro *contemnere*.

Epentheſis, eſt interpoſito literæ vel ſyllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquias*, *relligio*, addita *l*; *Induperatorem*, pro *Imperatorem*.

Syncope, eſt ablatio literæ vel ſyllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit*, *petiit*, *dixti*, *repoſtum*, *dyc*.

Paragoge, eſt appoſitio literæ vel ſyllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier* pro *dici*.

Apocope, eſt ablativo literæ vel ſyllabæ à fine dictionis: ut, *Peculi* pro *peculii*. *Dixtin'* pro *dixtine*. *Ingen'* pro *ingenii*.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ conſtructionis ſunt octo: Appoſitio, Evocatio, Syllepſis, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Antiptôſis, Synecdoche.

APPOSITIO.

APpoſitio, eſt duorum ſubſtantivorum ejuſdem caſûs, quorum altero declaratur alterum, continuata ſive immediata conjunctio: ut, *Flumen Rhenus*. Poteſt autem Appoſitio plurium ſubſtantivorum eſſe: ut, *Marcus Tullius Cicero*.

Interdum apud autores in diverſis caſibus ponuntur ſubſtantiva, perinde quaſi ad diverſa pertinerent: ut, *Urbs Patavii*, apud Virgilium. *Urbs Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In Appoſitione ſubſtantiva non ſemper ejuſdem generis aut numeri inveniuntur. Nam quoties alterum ſubſtantivorum caret numero ſingulari, aut eſt nomen

men collectivum, diversorum numerorum esse possunt: ut, *Urbs Athenæ.*

Ovid. *In me turba ruunt luxuriosa proci.*

Virg. *Ignavum fucos pecus à præsepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ: ut, *Urbs Roma. Animal equus.*

Tollendæ æquivocationis causâ: ut, *Taurus mons Asiæ. Lupus piscis.*

Et ad proprietatem attribuendam: ut, *Erasmus vir exactissimo judicio. Nereus adolescens insigni formâ. Timotheus homo incredibili fortuna.*

EVOCATIO.

CUm prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiam; ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ: ut, *Ego pauper laboro. Tu dives ludis.*

Est ergò Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum vero est, Verbum semper convenire cum persona evocante: ut, *Ego pauper laboro; Tu dives ludis.* Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evocata, quæ semper est tertiæ; Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Ablentia conjunctionis. In Evocatione persona evocans & evocata aliquando sunt diversorum numerorum, utpote, vel cum persona evocata caret numero singulari: ut, *Ego tuæ deliciæ istûc veniam.* Aut cùm est nomen collectivum: ut, *Magna pars studiosorum amœnitates quærimus:* hic subauditur *nos.* Aut denique cùm est nomen distributivum: ut, *In magnis læsi rebus utrque sumus*: subintelligitur *nos.*

Duplex autem est Evocatio: Explicita, ubi tam persona evocans quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur: ut, *Sum pius Æneas*: subintelligitur *ego.*

Populus superamur ab uno: subauditur *nos.*

SYLLEPSIS.

SYllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore, à σὺν con, & λήφω sumo.

Duplex

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur. Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Copulatum per conjunctionem *Et, nec, neque,* & *Cum* pro *Et*, acceptum, est pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum, aut relativum exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adjectivum, aut relativum, genere & personâ cum digniore suppositio ac substantivo quadrabit: ut, *Quid tu & soror facitis?*

Ego & mater, miseri perimus.

Tu & uxor qui adfuistis, testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior autem est persona prima quam secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: ut, *Ego & pater sumus in tuto. Tu atque frater estis in periculo. Neque ego, neque tu sapimus.*

Virgil. —*divellimur indè Iphitus & Pelias mecum.*

Idem. *Rhemus cum fratre Quirino Jura dabant.*

Cum tamen singulare verbum magis amat: ut,

Tu quid ego & populus mecum desideret, audi.

Conceptio generum.

Dignius etiam est masculinum genus quàm femininum aut neutrum, & dignius femininum quàm neutrum: ut, *Rex & Regina beati. Chalybs & aurum sunt in fornace probati. Hinc per vim leges & plebiscita coactæ.*

At cùm substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatiùs in neutro genere ponitur: ut, —Virg. *cùm Daphnidis arcum*

Fregisti & calamos, quæ tu perverse Menalca,

Et cùm vidisti puero donata dolebas,

Sallust. *Ira & ægritudo permista sunt.* Idem *Huic bella civilia, cædes, & discordia civilis grata fuerunt. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.*

Porrò *Conceptio* aliàs Directa est; nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius copulantur per *Et*, vel *atque*, vel *que*: aliàs Indirecta, cùm, copulantur per *Cum*: ut, *Ego cum fratre sumus candidi*; ubi utraque *Conceptio* est indirecta.

Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur; sed de mare atque femina perinde loquimur, ac de solo mare: ut si dicam, *Uterque est formosus*; loquens de *sponso* & *sponsa*.

Sic Ovid. *Impliciti laqueis nudus uterque jacet*; loquens de *Marte* & *Venere*, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

PRolepsis seu præsumtio, est pronunciatio quædam rerum summaria. Fit autem cùm congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæret; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, *Duæ aquilæ volaverunt. hæc ab oriente, illa ab occidente.* Hîc congregatio sive totum, *Duæ aquilæ*, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc* & *illa*, ad idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio sive totum, est dictio pluralis numeri; ut *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalens: ut, *Corydon & Thyrsis*. Nam copulatum æquivalet plurali: ut, Virg.

Compulerantque greges Corydon & Thyrsis in unum;
Thyrsis oves, Corydon distentas lacte capellas.

Aut congregatio est nomen collectivum: ut,

Populus vivit; alii in penuria, alii in deliciis.

Sulpitius & *Aldus* quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria. Congregationem, ut, in priore exemplo, *duæ aquilæ*; Verbum, ut *volaverunt*: Partes, ut, *hæc* & *illa*: Partium determinationem, ut, *ab oriente & occidente*; & Ordinem, videl. quòd totum præcedat, partes sequantur.

Duplex autem est Prolepsis: Explicita, ubi omnia exprimuntur quæ in Prolepsi esse oportet: ut *Equi concurrunt; hic à dextra, ille à sinistra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut,

Ovid. *Alter in alterius jactantes lumina vultus,*
Quærebant taciti noster ubi esset amor.

Deest altera partium cum determinatione, videl. *& alter in alterius. Et Alter alterius onera portate.* Ubi deest *vos*: & altera pars cum determinatione, videl. *& alter alterius.*

Ter. *Curemus æquam uterque partem*: hîc totum *nos* subintelligitur; & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Dicme-

Diomedes Prolepſin dicit eſſe, quoties id quod poſterius geſtum eſt ante deſcribimus: ut, Virgilius; *Lavinaque venit Littora.* Lavinium enim nondum erat, cùm Æneas veniret in Italiám. Dicitur verò Prolepſis, à προ, quod eſt *ante*, & λήβω *ſumo.*

ZEUGMA.

Zeugma eſt unius verbi vel adjectivi viciniori reſpondentis ad diverſa ſuppoſita reductio; ad unum quidem expreſſè, ad alterum verò per ſupplementum: ut, Cic. *Nihil te nocturnum præſidium palatii, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil concurſus bonorum omnium, nihil hic munitiſſimus habendi Senatûs locus, nihil horum ora vultuſque moverunt?* Hic *moverunt*, expreſſe reducitur ad *ora vultuſque*, at ad cetera per ſupplementum: ſubintelligendum eſt enim, *præſidium movit, vigiliæ moverunt, timor populi movit, bonorum concurſus movit, habendi Senatûs locus movit.* Attamen quando eſt comparatio vel ſimilitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, *Ego meliùs quàm tu ſcribo. Ego ſicut fœnum arui. Hoc ille iter prudenter atque ego feciſſet.* Item per *niſi*: ut,

Ter. *Talem filium nulla niſi tu pareret.*

Licet Poetæ interdum aliter loqui ſoleant: ut,

Ovid. *Quid niſi ſecretæ læſerunt Phyllida ſilvæ?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi ſuprà eſt dictum: ut, Cic. *Quare, ut arbitror, priùs hic te nos, quàm iſtic tu nos videbis.*

Tribus modis fit Zeugma.

In perſona: ut, *Ego & tu ſtudes.*

In genere: ut, *Maritus & uxor eſt irata.*

In numero: ut, *Hîc illius arma, Hîc currus fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, *Dormio ego & tu.* Quandóque in medio, vocaturque Meſozeugma: ut, *Ego dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, *Ego & tu dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo ſubſtantiva; ut, *Rex & Regina*: Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva eſſe poteſt: ut,

ut, *Et*, *vel*, &c. Verbum vel adjectivum: ut, *Irata est*, & quod verbum vel adjectivum viciniori ſuppoſito reſpondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut, *Cubas ubi ego. Cœnas quando nos.*

Quando verbum ad duo ſuppoſita reducitur, & cum utroque convenit, eſt Zeugma, ut dicunt, Locutionis, non Conſtructionis: ut, *Joannes fuit piſcator, & Petrus.*

Dicitur autem *Zeugma*, quaſi copulatum, à Græco verbo ζεύγνυω vel ζεύγνυμι, quod eſt *copulo.*

SYNTHESIS.

Syntheſis, eſt oratio congrua ſenſu, non voce: ut, Virg. *Pars in fruſta ſecant. Gens armati.*

Fit autem Syntheſis, nunc in genere tantum, idque aut ſexus diſcernendi cauſâ: ut, *Anſer fœta. Elephantus gravida*: aut ſupplementi gratiâ: ut, *Præneſte ſub ipſa*: ſubauditur *urbe.*

——*Centauro in magnâ*: ſubintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantum: ut, *Turba ruunt. Aperite alicujus oſtium.*

Nunc verò in genere & numero ſimul: ut, *Pars merſi tenuere ratem.*

Virg. *Hæc manus ob patriam pugnando vulnera paſſi.*

Dicitur autem Syntheſis, à σύν, quod eſt *con*, & θέσις *poſitio*; quia eſt compoſitio, id eſt, conſtructio facta gratiâ ſignificationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptôſis, ab ἀντὶ, quod eſt *pro*, & πτῶσις *caſus*, eſt poſitio caſus pro caſu, idque interdum non invenuſtè: ut, Virg. *Urbem quam ſtatuo veſtra eſt.* Terentius, *Populo ut placerent quas feciſſet fabulas. Sermonem quem audiſtis, non eſt meus. Ejus non venit in mentem*, pro *id.* Quanquam hîc *venit* imperſonaliter potiùs uſurpari exiſtimandum eſt. *Ariſtotelis libri ſunt omne genus elegantiâ referti*: pro *omnis generis.* Sic *id genus, quod genus, &c. Idne eſtis authores mihi?* pro *ejus.* Interdum autem fit durior Antiptôſis: ut, *Salve primus omnium parens patriæ appellate*, pro *prime. Habet duos gladios, quibus altero te occiſurum minatur, altero villicum*: pro *quorum altero.*

SYNEC-

SYNECDOCHE.

Synecdoche est, cùm id quod partis est, attribuitur toti: ut, *Æthiops albus dentes.* Hìc *album*, quod solis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Per Synodechen omnia nomina adjectiva aliquam proprietatem significantia; item verba passiva, & neutralia significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio; ut, *Æger pedes*, vel *pedibus. Saucius frontem*, vel *fronte. Doleo caput*, vel *capite. Redimitus tempora lauro. Truncatus membra bipenni. Effusas laniata comas, contusaque pectus.*

Nam illæ Græcæ phrases sunt; *Excepto quòd non simul esses, cetera lætus. Cetera similes, uno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à συν, quod est *con*, & ἐκδέχομαι, *suscipio*: videlicet, quòd totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figuratæ constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum *de* Eclipsi, Pleonasmo, *&* Enallage, *deque aliis figuris erudite, dilucidè, ac copiosè differentem.*

DE SYNTAXI FIGURATA.

POSTQUAM egimus de Syntaxi analogâ, sive regulari, hoc est, eâ quæ sequitur nativam loquendi formam, regulisque artis maximè communibus consentanea est: supereſt dicamus de Constructione Figuratâ, sive irregulari, quæ quidem consuetudini convenit rectè loquentium; à naturâ tamen ac primogeniâ loquendi forma recedit, uti & à simplicissimis maximeque communibus artis regulis. Ita ut, si eam conferamus cum nativâ & simplicissimâ locutione, aliquid reperias vel deesse, vel supereſſe, vel immutari, vel transponi.

Atque hinc omnes Figurarum species cum Doctissimo Sanctio ad quatuor reduximus; nempe *Ellipsin*, *Pleonasmum*, *Syllepsin*, & *Hyperbaton*. Quibus subjecimus *Hellenismum*, sive constructionem Græcam, quæ fit, cum à Latinâ consuetudine recedentes, imitamur Græcos. Quod autem *Antiptosin*, sive *Enallagen* spectat, ostendemus eam non minus superfluam esse quam alias hic omissas; & nullam esse loquendi formam, quæ non ad aliquam ex his commodè satis reduci possit.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

De prima Figura, quæ dicitur Ellipſis.

Figura prima vocatur *Ellipſis*, hoc eſt, defectus in Oratione. Eſtque duplex. Primò, cum aliquid in oratione de integro ſubintelligitur. Secundò, cum deficit Nomen aut Verbum, quod antea erat expreſſum, vel in eodem ſenſu, vel diverſo. & vocatur *Zeugma*.

Porro, vt primum Ellipſeos genus plenius innoteſcat, Canones ſequentes diligenter obſervandi ſunt.

I. *De Verbo ſubintellecto.*

Canon I. Omnis oratio conſtat ex Nomine & Verbo. Quare ſi Verbum non exprimitur, neceſſario ſubintelligi debet.

Hinc patet *Appoſitionem* vulgo dictam, eſſe Ellipſeos genus, ubi intelligitur Verbum Subſtantivum. Ut, *Anna ſoror*, pro *Anna ens ſoror*, vel (quia Participium non eſt amplius in uſu) *quæ es ſoror*. *Urbs Athenæ*, pro *urbs quæ eſt*, vel *dicitur Athenæ*: Quemadmodum dixit Cæſar, *Carmonenſes, quæ eſt firmiſſima civitas*.

Porro Appoſitio interdum eſt plurium vocum, cum quaſi oratio adtexitur, illuſtrandi cauſa; ut, *Donarem tripodas, præmia fortium. Vicina coegi, ut quamvis avido parerent arva colono ---- Gratum opus Agricolis*, Virg.

Sæpe autem ad Appoſitionem referunt ea, quæ ad naturam Adjectivorum proxime accedunt; ut, *Homo ſervus, Victor exercitus, Nemo homo*, &c.

Eſt etiam ubi Verbum aliàs intelligatur. Ut, *In Pompeianum cogito*, Cic. ſupple *ire*. *Dii meliora*, ſupple *faciant*. Potiſſimum autem Verbum Subſtantivum; ut, *Sed vos qui tandem*, ſupple *eſtis*? Cujus generis plura habes in ſilvulâ ſecundâ ſequenti.

II. *De Nominativo ſubintellecto.*

Canon II. Omne Verbum ante ſe habet Nominativum expreſſum, vel ſubintellectum. Supprimitur autem Nominativus tribus potiſſimum modis.

1. Cum eſt primæ vel ſecundæ perſonæ; ut, *Amavi te, quo die cognovi*, Cic. ſupple *ego*. *Quid facis*? ſupple *tu*, &c.

2. In verbis, quæ homines communiter reſpiciunt. Ut, *Aiunt, ferunt, prædicant*, nempe *homines*.

3 In verbis, quæ vulgo impersonalia dicuntur, ut *vivitur*, ſupple, *vita*. Nam ſi *vivere vitam* rectum eſt, rectum quoque erit *vivitur vita*. Siquidem Accuſativus poſt Verbum Activum ſemper reddi poſſit per Nominativum cum paſſivo. Sic cum dicitur *peccatur*, intelligitur *peccatum*. Ut apud Ciceronem, *quo in genere multa peccantur*. Sic *vigilatur*, puta *nox*. Ut apud Ovid. *Noctes vigilantur amaræ*. Sic *feſtinatur*, puta *res* vel *fuga*; ut apud Virgil. *Feſtinate fugam*.

Huc refer verba naturæ, ſive exemtæ quæ vocant actionis, ut *pluit, tonat, fulgurat, ningit, luceſcit*, in quibus ſubintelligitur *Deus, Cælum*, vel *Natura*, aut nomen ejuſdem originis, ut *pluvia, nix, lux*, &c.

III. *De*

III. *De Accusativo subintellecto post Verbum.*

Canon III. Omne Verbum activæ significationis habet post se Accusativum expressum vel subintellectum.

Sæpe autem supprimitur Accusativus, & potissimum ante relativum *qui, quæ, quod*; ut, *Facilius reperias* (supple *homines*) *qui Romam proficiscantur, quam ego qui Athenas.* Vide quæ super hac re diximus in regula de Accusativo.

Notandum vero Infinitivum ut Nomen verbale, sæpius intelligi post Verbum, & Accusativi locum supplere. Ut cum dico, *curris*, intelligitur *cursum*, vel τὸ *currere*, quod tantundem est. Sic *pergit*, puta *pergere*. Quomodo dixit Plautus, *pergis pergere*. Et Terentius *Pergam ire domum*. Sic apud Græcos, ἔφη φάναι, *dixit dicere*, & similia.

Infinitivus quoque intelligitur in Participiis neutris, ut *lectum est, legendum erit*, supple τὸ *legere*, ut alibi dictum.

IV. *De infinitivo per se posito, & verbo à quo regitur subintellecto.*

Canon IV. Quoties Infinitivus per se in oratione occurrit, Verbum à quo pendeat subintelligi debet, puta *cæpit, solebat*, aut simile. Ut, *Ego illud sedulo negare factum*, Ter. supple *cæpi. Facile omnes perferre ac pati*, Id. puta *solebat*.

Hoc Poetis & Historicis familiare est; quanquam & apud Ciceronem occurrat, *Galba autem multas similitudines afferre, multaque pro æquitate dicere.*

Aliquando etiam Participium reticetur. Ut, *Divitiacus complexus obsecrare cæpit, ne quid gravius in fratrem statueret; scire se illa esse vera*, &c. Cæsar. pro *dicens se scire.*

V. *De Adjectivo per se posito, & Substantivo subintellecto.*

Canon V. Omne Adjectivum habet Substantivum suum expressum vel suppressum. Sic in his *Juvenis, servus*, &c. subintelligitur *homo*; in *bubula*, & *suilla*, &c. intelligitur *caro*; vide plura hujusmodi in silvulâ sequenti.

Quoties vero Adjectivum in neutro genere ponitur, reticetur *negotium*, quod apud veteres tantundem erat ac *res*, ac πρᾶγμα apud Græcos, *verbum* apud Hebræos.

Ita eò usus Cicero, *Teucris illa, lentum negotium.* Et alibi *ad tanti belli opinionem, quod ego negotium*, &c. Imo sæpissime apud eundem *res* & *negotium* confunduntur. Ut, *Ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea.* Et alibi, *Rerum autem omnium nec aptius est quidquam ad opes tuendas quam diligi, nec alienius quam timeri*; ubi *aptius* & *alienius* supponunt *negotium*, quamvis respiciant *res*, quo tanquam synonymo antea usus est. Sic in isto *Fecerunt, ut istum accusarem, à quo mea longissime ratio voluntasque abhorrebat*, nempe *à quo negotio Accusationis* juxta Ascanium. Sic in hoc Terentii, *Utinam hoc sit modo defunctum.* Quo loco Donatus, *Hoc, id est negotium, id est, raptus virginis.*

Nec soli sic Grammatici veteres supplent, sed ipsi etiam Scriptores classici addunt sæpius. Ut Horatius, *Aliena negotia curo excussus*

cuſſus propriis; elliptice extulit Terentius, *Aliena ut cures.*

Quare cum dicitur *triſte lupus ſtabulis*; *Varium & mutabile ſemper fœmina*, fruſtra reſolvunt Grammatici, per *res triſtis*, *res mutabilis*, cum *negotium* eodem fungi poſſit officio.

Porro ſubintelligitur etiam *negotium*, cum Relativum in neutro ponitur. Ut, *Non eſt quod gratias agas*, hoc eſt, *non eſt negotium*, vel *nullum eſt negotium propter quod gratias agas.* Sic *Claſſe viriſque potens, per quæ fera bella gerunt ur*, Ovid. Et ſimiliter, *Lunam & ſtellas quæ tu fundaſſi*, nempe *quæ negotia.*

Perperam itaque Grammatici hic ſyllepſin ſtatuunt, & ex eo neutrum genus in animatis maſculino & feminino dignius eſſe contendunt, cum tantum ſupprimatur *negotium*; quodque pariter in rebus animatis reticetur. Ut, *Parentes liberos & fratres, vilia habere*, Tac. hoc eſt *vilia negotia.* Et *Ductores Danaum delecti prima virorum*, Lucret.

VI. *De Antecedente ſubintellecto.*

Canon VI. Omne Relativum reſpicit Antecedentem, cujus locum tenet. Quare ellipſis ſtatuenda eſt, quoties antecedens, qui Relativum præcedere, & conſequi debet, tantum præcedit; ut, *Eſt pater quem amo*, pro *quem patrem amo.*

Atque hæc gemina eſt, cum utrobique reticetur. Ut, *Sunt quos arma delectant.* Sed de his ſatis dictum eſt in ſyntaxi regulari.

VII. *De eo, quod intelligitur, cum Genitivus ſequitur Adjectivum, vel Verbum.*

Canon VII. Quoties Genitivus conſtruitur cum Adjectivo aut Verbo, vel eſt Helleniſmus & pendet à Præpoſitione, vel nomen aliquod generale ſubintelligitur.

Atque hoc potiſſimum quinque modis fit.

1. Cum reticetur Subſtantivum *negotium*, vel *tempus*, aut ſimile; ut, *Ultimum dimicationis*, Liv. puta *tempus.* *Amara curarum*, Hor. nempe *negotia.*

2. Cum reticetur correlativum; ut, *Sophia Septimi*, Cic. nempe *filia.* *Hectoris Andromache*, Virg. ſupple *uxor.*

3. Cum reticetur *cauſſa* vel *ratione*, ut apud Græcos ἕνεκα vel χάριν. Ut, *Cum ille ſe cuſtodiæ diceret in caſtris remanſiſſe*, puta *cauſſâ.*

4. Cum Genitivus additur Præpoſitioni locali; ut, *Ad Caſtoris*, Cic, *In Veneris*, Plaut. nempe *ædem.* Sic *Per Varronis*, ſupple *fundum.* *Ex Apollodori*, Cic. puta *Chronicis.*

5. Cum Genitivus additur Verbo. Ut, *Eſt regis*, puta *officium*; *æſtimare litis*, nempe *cauſſa.* *Abeſſe bidui* puta *itinere.* *Accuſas furti*, ſupple *crimine.* *eſt Romæ*, puta *in oppido.* Et ſimilia, de quibus in Syntaxi regulari dictum.

VIII. *De eo quod ſubintelligitur, cum Accuſativus per ſe ponitur.*

Canon VIII. Omnis Accuſativus regitur vel à Verbo Activæ ſignificationis, vel à Præpoſitione, (niſi conveniat cum Infinitivo, ut *me amare.*) Quare ubi Verbum reticetur, defectus ſuppleri debet. Ut, *me miſerum*, puta *ſentio.*

Sæpe

Sæpe autem Præpoſitio reticetur. Ut, *Eo ſpectatum ludos*, pro *ad ſpectatum*. *Pridie Calendas*, pro *ante Calendas*. Vide Silvulam tertiam.

IX. *De eo quod ſubintelligitur, cum Ablativus per ſe ponitur.*

Canon IX. Omnis Ablativus regitur à Præpoſitione expreſsâ vel intellectâ. Hujus exempla habes in Silvulâ ſequenti.

X. *De duobus aliis Ellipſeos generibus maxime obſervandis.*

1. Nominativus qui cum Verbo conſentiat, ſæpiſſime reticetur, & ex ſenſu periodi ſupplendus eſt. Ut, *Cujus belli cum ei ſumma eſſet data, eoque cum exercitu profectus eſſet.* &c. Corn. Nepos, pro *eoque is cum exercitu profectus eſſet.* Sic *Id cum factum multi indignarentur, magnaque eſſet invidia Tyranno*, Id. pro *magnaque id factum eſſet invidia. Dum equites præliantur, Brutus cum peditibus, quos filius ejus adduxerat, neque in priore pugna adfuerant, poſtremam Romanorum aciem invadunt*, Sall. pro *neque ii aderant.*

2. Verbum ſæpius deſideratur ex ſenſu itidem orationis ſupplendum. Ut, *Diſce puer virtutem ex me verumque laborem, Fortunam ex aliis*, Virg. ubi *fortunam* regitur ab *opta, pete*, vel ſimili intellecto, & non à *diſce*, quia fortuna non diſcitur. Sic *Sacra manu, victoſque Deos, parvumque nepotem, Ipſe trahit*, Id. ubi *trahit* reſpicit tantum *nepotem*, & *ſacra* & *Deos* reguntur à *portat* vel ſimili ſuppreſſo.

Similiter in illo Ejuſdem, *Ne tenues pluviæ, rapidive potentia Solis Acrior, & Boreæ penetrabile frigus adurat*; ubi *noceant* intelligendum cum quo *tenues pluviæ* conſentiat. Sic in illo Ciceronis, *Fortuna, qua illi florentiſſima, nos duriori conflictati videmur.* Ubi *conflictati* reſpicit tantum ſecundum membrum, & *uſi* in priori intelligitur.

XI. *De aliis particulis ſubintellectis.*

Sæpenumero contingit, ut *magis* vel *potius* ſupprimatur. Ut, *Tacita ſemper eſt bona mulier, quam*, hoc eſt *magis bona. Oratio fuit precibus quam jurgio ſimilis*, Liv. hoc eſt, *magis ſimilis. Si quiſquam eſt qui placere cupiat bonis quam plurimis*, nempe, *bonis potius quam plurimis.*

Cum *ſimul* intelligendum ac vel *atque*. Ut, *At ſimul Herorum laudes & facta parentis, Jam legere & quæ ſit poteris cognoſcere virtus.* Et illo Ciceronis, *Itaque ſimul exſurrecti ſumus, viſa illa contemnimus.*

Si ſupprimitur in iſto, *Tu quoque magnam partem opere in tanto, ſineret dolor, Icare haberes*, Virgil.

Ut non ſumitur pro *quamvis*, ut vulgo putant, ſed intelligitur eſto vel *fac*. Ut, *Protinus ut redeas, facta videbor anus*, hoc eſt, *eſto ut ſtatim redeas, tamen*, &c.

Utique nec pro *utinam*. Nam iſto Terentii; *Ut Syre te magnus perdat Juppiter*, intelligitur, *oro* vel *precor ut.*

Cum dicitur *cave cedas; faxis*, &c. reticetur *ne*: Quomodo dixit Cicero, *Nonne caveam ne ſcelus faciam.*

Quin & modus *Potentialis*, ſive *Conceſſivus* dictus, reſolvi poteſt per Ellipſin; ut, *frangas potius quam corrigas*, hoc eſt, *fiet potius ut frangas.*

Vicerit,

Vicerit, id eſt, *eſto ut vicerit. Obſit, proſit, nihil curant*, pro *an obſit*, &c. Sic *Bono animo ſis*, integre erit, *fac ut ſis bono animo. Ames, leges, moneo te, ut*, vel *fac ut ames, legas.*

Poſt *non modo, non ſolum, non tantum*, ſæpe intelligitur *non*. Ut, *Alexander non modo parcus, ſed etiam liberalis*, hoc eſt, *non modo non parcus*. Ita *ut non modo civitas, ſed ne vicini quidem proximi ſentiant*, Cic. *Non modo illi invidetur ætati, verum etiam favetur*, Idem.

Particula *nempe* ſæpe ſupprimitur. Ut, *Sic video Philoſophis placuiſſe, nihil eſſe ſapientis præſtare niſi culpam*, Cic. Pro *nempe* nihil *eſſe*, &c. *Hoc vero ex quo ſuſpicio nata eſt, me quæſiviſſe aliquid in quo te offenderem, tranſlatitium eſt*, Id. id eſt, *nempe me quæſiviſſe*, &c.

Ex prædictis Canonibus, de ceteris Ellipſeos generibus judicium eſto. Verum quia voces ad ſupplendum defectum neceſſariæ, interdum non ita obviæ ſunt, tres ſilvulas adjiciemus, quibus Nomina, Verba, & Præpoſitiones in Conſtructione omiſſæ exhibentur.

XII. *SILVULA PRIMA.*

De Nominibus quæ in Autoribus Latinis reticentur.

Ædes, reticetur, cum dicitur *eſt domi*, hoc eſt, *in æde domi.*

Æs, intelligitur in iſto, *Ratio* vel *tabula accepti & expenſi*; uti cum dicitur *parvi pendo, non ſum ſolvendo.*

Ambo, cum dicitur *Mars & Venus capti dolis*, Ovid. *Caſtor & Pollux alternis orientes & occidentes.* Niſi mavis ad ſyllepſin referre, quia duo ſingularia plurali æquipollent.

Amnis, in *confluens, profluens, torrens, fluvius.*

Animi, cum dico *Rogo te ut boni conſulas*, hoc eſt *ut ſtatuas hanc rem eſſe boni animi.*

Ars vel *ſcientia*, cum dicitur *Medicina, Muſica, Rhetorica*, &c.

Arvum cum dicitur *novale. Culta novalia*, Virg. At cum legimus, *tonſas novales* intelligitur *terras.*

Bona cum dicitur *Homo frugi.* Nam veteres dixerunt *bona frugis*, poſtea *bona frugi*, & tandem *frugi.*

Campum, cum dicitur *per apertum ire.*

Carcer, quod olim neutrum erat, intelligitur, in *Piſtrinum, Tullianum*, &c.

Cauſa deficit, cum dicitur *Exercitum opprimenda libertatis habet*, Sall. *Succeſſorum Minerva indoluit*, Ovid. *Integer vitæ ſceleriſque purus*, Hor. &c.

Caro in *agnina, bubula, caprina, ferina, ſuilla*, &c.

Caſtra, in *Stativa, Hiberna.*

Centena intelligitur, cum dico, *debet decies*, vel *decies ſeſtertium.*

Cistellas deeſt, cum dicitur *imponere alicui*, nam proprie ſignificat, *tractare aliquem aſini more.*

Cælum vel *tempus*, in *ſerenum, nubulum, purum*, &c.

Conſilium, in *arcanum, ſecretum, propoſitum. Perſtat in propoſito*, &c.

Copia, cum dico, *Eges medicinæ, abundans pecuniarum.*

Corona, cum dicitur, *Civica donatus. Muralem, obſidionalem adeptus*, &c. Item in *ſerta*. Uti in *ſertum, coronamentum*, quo poſt Catonem uſus Plinius.

Crimine vel *actione*, cum dico, *Furti damnatus, Repetundarum poſtulatus*, &c.

Dies, cum dico, *illuxit*, vel *meus eſt natalis*, &c.

Dii, deeſt in *ſuperi, inferi.* Item in *manes* pro *mani*, id eſt, *boni.*

Domus, in *Regia* & *Baſilica.*

Domum

Domum cum dico, *Uxorem duxit.*

Exta cum dicitur *cæsa & porrecta*; ut apud Ciceronem, *Ne quid inter cæsa & porrecta oneris nobis addatur aut temporis.*

Facultas, vel *potestas*, cum dico, *Cernere erat. Non est te fallere cuipiam.* &c. Sic *quoad ejus facere poteris*, Cic. ſupple *facultatem.*

Festa, in *Bacchanalia, Saturnalia, Agonalia*, & ſimilibus.

Finis, in *hactenus, quatenus.* Nam integre ſit, *hac fine tenus.*

Frumenta, in *ſata*; *uti frugesi* in *ſata.*

Funera, in *buſta, ſuprema, ſolemnia.*

Homo in *adoleſcens, amicus, juvenis, maritus, nuncius, ſervus, ſocius*, & ſimilibus. Et in his, *miſer ſum, ſalvus ſum.* Uti & in *optimates, magnates, mortales, Germani, Galli*, &c.

Ingenium vel *inſtitutum*, vel *morem*, in iſtis, *Antiquum obtines*, Plaut. *Nunc cognoſco veſtrum tam ſuperbum*, Ter.

Is pro *talis* vel *tantus* ſæpe reticetur; ut, *Homo improbus, ſed cui paucos ingenio pares invenias*, pro *is cui.*

Iter, in iſtis, *quo pergis, quo tendis?* Virgilius integre dixit, *Tendit iter velis, portumque relinquit.*

Judices, cum dicitur, *mittere in conſilium.* Ut apud Ciceronem, *Teſtibus editis ita mittam in conſilium, ut*, &c.

Judicio vel *jure*, in *falſo, merito, immerito*, quæ vere adjectiva ſunt.

Lapis, in *molaris.*

Laudem, in iſto, *cur mihi detrahis.*

Liber, in *annalis*, & *diurnus.* Sic *Annales*, puta *libri*: *pugillares*, ſupple *libelli.*

Lineas, cum quis dicitur *ad ineitas redactas.* Lucilius apud Nonium pro eo dixit, *ad incita*, ubi *loca* intelligitur.

Literas, in iſto Plauti, *Hodie in ludum occæpi ire literarium, ternas jam ſcio.* Intelligit tres literas, A, M, O, unde Verbum *amo* conflatur. Sed hic *literarum* vox cognoſcitur ex eo quod proxime de ludo literario antecеſſit. Eſt vero cum pro *Epiſtola* ſumta penitus reticetur. Ut in iſto Cic. *Triduo abs te nullas acceperam.*

Locus, cum dicitur, *Hic ſenex de proximo. Ab humili* (puta *loco*) ad *ſummum* (ſupple *locum*) *In medium*; *Convenerunt in unum*, &c. *Primo, ſecundo, tertio*, &c. ſupple *loco.*

Loca, in *æſtiva, hyberna, ſtativa, pomaria, roſaria, ſupera, infera*, &c.

Ludi, in *Circenſes, Megaleſii, ſeculares, funebres*, &c.

Malum, cum dico, *Caveo tibi, timeo tibi*: *Metuo à te, de te, pro te*, &c. Sed *cavere malo*, integre erit, *cavere ſe à malo.*

Mare, in *profundum, altum, tranquillum.*

Menſis, in *Januarius, Aprilis, October*, &c.

Modia, cum dicitur *millia frumenti.*

Modo, in *perpetuo, certo*, &c.

Mortem, cum dicitur, *obiit.*

Navim, in iſtis, *ſolvit, conſcendit, appulit.*

Negotium. De eo dictum in Canonibus generalibus. Amplius autem notandum nomen hoc ſubintelligendum in. *tanto, quanto, aliquanto, hoc, eo, quo, multo, paulo, nimio.* Nam *multo doctior*, integre eſt *multo negotio doctior.* Sic cum dico *qui fieri poteſt? qui* eſt Ablativus, pro *quo*, hoc eſt, *quo modo*, vel *quo negotio.*

Porro in *id, quid*, vel *aliquid*, deeſt *negotium*: quippe naturâ ſuâ adjectiva ſunt, ut in illo Terentii, *Andria id erat illi nomen.* Et iſto Plaut. *Quid eſt tibi nomen? Niſi occupo aliquid mihi conſilium.*

Imo cum *quid* regit Genitivum *negotii*, ſupponit *negotium* pro Subſtantivo ſuo, ut *Viden' egeſtas quid negotii dat homini miſero mali*, Plaut. pro *quid negotium mali*,

mali negotii, &c. Ubi *quid negotii-um negotii*, idem eſt ac *quæ res rei*, vel *rerum* apud eundem Authorem. *Suumum Jovem obteſtor*, inquit Menechmus, cui, *quâ de re, aut cui rei rerum omnium*, reſpondet ſenex.

Numus vel *nummus*, in *Denarius*, *quinarius*, &c.

Nuntium, cum dicitur, *Obviam illi miſimus*.

Nux, in *avellana*, *juglans*, *pinea*, *perſica*, *caſtanea*.

Officium, cum dico *non eſt meum*. Vel *Regium eſt bene facere*. Et in iſto, *Eſt Regis*, &c.

Opera, in *Bucolica*, *Georgica*, *Rhetorica*, *orum*, &c.

Opus, cum dicitur, *Hoc non ſolum laboris, verum etiam ingenii fuit*.

Oratio, in *proſa*, à *prorsâ*, quod valet *rectâ*, cui opponitur *verſa*. Sic *prorſi limites* apud Feſtum. Et *proſa*, *pexa tunica*, πέζον ἱμάτιον, ut eſt in *Gloſſis*.

Oſtium, in *poſticum*.

Oves, in *bidentes*, *fœta*. Ideo *bidens* muliebre. At virile idem, ſi jungatur cum *verre*; ut apud Nonium, *bidenti verre*.

Pars, in *antica*, *poſtica*; *decima*, *quadrageſima*; *primas*, *ſecundas*, &c. *Non poſteriores feram*, Ter. *Ei ſecundas defert*, Quint. ſupple *partes*. Sic *pro rata*, *pro virili* puta *parte*.

Paſſus, cum dico, *ire duo millia*, Mart. *Latitudo ſeptingentorum millium*, Cæſ.

Puer, vel *puella*, in *infans*, nam adjectivum eſt; unde apud Val. Max. reperitur *puerum infantem*, qui loqui non potuit.

Raſter, in *bidens*, *tridens*, &c.

Ratio, in *expenſa*, *impenſa*, *ſumma*; uti *rationes*, in *conturbare*.

Rem familiarem, cum dico, *decoquere*; unde *decoctor*.

Sermo in iſtis Ciceronis, *Brevi dicam*; *Complecti brevi*; *brevi reſpondere*; *Circumſcribi* & *definiri brevi*; ſupple *ſermone*: ita cum dicit, *brevibus agere*, *brevibus aliquid dicere*, ſupple *ſermonibus*, vel *verbis*.

Servus vel *miniſter*, in iſtis, *Eſt illi à pedibus*; *à manu*; *à ſecretis*; *à libellis*, &c.

Seſtertium (pro *ſeſtertiorum*) cum dico, *centum millia*. Utrumque vero deeſt, cum dicitur, *debet mihi decies*.

Signum, cum dico, *bellicum* vel *claſſicum canere*.

Singuli, in iſtis, *in naves*, *in annos*, *in horas*, &c.

Solum, cum dicitur, *terra defigitur arbor*, Virg. puta *in ſolo*. Unde apud Salluſtium, *Arbores, quæ humi arido, atque arenoſo naſcuntur*, hoc eſt, *in ſolo humi arido*.

Tabella, in *eboreæ*, *laweatæ*, *pugillares*, *duplices*, *triplices*, &c.

Taberna, in *Medicina*, *ſutrina*, *textrina*, *tonſtrina*, *fabrina*, *laniana*, &c.

Tabula, in *duodecim*.

Tempus, in iſtis, *ex eo*, *ex quo*, *ex illo*; *Tertio*, *quarto*, *poſtremo*, &c. *optato*, *brevi*, *ſero*, &c. *Tertium Conſul*; *poſtremum ad me venit*, &c. *hoc noctis*, *id ætatis*, &c. *Antehac*, *poſthac*, (nam *hac* valet *hac*;) *antea*, *poſtea*, *præterea*; *poſt illa*, ſup. *tempora*. *Non licebit niſi præfinito loqui*, puta *tempore*. *Erit cum feciſſe nolles*, nempe *tempus*, & ſimilibus.

Terra, in *patria*, *continens*. Etiam cum dico, *jacet humi*, pro *in terra humi*; nam terra dividitur in *aquam* & *humum* juxta Varronem. Sic cum dicitur, *natus eſt Ægypti*, ſupple *in terra*.

Vada, in *brevia*.

Vaſa, in *fictilia*, *vitrea*, *chryſtallina*. Ut *vas*, in *atramentarium*, *ſalinum*.

Verba, in his, *Docere paucis*, Virg. ſupple *verbis*. *Reſponſum paucis reddere*, Idem. *Pro re pauca loquar*, Id. *Paucis te volo*, Ter. puta *verbis alloqui*. *Paucis eſt quod te volo*, pro *Eſt negotium propter quod paucis te verbis alloqui volo*.

Via,

Via, in istis, *hac*, *illac*, *isthac*, *quâ*, *eâ*, *rectâ*, &c. *Appiâ*, *Aureliâ*, &c. Sic *viam*, deest cum dico, *ire*, *ingredi*. Virgilius integre dixit, *Itque reditque viam*.

Vinum, in *mustum*, *Falernum*, *Massicum*, &c.

Vir, vel *uxor*, vel *femina*, in *conjux*, *maritus*, vel *marita*. Et in pluralibus *Optimates*, *magnates*, *primates*, *majores*, &c. sup. *viri* vel *femina*.

Virga, cum dicitur *Rudem accipere*.

Urbs, cum dico, *natus Roma*, pro in *urbe Roma*.

Utile, vel *commodum*, in istis, *Consule tibi*, *prospicio tibi*, &c.

XII. *SILVULA SECUNDA.*

De Verbis in structura subintellectis.

Adspicio, vel *video*, cum dico, *En quatuor Ædes*. *Ecce hominem*. *En Priamum*, At si Nominativus hujusmodi particulis jungitur, ut *Ecce homo*, *En Priamus*, intelligitur *adest*, vel *venit*, aut simile.

Amet, vel *adjuvet*, in *mehercule Mecastor*, *Medius-Fidius*; nam integre sint, *Me Hercules*, *Me Dei filius amet*, vel *adjuvet*.

Sic *Ædepol*, tribus vocibus constat, puta *e* pro *me*, *de* pro *deus*, & *pol* pro *Pollux*, nempe *adjuvet*. Quare non recte scribitur cum *æ* diphthongo, quasi esse *per ædem Pollucis*.

Canere, cum dicitur, *Scit fidibus*.

Cæpit, in isto, *Ire prior Pallas*, & similibus.

Dici, cum dico, *Male audit*. Nam integre sit, *Male audit de se*, vel *in se*, vel potius *sibi dici*, ut *male* non respiciat *audit*, sed *dici*. Sic in istis, *audit bonus*, *audit doctus*, nempe *audit dici esse bonus*, juxta consuetudinem Græcam.

Dico, in istis, *Bona verba quaso*, supple *dic*. *Nugas*, puta *dicis*. *Sed hæc hactenus*, supple *dixerimus*, vel *dictum sit*. *Quid multa* ? puta *dico verba*.

Esse, vel *fuisse*, vel *fore* in his, *actum illi volo*. *Ne dicas non prædictum*. *Promisi ultorem*, supple *me fore*, &c.

Este, vel *fac*, *da*, vel *pone*, in istis, *Hæc negotia*, *ut ego absim*, *confici possint*, pro *posito ut ego absim*, vel *esto*, vel *fac ut*. *Bono sis animo*, hoc est, *Fac ut bono sis animo*, vel *in animo*.

Facio, cum dico, *Dii meliora*, supple *faciant*. *Studes*, *an piscaris*, *an venaris*, *an omnia simul* ? supple *facis*. *Illa nocte nihil præterquam vigilatum est in urbe*, hoc est, *nihil factum est præterquam*, &c.

Ire, in istis, *In Pompeianum cogito*; *Rhodum volo*, *inde Athenas*, &c.

Loqui, cum dico, *scit Latine*, *Græce*, &c.

Moneo ut, vel *fac ut*, in istis, *ames*, *legas*, *ametis*, *legatis*, *Istud ne dicas*. *Istud cogites tecum*. *Nihil mihi rescribas*.

Obsecro, vel *imploro*, cum dico, *Prob Deum atque hominum fidem* !

Oro ut, vel *precor ut*, cum dicitur, *Dii meliora ferant*. *Ut te perdat Jupiter*.

Paro, *invenio*, vel simile, cum dico, *Unde mihi lapidem* ? *Martis signum*, *quo mihi pacis authori* ? &c.

Verbum *sum*, *es*, *est*, sæpissime deest. ut, *Quid mihi tecum* ? supple *est*. *Haud mora* (supple *est*) *festinant jussi*. *Hei mihi*, *Væ tibi*, supple *est*, *Quanam* (*malum*) *ista servitus voluntaria*, puta *est*.

Timeo, *cave*, *vide*, vel simile, in istis, *Ah ne te frigora lædant*. *At ut satis contemplata sis*. *Verum ne quid illa titubet*, &c.

XIV.

XIV. *SILVULA TERTIA.*

De Præpositionibus in structura intellectu.

A, ab, ad, in, desunt in Nominibus locorum, ubi non sunt expressæ. Ut *Ægypto remeans*, supple *ab*. *Degit Carthagine*, puta *in*.

A, ab, desunt in Nominibus, causæ, instrumenti, pœnæ, *&c.* Ut, *Culpa pallescere, Ense perforatus, plectere capite*, &c.

In nominibus temporis cum significant *post*, ut *redit hoste superato*, hoc est, *post quam hostem superaverit*, qui Ablativus dicitur *absolutus*.

Cum significatur differentia, vel distantia, ut, *Stulto intelligens quid interest? Abest virtute illius.*

Cum notatur pars aliqua; ut, *animo otiosus*, pro *ab animo. Multis rebus melior*, pro *à multis rebus.*

Ad reticetur in Nominibus mensuræ vel spatii; ut, *latus quinque pedes.*

Cum finis significatur; ut, *Quid frustra laboramus?* pro *ad quid. Eamus visum*, vel *visere*, pro *ad visum*, vel *ad visere.*

Ante, in Nominibus temporis; ut, *pridie Calendas*, supple *ante. Multos abhinc annos*, puta *ante.*

Circa, cum notatur tempus; ut, *Homo id ætatis*, pro *circa id ætatis.*

Cum, cum significatur instrumentum; ut *Sagitta saucius.* Sic cum dico, *officio, honore, odio prosequi*, &c. Nam eodem sensu dixit Cicero, *Cum equis persequi sunt.* Ita cum notatur tempus; ut, *Cras primâ luce.* Quamvis & hic *in* intelligi possit.

De, e, ex, in Nominibus quibus significatur copia vel subjectum. Ut, *Nugis referti libri. Plenus vino. Equus ligno fabrefactus. Sacrificare tauro*, vel *agno*, *&c.*

In Nominibus à loco; ut *exire Roma; Italia cedere.*

In iis quæ significant causam vel modum; ut, *Flere alicujus obitum, vicitare lolio. Quare* pro *quâ de re.*

Sic *laboro dolore*, pro *è dolore. Virtute clarus*, &c. *Sic lege agere cum aliquo. Vocare aliquem nomine*, &c.

In, in Nominibus loci & temporis; ut, *Domo me contineo*, Cic. *Sardiniam venit*, Id. *Superioribus diebus veni in Cumanum*, Id.

In Nominibus quæ notant subjectum vel objectum; ut, *Opus est mihi libris.* Sic in iis quibus caussa significatur; ut, *Accusat me eo quod*, pro *in eo quod.* Item in his & similibus, *Sum magno timore*, pro *in magno timore. Magnâ est apud omnes gloriâ. Libris me oblecto. Ludis delectari. Ordine aliquid facere. Non armis præstantior quam toga*, &c.

Ob, vel *prater* sæpe deest cum Infinitivus habet locum Accusativi; ut, *Doleo mihi illum irasci*, pro *ob irasci.*

Quod etiam ab iisdem Præpositionibus sæpissime regitur; ut, *Quod ego te per hanc dextram oro*, hoc est, *propter quod. Quod utinam minus vitæ cupidus fuissem*, pro *quam ob rem.*

Per sæpe deest in Nominibus temporis & distantiæ; ut, *Vixit centum annos; distat quinque milliaria.* Sic cum pars aliqua notatur; ut, *Hirsutus brachia*, pro *per brachia.*

Præ, in Comparativis; ut, *Doctior ceteris*, pro *præ ceteris.* Sic cum causa significatur; ut, *Homini lacrymæ cadunt gaudio*, hoc est, *præ gaudio.*

Pro, in Nominibus pretii; ut, *Emi magno*, supple *pro magno pretio.*

Sub, in Nominibus absolute positis; ut, *Te Consule, Sole ardente* &c. De quibus omnibus vide plura in Annotationibus ad Regulas Syntaxeos regularis.

CAPUT

CAPUT II.

De ſecundo Ellipſeos genere Zeugmate *dicto.*

Secundum genus Ellipſeos eſt, cum Verbum aliquod ſubintelligitur, quod antea erat in Oratione expreſſum, & dicitur *Zeugma*, ſive *connexio* vel *adjunctio*, quia in unâ voce aliæ ab eâ dependentes includuntur.

Eſt autem triplex: Primum cum repetitur Nomen vel Verbum eodem modo quo expreſſum erat: ut,

Trojugena interpres Divum, qui numina Phœbi,
Qui tripodas, Clarii radios, qui ſidera ſentis,
Et volucrum linguas, & prapetis omina penna.

Ubi *ſentis*, ſemel expreſſum, quinquies ſubintelligitur.

Secundum, cum vox expreſsâ ſubintelligi nequit ſine aliquâ mutatione, vel generis: ut, *Et genus & virtus, niſi cum re vilior alga eſt*, Hor. *Utinam aut hic ſurdus, aut hæc muta facta ſit*, Ter.

Vel casûs; ut, *Quid ille fecerit, quem neque pudet quicquam, nec metuit quenquam; nec legem putat tenere ſe ullam.* Ter. pro *qui nec metuit*, &c.

Vel numeri; ut, *Sociis & rege recepto*, Virgil. *Hic illius arma, hic currus fuit*, Idem.

Vel perſonæ; ut, *Ille timore, ego riſu corrui*, Cic. *Quamvis ille niger, tamvis tu candidus eſſes*, Virgil.

Tertium, cum exprimitur vox aliqua totum ſignificans quæ in partibus mox non applicatur, ſed intelligitur: ut, *Aquila volarunt, hæc ab Oriente, illa ab Occidente*, Cic. *Conſules profecti, Valerius in Campaniam, Cornelius in Samnium, Liv.*

CAPUT III.

De ſecundâ figurâ, quæ dicitur Pleonaſmus.

Pleonaſmus eſt, cum vox aliqua ſupra neceſſitatem abundat: ut, *Magis majores nugas agere*, Plaut. ubi *magis*, ſuperfluum eſt. *Se ab omnibus deſertos potius, quam abs te defenſos eſſe malunt*; Cic. ubi *potius* abundat, ob vim verbi *malo*. Sic apud Ciceronem, *Omnia quæcunque*: Et apud Terentium *Nihil quicquam*, ubi *omnia* & *quicquam* abundant. Ita cum Nomen & Pronomen in eadem Oratione ponuntur: *Sed urbana plebs, ea vero præceps erat multis de cauſis*, Sall. *Poſtut, humius autem, de quo Senatus decrevit ut ſtatim in Ciciliam iret, is negat ſe iturum ſine Catone*, Cic. ubi *is* redundat. Sic cum duæ occurrunt particulæ eandem vim obtinentes: ut, *Oportuit præſciſſe me ante*, Ter. *Nullam eſſe alteram*, Plaut. *Quis alter, quis quiſquam*, &c.

Interim notandum, Grammaticos Pleonaſmum plerumque ſtatuere, ubi ſermo eſt maxime ſimplex & nativus: ut in his, *Venit ad Meſſenam*, Cic. *Ab Roma abire*, Sall. & ſimilibus, ubi ad conſtructionem neceſſaria eſt Præpoſitio.

Sic Pleonaſmus dici poſſit in his, *Vivere vitam, gaudere gaudium*,

ſervire ſervitutem, &c. ſi uſum & cenſum ſpectes, at quoad Conſtructionem potius eſt Ellipſis, ubi non exprimuntur.

Pronomina itidem *mihi*, *tibi*, *ſibi*, ſæpius πλεονάζειν dicuntur, cum reverà ſint Dativi acquiſitionis: ut & *me*, *te*, *ſe*, vere Accuſativi, & ad conſtructionem neceſſarii: ut, *Qui mihi tum ſiunt ſenes*, Ter. ubi *mihi* ſignificat *reſpectu mei*. *Me id facere ſtudeo*, Plaut. ubi *me facere* eſt vera Infinitivi Conſtructio: Et *ſtudeo facere*, eſſet Ellipſis Pronominis.

CAPUT IV.

De tertia Figurâ, quæ dicitur Syllepſis.

Syllepſis, ſive conceptio eſt, ſtructura ſenſu, non voce congrua. Eſt ea duplex, ſimplex, ſive abſoluta, & Relativa.

I. *De Syllepſi ſimplici.*

Syllepſis ſimplex, eſt, cum voces in ſtructurâ differunt, vel genere tantum, vel numero tantum, vel genere & numero ſimul.

1° Genere tantum. Ut, *Samnitium duo millia cæſi*, Liv. ubi reſpicitur ad *homines*. *Daret ut catenis fatale monſtrum, quæ generoſius perire quærens*, &c. Hor. ubi *quæ* reſpicit *Cleopatram*. Sic *duo importuna prodigia, quos egeſtas*, &c. Cic. *ubi eſt ſcelus qui me perdidit?* Ter.

2° Numero tantum. Ut, *Turba ruunt*, Virg. quia *turba* ſignat multitudinem. *Alterum in alterius mactatos ſanguine cernam*, Virg. *Ut alter alterum nec opinato viderimus*, Cic. *Miſſi magnis de rebus uterque legati*, Hor. *Propterea quod*, pro *propter id quod*. *Si tempus eſt ullum jure necandi homines, quæ multa ſunt*, Cic. *Aperite aliquis oſtium*, Ter. Sic idem Poeta dixit, juxta Scioppium, *abſente nobis*, & Plaut. *præſente nobis*.

3° Genere & numero ſimul. Ut, *Pars in carcerem acti, pars beſtiis objecti*, Sall. *Pars merſi tenuere ratem*, Virg. *Mars & Venus capti*, Ovid. *Ilia cum Niſo de Numitore ſati*, Ovid. *Syrus cum illo veſtro ſuſurrant*, Ter. ubi *cum* valet *&*.

II. *De Syllepſi Relativa.*

Syllepſis Relativa eſt, cum Relativum refertur ad antecedentem, qui non exprimitur, ſed è ſenſu integræ periodi concipitur. Ut, *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem aves feruntur rapuiſſe*, Liv. ubi *imber* ad quod reſpicitur, includitur in voce *pluit*, ac ſi eſſet *carnis imber pluit*. Sic *Per literas me conſolatus ſum, quem librum ad te mittam*, Cic. ubi *literas* ſumitur pro *opere quod ſe promiſurum pollicetur*.

De Pratiana hæreditate, quæ quidem mihi magno dolori eſt, valdè enim illum amavi hic velim cures, Cic. ubi *illum* reſpicit *Pratium* amicum ſc. in *Pratiana hæreditate incluſum*. *Sed antea conjuravere pauci contra rempublicam, in quibus Catilina fuit, de quâ breviſſimè potero dicam*, Sall. hoc eſt, *de quâ conſpiratione*. *Et laudare fortunas meas, qui gnatum haberem tali ingenio præditum*, Ter. hoc eſt, *meas hominis qui*, &c. *Deinde Philenorum ara, quem locum habuere Carthaginenſes*,

ſes, Sall. ubi intelligitur *locus*. ac ſi eſſet *ara laeus*, *quem locum*, &c. *Atque in hoc genere illa quoque eſt infinita ſilva, quod Oratori plerique duo genera ad dicendum dederunt*, Cic. ubi *quod* ſupponit *negotium*; ut ſit, *Quod negotium*, nempe *ſilvam illam infinitam, plerique dederunt Oratori*, tanquam *duo genera ad dicendum*.

Interdum Syllepſis Zeugmati conjuncta eſt, ut cum Adjectivum vel Relativum non refertur ad genus Subſtantivi proprioris, ſed alterius quod præceſſit. Ut, *Amor tuus ac judicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis quotidie ſit allaturus, non facile dixerim*, Cic. ubi *allaturus* reſpicit tantum *amor tuus*, ac *allaturum* intelligi debet, quod cum *judicium* conſentiat. *Gens cui natura corpora animoſque magis ſit magna quam firma dedit*, Liv. *Ne fando quidem auditum eſt, Crocodilum, aut Ibim, aut felem violatum ab Ægyptio*, Cic. *Philippi vim atque arma toti Gracia cavendam metuendamque eſſe*, Gellius.

Interdum etiam integræ Ellipſi, ut cum Adjectivum conſentit cum voce aliquâ nullibi expreſsâ. Ut, *Timidi damæ, Talpa oculis capti*, Virg. ubi *maſculi* intelligi debet. *In ſuam Eunuchum*, ſupple *fabulam*, *Hic error eſt, non ſcelus*; id eſt, *hoc negotium eſt error, non ſcelus*.

CAPUT V.

De quartâ figurâ, quæ dicitur Hyperbate.

Hyperbate eſt ordo Verborum confuſus & perturbatus. Ejus quinque ſunt ſpecies.

1. Anaſtrophe, ſive vocum inverſio; ut, *mecum*, pro *cum me*. *Quamobrem*, pro *ob quam rem*. *His accenſa ſuper*. *Quam potius*, pro *potius quam*.

2. Tmeſis, ſive vocis compoſitæ interſectio, per unam pluresve interpoſitas. Ut, *Septem ſubjecti a Trioni*, pro *Septentrioni*. *Per mihi inquam gratum feceris, Quo me cunque rapit tempeſtas*.

3. Parentheſis, cum ſenſus aliis vocibus interpoſitis interrumpitur. Ut, *Tytire dum redeo (brevis eſt via) paſce capellas*, Virg.

4. Synchyſis, cum in periodo conſtructionis naturalis ordo confunditur. Ut. *Saxa vocant Itali mediis quæ in fluctibus, aras*, Virg. hoc eſt, *Itali vocant aras ſaxa illa, quæ ſunt in mediis fluctibus*.

Si mala condiderit, in quem quis carmina jus eſt
Judiciumque eſto ſiquis mala, ſed bona ſiquis
Judice condiderit laudatur Cæſare, Hor.

hoc eſt, *Siquis bona carmina condiderit, laudatur judice Cæſare*.

Et, *male laxus, In pede calceus haret*, Id. pro *male haret*.

5. Anacoluthon, cum ſequentia prioribus non cohærent; ut, *Nam omnes nos, quibus eſt alicunde aliquis objectus labor, Omnes quod eſt interea tempus, priuſquam id reſcitum eſt, lucri eſt* Ter. *Prator interea, ne pulchrum ſe ac beatum putaret, atque aliquid ſua ſponte loqueretur, ei quoque carmen compoſitum eſt*, Cicero. *Etenim ſi Orationes, quas non multitudinis judicio probari volebamus (popularis eſt enim illa facultas, & effectus eloquentiæ eſt audientium approbatio) ſed ſi reperiebantur nonnulli, qui nihil laudarent, niſi quod ſe imitari poſſe confiderent*, Cic.

Hujuſmodi in Claſſicis Scriptoribus vocamus σολοικοφανῆ, in vulgo autem Solœciſmos.

CAPUT VI.

De Helleniſmo.

Figuris modo enumeratis accedit Helleniſmus, ſive conſtructio Græca, quæ fit, cum Latini à nativâ ſuâ conſuetudine deflectentes imitantur Græcos.

1. Atque hic diſtinguendum imprimis inter *attractionem* & *regimen*: Græci nempe è duobus caſibus (ſi ſe mutuo reſpiciant) alterum tantum regunt, alterum illi adjungunt, ita ut alter ab altero trahatur; ut, περὶ λόγων ὧν εἶλεξα, *de verbis quibus dixi*, pro *quæ dixi*. Sic Latini, *Quum ſcribas & aliquid agas quorum conſueviſti*, Cic. pro *quæ conſueviſti*. *Sed iſtum quem quæris ego ſum. Occurrunt animæ quales neque candidiores terra tulit*, pro *qualibus*, Hor. Per eandem figuram dicitur. *Non licet mihi eſſe ſecuro, cupio eſſe clemens. Uxor invicti Jovis eſſe neſcis*, Hor.

Helleniſmus etiam eſt, cum caſus inter duo verba, ab altero ſæpius attrahitur, quod non reſpicit. Ut, *Illum ut vivat optant*, Ter. *Hæc me, ut confidam, faciunt*, Cic. Ubi Accuſativi videntur eſſe loco Nominativi. Sic *Metuo lenonem ne quid ſuo ſuat capiti*, pro *metuo ne leno*. Ter. *Atque iſtud quicquid eſt fac me ut ſciam*, Idem. pro *fac ut ego ſciam*.

Quin & Genus etiam alterum ab altero attrahitur; ut, *Saxum antiquum, ingens, campo qui forte jacebat*, ubi *qui* eſt pro *quod*.

Huc etiam referri debent quæ dicta ſunt in Syntaxi regulari de Relativo inter duo antecedentia diverſi generis.

2. Porro ut Græci omittunt Præpoſitionem κατὰ vel περὶ, Ita Latini faciunt ad eorum imitationem. Ut, *Expleri mentem nequit. Tractus membra, ſimilis Deo os humeroſque. Pacem te poſcimus. Doceo te artes*, & ſimilia. Sic dicimus, *primum, tertium, tantum, quantum, nimium, principium*, ut Græci, τὴν πρώτην, τὴν ἀρχήν, τὸ τέλος.

3. Græci etiam ſæpius omittunt Præpoſitionem ἐκ, quæ Genitivo inſervit. Atque hinc Grammatici verba plurima eum caſum regere exiſtimant, cum revera dependeat à Præpoſitione ſuppreſſa. Ut, *Abſtine irarum*; *Deſine lacrymarum*; *Regnavit populorum*, &c. Sic *Imperti me divitiarum: arripiunt illum pedis. Guſtavit mellis; audivit muſicæ*, &c. Unde apud Vitruvium ex etiam Genitivum regit; ut, *Deſcriptio ex duodecim ſignorum cœleſtium*, &c. quod tamen non eſt imitandum.

Porro ad Helleniſmum referenda ſunt & hæc. Cum Nominativus loco Vocativi ponitur, ut *Da meus ocellus, Da anime mi.*

Cum Nominativus præcedit Accuſativum, ut *Seu pius Æneas eripuiſſe ferunt.*

Cum Infinitivus regitur à particula intellecta, quæ reſpondet ὥστε, ut *Et pectore lavo excutias guttas, latari pratrepidum cor.* Perſ. pro *uſque ad lætari.* Unde Latini *ut* aliquando uſurpant, ut *Nec Babylonios tentaris numeros, ut melius quicquid erit pati*; hoc eſt, ὥστε φέρειν, *ut melius patiaris*, juxta Voſſium,

CAPUT

CAPUT VII.

De Antiptoſi & Enallage.

Addunt Grammatici Antiptoſin & Enallagen. Atque Enallagen vocant omnem in Oratione mutationem, cujus nullum videatur fundamentum; ut cum modus alter pro altero ponitur, tempus pro tempore, genus pro genere, &c. Et cum caſus alter alterius loco ponitur, Antiptoſin vocant.

At ſi mutationes hujuſmodi liberæ eſſent & arbitrariæ, omnem regulæ ſtatim inutiles forent. Atque hinc Sanctius Antiptoſi Grammaticorum nihil imperitius eſſe ait, quod figmentum ſi eſſet verum, fruſtra quæreretur quem caſum verba regerent.

Videamus itaque annon exempla à Deſpauterio allata alio fundamento niti videantur, & ſine Antiptoſi explicari poſſint.

In hoc Livii, *Quando duo Conſules ejus anni, alter morbo, alter ferro periiſſet*, &c. Nominativum ait poni pro Genitivo, *duo Conſules*, pro *duorum Conſulum*. At quis non videt hic eſſe Ellipſin ſeu potius Zeugma, ubi verbum ſemel expreſſum bis intelligitur; ut ſit, *Duo Conſules periiſſent, alter morbo periiſſet, & alter ferro periiſſet*.

Cum dicit in *fortiora horum*, Genitivum poni pro Ablativo, planum eſt eſſe partitionem, vi cujus Genitivus additur Comparativis & Superlativis.

Porro in iſtis, *Saltui & velocitati certare*, Dativus non ponitur pro Ablativo, ſed eſt caſus acquiſitionis, quem omnibus Verbis & Nominibus addi diximus, ut *vino modo cupida eſtis*, *Moderari orationi*, *alienis rebus curas*.

In *ferax oleo* apud Virgilium, Ablativus, quem pro genitivo poni ait, eſt ablativus modi; ut Ovidius dixit, *Terra ferax Cereris multoque feracior uvis*. Quin & in pluribus editionibus legitur *ferax olea*.

Ad exemplum à Nonnio allatum, *Quæ lætitiæ inſperatæ modo mihi irrepſere in ſinum*, reſpondemus, vel *irrepſere* ſumi ut activum, adeoque vere regere Accuſativum; vel ſolœciſmum eſſe, nec excuſari poſſe. Nam quod Nonius exemplum non intellexerit, vel inde conſtat, quod ſimile eſſe ait huic, *urbem quam ſtatuo veſtra eſt*, quæ eſt Conſtructio legitima, & apud Poetas familiaris.

Accuſativus *quas*, quem in iſto Nævii, *Quot res hunc vis privari pulcras, quas uti ſolet*, pro Ablativo poni ait, eſt Conſtructio naturalis activi, nam *utor* olim Accuſativum regebat. Et, *privari res pulcras*, eſt Helleniſmus, ubi ſupponitur κατὰ ut *lætor hanc rem*.

In iſto Virgilii *hæret pede pes, denſuſque viro vir*, *pede* eſt antiquus Dativus, nam olim Dativus & Ablativus eodem modo terminabantur.

Denique cum apud eundem Poetam legitur, *Forte ratis celſi conjuncta crepidine ſaxi, expoſitis ſtabat ſcalis & parte parata*; *crepidine*, non eſt pro *crepidini*, ut vult Deſpauterius, ſed verè regitur à *conjungo*, quod ſæpius apud Ciceronem cum Ablativo legitur; ut, *Declarat enim ſummam benevolentiam conjunctam pari prudentiâ*. Et alibi, *Ea ſumma miſeria eſt ſummo dolore conjuncta*, ubi Ablativus regitur à *cum* ſuppreſſâ, quæ interdum exprimitur, ut *Varro cum Sinnio ætate conjunctus*.

Quod autem ad Ennallagen ſpectat, omnia ejus exempla vel ad regulas Grammatices, vel ad alteram ex prædictis figuris, referri poſſunt.

In iſto, *Tamen virtus tua me vel vicinitas, quod ego*, &c. *quod* non ponitur pro *quæ*, ſed ſupponit negotium. In iſto, *Pictis bellantur Amazones armis*, Virgil. *bellantur* uſurpatur more aliorum Verborum quæ olim communia erant. In iſto, *Si quis me quæret rufus*, Dav. *Præſto eſt*, *deſine* : ſi ſit aliqua figura, eſt figura elocutionis; ut in *vicimus*, pro *vincemus* : Nam in narrationibus frequens eſt uſus unius temporis pro alio. Cum autem ait *valebis* interdum poni pro *vale*, oſtendimus Imperativum eſſe verum futurum, adeoque non mirum eſſe ſi promiſcue interdum uſurpentur. In iſtis autem, *Romani feſtinare*, *parare*, &c. eſt Ellipſis verbi *caperunt*. Atque hinc de ceteris eſto judicium.

Verum quia recta ſcribendi ratio ex uſu & conſuetudine Romanâ addiſcitur, non alienum fore videbatur, ſilvulam Verborum diverſæ ſtructuræ hic coronidis loco adjicere, quæ forſan in Dictionariis fruſtra quæſiveris.

SILVULA VERBORUM diverſæ ſtructuræ.

A.

Abalienare aliquid, *vel* aliquid alicujus, Cic. *To alienate.* Aliquem ab altero, ſe ab alio, alium à ſe, voluntatem alicujus ab aliquo, *Cic.*

Abdere ſe literis *&* in literas : ſe in tenebris, *Cic. to hide himſelf.*

Abdicare, *ſimpliciter*, *vel* magiſtratum, *vel* ſe magiſtratu, *Cic. to quit himſelf of a Charge.*

Abdicare aliquem, *to renounce*, Tac.

Abducere à conſuetudine, *Cic. to diſuſe.*

Ab omni reipublicæ curâ, *Cic. to withdraw himſelf from employment.*

Vi & per vim, *Cic. to carry away by force.* In aliquem locum, *Cic.* Ex acie, *Cic.* A fide, *Id.* Ad nequitiam, *Ter.*

Me convivam abducebant ſibi, *Cic.*

Equitatum ad ſe abducere, *Cic. to entice away.*

Aberrare propoſito, *&* à propoſito, *Cic. to go from the ſubject.*

Nihil quidem levor, ſed tamen aberro, *Cic. Yet I divert myſelf.*

Aberratio à dolore, *Cic. a diverting.*

Aberrat ad alia oratio, *Cic. digreſſeth.*

Aberrant inter ſe orationes, *Liv. diſagree.*

Artificem ne in melius quidem ſines aberrare, *Plin. let him keep to his model.*

Abeſſe urbe, domo ; *&* ab urbe, ab domo, *Cic.* Alicui abeſſe, *Cic. to fail.*

In altercationibus abeſſe, *Cic. to be out of the way.*

Abhorret facinus ab illo, *Cic. he is very far from doing ſuch a wicked thing.*

Parum abhorrens famam, *Liv. not concerned for a ſcandal.*

Illud abhorret à fide, *Cic. that is not to be believed.*

Ab

Ab ducendâ uxore abhorret, *Cic. he is averſe to marriage.*

Abjicere ſe alicui ad pedes, & ad pedes alicujus, *Cic. to caſt himſelf at ones feet:*

Abjicere ſe & proſternere, *Id.* Conſilium ædificandi abjicere, *Cic. to quit the deſign one had of building.*

Abjicere ad terram, *Cic.* In herbam, *Id.* Humi, *Plin.*

Cogitationes in rem humilem abjicere, *to ſubmit his thoughts.*

Abjicere animum, *Cic. to deſpond.*

Abire magiſtratu, *Cic. to quit his office.* Ab emtione, *Cic. to retract his bargain.* Ad vulgi opinionem, *Cic. to abandon himſelf to the.*

Abire à, ab, de, è, ex, loco, *Cic. to goe away: to go out: to retire.*

Non hoc ſic tibi abibit. Ter. *It ſhall not paſs ſo.*

Abi in malam crucem, Ter. *Go hang your ſelf.*

Abiudicare libertatem, Cic. *to quit ones liberty,* ſe vita, *Plaut. to kill ones ſelf.*

Abnuere aliquid alicui, *Cic.* Alicui de re aliquâ, Sall. *to refuſe.*

Abrogare legem, *vel* legi. *Sed prius uſitatius.*

Abſtinere ſeſe dedecore. Animum à lecto, *Cic. to abſtain.* Ignem ab ædibus, Liv. *not to fire the houſe.* Ægrum à cibo, Celſ.

Abſtinere jus belli ab aliquo, *Liv. not to treat one rigourouſly.*

Abſtinere maledictis, & à maledictis, *Cic.*

Abſtinere irarum, *Hor.* Placidis bonis, *Ovid.*

Abſtine iſti hanc tu manum, *Plaut.*

Abſtrudere in fundo, in ſilvam, *Cic. to hide within.*

Abuit ſtudiis, *Cic. not to profit.* Operam abutitur, *Ter. to loſe his labor.*

Accedere alicui proxime, *Cic. Virgil.* Deo ad ſimilitudinem, *Cic. to be like.* Ad aliquem, *Cic. to draw near.* Alicui ad aurem, *Idem.*

Quos accedam? *Sall. ſupple* ad. *To whom ſhall I addreſs my ſelf?*

Quas vento acceſſerit oras, *Virg. ſupple* in. *On what coaſts he ſhall be thrown by the winds.*

Accedit quod, *Cic. moreover, beſides.*

Accidere. Omnia enim ſecundiſſima nobis, adverſiſſima illis accidiſſe, *Cic. unde conſtat verbum hoc ſumi pro aquâ & adverſâ fortunâ.*

Accipere ab aliquo, *Ter.* de aliquo *Cic.* ex aliquo, *Plaut. to receive, or to learn of one.*

Accipere in contumeliam, *Ter. to take in bad part.*

Acceptum plebi, *Caſ.* apud plebem, *Plaut.* in plebem, *Tac. agreeable to the people.*

Acceptum, *vel* in acceptum referre, *Cic. to be obliged.*

Acquieſcere lecto, *Catul. to repoſe himſelf.* Alicui rei, *to ſet his mind on.*

In tuo vultu acquieſco, *Cic. your ſight comforteth me.*

Adæquare cum virtute fortunam, *Cic. not to be leſs happy then valiant.* Aliquem ſibi, *Id. to make him equal.* Judices adæquarunt, *Cic. were equally divided.*

Addicere morti, *Cic.* in ſervitutem, *Liv. to condemn to.*

Addicere liberum, *Cic. to declare one free.*

Ni aves addixiſſent, *Liv. if the birds had not confirmed the augury by their flight. Contrarium eſt* abdicere.

Adeſſe omnibus pugnis, *Cic. to be in all the battles,* ad exercitum, *Plaut.*

Ad portum, *Cic.* in cauſa, in aliquo loco, ad tempus, *Id.*

Adeſſe alicui, *Cic to favor one, to aſſiſt him with credit.*

Adhærere caſtris, *Appul.* in re a-

liquâ, *Ovid.* ad rem aliquem, *Plaut.* in rem aliquam, *Cic. To be conſtant at, to be near, to hold.*

Adhibere ſeveritatem in aliquo, vel in aliquem, *Cic.* reverentiam adverſus, vel erga aliquem, *Cic.*

Adhibere vinum ægrotis. *Cic. To give them wine.*

Adicere jusjurandum, vel aliquem jurejurando, vel aliquem ad jusjurandum, *Liv.* per jusjurandum *Cæſ. To bind by oath.*

Adire aliquem, ad aliquem, in jus, *Cic.* Illa pericula adeuntur in præliis, *Id. we are expoſed to.*

Adjungere aliquem alteri, & ad amicitiam alterius, *Cic. To make a friend.* In ſocietatem adjungere, *Liv.*

Admiſcere aliquid in aliud, *Plin.* alicui, vel cum aliquo, *Cic.*

Admiſceri ad aliquod conſilium, *Cic. To be admitted to.*

Adoleſcit ætas, ratio, cupiditas, *Cic. Virg. increaſeth, grows ſtrong.*

Adoleſcere ad aliquem ætatem, *Plin.* annos ter ſenos, *Ovid.* in partum, *Col.*

Adoleſcunt ignibus aræ, *Virg. are covered with the fire of the Sacrifices.*

Flammis adolere penates, *Id.*

Adoptare ſibi filium, *Cic.* aliquem pro filio, *Plaut.* aliquem in divitias, *Plin. To make his heir.* aliquem ab aliquo, *Cic.* ſe alicui ordini, *Plin.*

Adſcribere civitati, in civitatem, vel in civitate, *Cic. To make free.*

Adverſari alicui, *Cic.* aliquem, *Liv.* contra & adverſus aliquem, *Plaut. To reſiſt, to contradict.*

Ambitionem ſcriptoris, *Tac.*

Adverſari quo minus aliquid fiat, *Cic. To hinder.*

Advertere, *ſimpliciter*, *Ter.* animum, *Liv.* animo, *Plin.*

Advertere urbi agmen, *Virg. to cauſe to approach.*

Scythicas adverterat oras, *Ovid. was arrived at.*

Advertere in aliquem, *Tac. to puniſh.*

Adulare. Pinnatâ caudâ noſtrum adulat ſanguinem, *Cic. ex veteri poetâ.* Si Dionyſium non adulares, *Val. Max. Inde* adulor *paſſivum.* Cavendum eſt ne aſſentatoribus patefaciamus aures, ne adulari nos ſinamus *Cic.* Tribunus militum adulatus erat, *Valer. Max.*

Adulari *deponens.* Adulari aliquem, *Cic.* alicui, *Quint. To flatter. Sed prius melius eſt juxta ipſum Quint.*

Æmulari alicui, *Cic. to envy one.* aliquem, *Id. to endeavor to ſurpaſs.*

Æmulari inſtituta alicujus, *Cic. to equal, to excel.*

Æſtimare aliquem, *Plaut.* de aliquo, *Cic.*

Æſtimare magni, vel magno, *Cic.*

Æſtimare litem capitis, *Cic. to judg one worthy of death.*

Aggredi aliquem, dictis, *Virg.* Aliquem de re aliquâ, *Plaut.* aliquid, *Cic.* ad injuriam faciendam, *Id.*

Agere rem, vel de re, *Cic.* aliquem, vel partes alicujus, *Cic.* Cum populo, *Cic.* Lege, vel ex lege, *Cic.*

Agere ſe pro equite, *Suet. to act like a cavalier.* Agere gratias de re, in re, pro re, in res ſingulas, *Cic.*

Agitare animo, *Liv.* Cum animo, *Sall.* Mente, *Id.* In mente, *Cic.* Secum, *Ter. to revolve in ones mind.*

Allatrare magnitudinem alicujus, *Liv. to rail againſt.*

Allatrant maria oram maritimam, *Plin. beat againſt.*

Allegare alicui, vel ad aliquem, *Cic. to ſend to.* Hominem alicui rei, *Plaut. to ſend one to treat.*

Allegare ſenem, *Ter. to ſuborn.*

Ambulare pedibus, *Cic.* Foro tranſverſo, *to croſs the market.* In jus, *Cic.* In littore, *Id.*

Ambulat hoc caput per omnes legas, *Plin. is found every where.*

Ambulare maria, *Cic.*

Ambulantur ſtadia bina, *Plin.*

Angere

Angere ſeſe animi, *Plaut.* Aliquem incommodis, *Id.* Angit animum quotidiana cura, *Ter.*

Angi animo, *Cic.* re aliquâ, vel de re, *Id.*

Anhelare ſcelus, *Cic. to breath nothing but miſchief.*

Amnis anhelat vapores. *Plin. ſends out vapours.*

Animadverto aliquid, *Ter. I conſider and take notice of.* In aliquem, *I puniſh.*

Annuere cœptis, *Virg. to favour.* victoriam, *Virg. to promiſe.* aliquos, *Cic. to point at.*

Anquirere aliquid, *Cic. to make inquiſition of.* Capitis, vel de capite, *Liv. to proceed to an examination of a great offence.*

Antecedere alteri, vel alterum ætate, *Cic. to ſurpaſs in age.*

Antecello tibi hac re, *Cic.* Illum hac re, *Id.* Aliis in re aliqua, *Id.* Qui ceteris omnibus rebus his antecelluntur, *Cic.*

Anteire alicui, *Plaut.* Aliquem, *Sall.*

Anteſtare alicui, vel aliquem, *Gell. to excel one.*

Antevenire alicui, *Plaut. to come before one.* aliquem, *Id. to prevent.* Omnibus rebus, *Id. to excel.* nobilitatem, *Sall. to exceed the Nobility.*

Antevertere alicui, *Ter. to get before.*

Fannius id ipſum antevertit, *Cic. hath prevented me in that.*

Appellare aliquem ſapientem, *Cic. to ſtile one a wiſe man.* Suo nomine, *Cic. to call by name.*

Appellare Tribunos, *Cic.* Ad Tribunos. *to appeal to the Tribunes.*

Appellare pecunia, *Quint.* De pecunia, *Cic. to be ſued for a debt.*

Cæſar appellatus ab Æduis, *Cæſ. was implored for his aſſiſtance.*

Appellere ad aliquem, *Cic. to approach to.* Aliquem alicui loco, *Cic.*

Animum ad philoſophiam, *Cic. Ter. to apply.*

Appellere claſſe in Italiam, *Virg.* appellere claſſem, *Cic.* ad villam noſtram navis appellitur, *Cic.*

Appropinquare portas, vel ad portas, *Hirt.* Brittaniæ, *Cæſar, to approach to.*

Ardere vel flagrare odio *active, pro eo quo alios proſequimur, & paſſive pro eo quo alii nos proſequuntur. Exempla obvia ſunt.*

Ardebat Sirius Indos, *Virg.* pro *adurebat.* Ardebat Alexin, *Virg. was paſſionately in love with.*

Ardeo te videre, *Plin. jun. I burn with deſire to ſee you.*

Ardere in arma, *Virg.* Avaritia, *Cic.* Amore, *Idem.*

Arridere alicui, *Cic. Hor. to please.*

Arrident ædes, *Plaut. please me.* Flavius id arriſit, *Gell. ſhewed that it was agreable to him.*

Arrideri *paſſivum, contrarium eſt* derideri, *Cic.*

Aſpergere labem alicui, vel dignitati alicujus, *Cic. to blacken, to ſpeak ill of one.*

Maculis vitam aſpergere, *Id.*

Aſpirare in Curiam, *Cic.* ad aliquem, *Cic. to endeavor to attain to equal.*

Aſpirat primo fortuna labori, *Virg. favours.*

Aſſentire, vel -iri alicui, *ſimpliciter*, vel alicui aliquid, vel de re aliquâ, vel in re aliquâ.

Aſſervare in carcerem, *Liv.* Domi ſuæ, *Cic. to keep in caſtody.*

Aſſerere aliquid, *Cic. to affirm.* Aliquem manu, *Liv. to make free.* In libertatem, *Id.* aſſerere ſe, *Ovid. To ſet him ſelf at liberty.* Aliquem cœlo, *Ovid. to canonize.* A mortalitate, *Plin. jun.* Sibi aliquid, *Plin.* ſe ſtudiis, *Idem.*

Aſtare in conſpectu, *Cic. to ſtand before.* In tumulum, *to be preſent at.*

Aſtitit mihi contra, *Plaut. he reſiſted or oppoſed me.*

Aſſurgere ex morbo, *Liv. to recover.* Alicui, *Cic. to reverence.* In arborem, *Plin. to grow to be a tree.*

Assurgi, *passivum*, *Cic. to be reverenced.*

Attendere aliquem, *Cic. to hearken to.* Primum verum legis, *Id. to consider*, Animum, vel animum ad aliquid, *Cic. to apply.* alicui rei, *Id. to take heed.*

Attinere aliquem, *Tac. to stay one.* Ad aliquid, vel ad aliquid, *to belong to.* Nunc jam cultros attinet, *Plaut. he holds them now.*

Attineri studiis, *Tac. to be kept at home with studies.*

Auscultari alicui, *Plaut. Cic. to obey.* Aliquem, *Plaut. to hear.*

B.

Bellare alicui, *Stat.* Cum aliquo, *Cic. to fight against.*

N. B. Omnia hujusmodi verba elegantius construi cum Ablativo & Præpositione *cum*, quam cum Dativo.

C.

Cadere alte, vel ab alto, *Cic.* In plano, *Ovid.* in terram, *Lucr.* In unius potestatem, *Cic.*

Non cadit in virum bonum mentiri, *Cic. an honest man is incapable of lying.*

Nihil est quod in ejusmodi mulierem non cadere videatur, *Cic. There is nothing that doth not become her.*

Honesta & jucunda ceciderunt mihi à te, *Cic. are happen'd to me.*

Cælare argentum, argento, & in argento, *Cic. to grave in silver.*

Cælare flumina & bestias in vasis, *Ovid.* Opus celatum novem Musis, *Horat. wherein all possible art and industry is employed.*

Calere. Thure calent aræ, *Virg.* Aures nostræ calent illius criminibus, *Cic. Ours ears glow with often hearing his faults.*

Cum caletur maxime, *Plaut. supple* calor.

Canere aliquem, *Cic.* super aliquo, *Id. to sing ones praises.* Sibi intus canere, *Cic. to regard none but himself.*

Carere commodis, *Cic. to want.*

Præterquam tui carendum quod erat, *Ter. But that I must be without your company.*

Id, quod amo, careo, *Plaut.*

Caruit te febris, *Plaut. your ague mist its fit.*

Cavere aliquid, *Cic. Hor. to avoid.* alicui, *Cic. to watch for his own preservation.*

Ab aliquo, *Cic. to beware of.* malo, *pro* à malo, *Petron.* De verbis alicujus, *Plaut.* Cavere obsidibus de pecunia, *to give hostages for security for mony.* Sibi obsidibus ab aliquo, *to take hostages for security.*

Quod nihil de iis Augustus testamento caviſſet, *Suet.*

Dicitur cavere aliquo, vel per aliquem, *Cic. to take ones security.*

Cætera quæ quidem provideri poterunt, cavebuntur, *Cic.*

Cedere locum, *Stat.* loco, *Cic. Cæs. to leave the place.* Ad locum, *Liv. to retire to.* E vitâ, *Cic. to die.* exitio, *to fly from ruine.* In proverbium, *Plaut. to be gon into a proverb.* Intra finem juris, *Liv. to stay within the bounds of his right.*

Cedere alicui, *Virg. to obey.*

Cessit mihi, *Id. Is arrived to me.*

Honori non cedere, *Virgil. not to have deserved less honor then is given.*

Hæreditas alicui cedit, *Virg. falleth to.* Pro pulmentario cedit, *Colum. is taken for nurishment.*

Cedit dies, *Ulp. the day of payment draweth nigh.*

Certare laudibus alicujus, *Virg. to oppose himself to ones greatness.* cum aliquo, *Cic. to fight.* Bello de re aliquâ, *Liv.* secum, *Cic. to try to excell himself.*

Certat vincere, *Virg. Strives to overcome.*

Certare

Certare aliquid, *Hor. to contend to do a thing.*

Si res certabitur, *Hor. If the matter come to be disputed.*

Circumdare oppidum castris, *Cæsar.* Posteriora.

Oppido mœnia, *Cic. to enclose.*

Cogitare animo, *Cic.* In animo. *Ter.* Cum animo. *Plaut.* secum, *Ter.*

Aliquid, vel de re aliquâ, *Cic.*

Coire in unum, *Virg. to assemble together.* ocietatem cum aliquo, *Cic. to make an alliance.*

Societas coitur, *Cic.*

Immitia placidis coeunt, *Hor. mix with.*

Milites coëunt inter se, *Cæs. rally.*

Colloqui alicui & aliquem, *Plaut.* cum aliquo, *Cic. to speak with.*

Inter se colloqui, *Cic. Cæs. to discourse together.*

Committere se alicui, *Cic.* Se in fidem alicujus, *Ter. to put himself into ones protection.* Aliquem cum alio, *Mart.* Inter se omnes, *Suet.*

Lacum mari, *Plin. to join.*

Commodare aurum, *Cic. to lend.* Alicui *simpliciter*, vel se alicui *to assist. Cic.*

In rebus alicui, *Id* de loco alicui, *Idem.*

Complere. Armato milite, *Virg.* Completus mercatorum carcer, *Cic.*

Componere aliquid alicui, vel cum aliquo, *Virg. to compare.*

Componere se ad exemplum, *Quint. to conform.*

Concedere fato, *Plaut. to die.* Petitioni alicujus, *Cic. to grant.*

De jure suo, *Cic.* Injurias reipublicæ, *Id.*

Conciliare aliquem, *Cic.* Ad alterum, *Plaut.* Homines inter se, *Cic.*

Animos aliquorum ad benevolentiam erga alios, *Cic.*

Conjunctionem cum aliquo, *Id.*

Pacem ab aliquo, *Plaut. pro* cum aliquo.

Concludere se in cellam, *Ter.* in caveâ, *Plaut. to shut in.*

Res multas in unum, *Ter.*

Concurrere cum aliquo, *Sall.* Alicui, *Virg. to fight with.*

Condemnare crimine, criminis, de crimine, *Cic.*

Concedere in sepulchro, *Cic.* Humo, & in humo, *Ovid. to bury.*

In furnum, *Plaut.*

Mœnia, *Virg. to build.*

Condicere cœnam alicui, *Suet.*

Ad cœnam aliquem, *Plaut. to invite to supper.*

Condicere alicui *simpliciter*, *Cic. to promise to sup with one.*

Conducere virgines in unum locum, *Cic. to convey.* aliquem, *Plaut. to hire.*

Conducere de Censoribus, *Cic. to farm of the Censors.*

Conducit hoc tuæ laudi. *Cic.*

In rem, *Plaut* Ad rem aliquam *Cic.*

Conferre tributa, *Cic. to pay.*

Novissima primis, *to compare.*

Se in, vel ad urbem, *Cic. to go to.*

Omne studium ad rem aliquam, *Cic. to apply.*

Crimen in aliquem, *Cic. to cast on.*

Seria cum aliquo, *Ovid. to confer.*

Capita, *Cic. to speak face to face.*

Pestem hominibus conferunt. *Cic. Colum. give them the plague.*

Neminem cum illo conferendum pietate puto, *Cic.*

Conferunt ad temperandos colores, *Colum. serve.*

Hæc oratori futuro conferunt, *Quint. are useful to.*

Confidere virtuti, *Cæs. to trust to his strength.* Animo & spe; *Cæs.*

In aliquo, *Hirt.* Aliquâ re. Multum naturâ loci confidebant, *Cæs.*

Confiteri crimen. *Cic.* De maleficio, *Id.*

Ut de me confitear, *Cic. to ſpeake freely of that which concerns me.*

Conflictare, & ri. Conflictari tempeſtatibus & ſentinæ vitiis, *Cæſ.*

Qui cum ingeniis conflictatur ejuſmodi, *Ter. hath to do with.*

Rempublicam conflictare, *Tac. to afflict.*

Congerere titulos alicui, *Sen.* crimen in aliquem, *Cic.*

Congredi alicui, *Cæſ.* aliquem, *Plaut. to draw near to.*

Cum hoſte, & contra hoſtem, *Cic. to attaque.*

Congruere. Congruunt literæ literis aliorum, *Cic.*

Congruunt inter ſe, *Ter.*

Congruit ſermo tibi cum illâ

Conjungere. Conjuncta virtuti fortuna, *Cic.*

Conjuncta & ſociata cum alterâ, *Cic.*

Coniuncta mihi cura de republica cum illo, *Cic.*

Conjungi hoſpitio & amicitiâ, *Cic.*

Conqueri rem aliquam, vel de re aliquâ, *Cic.*

Ob rem aliquam, *Suet.*

Cum aliquo, *Cic.* pro aliquo, *Id.*

Conquieſcere à re aliquâ, *Cic. to reſt from doing any thing.*

In re aliqua, *Cic. to be ſatisfied in.*

Hyeme bella conquieſcunt, *Cic. ceaſe.*

Niſi perfecta re de me non conquieſti, *Cic.*

Conſcendere navem, *Cic.* in navem, *Lent. Ciceroni.*

Conſentire ſibi, vel ſecum, *Cic.* Alicui, vel cum aliquo, *Id. to aree with.*

Aliquid vel de aliquo, vel ad aliquid, *Cic. to agree about.*

In aliquem, *Ulp. to agree to take for an umpire.*

In eum omnes illud conſentiunt elogium, *Cic.*

Aſtrum noſtrum conſentit incredibili modo, *Hor.*

Conſequi aliquem itinere, *Cic. to overtake.*

Aliquid conſequi, *Cic. to obtain.*

Conſerere manum, vel manu cum hoſte, *Cic. prius uſitatius.*

Diem noctı, *Ovid to join.*

Artes belli inter ſe, *Liv.*

Baccho aliquem locum, *Virg. to plant vines.*

Conſidere aliquo loco, vel in aliquo loco, *Cic. to ſtay at.*

Conſtare per ſe ipſum, *Cic. depends onely on it ſelf.* ſibi, *Cic. Hor. not to lye.*

Ex multis rebus, *Cic. to be compos'd of.*

Agri conſtant campis & vineis, *Plin.*

Conſtat gratis tibi nivis, *Cic. coſts you nothing.*

Auri ratio, *Cic. the ſum is right.*

Non conſtat ei color, neque vultus, *Liv. he changes color.*

Mente vix conſtat, *Cic. he is diſtracted.*

Hoc conſtat, vel conſtat inter omnes, *Cic. this is certain.*

Conſtat hac de re, *Quint. Plin.*

Conſtat hoc mihi tecum, *Ad. Her.*

Conſueſcere alicui, *Ter.* cum aliquo *Plaut. to frequent.*

Conſueſcere pronunciare, *Cic. to accuſtome ones ſelf to.*

Adeo in teneris conſueſcere multum eſt, *Virg.*

Plauſtro & aratro juvencum conſueſcere, *Colum.*

Omnia pericula à pueritia conſueta habeo, *Sall.*

Conſulere boni, *Quint. Plaut. to take in good part*

Alicui, *Cic. to ſeek ones good.*

Aliquem, *Id. to ask counſel of.*

Conſuli quidem te à Cæſare ſcribis, ſed ego tibi ab illo conſuli mallem, *Cic. Sed pro* do tibi conſilium, *elegantius dicitur*, Autor tibi ſum.

Conſulo te hanc rem, vel de hac re, *Cic.*

Conſulo in te, *Ter. I ſtudy ſomthing for you or againſt you.*

Con-

Conſulere in commune, *Ter. to ſeek the publick good.*

Contendere alicui, *Hor.* cum aliquo, *Id.* contra aliquem, *Id. to diſpute, or maintain a thing againſt.*

Contendere aliquid ab aliquo, *Cic.*.

Contendere animum, *Ovid.* animo, *Cic.* curſum, *Plaut.* in aliquem locum, *Cic.*

Contendere rem cum aliâ re, *Cic.*

Alicui rei, *Hor. to compare.*

Contingere ſe inter ſe, vel inter ſeſe, *Plaut. Colum. to touch.*

Atque in magnis ingeniis id plerumq; contingit. *Cic. often happens.*

Contigit mihi, *Cic.*

Contingit mihi, *Cic. it touches, it concerns me.*

Contingere funem, *Virg. to touch.*

Convenire cum aliquo, *Cic. to agree with.*

Sibi, *Cic. to keep alwaies an equal temper.*

Ad aliquem, *Cic. to go to ſeek.*

Aliquem, *Plaut. to treat with.*

In jus, *Plaut. to accuſe.*

Convenit inter utrumque, *Cic. they are at an accord.*

Mihi cum illo, *Cic. I am of his opinion.*

Ad eum hæc contumelia, *Cic. concerns him.*

Aliam ætatem aliud factum, *Plaut.*

Hæc fratri mecum non conveniunt, *Ter. we diſagree in this.*

De hoc parum convenit, *Quint. this is not agreed of.*

Hoc maledictum in illam ætatem convenit, *Cic.*

Cupere alicui, *Cic. Caſ.* alicujus causâ, *Cic. to be ready to do a kindneſs.* aliquem, *Ter. Cic. to ſeek.*

Cupit te videre, *Plaut.* Te conventum, *Idem.*

D

Damnare ſceleris, vel nomine ſceleris aliquem, *Cic.* De vi, de majeſtate, *Id.* Ad pœnam, in opus, in metallum, *Plin. jun.*

Dare literas alicui, *Cic. to give into ones hand.* Literas ad aliquem, *Id. to ſend a letter.* Se fugæ, & in fugam, *to run away.* Se ad lenitatem, *Id. to ſtudy.* Gemitum & ſe gemitui, *Id. Virg. to grieve.* Operam, & operam alicui rei, in rem aliquam, ad rem aliquam faciendam, *Cic. to labor.* Mandata alicui, *Id.* aliquid in mandatis, *Plaut. to command.* ſe in viam, *Cic.* in manum, & in manu, *Ter. Cic.*

Dederat comas diffundere ventis, *Virg. let them looſe.* Dare manum alicui, *Plaut. to ſhake hands.*

Dare manus, *Cic. to yield.* Cibo dare, *Plin. to give to eat.* Dare vitio, *Cic. to blame.*

Da Tityre nobis, *Virg. tell us.*

Dare oblivioni, *Liv. to forget. Contrarium eſt* mandare memoriæ: *ſed* oblivioni mandare, *non eſt Latinum.*

Debere amorem & omnia in aliquem, *Cic.* Tibi debemus, *Id. we are engaged to you.*

Tibi video hoc non poſſe deberi, *Cic. I can't refuſe you this.*

Decedere alicui, *to give place to. Plaut. to fly from out of deteſtation, Caſ.*

Decedere, (*Cic. ſup.* è vitâ) *to dye.*

De ſuo jure, vel ſuo jure, *Cic. to part from ones right.*

De ſummâ nihil decedet, *Ter. the ſum ſhall be intire.*

Decernere aliquid, vel de re aliquâ, *Cic. to determine.* Armis, *Id. to fight.* Pugnam, *Liv.* pugnâ, *Valer. Max.* ſuo capite, *Cic. to put himſelf in danger.*

Decidere (à cado) ſpe, vel de ſpe, *Liv.* ſpe, *Ter.* In laqueos, *Ovid.*

Decidere (à cædo) *Vell. to cut off.* quæſtionem, *Pap. to decide.* damnum, *Vlp. to determine.* Cum aliquo, *Cic. to tranſact.* De aliquo negotio, *Id.* Prælio cum aliquo, *Id. to end a difference by arms.*

Pro ſe, *Cic.* pro libertate, *Sen. to compound for ones life.*

Decidere jugera ſinguli ternis medimnis, *Cic. to tax.*

Deciſa

Deciſa negotia, *Hor. ended.*

Declinare loco, à loco, vel de loco, *Cic. to turn away.* Se extra vicem, *Plaut.* ictum, *Liv. to avoid a blow.*

Agmen aliquo, *Liv. to remove the army.* Nomina & Verba, *Quint. to decline.*

Dedere ſe hoſtibus, *Caſ.* In ditionem & arbitrium hoſtium, *Plautus.* Aliquem in piſtrinnm, *Ter.*

Ad ſcribendum ſe dedere, *Cic. to apply.* Deditâ operâ, *Cic. expreſly.*

Deferre ſtudium ſuum & laborem ad aliquem, *Cic. to offer his ſervice.* Opes ad aliquod negotium deferre alicui, *Cic.* Deferre aliquid in beneficii loco, *Cic. to make a preſent.* In beneficiis delatus *Cic. one that hath a penſion from the common wealth.*

Deferre aliquem, *Cic. to accuſe.*

Defendere aliquem contr iniquos, *Cic.* Aliquem ab injuriâ, *Id.* injuriam alicujus, *Id. to revenge a wrong.*

Defendere & obſiſtere injuriæ, *Cic.*

Defendere ac propulſare injuriam, *Idem.*

Defendere civem à periculo, *Cic.* Myrtos à frigore, *Virg. to preſerve from* Æſtatem capellis, *Hor.* Solſtitium pecori, *Virg. to keep from the heat.*

Deficere ab aliquo, *Cic. Liv. to forſake his party,* animo vel animis, *Cic.* animam, *Varr. to be fainthearted.*

Dies & latera & vox me deficiunt, *Cic. fail me.*

Deficiunt mihi tela, *Caſ. I want armes.*

Animum ſi te non deficit æquus, *Hor.*

Deficio à te ad hunc, *Suet. I leave you to go to him.*

Mulier abundat audacia, conſilio & ratione deficitur, *Cic.*

Deficiorque prudens artis ab arte meâ, *Ovid.*

Defigere oculos in rem aliquam, *Cic.* Mentem in aliquo, *Cic.*

Defigere furta alicujus in oculis populi, *to expoſe.*

Definire aliquid alicui, *Cic. to ſhew or preſcribe.* Imperium terminis, *Cic. to bound.* Magnitudinem alicujus rei, *to tell preciſely.*

Certus & definitus locus. *Cic.*

Deflectere iter, *Lucan.* Ex itinere, *Plin. Cic. to turn out of the way.*

Declinare propoſito & deflectere ſententiam, *Cic.*

Amnes in alium curſum deflectere, *Cic. to turn them.*

Degenerare à gravitate paternâ, *Cic.*

A familiâ ſuperbiſſimâ, *Liv.*

In feritatem, *Plin.*

Hoc animos degenerat, *Colum. enervates and weakens.*

Delinquere aliquid, & in aliquâ re, *Cic.* in aliquem, *Ovid. to fail.*

Depellere loco, *Caſ.* De loco, *Cic. to drive away.*

Suſpicionem à ſe, *Cic. to remove.*

Deperire aliquem, vel aliquem amore, *Plaut.* Amore alicujus, *Liv. to love paſionatly.*

Naves deperierunt, *Caſ. are loſt.*

Deplorare vitam, *Cic. to deplore.*

De ſuis miſeriis, *Id. to bewail ones ſelf.*

Deponere in gremio, *Plin. Cic.* ſtratis, *Ovid.* ſub ramis, *Virgil.* in terram, *Colum.* in ſilvas, *Caſ. to lay in, upon, or under any thing.*

Deponere ædificationem, *Cic. to lay aſide the deſign.*

Ægrum, *Cic. to give over.*

Aliquid, *Virg. to wager.*

Deponere aliquid in alicujus fide, *Cic.*

In fidem, *Liv.* apud fidem, *Trajan. Plin. to put confidence in.*

Deprecari aliquid ab altero, *Cic. to beg a thing of.* Aliquem prece aliquâ,

quâ, *Id.* Alicui ne vapulet, *Plaut. to intercede for.*

Calamitatem abs ſe, *Cic. to turn from by praier.*

Derogare fidem alicui, vel de fide alicujus, *Cic.*

Sibi derogare, *Cic. to wrong his reputation.*

Deſinere artem, *Cic. to quit a profeſſion.*

Deſiſtere à ſententiâ, vel de ſententia.

Deſperare ſalutem, ſalute, vel de ſalute, Cic. *to diſpaire of.* Ab aliquo, *Id. to expect no more from.* ſibi, *Cæſ.* de ſe, *Plaut. Cic. to be deſperate.*

Non deſpero iſta eſſe vera, *Cic.* Sive deſtituimur ſive deſperamur, *Cic.*

Deſpondere filiam alicui, *Cic. to betroth*, ſibi domum alicujus, Cic. *to promiſe to himſelf*, *to make ſure of.*

Deſpondere animis, *Liv. to promiſe himſelf to do ſomething.* animum, *Id. to be out of heart.*

Detrahere alicui, *Ovid.* de aliquo, *Cic. to detract from.* Aliquid alteri, *Cic. to take by force.* Laudem, vel de laudibus, *Cic. to leſſen his reputation.* In judicium, *Cic. to bring in judgment.*

Deturbari ſpe, de ſpe, vel ex ſpe, *Cic.*

Differre famam aliquam alicui, *Plaut. to make a report of.* Rumorem, *Ter.* Aliquid rumoribus, *Tac.*

Differre aliquem, *to make one wait*, *Mart. to vex and torment*, *Ter.*

Orationem ſperat inveniſſe ſe quæ differat te, *Ter.*

Differri doloribus, *to feel.*

Amore cupiditate, lætitiâ, *&c. Plaut. to be tranſported with.*

Differre veſtitu ab aliquo, *Cic.* In candore, *Plin.* Differt ab hoc, *Cic.* huic, *Hor.*

Differunt inter ſe, *Cic.*

Ad aliquod tempus aliquid differre, *Cic.* In annum, *Hor. to defer.*

Dimicare de re, *Cic.* pro re, *Plin to diſpute for.*

Dimicant inter ſe, *Plin.*

Dimicandum omni ratione, ut, *&c. Cic. we muſt endeavor.*

Deſceptare aliquid juſte, *Cic. to decide.* Eodem foro, *Plaut. to come and plead in the ſame place.*

Diſceptant inter ſe de negotiis, *Sall.*

Diſcrepare rei alicui, *Hor.* A re aliqua. *Cic. Poſterius magis uſitatum* In re aliquâ, *Cic.*

Diſcrepant inter ſe, *Cic.*

Diſcrucior animi, *Plaut.* Animo & animum *juxta Diomedem, qui tamen exemplum nullum affert.*

Diſputare aliquid & de aliquo, *Plaut. Cic.* Circa aliquid, *Quint.*

Multa diſputat quam ob rem is qui torqueatur beatus eſſe non poſſit, *Cic.*

Diſſentire de veritate ab aliquo, *Cic.*

In re aliquâ ab altero, *Id.*

Cum aliquo de re aliquâ, *Id.* Alicui opinioni, *Quint.*

Ne orationi vita diſſentiat, *Sen.*

Diſſentiunt inter ſe, *Cic.*

Diſſidere capitali odio ab aliquo, *Cic. to hate mortally.* Diſſidere à ſeipſo, ſecumque diſcordare, *Cic.*

Inter ſe diſſident & diſcordant, *Cicero.*

Si toga diſſidet impar, *Hor.*

Dividere nummos viris, *Cic.* in viros, *Plaut. to diſtribute.* factum cum aliquo, *Plaut.*

Dividere ſententiam, *Cic.*

Docere de re aliquâ, *Cic. to give adviſe.* Rem aliquam aliquem, *To ſhew one.*

Dolere ab animo, ex animo, *Plaut.* Succeſſu alicujus, *Ovid.* Dolore alicujus, *Virg.*

Dolet mihi cor, *Plaut.* Hoc cordi meo, *Idem.* caput à ſole, *Idem.*

Doleo me, *Plaut.* Vicem alterius

rius, *Cic.* Casum aliorum, *Id.* Propter aliquem, *Quint.* de aliquo, *Ovid.*

Donare aliquem re, vel rem alicui, *Cic. to make a present.*

Dubitare de fide alicujus, *Ad Heren. to mistrust his fidelity.*

Hæc dum dubitas, *Ter. whilst you are considering.*

Dominare alicui, *Cic.* In aliquem, *Ovid.* In re aliquâ, *Cic.* Inter aliquos, *Cæs.*

Omne pecus indomitum curari ac dominari potest, *Nigid. may be tamed.*

O domus antiqua heu quam dispari dominare domino, *Cic. ex veteri Poetâ.*

Ducere agmen, *Cic. to conduct.* Sibi alapam gravem, *Phæd. to give himself a box on the ear.* Ilia, *Hor. to pant like a broken winded horse.*

Ducere æra, *Hor.*

Aliquem ex ære, *Plin.* Rationem salutis, *Cic. to take care of.*

Ducere versum, *Ovid. to make a verse.* Uxorem, *Cic. to marry.*

Ducere usuras, *Cic. to continue the payment of use.*

Ducere laudi, *Ter. to esteem it an honor.* In gloria, *Plin.* In hostium numero, *Cic.* Infra se, *Idem. to undervalue.* Pro nihilo, *Id.*

Duci despicatui, *Cic. to be despised.*

E

Efferre pedem domo, vel portâ, *Cic. to go out.* Pedem aliquo, *Id. to go to.* De nave in terram, *Id. to unload.*

Efferre laudibus, *Cic. to commend very much.*

Efferre fruges, *Cic. to carry fruit*

Efferri funere & cum funere, *Cic. to be carried forth to burial.*

Efferri studio in re aliquâ, *Cic. to have a violent passion for.*

Efferri in amorem, *Plinius, to be beloved.*

Egere consilii & consilio, *Cic.*

Egere multa, *active. Censor. apud Gell.* Unde *Plaut. dixit*, egetur *in passivo. Et exinde probat Sanctius, dici non inelegantèr*, turpem egere egestatem.

Nihil indigere, *Varr.*

Egredi ab aliquo, *Ter. to go out of ones house.*

Ex provincia, *Cic.* extra fines & terminos, *Id.* urbe *Id.* officio, *Id.* à proposito. *Id.*

Elabi, de, è, ex manibus, *Cic. to escape.* Inter tela & Gladios, *Liv.* Pugnam aut vincula, *Tac.*

Paulatim elapsus Bacchidi, *Ter. weaning himself of her by little and little.*

Elaborare in literis, *Cic.* in aliquid, *Quint.* aliquid, *Plin.* Orationem, eamque instruere, *Cic.* Ad judicium alterius, Id.

Emergere ex malis, *Cic. Ter.* Incommodâ valetudine, *Cic.* Extra terram, Super terram, *Colum.*

Se vel sese emergere, *Colum.*

Unde emergi non potest, *Ter.*

Eminere inter omnes, *Cic.* In novo populo, *Liv.*

Eminebat ex ore crudelitas, *Cic.* In voce sceleris atrocitas, *Curt.*

Moles aquam eminebat, Id. *appeared above the water.*

Emungere aliquem argento, *Ter. to cheat one of.*

Alicui oculos, *Plautus. To tear out.*

Enunciare consilia amicorum adversariis, *Cic.*

Apud homines enunciare quod tacitum erat, *Cic. to divulge.*

Eripere à morte aliquem, *Cic.*

Eripere morti aliquem, *Virgil.* Mortem alicui, *Sen.* ex periculo aliquem, *Cic.*

Erubescere in re aliquâ, *Cic.* Ora alicujus, *Cic. to be ashamed to be in ones presence*, Preces, *Claud.* loqui, *Cic*, Fortunæ, *Curt.*

Epistola non erubescit, *Cicero.*

Genis erubuit, *Ovid.*

Malis alterius erubescere, *Ovid.*

Erumpere

Erumpere ex tenebris, *Cic.* In aliquam regionem, *Idem.*

Erumpere in hoc tempus, *Cic.* In actum, *Id.* In effectum, *Quint.* portis, *Virg.* per caſtra, *Plin.*

Loco aliquo, *Caſ.* Subito clamore, *Virg.*

Erumpunt ſeſe radii, *Virg.* ſeſe portis foras, *Caſ.*

Erumpere ſtomachum in aliquem, *Cic.* gaudium, *Ter.*

Vereor ne iſtæc fortitudo in nervum erumpat denique. *Ter. I fear you'l bend the bow ſo far as to endanger the ſtring.*

Evadere manus alicujus, *Virg.* E manibus, *Liv.* pugnâ, *Virg.*

Omnem viam, *Virg to go along all the way.*

Ante oculos, *Virg. to come before one.*

Ad ſummi faſtigia tecti, *Virg. to aſcend.*

In aliquod magnum malum, *Ter. to become a great miſchief.*

Exardere, & -eſcere irâ, indignatione, *Liv.* In iras, *Mart.*

Dolor exarſit -imis oſſibus, *Virg.*

Exarſit in id quod nunquam viderat, *Cic.*

Exercere ignes animo, *Virg.*

Excellere ſuper alios, *Liv.* Longe aliis, *Cic.* Inter alios, *Id.*

Præter ceteros, *Id.*

Excuſare ſe alicui, & apud aliquem, *Cic.* Valetudinem alicui, *Plin. to alledge to one indiſpoſition for an excuſe.*

Ille Philippo excuſare laborem & mercenaria vincula, *Hor.*

Excuſare ſe de re aliquâ, *Cæſ.*

Exigere aliquem è civitate, *Cic. to drive out.* Honoribus, *Plinius. to deprive of.*

Exigere aliquid acerbius, *Cic. to exact with threats.*

Columnas ad perpendiculum exigere, *Cic. to apply the plummet, to ſee if they are ſtrait.*

Ævum in ſilvis, *Virg.* vitam cum aliquo, *Id.* Enſem per medium juvenem, *Id. to run one through.* Sues paſtum, *Varr. to drive.*

Exigere de re aliquâ, *Plin. Jun. to diſcuſſe.*

Eximere è vinclis, *Cic.* vinciis, *Plaut.* metu, *Id.* In libertatem, *Cic. to ſet at liberty.* Aliquid de dolio, *Id. to draw out.*

Eximere diem, *Cic. to conſume the time.*

Eximi noxæ, *Liv. to be abſolved of a fault.*

Exorare, expetere, & expoſcere aliquid Deos, & à Diis, *Cic.*

Expectare alicujus adventum in aliquem locum, & in aliquo loco, *Caſ.*

Expellere, expedire, ejicere, exterminare, extrudere, exturbare, urbe, vel ex urbe, *Cic. to chaſe, to drive out of.*

Explere aliquem, *Cic. Ter.* animum alicujus, *Liv.* animum alicui, *Ter. to content.*

Explicare rem aliquam, vel de re aliquâ, *Cic. to explain any thing.*

Expoſtulare cum altero injuriam, *Cic.* de injuria, *Ter.*

Exprimere vocem alicujus, *Cæſar. make him ſpeak.* Riſum alicui, *Plin. Jun.* pecuniam ab aliquo, *Cic.*

Exprimere effigiem, *Cic. to draw to the life.* Verbum verbo, de verbo, è verbo exprimere, *Id. to tranſlate word for word.*

Exprimere ad verbum de Græcis, *Cic.* Vim Græcorum Poetarum, *Idem.*

Exprobrare vitia adverſariis, vel in adverſarios, *Cic. to reproach.*

Exuere jugum, & ſe jugo, *Liv. to caſt of.* veſtem alicui, *to ſtrip.*

Hominem ex homine, *to diveſt himſelf of all humanity.*

Exulare Romæ, *Cic. to live at Rome an exul.* Domo, *Ter. to be baniſhed from.* A patriâ, *Plaut.*

Per externas profugus pater exulat oras, *Ovid.*

Reſpublica diſceſſu alicujus exulat, *Cic.*

Exulatum

Exulatum abiit res patris, *Plaut.*

F

Facere ab aliquo, *Cic.* cum aliquo, *Idem. to take part with one.* Bona alicui, *&* in aliquem. *Plaut. to do good to.* Consilio alicujus, vel de consilio, *Plin. By ones advice.*

Cum pro populo fieret. *Cic. when sacrifices were offered.*

Flocci non facere, *Cic.* Floccum facere, *Plaut. not to value.*

Facis ex tua dignitate, *Cic. You act according to your quality.*

Hoc facit ad difficultatem urinæ, *Plin. Tis good against the Strangury.* *Sed* facere alicui rei, *pro* inservire, *latinum non est.*

Construitur etiam eleganter cum accusativo pluribus modis, ut

Nos magnum fecissemus, *Cic. we had don a great matter.* Facere gratiam alicui, *Liv. to bestow a favor.* Facere stipendium, *Liv. to serve in war.* Facere nomina, *Cic to borrow money.* Facere rebellionem, *to rebel*, & similia.

Fastidire aliquem, *Cic. Virg. Hor.* Alicujus, *Plaut.* A me fastidit amari, *Ovid.*

Fateri scelus, *&* de scelere, *Cic. Hor.*

Fœnerari aliquid alicui, *Cic. to put out to use.* Fœnerare (*& non* fœnerari) ab aliquo *App. to take up upon interest.* Hæc omnes fœnerat una deos, *Mart.*

Fidere nocti. *Virg.* terrâ, *Id.*

Formidare alicui, *Plaut. To fear lest any mischief should happen to one.* Ab aliquo, vel aliquem, *Cic. to stand in fear of.*

Fraudare aliquem pecuniâ, *Cic. to cheat.* Militum stipendium, *Cæs. to retain the soldiers wages.* Genium suum, *Plaut. To deprive himself of all delight.*

Fugere conspectum alicujus, *Cic.* E conspectu, *Ter.* Oppido, *Cæs.* De civitate, *Quint.* De illo fugit me ad te scribere, *Cic. I forgot.*

Fungi officio, *Cic. Ter.* Officium, *Ter.* Vice. *Hor* Vicem alterius, *Liv. Suet. To do the office of another.* Fungi munere, *to execute a charge*, *Cic. Cæs. &* interdum *to make a present*, *Cic.*

G

Gaudere gaudio, *Plaut.* Gaudium, *Ter.* De aliquo propter aliquem, *Cic.* Fugit homines gavisos suum dolorem, *Cic.* Mihi gaudeo, *Cic.*

Gigni capite, vel in caput. *Plin. To be born with the head forward.*

Glaciare, Positas ut glaciet nives Jupiter, *Hor.* Humor glaciatur in Gemmas, *Plin.*

Gloriari aliquid, de re aliquâ, in re aliquâ, ob rem aliquam, *Cicero.*

Gratulari adventum, vel de adventu, *Cic. To express his joy for ones arrival.*

Gratulari victoriam alicui, *Cic. To congratulate for a victory.*

Gratulor tibi in hoc, vel de hac re, pro hac re, *Cic.*

Gravare & ri. At tu fortunam parce gravare meam, *Ovid.*

Gravari dominos, *Lucan. not to be able to suffer.* Cetera tanquam supervacua gravari solet, *Quint.*

Ne gravere exædificare id opus quod instituisti, *Cic.* Gravatus somno, *Ovid.* Pluviâ cum forte gravantur, *Virgil.*

H

Habere rem certam, vel pro certo, *Cic. to know certainly.* Aliquid certi, *Cic.*

Habere quædam dubia, *Cic.* in dubiis, *Quint.* Pro dubio, *Liv.*

Habere aliquem despicatui, vel despicatum, *Ter. to contemn.*

Habere aliqu m præcipuo honore, *Cæs.* In honore, *Cic.* Hono-

res

nores alicui, *Cic.* De aliquo, *Tac. to honor.*

Habere aliquem loco patris, *Brutus.* In loco patris, *Cic.* Pro patre, *Liv. To eſteem as a father.*

Pro ſtercore habere, *Plaut. to eſteem no more then the dirt.*

Habere aliquid odio, *Plaut.* In odium, *Cic. to hate.*

Habere in numero, & in numerum ſapientum. *Cic.*

Habere orationem apud aliquem, *Quint.* ad aliquem, *Cic.* Cum aliquo, *Caſ. to ſpeak to, or before any one.*

Habere in poteſtate, & in poteſtatem, *Caſ. to have in owns power.*

Belle habere, & belle ſe habere, *Cic.*

Habere uſum alicujus rei, *Cic. Cæſ.* Ex re aliquâ, *Cic.* In re aliquâ, *Caſ. to be experienced.*

Habet ſe erga ædem, *Plaut. ſhe dwelleth.*

Habitare in platea, *Tar.* Vallibus imis, *Virg.* ſilvas, *Vel.*

Hærere. Hæret peccatum illi, & in illo, *Cic. reſteth in.*

Obtutu hæret defixus in uno, *Virg.* In multos nominibus hærebitis, *Cic.* Si hic terminus hæret, *Virg. If this purpoſe is fixed and unchangeable.*

Horrere divinum numen, *Cic. to dread and fear.* Omnium conſpectum *Cic. to be afraid of ſeeing any body.*

Frigoribus hyemis intolerabiliter horrent, *Colum. they are very cold in the winter.*

Horreſcunt comæ, *Ovid. Stand an end.*

Horrebant denſis aſpera crura pilis, *Ovid.*

I

Jactare ſe in reliquâ, & de re aliquâ, *Cic.* Ob rem aliquam.

Jactare rem aliquam, *Virg.*

Illabi. Illabitur urbi, *Virg. ſlips into the town.* Animis illabere noſtris, *Id.* Pernicies illapſa civium animos, *Cic.* Medios illapſus in hoſtes, vel delapſus, *Virg.* Ad eos cum ſuavitate illabitur, *Cic.*

Illudere alicui, aliquem, in aliquem, in aliquo, *Virg. Ter. Cic. to mock.* Veſtes auro illuſæ, *Virg. embroidered.*

Imminere in occaſionem opprimendi ducis, *Liv. to ſeek an occaſion.*

Imminent duo Reges toti Aſiæ, *Cic.* Homo ad cædem imminens, *Cic.*

Imminenti avaritia eſſe, *Cic. to think of nothing but getting.*

Geſtus imminens, *Cic. an earneſt geſture.*

Impendere. Impendebat mons altiſſimus, *Caſ. hung over their heads.*

Contentio impendet inter illos, *Cic. will ſhortly happen.*

Impendet nobis malum, *Cic.* nos mala, *Ter. threaten us.*

Impertire, & ri. Impertire alicui ſalutem, *Cic.* aliquem ſalute, *Ter. t. ſalute.* Fortunas aliis impertiri, *Cic. to impart.* Alteri de re aliqua impertire, *Cic.* Collegæ meo lau impertitur, *Cic.*

Implere veteris Bacchi, *Virg.* Mero pateram, *Id.* De re aliquâ, *Mart.*

Implicare oſſibus ignem *Virg. to caſt into.* Implicari morbo, & in morbum, *Liv. to be taken ill.*

Vim ſuam cum naturis hominum implicant Dii, *Cic.* Implicat ad ſpeculum caput, *Plaut. to dreſs.*

Imponere arces montibus, *Virg. to build.*

In collum, in manum, in navim, *Plaut. Liv. to put upon, or into.* Summam manum alicui operi, *Virg.* In aliquâ re, *Quint. to make an end of a thing.*

Imponere alicui, *Cic. to deceive.*

Imponere vim alicui, *Cic. to compel.* Vulnera, *Cic. to wound.* Nomen alicui, *Cic. to give a name to.* Regem regione, *Cic. to appoint.* Partes alicui, *Cic. to aſſign an office to.*

Improbam perſonam alicui, *to*

make

make him paſs for a wicked man. Leges alicui, *Cic. to command.* Exercitum Brunduſii, *Cic. to make a garriſon.*

Imponere onus alicui, *Cic.* In aliquem, *Plaut.*

Frumentum imponere, *Cic. to tax at a certain quantity of corn.*

Imponere ſervitutem fundo, *Cic. to appoint a certain ſervice to land.*

Hujus amicitia me in hanc perditam cauſam impoſuit, *Cic. hath made me imbrace this bad ſide.*

Imprimere aliquid animo, *Plin. Jun.* In animo, & in animum, *Cic.*

Inceſſere hoſtes jaculis, & ſaxis, aut pilis, *Liv. to purſue with.* Inceſſere aliquem dolis, *Plaut.* Inceſſit eum cupido, *Liv. Curt.* Illi, *Sall. Liv. Curt. Val. Max.* In te religio nova, *Ter. Virg.* Morbus in caſtra, *Liv. was got into.*

Incidere (à cædere) ſaxis, *Plin. Jun. to cut in.* In æs, *Liv.* in ære, *Cic. to engrave.* Ludum incidere, *Hor. to break off play.*

Inclinare omnem culpam in aliquem, *Liv. to throw all the fault on one.*

Hos ut ſequar inclinat animus, *Liv. My mind enclines me.*

Inclinat acies vel inclinatur, *Liv. The army gives ground.*

Se fortuna inclinaverat ut, *Caſ. Fortune was turned that.*

Includere in carcerem & in carcere, *Cic. to caſt into priſon.* Orationi ſuæ, *Cic. to include in.*

Vocem includit dolor. *Cic.*

Smaragdi auro includuntur, *Lucr.*

Incubare ova, & ovis, *Colum to ſit abrood upon.*

Quod ſi una natura omnes incubaret, *Plin.*

Incumbere gladio, *Ad Heren.* lecto, aratro, toro, *Virg.* in gladium, *Cic.* in aliquem, *Idem.*

In vel ad aliquid, *Cic. Caſ.* Alicui rei. *Sil. Plin. to apply ones ſelf to any thing.*

Venti incubuere mari, *Virg.* In mari, *Quint.*

Incumbit in ejus perniciem, *Cic. endeavours to deſtroy him.*

Verbo incumbit illam rem, *Sall.*

Incumbit illi ſpes ſucceſſionis, *Suetonius.*

Incurſare aliquem pugnis, calcibus, *&c. Plaut.*

Incurſare in aliquem, *Liv.*

Lana cui nullus color incurſaverit, *Plin. that is undied.*

Indicare conjurationem, *Cic.* de conjuratione, *Sall.*

Indicare in vulgus, *Cic. to divulge,* ſe alicui, *Cic. to diſcover.*

Poſtulabat ut ſibi fundus indicaretur, *Cic. that the price ſhould be told.*

Inducere animum ad aliquid, vel aliquid in animum, *Ter. to apply.*

Inducere aliquid, *to bring into, and alſo to cancel, to abrogate.* aliquem *Cic. to deceive.*

Inducere animum, *ſimpliciter,* vel animum ut, vel ne, vel ut ne, *Ter. to perſuade himſelf.*

Inducere ſcuta pellibus, *Caſ. to cover with skins.*

Inducere colorem picturæ, *Plin. to varniſh.*

Induere ſe veſte. *Ter.* ſibi veſtem, *Plaut.*

Cum in nubem ſe induerint anhelitus terræ, *Cic. are converted into clouds.*

Induere ſe in laqueos, *Cic. to caſt himſelf into.* Induet ſe in florem, *Virg.*

Indulgere alicui, *Caſ.* in aliquem, *Liv. to treat gently.*

Nimis me indulgeo, *Ter.* Indulgent patientiam flagello, *Mart.*

Qui malis moribus nomen oratoris indulgent, *Quint. who give the name of Orator to men of bad lives.*

Jus trium liberorum mihi princeps indulſit, *Plin. Jun. granted me.*

Quando animus eorum laxari indulgerique potuiſſet, *Gell.*

Inferre litem capitis in aliquem, *Cic.* Periculum capitis alicui, *Idem. to draw up an inditement againſt one.*

In

In periculum capitis ſe inferre, *Cic. to put himſelf in danger of his life.*

Inferre rationibus, *Cic. to ſet up on the ſcore.*

Infundere in naribus & per nares, *Colum.* In aures, *Cic.* Cribro, *Sen.*

Infundere venenum alicui, *Cic.*

Ceris opus infundite, *Phad.*

Ingerere convicia alicui, *Hor.* In aliquem, *Plaut.*

Pugnos in ventrem ingerere, *Ter.*

Ingredi orationem, & in orationem, *Cic. To begin to ſpeak.*

Veſtigiis patris ingredi, *Cic. to follow his fathers profeſſion.*

Ingurgitare ſe cibis, *Cic. To gormandiſe.* ſe in flagitia, *Id. To plunge himſelf into.*

Inhiare hæreditatem, *Plaut. To gape after.* uberibus, *Sueton. poſterius uſitatius.*

Inire gratiam ab aliquo, & cum aliquo, *To endeavor to inſinuate himſelf into favour.*

Inſanire amore, *Plin.* amoribus, *Hor.*

Hilarem inſaniam, *Plaut. Sen.*

Inſcendere currum, *Plaut.* in arborem, *Id.* ſupra pilam, *Cato. To get up into.*

Inſervire ſuis commodis, *Cic. To labor for gain,* honoribus, *Id. To uſe all diligence to procure honor and advancement.*

Matronæ eſt, unum inſervire amantem, *Plaut.* Nihil eſt à me inſervitum temporis cauſsâ, *Cic.*

Inſilire deſeſſos, *Suet.* in equum, *Liv.* in ſcapham, *Plaut. to leap into.*

Inſiſtere viis, *Cic.* viam, iter, *Virg. To march.* Haſtæ, *Plin. To lean on.*

In rem aliquam, *Plaut. Caſ.* In re aliquâ, *Quint.*

Alicui rei, *Plinius, Tibul. To apply himſelf to.*

Inſiſtebat in manu dextra Cereris, ſimulacrum victoriæ, *Cic. There was in the right hand.*

Inſputare aliquem, & alicui, *Plaut. To ſpit at.*

Inſtare aliquem, *Plaut. To urge.*

Currum, *pro* in currum, *Virg.* operi, *Id. To beat ones ſelf at work.*

Inſternere. Pelle leonis inſternor, *Virg. I am covered.*

Tabulaſque ſuper inſtravit.

Terræ inſterni, *Stat.*

Tori inſtrati ſuper pelle leonis, *Silius.*

Inſultare, *ſimpliciter, Virg.* ſolo, *Id. To leap on the ground.* Alicui & in aliquem, *To inſult over.* Multos *Sall. apud Serv.*

Inſultare fores calceis, *Ter. To knock at.*

Intendere arcum, *Plin. To bend.*

Animum ſtudiis, *Hor. To apply the mind to.*

Animum in vel ad rem aliquam, *Liv.*

Intendere alicui rei, vel curam alicui rei, *Plin. To take care of.*

Intendi animo in rem aliquam, *Liv.*

Pergin ſceleſte intendere? *Plaut.*

Repudio conſilium quod primum intenderam, *Ter. I diſlike the deſign I had at firſt.*

Intercludere aditus ad aliquem, *Cic. To ſhut the avenues.*

Commeatum inimicis, *Plaut.* Inimicos commeatibus, *Plaut. Cæſ.*

Interdicere hiſtrionibus ſcenam, *Suet.*

Feminis uſum purpuræ, *Liv. To forbid, to hinder.*

Omni Gallia Romanis interdixit, *Cæſ. forbad them to be in any place of France.*

Male rem gerentibus bonis paternis interdici ſolet, *Cic.*

Interdico tibi domo meâ, *Liv.*

Dicitur interdum Interdico tibi hanc rem, & *uſitatius* tibi hac re, *ſed vix occurrit,* Interdico te hac re. *Quanquam in paſſivo legatur,* Interdicor aqua & igni, & ignis & aqua mihi interdicuntur, *Suet. Liv.*

Cui nemo interdicere poſſit, *Cic. whom no body could reſiſt.*

Inter-

Interdicere veſtigiis, *Plin. to forbid to march ſuch a way.*

Interdico ne noc facias, *Ter. ſupple*, tibi.

Prætor interdixit de vi hominibus armatis, *Cic. gave an order that they who had violently put any one out of poſſeſſion, ſhould be obliged to reſtore it again.*

Intereſſe conviviis, & in convivio, *Cic.* In cædem, *Id. to be aſſiſtant at, to be preſent at.*

Inter belluam & hominem hoc maxime intereſt, quod, &c. *The greateſt difference between a man and a beaſt, is that*, &c.

Nihil intereſt hoc & illa, niſi diviſim legas, *Sen.*

Huc morari victoriam quod intereſſet amnis, *Liv.*

Hoc pater ac dominus intereſt, *This is the difference between a father and a maſter.*

Stulto intelligens quid intereſt.

Quoniam νεωσαν intereſt τὸ φρονεῖν *Cic.*

Seri radices illitas fimo intereſt, *Colum.*

Intereſt regis, *Liv. it concerns the king.*

Intereſt omnium recte agere, *Cic.*

Magni meâ intereſſe putavi, *Cic.*

Ad noſtram laudem non multum intereſſe video, *Cic.*

Interjacere. Planities Capuam Tipharamque interjacet, *Liv. lies between them.*

Spatium quod ſulcis interjacet, *Col.*

Interjacet hæc inter eam, *Plin.*

Intueri aliquem, & in aliquem, *Cic.*

Invaderealiquem & in aliquem, urbem & in urbem, *Cic. Virg.*

In pecunias alieniſſimorum hominum invadere, *Cic.*

Invaſit cupiditas pleriſque & pleroique. *Var. Sall.*

Furor invaſerat improbis, *Cic.*

Invehere per mare, *Plin. to tranſport.*

Invehi ex alto in portum, *Cic.*

Portum, urbem, *Plin. to be carried into.* In aliquem, *to inveigh againſt.*

Invidere laudes alicui, *Liv. Hor. Cic.* Laudibus alicujus, *Cic. to envy ones praiſes.*

Invidere alicui, *Ter.* aliquem, *Ovid.* alicujus, *Plaut.*

In hac re tibi invideo, *Cic.*

Invideat Hermogenes quod ego canto, *Hor.*

Accuſativus ſine dativo acquiſitionis rarius occurrit, ſed cum eo frequens eſt.

Ut nobis optimum naturam invidiſſe videantur, qui, &c. *Cic.*

Jampridem nobis cœli te regia, Cæſar, invidet, *Virg.*

Invitare hoſpitio, & in hoſpitium, *Liv. Cic.* Ad legendum, *Cic.* Domum, *Liv.* Tecto ac domo, *Cic. to invite, to deſire to come to.*

Invocare ſubſidium, *Cic. to beg aid.*

In auxilium aliquem, *Quint.*

Ire viam, *Virg. to go.* Itineribus alicujus, *Cic. to travel the ſame way.* Subſidio, *Caſ.* in ſubſidium, *Cic.*

Accerſitum, *Ter. to go to fetch.*

Si porro ire pergant, *Liv. If they ſhall paſs on further.*

Eamus viſere, *Ter.*

Jungere prudentiam cum eloquentia, *Cic.* Dextram dextra, *Virg.*

Rhedam equis, *Cic.* Res inter ſe, *Cic.*

Jurare alicui, *Plin. Jun.* per ſidera, *Virg.*

In leges, *Cic.* In verba aliqua, *Caſ.* Maria aſpera, *Virg.* Pulcherrimum jusjurandum, *Cic.*

Qui denegat & juravit morbum, *Cic.* Bellum ingens juratur, *Stat.*

Jurandaſque tuum per nomen ponimus aras, *Hor.*

Poſteriora hæc exempla evincunt verbum hoc poſſe accuſativum regere vi ſuâ, ſine præpoſitione *per*, contra quam putat Voſſius.

L

Laborare invidia, vel ex invidiâ. *Cic. to be envied.* Ex pedibus, *Id. to be ill in the feet.*

De

De verbo, non de re, *Cic. to be ſolicitous about words.* A veritate, *Liv. To be examined for not having ſpoken the truth.*

Laborare arma, *Stat. To work and forge them.* Ad rem aliquam, *Cic.*

Ambitioſe circa aliquid, *Quint.*

Ad quid laboramus res Romanas? *Cic.* Laboratur vehementer, *Cic. They are very diligent.*

Latere alicui, *Cic.* aliquem, *Virg.*

Legare ad aliquem, *Cic. To ſend an embaſſador to.* alicui, *Cic. To give a legacy by will.* Ab aliquo, *Cic.*

Sibi aliquem legare, *Cic. to make his lieutenant.*

Levare metum alicui, vel aliquem metu, *Cic. To eaſe one of fear.*

Liberare aliquem metu, *Ter.* aliquem culpæ, *Liv. To abſolve wholly.* fidem ſuam, *Cic. To be as good as his word.* aliquem à creditoribus, *Sen. To deliver.*

Loqui alicui, *Ter.* De aliquo, *Cic.* apud aliquem, *Cic.* Cum aliquo, *Cic.*

Ludere pilâ, *Cic.* Ludum, *Ver* Aleâ & aleam, *Suet.* In numerum, *Virg. To play in time.*

Luere æs alienum, *Curt. To pay ones debts.* Pœnas, *Cic. To be puniſhed.* Se. *To pay a ranſom.*

Oblatum ſtuprum voluntaria morte luit Lucretia, *Cic. expiated.*

M

Maledicere alicui, *Cic.* aliquem, *Tert. Petron.*

Manare. Mella manant ex ilice, *Hor. drop from.*

Manat picem hæc arbor. *Plin.*

Manat cruore culter, *Liv.*

Manere ad urbem, ad exercitum, *Liv.*

In urbe, in exercitu, *Cic.* Aliquem *Plaut. Hor. Virg. To ſtay for one.*

In propoſito, *Cic.* ſtatu ſuo, *Cic.*

Sententia manet, vel in ſententia maneo, *Cic.* Manere promiſſis, *Virg. To keep ones word.*

Manent ingenia ſenibus, *Cic.*

Ad te pœna manet, *Tibul.*

Maneat ergo iſtud, *Cic. let this ſtand good.*

Maneat ea cura nepotes, *Virg let our poſterity take care for that.*

Mederi alicui rei, *Cic. To heal.*

Quas minus mederi poſſis, *Ter.*

Contra ſerpentium ictus medentur, *Plin.*

Hæc mederi voluerunt, *Cic.*

Medicare capillos, *Ovid.* ſemina, *Virg. To mix with drugs.* Alicui, *Ter.* Cuſpidis ictum, *Virg. To dreſs a wound.*

Meditari rem aliquem, *aut* de re aliquâ, *Cic.*

Memini me videre & vidiſſe, *Cic.*

Rem aliquam, & rei alicujus, *Cic.*

De alicujus periculo, *Cic.* Ciceronis & Ciceronem.

Merere & -ri bene vel male de aliquo, *Cic. To oblige or diſoblige.*

Apud aliquem, *Liv. To bear arms under ones command.* Sub aliquo, *Idem.*

Stipendium in aliquo bello, *Cic.* equo, pedibus, *Liv. To ſerve on horſe back, on foot.* Alicui, *Stat. Luc. To ſerve to ones profit.*

Mereri laudem, *Cæſ.* Offenſam. *Quint.*

Scio hanc meritam eſſe ut memor eſſes ſui, *Ter.*

Sæpe quod vellem meritam ſcio, *Ter. She hath often don that which I deſired.*

Mergere aliquem æquore, vel ſub æquore, *Virg.* Undâ, vel in undis, *Ovid.*

Metuere alicui, *Plaut.* Pro aliquibus, *Celſ.* Propter aliquos, *Plaut.*

Aliquem, *Cic.* ab aliquo, *Cic.* De vita, *Cic.*

Mirari aliquem, *Cic.* De aliquo, *Cic.*

In aliquo, *Id.* Juſtitiæne prius mirer, bellique laborum, *Virg.* Mirari ſe, *Mart.*

Miſcere vinum aqua, & aquam vino, *Plin.*

Miſcere

Miſcere in aciem, *Liv.* Miſtos in ſanguine dentes, *Virg.*

Miſcere ad, *Colum.* Cum, *Cic.*

Miſcere ſacra profanis, *Hor.*

Moderari animo, orationi, *Cic.* Cantus numeroſque, *Id.*

Mœrere mortem filii, *Cic.* Incommodo ſuo, *Cic. to afflict ones ſelf.*

Monere aliquem rem, *Cic. Ter.* Alicui rem, *Plaut.* Terentiam de teſtamento, *Cic.* Aliquem alicujus rei, *Sall.*

Morari in re confeſſa, *Plin.* Circa aliquid, *Hor.* Apud aliquem, *Caſ.* Cum aliquo, *Pomp.* In urbe, *Ovid.* ſub dio, *Hor.*

Iter alicujus morari, *Cic. to ſtop.*

Quid moror? *Virg.*

Purpuram nihil moror, *Plaut. I care not for.*

Movere ſe loco, vel ex loco, *Caſ.*

De convivio, *Cic.* Ab urbe, *Liv.*

Movere aliquem ſenatu, vel à ſenatu, *Cic. to degrade.* A ſe moram, *Plaut. to uſe no delay.* Riſum & jocum movere alicui, *Hor. to cauſe laughter.*

Ego iſtæc moveo aut curo? *Ter. Am I concern'd for this?*

Mutare rem aliâ re, *Hor.* Bellum pro pace, *Sall.* Aliquid cum aliquo, *Ter.*

Mutare locum, *Cic.* Mutari civitate, *Cic. to be tranſported from one city to another.*

Mutuari auxilia ad rem aliquam, *Caſ.* In ſumtum, *Cic. to borrow.*

A viris virtus nomen eſt mutuata, *Cic. hath taken its name.*

N

Narrare aliquid, vel de re aliquâ, *Cic. to relate any thing.*

Natare aquas, *Virg.* Unda natatur piſcibus, *Ovid.* Pars multa natat, *Hor. The generality of men are inconſtant.* Natabant pavimenta vino, *ſwam with wine.*

Niti ſub pondere, *Virg.* In adverſum, *Ovid.* Ad ſidera, *Virg. to tend towards.* Gradibus, *Virg. to aſcend.* Haſtâ *Id. to lean on.* Humi, *Id. to go on the ground.* Contra honorem alicujus, *Cic. to oppoſe.* pro aliquo, *Liv.* De æquitate, *Cic, to defend.*

Cujus in vita nitebatur ſalus civitatis, *Cic. did depend.*

Alternos longâ nitentem cuſpide greſſus, *Virg.*

Tantum quantum quiſque poteſt nitatur, *Cic. let him do what he can.*

Nocere alicui, *Cic.* aliquem, *Plaut. Sen.* Qui deorum quenquam nocuerit, *Liv.*

Nubere alicui, vel cum aliquo, *Cic.* Prius, uſitatius.

O

Obambulare muris, *Liv. to walk round.* Ante portas, *Liv.*

Obequitare ſtationibus hoſtium, *Liv.* agmen, *Curt. to ride about.*

Objicere feris, *Cic. to expoſe.* ad omnes caſus, *Id.* Se in impetus hominum, *Id.* aliquid crimini, *Plin.* loco criminis, *Id.* & *Cic.*

Obliviſci aliquem, *Virg.* ſuæ dignitatis, *Cic.*

Artificium obliviſcatur licebit, *Cic.*

Obrepere ad magiſtratum, *Cic. to ſteal into an office.*

Adoleſcentiæ ſenectus obrepit, *Cic. ſucceeds.* Nullæ imagines obrepunt in animos dormientium extrinſecus, *Cic.* ſtatim te obrepit fames, *Cic.*

Obruere telis, *Cic. to oppreſs with darts.* Terrâ, *Cato.* In terrâ, *Ovid. to bury.* Se vino, *Cic. to make drunk.*

Nox terram obruit umbris, *Lucr. covers.*

Obſtrepere portis, *Liv. to make a noiſe.* Literis alicui, *Cic. to importune by letters.*

Hinc illi geminas vox avium obſtrepit aures, *Virg.*

Clamore obſtrepi, *Cic. to be deafned with noiſe.*

Obtre-

Obtrectare laudibus, & laudes alicujus, *Liv. to speak ill of.*
Obtrectare legi, *Cic. to oppose.*
Obversari oculis, *Liv.* ante oculos, *Cic.* In somnis, *Liv.*
Obvertere signa in hostem, *Liv. to turn again.* Terga alicui, *Virg. to run away.*
Obumbrare. Oleaster obumbrat vestibulum, *Virg.*
Sibi ipsa non obumbrat, *Plin.*
Occumbere morti, *Virg.* Morte, *Cic.* Mortem, *Liv. Suet. to die.*
Ferro occumbere, *Ovid. to be killed.*
Occupare aliquem, *Cic. Curt. to surprise.* Se in aliquo negotio, *Cic. Ter.* Ad aliquod negotium, *Plaut. to employ.* Occupare pecuniam alicui, vel apud aliquem, *Cic. to put out to use.*
Quorum magnæ res aguntur in vestris vectigalibus occupatæ, *Cic.*
Offendere aliquem, *Cic.* Apud aliquem, *Cic.* In aliquo, *Cic.*
At credo si Cæsarem laudatis, in me offenditis, *Cæs.*
Offendere in arrogantiam, *Cic.*
Sin quid offenderit, sibi totum, tibi nihil offenderit, *Cic.*
Cecidisse ex equo, & latus offendisse, *Cic. hurt.*
Si in me aliquid offendistis, *Cic.*
Cum offendisset populum Atheniensem prope jam desipientem senectute, *Cic. having found.*
Offendere in scopulis, *Ovid.* Ad stipitem, *Colum. to knock against.*
Naves in redeundo offenderunt, *Cæs. had an ill encounter.*
Offendere alicujus existimationem, *Cic. to wound one's reputation.*
Alicui animum offendere, *Cic. to displease.*
Olere. Olet unguenta, *Ter. he smells of perfumes.*
Olet huic aurum meum, *Plaut. He suspects that I have mony.*
Olent illa supercilia malitiam, *Cic. those brows signify him to be malitious.*
Olentia sulphure, *Ovid.*
Redolentque thymo, *Virg.*
Opponere periculis, *Cic.* Ad omne periculum, *Id.*
Opponere pignori, *Ter. Plaut. to wager, to lay down a pawn.*
Opponere manum fronti, vel ante oculos, *Ovid.*
Oppugnare aliquem clandestinis consiliis. *Cic. to endeavor under hand to ruine.*
Oppugnare consilia alicujus, *Plaut. to oppose.*

P

Pallere argenti amore, *Hor. to become pale.*
Pindarici fontis haustus non expalluit, *Hor. affraid of.*
Palpare, & -ri. Palpare aliquem munere, *Juv. to allure.*
Cui male si palpere, recalcitrat, *Hor.*
Pectora palpanda manu, *Ovid.*
Parcere labori, *Ter. to spare.*
Aliquid alicui, *Ter. to pardon.*
Parcite oves nimium procedere, *Virg. dont suffer them to go to far.*
Precantes ut à cædibus & incendio parceretur, *Liv. that they would abstain from.*
Participare servum consiliis, *Plaut. to make him conscious to.*
Suas laudes cum aliquo, *Liv.*
Rem aliquam, *Cic. to share.*
Pascere pratum, & in prato, *Ovid. to feed.*
Cibo pasto pasci, *Ovid. to chew the cud.*
Bestias pascere, *Cic. Virg.*
Animum picturâ pascit inani, *Virg.*
Hic pascor bibliothecâ Fausti, *Cic. Id est*, delector.
Pasci *deponens.* Apes pascuntur arbuta, *Virg.*
Armenta pascuntur per herbas, *Virg. & Ovid.*
Pellere tectis, *Ovid.* A floribus, *Plaut.*

E Foro, *Cic.* Ex aliqua regione, *Plin.* Domo, regno, civitate, agro, ſedibus, &c. *Cic.*

Pendere promiſſis, *Cic. to depend on promiſes.* Animi & animis, *Cic. to be in ſuſpence.*

Pendit animus, vel animus tibi pendet, *Ter.*

Cui ſpes omnis ex fortuna pendet, *Cic.*

De te pendentis, te reſpicientis amici, *Hor.*

Pendent opera interrupta, *Virg. are unfiniſhed.*

Caſu pendemus ab uno, *Luc. we depend, rely on.*

Ad ſua vota pendente, *Sen.*

In ſententiis civium fortunas noſtras pendere, *Cic.*

Dumoſa pendere de rupe, *Virg. to be at the top of a rock.*

Hi ſummo in fluctu pendent, *Virg.*

Illiſaque prora pependet, *Virg.*

Scopuli pendentes, *Virg.*

Nubila pendentia, *Virg.*

Pendere pœnas temeritatis. *Cic.*

Pœnas pro ſcelere, *Luc.*

Pater is nihili pendet, *Ter. doth not trouble himſelf.*

Magni pendi, *Luc. To be much eſteemed of.*

Penetrare in cœlum, *Cic.* Atlantem *Plin.* ſub terras, *Cic.*

Se in fugam, *Plaut. To run away.* Pedem intra ædes, *Plaut. To enter.*

Ad Romanos penetrare, *Plin. To go towards.*

Penſare unâ laude crimina, *Plin. To recompenſe.*

Laudem cum crimine, *Claud.*

Penſari eâdem trutinâ, *Hor. to be weighed in the ſame balance.*

Percunctari aliquem, *Quint. Hor.* Ab aliquo, *Cic.* Aliquid aliquem, *Plaut.*

Aliquid ex alio, *Id. Cic.* Aliquem de re aliquâ, *Cic. To enquire.*

Pergo prærerita, *Cic.* I *am ſilent of.*

Perge facere, *Ter. continue to do.*

Permittere ſe in fidem, vel fidei alicujus, *Cæſ. To put himſelf into the protection of.*

Equum in hoſtem, *Liv. To let go againſt.*

Vela ventis, *Quint.*

Perſequi veſtigia alicujus, *Cic.*

Aliquem veſtigiis ipſius, *Id,*

Artem aliquam, *Cic.*

Perſonare æquora conchâ, *Virg. To make the ſea reſound.*

Eſt mihi purgatum crebro qui perſonet aurem, *Hor.*

Perſonabat domus cantu tibiarum, *Cic.*

Ululatus perſonent totâ urbe, *Liv. nothing is heard beſides.*

Pertœdere thalami, *Virg.*

Ignaviam ſuam *Cæſ.*

Morum perverſitatem, *Suet.*

Pervadere. Pervaſit murmur totam concionem, *Liv.*

Incendium per agros, *Cic.*

Pars belli in Italiam, *Cic.*

Conſul ad caſtra, *Liv.*

Petere ab aliquo, *Cic. To aſk.* Aliquem, *Virg. To ſupplicate.*

Auxilium ſibi ab aliquo, per aliquem, *Cic.* Pœnas ab aliquo, *Cic. To cauſe to be puniſhed.*

Veniam errati & errato, *Cic.*

Aliquem gladio, lapide, &c. *To ſtrike at.* Locum, *Cic. To go to ſome place.*

Pignorare, & -ri. Ex aure matris detractam unionem pignoravit ad itineris impenſas, *Suet. pawned.*

Mars ipſe en acie fortiſſimum quemque pignorare ſolet, *Cic. takes as it were for a pledg.*

Plaudere aliquem, *Stat.* ſibi, *Hor.* Pedem ſub plaudere, *Cic. To knock with the foot.*

Propter vicinum malum nec victoria quidem plauditur, *Cic.*

Pollere moderatione & conſtantiâ, *Cic.*

Pollet ejus autoritas, *Sall. is great.*

Ponere coronam in caput, vel in capite, *Gell.* Curam in re aliqua, *Cic.*

Cic. Dies multos in rem aliquam, *Cic.* Fidem pignori, *Plaut.* Custodias portis, *Hirt.* Insidias alicui vel contra aliquem, *Cic.* Officium apud aliquem, *Cic.* sibi aliquid in spe optimâ, *Cic.* spem in armis, *Cic.*

Ponere in beneficii loco, *Cic. to esteem it as a great favor.*

Ponere de manibus, *Cic. to lay aside.*

Ponuntque ferocia Pœni Corda volente Deo, *Virg.*

Poscere munus ab aliquo, *Cic.* aliquem causam differendi, *Cic.* Filiam alicujus sibi uxorem, *Plaut. To demand.*

Poscere majoribus poculis, *Cic. To require that one should pledg him in greater glasses.*

Postulare aliquem de ambitu, *Cic. To accuse of.*

Servos in quæstionem, *Cic. to make one put his slaves to the rack, to get out the truth of them.*

Postulabatur injuriam, *Suet. He was accused of.*

Potiri præsentibus, *Cic.* Gaudia, *Ter.* Voluptatum, *Cic. To enjoy.*

Potiri hostium, *To remain victorious over. Et apud Plaut. to be taken prisoner.*

Præbere strenuum hominem, *Ter. To shew himself valiant.* Se æquum, *Cic.*

Præcavere ab insidiis, *Liv.* Peccata, *Cic. To avoid.*

Præcedere. Ut vestræ fortunæ meis præcedunt, *Plaut.* Vinum aliud aliud amœnitate præcedit, *Colum.*

Præcedere in re aliquâ, *Plin.*

Præcurrere aliquem & alicui, *Cic. To prevent, to run before.*

Præire verbis, *Plaut.* Verba, *Liv. To speak first.* De scripto, *Plin. To read to one what he ought to say.*

Præeunt discipulis præceptores, *Quin. teach them. Sed* præire alicui, *pro* excellere *non est in usu.*

Præstare, præcellere, præcedere, prævertere, alicui vel aliquem (inquit Vossius) *To excel.*

Homo cæteris animantibus præstat, *Cic*

Virtus præstat cæteris rebus, *Cic.* Quantum Galli virtute alios præstarent, *Liv.*

Præstat ingenio alius alium, *Quint.*

Vel magnum præstet Achillem, *Virg. Tho he were valianter then Achilles.*

Inter suos æquales longe præstare, *Cic. To hold the first rank.*

Præstare benevolentiam alicui, *Cic. To shew one a kindness.*

Sapientis non est præstare nisi culpam, *Cic. A wise man ought to answer for nothing but his own fault.*

Sed motus præstat componere fluctus, *Virg. its better.*

Præstare rempublicam, *Cic. to maintain the commonwealth.* Se & ministros sociis reipublicæ, *Cic. To answer for himself and his officers to the allies of.* factum alicujus, *Cic. To approve.*

Aliquem ante ædes, *Plaut. to bring to.* Hoc finibus his præstabis, *Cic.* i. e. *constitues.*

Se incolumem præstare, *Cic. to keep himself safe.*

Principem præstare, *Suet. to do the office of a prince.*

Præsto hæc, *Cæcil. I bring this.*

Præstare vitium, *Cic. to answer for the fault of any thing.*

Præstolari aliquem, *Ter.* alicui, *Cic. to expect one.*

Prævertere aliquem præ republicâ, *Plaut. to esteem of more.* Aliquid alicui rei, *Cic. Plaut. to prefer, or, to speak before.*

Huic rei prævertendum existimavit, *Cæs. that he ought to obviate,*

Illuc prævertamur, *Hor. Let us see this first.*

Procedere in virtute, ad virtutem, ad virtutis aditum, *Cic. to advance in virtue.*

Ætate processit, *Cic. he is advanced in age.*

Omnia ut spero prospere procedent, *Cic. All things will succeed.*

Procumbere genibus, *Ovid.* Ad genua, *Liv.* ante pedes alicujus, *Ovid.*

Ad arborem, *Mart. to lean againſt.*

Procumbit humi bos, *Virg.* Procumbere in armos, *Mart.* In caput, *Ovid.*

Prodere memoriæ, *Cic.* memoriâ, *Caſ.*

Monumentis, *Cic. to leave to poſterity.*

Prodere memoriam alicujus feſti, *Cic.*

Prodit memoria, *Col. One finds in writing.*

Prohibere vim hoſtium ab oppido, *Caſ. to repulſe.* Aditum alicui, vel aliquem aditu, *Cic. to hinder from entring.*

Dolorem dentium, *Plin. to eaſe.* Aliquem ab injuriâ, *Sall. to protect.*

Uxorem prohibent mihi, *Plaut. they refuſe to give me.*

Properare in campum, *Cic.* Ad exitum, *Brutus.*

Properare proficiſci, *Caſ. to diſpatch.*

Pecuniam indigno hæredi properare, *Hor. to make haſt to lay up.*

Hoc opus hoc ſtudium parvi properemus & ampli, *Hor.*

Lanæ properabantur, *Hor.*

Propugnare commoda patriæ, *Cic. to defend againſt the enemies.* Pro ſalute alicujus, *Cic. to fight for.*

Propugnat nugis armatus, *Hor. hoc eſt,* pro nugis.

Proſpicere ſibi, ſaluti ſuæ, &c. *Ter. to provide for.* In poſterum, *Cic.* futura, *Id. to foreſee.* Senectutem, *Sen. to be near to.*

Ni parum proſpiciunt oculi, *Ter. if mine eies deceive me not.*

Nec oculis proſpicio ſatis, *Plaut.*

Villa quæ proſpicit Tuſcum mare *Thædr. that hath a proſpect over.*

Providere in poſterum, *Cic.* Alicui contra aliquem, *Cic. to protect.* Rei frumentariæ, vel rem frumentariam, vel de re frumentaria, *Caſ. to give care of.*

Hæc ſi non aſtu providentur, me aut herum peſſumdabunt, *Ter.*

Proviſum eſt rationibus multis, ne, &c. *Cic.* A Diis immortalibus, *Cic.*

Pugnare pugnam, *Plaut.* Prælia, *Hor.* Cum hoſte, *Cic.* Contra pedites, *Plin.* Adverſus latrones, *Plin.*

Illud video pugnare te, ut, &c. *Cic. I ſee that you pretend to,* &c.

Pugnare de re aliquâ, *Cic. Ter.* pro aliquo, *Cic.*

In aliquo loco, *Cic.*

Pugnata pugna cum rege, *Liv.*

Pugnata bella ſub Ilio, *Hor.*

Quod à vobis hoc pugnari video, *Cic.*

Purgare ſe apud aliquem, vel alicui de re aliquâ, *Ter. to juſtify.*

Purgare crimen, *Cic.*

Mores tuos mihi purgatos voluiſti, *Cic.*

Putare nihil, *Ter.* Pro nihilo, *Cic.*

Aliquid minimi, *Cic. to ſet but little value on.*

Rem ipſam putemus, *Ter. let us examine the matter.*

Putare rationem cum aliquo, *Cic.*

Putatur prudens, *Cic.*

Q

Quadrare acervum, *Hor. to make ſquare.*

Omnia in iſtam quadrare apte videntur, *Cic. become her.*

Viſum eſt mihi hoc ad multa quadrare, *Cic. may be referred to many things.*

Quare quoniam tibi ita quadrat, *Cic. ſince you think it fit.*

Quærere aliquid ab aliquo, *Cic. Caſ.* de aliquo, *Liv. Cic.* Ex aliquo, *Id. to enquire of,* In aliquem, *Cic. to inform againſt.*

Quærere omnes ad unum exemplum *Cic. to bring all to the ſame model.*

Quærere rem tormentis & per tormenta, *to put to the rack.*

Quærere rem mercaturis faciendis, *Cic. to get an eſtate by marchandiſing.*

Queri.

Queri. Multa de mea ſententia queſtus eſt Cæſari, *Cic.*

Acceperam Milonem meum queri per literas injuriam meam, *Cic.*

Is mihi queritur quod, *Cic.*

Quereris ſuper hoc quod, *Her.*

Apud populum queſtus eſt, *Plin. Jun.*

Quieſcere totâ nocte, *Cic.* viginti dies, *Cic.* Somnum humanum, *App.*

Quibus quidem quam facile poterat quieſci, ſi &c. *Ter.*

Tanquam per M. Antonium quietus fui, *Cic.*

Quieſcat rem adduci ad integrum, *Cic. let him ſuffer.*

R

Recipere alicui, *Cic. to promiſe.*

Aliquem, *Cic. to receive.* Urbem *Cic. to take, or recover.* In ſe omnia, *Cic. to take charge of,* Se ad, vel in locum, *Cic. to go to.* Se ex loco, *Cic. to return.* Se ad aliquem, *Cæſ. to retire to.* Se ad frugem, *Cic. to amend.* Se proximo caſtello, *Hirtius, to ſhut up.*

Recipere tectis, *Cic. to entertain.* In navem, *Cic.*

Recipitur in cibum hæc herba, *Plin. Is good to eat.*

Recordari alicujus rei, aliquam rem, de re aliquâ, *Cic.* Cum animo ſuo vitam alicujus, *Cic. to call to mind.*

Reddere colori aliquid, vel colorem alicui rei, *Plin.* Vitam pro republicâ, *to die in ſervice of.* Spiritum alicui, *Liv. to expoſe his life in ones ſervice.*

Referre alicui, *Ovid. to relate.* Ad aliquem, *Cic. to refer to.* Omnia ad aliquem finem, *Cic.*

Aliquem ore referre, *Virg. to reſemble.*

In acceptum referre, *Cic. to acknowledg the receit of.*

Referre mandata ad aliquem, *Cæſ.* Alicui, *Virg.*

In, vel inter reos referre, *Cic.*

Referri alicui ſalutem, *Cic. to return ſalutation.*

Acceptam ſalutem alicujus benevolentiæ referre, *Cic.*

Referre enſem vaginæ, *Sil. to ſheath.* Aliquid in Commentarium, *Cic. to write down.* Se in gregem ſuum, *Cic.*

Rettulit ad me pedem, *Plaut. he is returned to me.*

Me referunt pedes in Tuſculanum, *Cic. I returned a foot to.*

Referunt hæc ad rem, *Plaut. this is of conſequence to the matter.*

Par pari referre, *Cic. to return like for like.*

Hæc ego illorum defenſioni retuli, *Cic. I ſaid this in anſwer to what they could bring in their defence.*

Referre cum aliquo, *Cic. to confer with one.*

Renuntiare alicui, vel ad aliquem, *Cic. to relate.*

Renuntiare aliquid, *Cic.* De re aliquâ, *Plaut. to treat of an affair.*

Renuntiare Conſulem, *Cic. to declare Conſul.*

Renuntiare alicui amicitiam, *Suet.* Hoſpitium, *Cic. to renounce amity and alliance.*

Renuntiare repudium, *Ter. to make a divorce.*

Renuntiare vitæ, *Suet.* Societati, *Paul. Juriſc.* Matrimonio, *Licin. Juriſc.* Muneri, officio, *Quint.*

Prætor renuntiatus eſt, *Cic. is declared Prætor.*

Reponere in numero, & in numerum, *Cic.*

Omnia ſuo loco, *Cic.*

Repoſcere aliquid alterum & ab altero, *Cic. to redemand.*

Ad pœnas aliquem repoſcere, *Virg.*

Repugnare alicui rei, *Cic.*

Contra veritatem, *Cic.*

Circa aliquid, *Quint.*

Requieſcere lecto, *Tibul.* Humo, *Ovid.* In ſella, *Cic. to repoſe.*

In miſeriis, *Cic. in the midſt of miſeries,*

Requieſcere à malis, *Cic. to have ſome reſpite.*

Et mutata ſuos requieſcunt flumina curſus, *Virg. ſtop.*

Reſcribere literis, *Cic.* Ad literas, *Brutus ad Cic. to anſwer.*

Argentum alicui, *Ter. to return.*

Legionem ad equum, *Caſ. to make horſe of foot.*

Reſidere humo, *Ovid.*

Siquid reſidet amoris in te mei, *Cic.*

Culpa reſidet in te, *Brutus ad Cic.* Penes te, *Alphen.*

Pecunia publica apud eum reſedit, *Martian.*

Reſidet ſpes reliquis, *Cic. The reſt have ſome hope.*

Quum tumor animi reſediſſet, *Cic. was appeaſed.*

Venter gutturque reſident eſuriales ferias, *Plaut. hoc eſt ſedendo agunt, inquit Sanctius.*

Reſidet horum tectis ac ſedibus bellum, *Cic.*

Reſpicere aliquem, & ad aliquem, *Ter. to regard, or think of one.*

Summa imperii ad nos reſpicit, *Caſ. belongs to us.*

Reſpondere alicui, *Cic. Virg.*

Ad aliquid, *Plin.*

Contra elata mari reſpondet Gnoſia tellus, *Virg. ſhews it ſelf.*

Reſtituere ſanitatem alicui, & aliquem ſanitati, *Plin.*

In poſſeſſionem reſtituere, *Cic.*

Retinere memoriam alicujus rei, & memoriâ retinere aliquid, *Cic.*

Pudore & liberalitate retinere pueros, *Ter.*

Ridere aliquem, *Cic. Ter.*

De re aliquâ, *Cic.*

Ridere riſum, *Cic.*

Domus ridet argento, *Hor. ſhines.*

Rorare. Rorat, ſimpliciter, *Colum. the dew falleth.*

[illegible]verit quantulumcunque in[illegible]m, *Plin.*

Rorare aliquem cruore, *Sil. to be ſprinkled with blood.*

Lacrymis oculi rorentur obortis, *Ovid.*

Roratæ roſæ, *Ovid.*

Ruere ad interitum voluntarium, *Cic.*

In ferrum pro libertate, *Virg.*

Ruere illa non poſſunt, *Cic. cannot fall to the ground.*

Vide ne quid imprudens ruas, *Ter. that you ſpoil not ſomthing.*

Spumas ſalis ære ruebant, *Virg.* Cæteros ruerem, agerem, proſternerem, *Ter.*

S

Saltare laudes alicujus, *Plin. Jun. to dance ſinging ones praiſes.*

Paſtorem ſaltaret uti Cyclopa rogabat, *Hor. that he would repreſent Polyphemus in dancing.*

Nemo fere ſaltat ſobrius, *Cic.*

Sapere. Palatus ei ſapit, *Cic. he hath an exquiſite taſt.*

Mare ſapit. *Plin. it hath the taſt of the Sea.*

Si recta ſaperet, *Cic. if he were wiſe.*

Ego meam rem ſapio, *Plaut. I know my own buſineſs.*

Satisfacere alicui de viſceribus, *Cic.*

Alicui de re aliquâ, *Caſ. concerning an affair.*

Alicui in pecunia, *Cal. ad Cicer. To content in mony.*

Satisfactum eſt promiſſo noſtro, *Cic.*

Saturare. Hæ res me vitæ ſaturant, *Plaut. make me weary of my life.*

Pabulo ſe ſaturare, *Varr.*

Scatere moleſtiarum, *Gell.* Ferarum, *Lucret. to be full of.*

Pontus ſcatens belluis, *Hor.*

Dum apud hoſtes ſedimus. *Plaut. whilſt we were near.*

Si ſedet hoc animo, *Virg. If this be your pleaſure.*

Sedere in equo, *Cic.* equo, *Liv. Mart.*

Poſt equitem, *Hor.* Supra leonem, *Plin.* Ad latus alicujus, *Cic.*

Memor

Memor illius eſcæ, quæ tibi ſederit, *Hor. That pleaſeth you moſt.*

Veſtis ſedet, *Quint. ſits well.*

Omnes conſurrexiſſe & ſenem illum ſeſſum recepiſſe, *Cic. roſe up and gave place to.*

Sequi veſtigiis aliquem, *Liv.*

Sententiam alicujus, *Cic. to be of ones opinion.*

Serpere humi, *Hor.*

Per humum, *Plin.*

Serpit draco ſubter ſupraque revolvens ſeſe, *Cic.*

Servire tempori, valetudini, rei familiari, &c. *Cic.* Servitutem, *Cic. Plaut. Liv.*

Æternum ſervire, *Hor.* Apud aliquem, *Plaut.*

Liber ſervibo tibi, *Plaut.*

Martis ſervibo commodis, *Ter.*

Ut communi utilitati ſerviatur, *Cic.*

Non bene, crede mihi, ſervo ſervitur amico, *Mart.*

Sitire ſanguinem, *Cic.*

Sitiunt agri, *Cicer.*

Sitientes loci, *Plin. dry grounds.*

Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur, aquæ, *Ovid.*

Solvere crimine, *Stat. to abſolve from.*

Fidem *to break ones word*, *Ter. to pay ones vow*, *Ovid.*

Argumentum, *Quint.*

Pecuniam, *Cic.*

Vitam alicui vel aliquem vitâ, *Plaut. to kill.*

Obſidionem urbis, & urbem obſidione, *Liv. to raiſe a ſiege.*

Fœdera, *Virg. to break.*

Solvere, *ſimpliciter*, vel ſolvere navem, vel ſolvere è portu, *Cic. Cæſ. to hoiſt anchor.*

Solvere ab Alexandria, *Cic. to part from Alexandria.*

Solvere ab aliquo, *Cic. to take mony of one to pay debts.*

Nec ſolvitur in ſomnos, *Virg. cannot ſleep.*

Solvendo non eſſe, *Cic. not to be able to pay.*

Soluturuſne ſit eos pro bonos, *Cic. If he ſhall give them for good pieces.*

Spectare orientem, *Plin.* ad orientem, *Cæſ.*

In meridiem, *Cato.*

Spectare animum alicuius ex ſuo, *Ter. to judg of another by himſelf.*

Spectare aliquem ex cenſu, *Cic. to conſider one according to his eſtate.*

In unum exitum ſpectantibus, *Cic. tending to the ſame end.*

Stare ad curiam, *Cic. not to ſtir from the court.*

In æquo alicui, *ſupple* loco, *Sen. to be equal to.*

Autore certo, *Liv. to acquieſce in the opinion of a certain author.*

Ab aliquo, *Cic.* cum aliquo, *Id. & Liv. to be of ones party.*

Contra aliquem, *Cic. Virg.*

Pro judicio erroris ſui, *Phædr. to maintain obſtinatly.*

Animis, *Cic. to take courage.*

Fide, *Liv.* In fide, *Cic. to keep ones word.*

Multorum ſanguine ac vulneribus ſtetit, *Liv. Coſt.*

Quorum ſtatuæ in roſtris ſteterunt, *Cic. were faſtned to.*

Cum in ſenatu pulcherrime ſtaremus, *Cic. Our affairs being in a very good poſture.*

Stant lumina flammâ, *Virg. are full of fire.*

Ubi jus ſparſo croco ſteterit, *Hor.*

Qui ſi ſteterit idem, *If he perſevere in his opinion.*

Modo ſtet nobis illud, *Cic. Provided we continue firm in this reſolution.*

Omnis in Aſcanio cari ſtat cura parentis, *He thinks of nothing but him.*

Per me ſtat, *Quint. Plin. tis in my power.*

Quid agitur? ſtatur, *Plaut.*

Statuere exemplum in hominem, & in homine, *Cic. to make one a public example.* Capite aliquem in terram, *Ter. to fling headlong againſt the ground.*

Struere

Struere calamitatem alicui, *Cic. to contrive a mischief.*

Odium in aliquem, *Cic. to endeavor to make odious.*

Struere mendacium, *Liv. to invent a lie.*

Studere alicui, *Cic.*

Laudi & dignitati, *Cic. to aspire to.*

Aliquid, *Cic. Ter. Hor. To desire earnestly any thing.* In aliquâ re, *Gell. To be conversant in.* In aliquid, *Quint. To aim only at that.*

Non tui studet, *Cic. He cares not for you.*

Studet rem ad arma deduci, *Cæs. He endeavors to make it a war.*

Stupere in aliquo, *Val. Max.* Re aliqua *Hor.* Ad rem aliquam, *Ovid. To be surprised at.* Rem aliquam, *to look on with astonishment.*

Suadere legem, *Cic. to bring the people to receive a law.*

Pacem & de pace, *Cic. Quint.*

Subire tectis & ad tecta, *Virg.*

In cœlum, *Plin.* Limina, *Virg. to go to.* Onus, *Liv. to bear.*

Mihi cunctarum subeunt fastidia, *Ovid. disease me.*

Humeris subire aliquem, *Virg. to carry on the shoulders.*

Subire animos, *Liv.*

Subjicere aliquid oculis, *Plin. Jun. Liv.* sub oculos, *Id.* & *Quint.* sensibus, *Cic.*

Subjicere testamenta, *Cic. to counterfeit a will.*

Succedere penatibus, muro, *Virg. to go in.* Murum, *Sall. to approach to.* Sub primam aciem, *Cæs. to advance to the vanguard.* Alicui, *Cic. to succeed.* Oneri, *Virg. To put it on his back.* In locum, *Cic.*

Succensere alicui, *Cic.* Injuriam alicui, *Gell.*

Si id succenseat nunc, *Ter. If he is angry at that.*

Sudare sine causâ, *Cic.* Pro communibus commodis, *Cic. to labor.*

Sanguine multo sudare, *Liv. to sweat blood.*

Et duræ quercus sudabunt roscida mella, *Virg.*

Et vigilandæ noctes & insudata veste durandum, *Quint.*

Sudataque ligno Thura ferat, *Ovid.*

Sufficere omnibus, *Lucan. Cic. to suffice for all.*

Nec obniti contra, nec tendere tantum sufficimus, *Virg. we cannot.*

Ad quas nec mens, nec corpus, nec dies ipsa sufficiat, *Quint.*

Ipse Danais animos viresque sufficit, *Virg. furnisheth with.* Aliam sufficere prolem, *Idem. to substitute.* Ardentesque oculos suffecti sanguine & igni, *Id. he had his eies red and inflamed.*

Superesse alicui, *Plaut. to survive. Suet. to defend in judgment.* Labori, *Virg. to overcome.*

Superest mihi, *Cic. it remains.*

Populi supersunt auxilio, *Virg. there are more then need to assist us.*

Tu plane superes, nec ades, *Gell. you are not necessary.*

Modo vita supersit, *Virg. if God give me life.*

Suspendere arbori, in arbore, & de arbore, *Cic.* In furcas, *Ulp.*

Suspendit picta vultum mentemq; tabella, *Hor. holds you in admiration.*

T

Tacere aliquid, *Ter. Cic. Plaut.*

De re aliquâ, *Quint.*

Potes tacere hoc? *Ter.*

Dicenda, tacenda locutus, *Hor.*

Temperare iras, *Virg. to moderate,* Cædibus, *Liv. to abstain from.* A lacrymis, *Virg.* Alicui, *Cic. to spare one.*

Ætati juvenum temperare, *Plaut. to regulate.*

Sibi temperare, *Cic.*

Tendere ad littora, *Liv.* In Latium, *Virg. To go to.*

Tendit iter velis, *Virg.*

Rete tenditur accipitri, *Ter.*

Manibus tendit divellere nodos, *Virg. he strives.*

Tendere

Tendere adversus authoritatem senatus, *Liv. to stand stiff against.*

Tendere alicui metum aut spem, *Cic. to shew one.*

Hic sævus tendebat Achilles, *sup. pelles*, vel tentoria, *Virg. had his tent.*

Timere aliquem, *Ovid. to fear.* Alicui, *To fear least any ill should happen to.* Ab aliquo, *Cic. To be afraid of.*

Timere de republica, *Cic. To be solicitous for.*

Timeo de vita, Calius Ciceroni, *I am afraid of my life.*

Tradere in custodiam, *Cic.* Custodiæ, *Colum. To put in prison.* Se totum alicui, *Cic. to devote himself wholy to one.*

Transfigere gladio aliquem per pectus, *Liv.* Cum armis corpus alicujus, *Liv.*

V

Vacare morbo, vel à morbo, *Cels. not to be sick.* Sibi, *Mart. to work for himself.* Philosophiæ, *Cic. to study.* In aliquod opus, *Ovid.*

Vacare culpa, *Cic* à culpa, *Sen. to be without blame.* Ab omni administratione, *Cic. To be exemt from.* Animo, *Cic. to have nothing to do.*

Vacat locus, *Cæs. the place is void.*

Vacat mihi, *Quint. I am at leasure*

Vacat annales audire. *Virg.*

Tantum huic studio relinquendum quantum vacat à publicis negotiis, *Cic. as much time as we can spare.*

Vagari passim toto foro, *Cic.* In agris, *Cic. To run here and there.*

Vagatur errore animus, *Cic.*

Valere. Valet oculis, *Gell.* Valent ejus oculi, *Plaut.*

Autoritate valet, *Cic.* Valet ejus autoritas, *Id.*

Valet tanti, valet nimio. Denos æris valebant, *Varr.*

Quid agitur? Valetur, *Plaut.*

Vehere amne, *Ovid.* Per maria, *Plin.*

Vehi curru, *Cic.* In curru, *Ovid.* Equo, *Ovid.* In equo, *Cic.*

Velle aliquem, *Plaut. to desire to speak with one*, Alicui, *Cic. to will ones good.* Alicujus causa, *Id*, Rem volo defensam, *Cic. I desire it should be defended.* Quid sibi vult? *Cic. what doth that mean?*

Venire alicui adversum, *Plaut. to go to meet one.* In certamen cum aliquo, *Cic.* In consilium alicujus, *Cic. To come to find one to give him counsel.* Sub jactum telorum, *Liv. To come within shot of.*

Inimicus alicui venire, *Cic. to be ones enemy.*

Ad inimicitias res venit, *Cic.*

Venire viam, *Cic.*

Ad me ventum est, *Cic.*

Mihi venit in dubium fides tua, *Cic. I begin to suspect your honesty.*

Venit mihi in mentem Platonis, *Cic. I remember Plato.*

In mentem venit de speculo, *Plaut.*

Venit in mentem populi Romani dignitas, *Cic.*

Vertere aliquid in laudem, *Tac. To turn to praise.* Stultitiæ aliquid alicui, *Plaut. to impute a piece of folly.* In rem suam, *Ulp. to turn to his profit.* In privatum, *Liv. To convert into ones private use.* Ad se partem alicujus rei, *Cic. To appropriate to himself.*

Vertere Platonem, *Cic. to translate.* Græca in Latinum, *Quintil.* De Græcis, *Cic.* Ex Græcis, *Ter.*

Tribus in rebus ferè vertitur omnis virtus, *Cic. consisteth.*

Intra fines hos vertuntur omnia, *Cal. ad Cic.*

In priorem partem sunt versa & mutata omnia, *Cic. are changed.*

Jam verterat fortuna, *Liv. was now changed.*

Quæ te genitor sententia vertit? *Virg. what hath made you change your opinion.*

Vigilare ad multam noctem, & de multa nocte, *Cic. to watch late.*

Noctes vigilare ad ipsum mane, *Cic.*

Vigilare ſtudiis, *Propert.* in ſcelus. *Stat.*

Noctes vigilantur amaræ, *Ovid.*

Vindicare ſe ab aliquo, *Sen.* De aliquo, *Cic. To revenge himſelf of.*

Te valdè vindicavi, *Cic Attico. I am well revenged of you.* Ita Man.

Peccatum in altero vindicare, *Cic. To puniſh.*

Vindicare à labore, *Cic. To exemt.*

Vindicare in libertatem, *To ſet at liberty.* Libertatem, *Caſ. To defend.* Se ad ſuos, *Cic.* Se exiſtimationi hominum, *Cic.*

Aſiquid pro ſuo vindicare, *Cic.*

Sibi aſſumere & vindicare, *Cic.*

Ululare. Ululant canes, *Virg.*

Triſtia ululârent Galli, *Luc.*

Centum ululata per urbes. *Luc.*

DE PROSODIA.

PRoſodia eſt, quæ rectam vocum pronuntiationem tradit. Latinè *accentus* dicitur.

Dividitur autem Proſodia, in *Tonum*, *Spiritum*, & *Tempus*.

Tonus eſt lex vel nota, quâ ſyllaba in dictione elevatur, vel deprimitur.

Eſt autem tonus triplex, *Acutus*, *Gravis*, *Circumflexus*.

Tonus acutus, eſt virgula obliqua aſcendens in dextram, ſic (ˊ)

Gravis, eſt virgula obliqua deſcendens in dextram, ad hunc modum (ˋ)

Circumflexus, eſt quiddam ex utriſque conflatum, hâc figurâ (ˆ)

Huc addatur etiam *Apoſtrophus*, quî eſt quædam circuli pars in ſummo literæ appoſita, quam ſic pinges (᾽)

Hac nota ultimam dictionis vocalem deeſſe oſtenditur: ut, *Tanton' me crimine dignum dixiſti?* pro *tantône*.

Spiritus duo ſunt, *Aſper & lenis*.

Aſper, quo aſpirata profertur ſyllaba: ut, *homo*, *honor*.

Lenis, quo citra aſpirationem ſyllaba profertur: ut, *Amo*, *ovus*.

TONORUM REGULA. I.

MOnoſyllaba dictio brevis, aut poſitione longa acuitur: ut *Mél. fél, párs, páx.* Naturâ longa circumflectitur: ut, *Spes, flûs, ſûl, thûs, rûs.*

REGU-

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ, posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lûna*, *mûsa*. In cæteris acuitur: ut, *Cítus*, *látus*, *sólers*, *satur*.

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit eandem: ut *Libértas*, *penátes*; Sin brevem habet penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dóminus*, *póntifex*.

Excipiuntur composita à *Facio*: ut, *Benefácis*, *malefácis*, *calefácit*, *frigefácit*.

At si penultima longa fuerit naturâ, & ultima brevis, circumflectitur penultima: ut, *Românus*, *amâtor*.

Composita à *Fit*, ultimam acuunt: ut, *Malefít*, *calefít*, *benefít*, *satisfít*.

Appendix.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quinque sunt quæ tonorum regulas perturbant.

1. *Differentia.*

Differentia tonum transponit: ut *Unâ* adverbium ultimam acuit, nè videatur esse nomen. Sic *eó*, *aliô*, *aliquô*, *continuô*, *seduló*, *porrô*, *fortè*, *quá*, *siquá*, *aliquá*, *nequá*, *illô*, *falsô*, *citô*, *ferè*, *planè*, & id genus alia: *putá* pro *sicut*, *ponè* pro *pôst*, *corâm*, *circúm*, *aliás*, *palám*, *ergô*, conjunctio, sed *ergô*, pro *causa* circumflectitur: ut, Virg. —*illius ergô venimus*. Hæc igitur omnia sicut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur in his, *Déinde*, *próinde*, *perinde*, *aliquando*, *síquando*, *néquando*, *húcusque*, *álonge*, *délonge*, *déinceps*, *dúntaxat*, *déorsum*, *quápropter quínimo*, *enímvero*, *propémodum*, *ádmodum*, *áffabre*, *interéa loci nihilóminus*, *paulóminus*, cum non sunt orationes diversæ, uti sunt, *Pube tenus*, *crurum tenus*: non enim composita sunt, velut *hactenus* & *quatenus*, & ejus generis reliqua.

tonum Transpositio.

Transpositio tonum invertit, id quod usu venit in præpositionibus, quæ postpositæ gravantur : ut,

Virgil. *Transtra per & remos. Te penes imperium.*

3. *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum aliquod sequitur conjunctio inclinativa : ut, *Que, ne, ve.* Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præcedenti, eámque acuunt : ut, *Luminâque laurúsque Dei.* Sic *Dum, sis, nam* parelca.

Ubi autem est manifesta compositió, non variatur tonus : ut, *Dénique, útique, ítaque, úndique, híccine,* & hujusmodi. *Ubíque* tamen temporis sui tonum servat, & *Ubivis.*

4. *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Syncopen aut Apocopen castrantur ; tunc enim tonum retinent integræ dictionis : ut, *Virgíli, Valéri, Mercúri* : pro *Virgilii, Valerii, Mercurii.*

Sic quædam nomina & pronomina syncopata circumflectunt ultimam : ut, *Arpinâs, Ravennâs, nostrâs, vestrês, cujâs* : ab *Arpinatis, Ravennatis, nostratis,* &c. Sic *Donec, à donecum.* Sic *hûc, illûc, istûc, adhûc,* &c. pro *hucce, illucce,* &c. Et composita à *dic, duc, fac* : ut, *benedîc, redûc, calefâc.*

5. *Idioma.*

Idioma, hoc est, linguæ proprietas, tonum variat, adeò ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant ; servent tonum suum : ut, *Symôis, Periphas,* penultimam acuunt : at facta Latina, antepenultimam elevant, quia corripiunt penultimam.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quoque tonum servant : ut *Geórgica, Bucólica,* antepenultimâ acutâ, licèt apud Græcos in ultima tonum habeant.

Sic & *comœdia, tragœdia, sóphia, symphónia,* tonum recipiunt in antepenultima, licèt in sua lingua habeant in penultima.

Porrò, si ignoretur proprius peregrinæ vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur : ut, *Célebris, Cáthedra, Mediocris.*

DE

DE CARMINUM *Ratione.*

HActenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de ſyllabarum tempore & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus eſt ſyllabæ pronunciandæ menſura. Syllaba brevis unius eſt temporis; longa verò duorum.

Tempus breve ſic notatur (∪)

Longum autem ſic (–) ut, *Terrâ*.

Ex ſyllabis juſto ordine diſpoſitis fiunt Pedes.

Eſt autem Pes duarum ſyllabarum pluriúmve conſtitutio, ex certa temporum obſervatione.

Pedum alii diſſyllabi, alii triſyllabi.

De tetraſyllabis autem non multùm attinet ad noc noſtrum inſtitutum diſſerere.

Diſſyllabi ſunt, { Spondæus, Pyrrhichius, Trochæus, Iambus, } ut, { – – *Virtus.* ∪∪ *Deus.* – ∪ *Panis.* ∪ – *Amans.* }

Triſyllabi octo. { Moloſſus, Tribrachus, Dactylus, Anapæſtus, Bacchius, Antibacchius, Amphimacer, Amphibrachus, } ut, { – – – *Magnates.* ∪∪∪ *Dominus.* – ∪∪ *Scribere.* ∪∪ – *Pietas.* ∪ – – *Honeſtas.* – – ∪ *Audire.* – ∪ – *Charitas.* ∪ – ∪ *Venire.* }

Porrò, pedes juſto numero atque ordine concinnati, carmen conſtituunt.

Eſt enim carmen, oratio juſto atque legitimo pedum numero conſtricta.

Carmen compoſituro imprimis diſcendum eſt, pedibus ipſum ritè metiri, quam Scanſionem vocant.

Eſt autem Scanſio, legitima carminis in ſingulos pedes commenſuratio.

Scanſioni Accidentia.

Scanſioni accidunt, Synalœpha, Eclipſis, Synæreſis, Diæreſis, & Cæſura.

Synalœpha, eſt eliſio quædam vocalis ante alteram in diverſis dictionibus: ut,

Sera

Sera nimis vit' eſt craſtina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus : ut, *Dii, Diis, iidem, iiſdem, deinde, deinceps, ſemianimè, ſemihomo, ſemiuſtus, deeſt, deero, deerit,* & ſimilibus.

At *Heu* & *O* ; nunquam intercipiuntur.

Eclipſis eſt, quoties *m* cum ſua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorſâ : ut,

Monſtr', horrend', inform', ingens, cui lumen ademtum : pro *Monſtrum, horrendum,* &c.

Synœreſis eſt, duarum ſyllabarum in unam contractio : ut, Virgil. *Seu lento fuerint alvaria vimine texta* : pro *alvearia.*

Diæreſis eſt, ubi ex una ſyllaba diſſecta, fiunt duæ : ut,

- ∪∪ - - - - ∪∪- ∪ ∪-

Ovid. *Debuerant fuſos evoluiſſe ſuos, pro evolviſſe.*

Cæſura eſt, cùm poſt pedem abſolutum, ſyllaba brevis in fine dictionis extenditur.

Cæſuræ ſpecies ſunt.

Triemimeris ex pede & ſyllabâ : ut,

– ∪∪ – ∪ ∪- -- ∪∪- ∪∪ – –

Virg. *Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & ſyllaba : ut,

– ∪∪ – ∪∪ – – – – – ∪ ∪ – –

Idem : *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hephthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllabâ : ut,

– – – – – ∪∪ – – – ∪ ∪ – –

Idem ; *Oſtentans artem pariter arcumque ſonantem.*

Enneemimeris conſtat ex quatuor pedibus & ſyllabâ : ut,

– ∪ ∪ – ∪∪ – – – – ∪ ∪ – –

Idem ; *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS Carminum.

CArminum genera uſitatiora, de quibus nos hoc loco potiſſimùm tractare decrevimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadeum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus,

bus, dactylo & ſpondæo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondæum peculiariter ſibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus.

- ∪∪ – ∪∪ – ∪∪ - - - ∪∪ – –

ut, Virg. *Tityre tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando ſpondæus etiam in quinto loco: ut. Idem; *Chara Deûm Soboles, magnum Jovis incrementum.*

Ultima cujuſque verſus ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondiacos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes, ſed omnino dactylicos, cum ſyllaba item longa:

- - - ∪∪– –∪ ∪ –∪ ∪ –

ut, Ovid. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Carmen Aſclepiadæum conſtat ex penthemimeri, hoc eſt, ſpondæo & dactylo, & ſyllabâ longâ, & duobus deinde dactylis: ut,

- – – ∪∪ –– ∪∪ – ∪ ∪

Horatius; *Mecœnas atavis edite regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut,

– ∪ - - - ∪∪ - ∪ – –

Horatius, *Jam ſatis terris nivis atque diræ.*

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicum, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo:

- ∪ - – – ∪∪ – ∪ – –

ut, Horatius; *Integer vitæ ſceleriſque purus.*

- ∪ - - - ∪∪ - ∪ - –

Non eget Mauri jaculis nec arcu;

- ∪ - - - ∪∪ - ∪ – –

Nec venenatis gravidâ ſagittis,

Fuſce, pharetrâ. – ∪∪ – –

Phalucio-

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut,

– – -v v- v - v –v

Quoquò diffugias pavens Mabili,
Noſtrum non poteris latere naſum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus verſus Iambicus è ſolis conſtat Iambis:

v- v - v - v - v - v–

ut, *Suis & ipſa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro iambo tribrachum, ſpondæum, dactylum, anapæſtum: atque in paribus tribrachum, ſpondæum rariùs.

Hoc carmen in duo genera deducitur; Dimetrum, & Trimetrum ſive Senarium.

Dimetrum conſtat ex quatuor pedibus: ut,

O carminum dulces notæ,--v--v—
Quas ore pulchra melleo --v-v-v-
Fundis, lyræque ſuccinis! --v-v-v-

Trimetrum, ſive Senarium.

Trimetrum ſenis conſtat pedibus: ut,

- - - - - - v-- - v –

Qui nos damnant ſunt hiſtriones maximi.

DE QUANTITATE primarum ſyllabarum.

PRimarum ſyllabarum quantitas octo modis cognoſcitur: Poſitione, vocali ante vocalem, dipthongo, derivatione, compoſitione, præpoſitione, regulâ, exemplo, ſeu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas conſonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique poſiturâ longa eſt: ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod ſi conſonans priorem dictionem claudat, ſequente item à conſonante inchoante, vocalis præcedens etiam poſitione longa erit: ut,

Major

Major ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere.

Syllabæ, jor, *ſunt*, *quam*, & *ſit*, poſitione longæ ſunt.

At ſi prior dictio in vocalem brevem exeat, ſequente à duabus conſonantibus incipiente, interdum ſed rariùs producitur:

- - - v v - - - - - v v - -

ut, Virg. *Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, ſequente liquidâ, communis redditur: ut, *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur, ut, *Aratrum, ſimulacrum.*

Vocalis ante alteram. *Regula* II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis eſt: ut, Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, ſecundam pronominis formam habentes: ut, Unius, illius, &c. ubi *i* communis reperitur, licèt in alterius ſemper ſit brevis, in alius ſemper longa.

Excipiendi ſunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e* inter geminum *i*, longa fit: ut, Faciēi: alioqui non: ut, Rĕi, ſpĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio longa eſt, niſi ſequantur *e* & *r* ſimul: ut Fiērem, fiēri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti,*----vv--

Idem. *Quod fieri non poſſe putes.* -vv- - -vv-

Ohe interjectio priorem ſyllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus ſubinde longa fit: ut, Dicitę Pīerides. Reſpice Lāerten. Et in poſſeſſivis: ut Ænēia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

DIPHTHONGUS. *Regula* III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa eſt: ut, Aūrum, nēuter, mūſæ; niſi ſequente vocale: ut, Præire, præuſtus, præamplus.

DERIVATIO. *Regula* IV.

Derivativa eandem cum primativis quantitatem ſortiuntur: ut, ămator, ămicus, ămabilis, primâ brevi, ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus

Cujus generis ſunt,

Vox vŏcis, à vŏco Lex lēgis, à lĕgo. Rex rēgis, à rĕgo: Sĕdes & ſedile, à ſĕdeo. Jūmentum, à Jŭvo. Fomes & fomentum, à fŏveo. Jūcundus, à Jŭvo. Jūnior, à Jŭvenis. Mŏbilis, à mŏveo. Hūmanus ab hŏmo. Vŏmor, à vŏmo. Pĕdor, à pĕde.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta corripiuntur, qualia ſunt;

Dux dŭcis, à dūco. Dĭcax, maledĭcus, & id genus multa, à dico. Fĭdes, a fio. ărena, ărifta, ab āreo. l'ŏſui, à pōno. Gĕnui, à gigno. Frăgor, Frăgilis, à Frāngo. Nŏto, as, à nōtu. Nāto, as, à nātu. Diſertus, à diſsero. Sŏpor, à sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur ſtudioſis inter legendum obſervanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Compoſita ſimplicium quantitatem ſequuntur: ut, Pōtens, impŏtens. Solor consolor. Lĕgo, is, perlĕgo. Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à long's enata: ut,

Innŭba, Pronŭba, à nūbo. Dejĕro, Perjĕro, à jūro.

PRÆPOSITIO. Regula VI.

Ex præpoſitionibus hæ ubique producuntur: Ā, de, præ, ſe, ē, niſi vocali ſequente: ut, *Unda dehiſcens.*

——Sudibuſve præuſtis. apud Virgilium.

Pro quoque longa eſt, præterquam in iſtis, Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prŏnepos, prŏpago, prŏſtirpe, prŏfanus, prŏfiteor, prŏfundus, prŏficiſcor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulſo, propago, as, primam ſyllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino Græca ſunt per *o* parvum & proinde primam brevem habent.

Di etiam producitur, niſi in Dĭrimo, & Dĭſ-rtus.

Reliquæ præpoſitiones, ſi poſitio ſinat, corripiuntur. Cujuſmodi ſunt, Ad, ob, ab, ſub, re, in, &c.

REGULA VII. *Canon.* I.

Omne præteritum diſſyllabum priorem habet longam: ut, Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi *à findo*, bĭbi, dĕdi, ſcĭdi, ſtĕti tŭli.

Canon.

Canon. II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi, Tĕtĕndi, Tŏtondi, Mŏmordi, Pĕpedi, Tŭtudi, Fĕfelli, Tĕtigi, Pŭpugi, Dĭdici, Cĕcĭdi, à cado, Cecidi, à cædo.

Quin & ſupinum diſſyllabum priorem quoque producit: ut Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe Quĭtum. Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Pătum, Dătum, Sătum.

Et cĭtum, acieo, es: nam cītum à cio, cis, quartæ priorem habet longam.

EXEMPLUM ſeu *AUTORITAS.*

Regula VIII.

Quarum verò ſyllabarum quantitas ſub prædictas rationes non cadit, à poetarum uſu, exemplo atque autoritate petenda eſt, certiſſimâ omnium regulâ. Diſcant ergò pueri obſervare ex poetis communes primarum ſyllabarum quantitates, cujus ſortis ſunt,

Britannus, Bithinus, Cacus, Corcyra, Crathys, Pachinus, palatium, Pelion, Greticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradivus, hinulus, Pyrene, rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, liquor, liquidus, Lycas, Orion, rudo, Sichæus, Sicanius, & ſimilia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ ſyllabæ, partim eâdem ratione quâ primæ, partim etiam ex incrementis genitivi atque conjugationis analogiâ cognoſci poſſunt.

De incrementis genitivi nominum polyſyllaborum, ſuprâ in generibus nominum abundè dictum arbitramur: unde petere licebit, ſiquid de hac re hæſitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum poetarum obſervatio facilè ſuppeditabunt.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis puri didicerunt: nempe *A*, indicem primæ coujugationis, longam eſſe naturâ, præterquam in Do, & ejus compoſitis, quando hujus ſunt conjugationis: ut. Dămus, circumdămus, Dăbis, circumdăbis, Dăre, circumdăre.

Præterea ſyllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi ſubjunctivi ubique pro brevibus habendas animadvertant;

vertant; in futuro autem in oratione prosa longas esse debere; in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus: ut, Præterito amaverĭmus, amaverĭtis: Futuro, amaverīmus, amaverītis.

Est & ubi syllabæ mediæ variant apud poëtas, ut in his quæ subjunximus: Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *ipus* Latina penultimam producunt: ut, Clandestīnus, Mediastīnus, parietīnus, matutīnus, vespertīnus, repentīnus.

Præter hæc sequentia, Diutĭnus, Crastĭnus, Pristĭnus, Perendĭnus, Hornotĭnus, Serotĭnus, Oleagĭnus, Fagĭnus, Cedrĭnus, Carbasĭnus.

Et reliqua materialia, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in ινος: ut Crystallĭnus, myrrhĭnus, hyacinthĭnus, adamantĭnus, &c.

Cetera feliciùs docebit usus, & poëtarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas accingamur.

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ syllabæ ipsum literarum numerum aut æquant, aut etiam superant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primùm *a* finita producuntur; ut, Amā, contrā, ergā. Excipias, pută, ităquiă.

Item nominativos, & omnes casus in *a*, cujuscunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*; ut ô Æneā, ô Thomā: & ablativum primæ declinationis; uc ab hac Musā, Numeralia in *ginta*, *a* finalem habent communem, sed frequentiùs longam; ut, Trigintā, quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, desinentia, brevia sunt: ut, ăb, ăd, caput.

In *c* desinentia, producuntur: ut, āc, sīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c* semper contrahuntur: ut, Lăc, nĕc, donĕc. Duo sunt communia; Fac, & pronomen hic: & neutrum hoc, modo non sit ablativi casus.

E finita, brevia ſunt: ut Marĕ, penè, legĕ, ſcribĕ.

Excipendæ ſunt omnes voces quintæ inflectionis in *e*: ut, Diē, fidē, unà cum adverbiis indè enatis: ut, Hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, qua-rē, qua de-re, ea-rē: & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut, Docē, movē, manē, cavē.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut, Mē, tē, ſē, præter, quĕ, nĕ, vĕ, conjunctiones encliticas.

Quin & adverbia quoque in *e* ab adjectivis deducta, *e* longum habent: ut, Pulchrē, doctē, valdē pro validè.

Quibus accedunt Fermē, ferē. Benè tamen & malè corripiuntur omninò.

Poſtremò, quæ à Græcis per η ſcribuntur, natura producuntur, cujuſcunque fuerint caſus, generis, aut numeri: ut, Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa ſunt: ut, Domini, magiſtri, amarī, docerī. Præter Mihi, tibi, ſibi, ubi, ibi, quæ ſunt communia.

Niſi verò & quaſi corripiuntur. Cujus etiam ſortis ſunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus ſingularis in *os* breve exit: ut,

Huic Palladĭ, Phyllidĭ, Minoidĭ, Vocativo ô Amaryllĭ, Alexĭ, Daphnĭ.

L finita corripiuntur: ut, Animăl, Annibăl, mĕl, pugĭl, săl, consŭl. Præter nīl contractum à *nihil*: & Sol. Et Hebræa quædam in *l*: ut, Michaël, Gabriël, Raphaël, Daniël.

N finita producuntur: ut, Pæān, hymēn, quīn, Xenophon, nōn, dæmon.

Excipe Forsăn, forſităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntămen.

Corripitur & *In* cum compoſitis: ut, Exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ quæ per apocopen caſtrantur: ut, Mĕn'? Videⁿ'? Audĭn'? Nemŏn'?

Nomina item in *en*, quorum genitivus ĭnis, correptum habet; ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, ĭnis.

Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuſcunque fuerint caſus: ut, Nom. Iliŏn Peliŏn. Ac. Caucasŏn, Pylŏn.

Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexĭn. In *yn* per *y*, ut Ityn.

In *an* quoque à nominativis in as: ut Nominat. Iphigenia, Ægina. Accuſat. Iphigeniăn, Æginăn. Nam

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur: ut, Nominat. Æneas, Marsyas. Accusat. Æneān, Marsyān.

O finita, communia sunt: ut, Amo, virgō, porrò docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o* qui semper producuntur: ut, Huic dominō, servo. Ab hoc templō. damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut, Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulò, mutuò, crebrò, serò, quæ sunt communia. Cæterùm mŏdo & quomodŏ semper corripiuntur.

Cito quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix leguntur producta.

Monosyllaba tamen in *o*, producuntur, ut Dō, stō, ut & ergō pro *causâ*.

Item Græca per *ω* cujuscunque fuerint casus: ut hæc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc Atho, Apollō.

R finita corripiuntur: ut, Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, uxŏr, turtŭr.

Cor semel apud Ovidium productum legitur: ut,

\- ∪ ∪- ∪ ∪ - - - – ∪∪ - ∪∪ - -

* *Molle meum levibus cor est violabile telis.*

Producuntur etiam Făr, lār, năr, vēr, fūr, cūr, : Păr quoque cum compositis: ut, Compār, impār, dispār.

Græca item in *er*, quæ illis in *ηρ* desinunt: ut Aër, cratēr, characthēr, æthēr, sōtēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent terminationes, nempe, *As, es, is, os, us*.

Primò, *as* finita producuntur: ut, Amās, musās, majestās, bonitās.

Præter Græca, quorum genitivus singularis in *dos* exit: ut, Arcăs, Pallăs. Genitivo Arcadŏs, Palladŏs.

Et præter accusativos plurales nominum crescentium: ut, Heros, Heroos: Phyllis, phyllidos: accusativo plurali, Heroăs, Phyllidās.

Es finita longa sunt: ut, Anchisēs, sedēs, docēs, patrēs. Excipiuntur nomina in *es* tertiæ inflectionis, quæ penultimam genitivi crescentis corripiunt: ut, Milĕs, segĕs divĕs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs; & pēs, unâ cum compositis: ut, Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa sunt.

Es

Es quoque à *Sum* una cum compoſitis corripitur, ut, Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penès adjungi poteſt, una cum neutris ac nominativis plurali bus Græcorum: ut, Hippomanès, cacoēthēs, Cyclopēs, Naiadēs.

Is finita, brevia ſunt: ut, Parĭs, panĭs, triſtĭs, hilarĭs.

Excipe obliquos plurales in *is*, qui producuntur: ut, Musīs, mensīs, à *menſa*, dominīs, templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi creſcentis: ut, Samnīs, Salamīs: *Genitivo* Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum deſinunt, ſive Græca ſive Latina, cujuſcunque fuerint numeri aut caſus: ut, Simoeīs, Pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monoſyllaba item omnia: ut, Vīs, līs; præter ĭs, & quĭs nominativos, & Bĭs apud *Ovidium*.

Iſtis accedunt ſecundæ perſonæ ſingulares verborum in *is*, quorum ſecundæ perſonæ plurales deſinunt in *ītis*, penultimâ productâ, unà cum futuris ſubjunctivi in *rīs*: ut, Audīs, velīs, dederīs. *pl.* Audītis, velītis, dederītis.

Os finita producuntur: ut, Honos, nepōs, dominōs, ſervōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs, oſſis. Et Græca per *o* parvum: ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phillidŏs.

Us finita, corripiuntur: ut, Famulŭs, regiŭs, tempŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi creſcentis: ut, Salūs, tellūs: *Genitivo*, ſalūtis, tellūris.

Longæ ſunt etiam omnes voces quartæ inflectionis in *us*, præter nominativum, & vocativum ſingulares: ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ō manūs.

His accedunt etiam monoſyllaba: ut, Crūs, thūs, mūs, ſūs, &c.

Et Græca item per *ous* diphthongum, cujuſcunque fuerint caſus: ut, Hic Panthūs, Melampūs: Hujūs Saphūs, Cliūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen I E S U S.

Poſtremo, *u* finita producuntur omnia: ut, Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

M: ANTONII MVRETI INSTITUTIO PUERILIS COMPREHENSA VERSIBUS

ad captum puerulorum, qui primis literis imbuuntur accommodati.

AD M. ANTONIUM FRATRIS F.

DVM tener es, Murete, avidis hæc auribus hauri:
Nec memori modò conde animo, sed & exprime factis.
In primis venerare Deum: venerare parentes:
Et quos ipsa loco tibi dat natura parentum.
Mentiri noli, nunquam mendacia prosunt.
Si quid peccâris, venia est tibi prompta fatenti.
Disce libens: quid dulcius est, quam discere multa?
Discentem comitantur opes, comitantur honores:
Si quis te obiurget, malè cùm quid feceris, illi
Gratiam habe, & ne iterum queat obiurgare, caveto.
Ne temerè hunc credas, tibi qui blanditur, amicum:
Peccantem puerum quisquis non corrigit, odit.
Qui semel incautum blando sermone fefellit,
Ille idem, dabitur quoties occasio, fallet.
Nec cuivis sapiens, nec nulli credere debet;
Fallitur alter sæpe fidem sibi detrahit alter.
Si quid fortè mali aut facias, aut mente voluter;
Vt latcas homines, certè Deus omnia cernit.
Non nisi spectatis arcana sodalibus effer:
Quodque tacere vetes alios, prior ipse taceto.
Nil cupidè spectа, nisi quod fecisse decorum est:
Turpia corrumpunt tenceras spectacula mentes.
Averte impuris procul à sermonibus aures:
Et qui illis gaudent, horum consortia vita.
Principio studii radix inamœna videtur,
Sed profert dulces parvo pòst tempore fructus.
Ludo indulsisti? subitò evolat illa voluptas:
Legisti? utilitas studio percepta manebit.
Vt moderata quies prodest, viresque ministrat:
Sic hebetat corpus vitia, ingeniumque retundit.

Si prodesse aliis studeas, tibi proderis ipsi:
At nisi ames alios, & te quisque nullus amabit.
Successus faustos nunquam admirare malorum,
Sera licet, tamen olim illos sua pœna sequetur.
Si tibi grata quies, juvenis ne parce labori:
Lux ad honoratam est homini labor ipse quietem.
Inspice te in speculo: & bona seu tibi forma videtur
Moribus obscœnis illam fœdare caveto:
Seu tibi subtraxit vultûs natura decorem,
Ingenio ut formæ compenses damna labora.
Nil facito, quod turpe putes feciisse videri:
Et cura, ut multis tibi sis pro testibus ipse.
Ut nos pauca loqui plura autem audire moneret,
Linguam unam natura, duas dedit omnibus aures.
Quæ servare voles, ne crebrò, imuisere parce:
Namque minus furem metuunt, quæ sæpe videntur.
Blanditur primo, sed perdit inertia famam:
Aspera res primo est, sed fert industria laudem.
Aut vinum ne tange, aut multa prolue lympha:
Cùm vino indulges, igni puer adjicis ignem.
Fac tibi sit vultus comis, sermoque modestus:
Sic multos facilè tibi conciliabis amicos.
Semper opum studio præfer virtutis amorem.
Non opibus virtus, sed opes virtute parantur.
Disce, & quæ discis, memori sub pectore conde,
Aut facies tantundem, ac si cribro hauseris undam.
Irasci noli temerè: nil fœdius ira:
Quam quæcunque movere solent, ea temnere laus est.
Venti agitant celsis positas in montibus ornos,
A quibus in media tuta est arbuscula valle:
Sic & opes agitant majora pericula magnas:
Tutior angustos comitatur vita penates.
Pauca loqui puero, seu tempestiva, decorum est:
Hæc etenim ingenium res indicat, illa pudorem.
Scire cupis, quæ sit famæ via certa parandæ?
Talem te præsta, qualem te poscis haberi.
Verbera non metuet, metuet qui jussa magistri:
Hæc quis contemnet, meritò miser ille timebit.
Quàm felix puer est, virtus in quo anteit annos!
Illum omnes meriti certatim laudibus ornant;
Et spectant cupidè, & felicia cuncta precantur:
At contra nemo alloquio dignatur inertes.
Spernuntur cunctis, & vulgi fabula fiunt:

Vix oculis pater ipse illos satis afficit æquis,
Non tantum in præsens obsunt peccata: sed hoc plus;
Ad mala quod proclivem animum adsuetudine reddunt.
Quæ bona sunt, sectare; etiam si dura videntur
Principio, longus paulatim ea molliet usus.
Acceptum officium memora, atque extolle: sed abs te
Collatum extenua, & potiùs sine prædicet alter.
Utilitas quoties pugnare videtur honesto,
Ne dubitare quidem fas est, quin vincat honestas.
Pauca quidem hæc: sed quæ studio servata perenni
Mirificos fructus progressu temporis edent.
Adspiret tantum cœptis Deus, omnia cujus
Consilio æterno & certa ratione reguntur.
Quem tu & luce puer primâ, cùm strata relinquis
Impiger, & dulcem repetis cùm vesper somnum,
Supplicibus facito places ante omnia votis;
Ille tibi, ingeniumque sagax, corpusque salubre;
Et multò meliora dabit, diffidere noli.
Tu modò ad illius semper refer omnia laudem.

Ecce Puer fructus, ad quos ludi ipse Magister,
Et Pater invitant, & bene notus Amor.

Sæpe ulta est raptos crudelis Betula malos,
Nunc ut devites verbera carpe Puer.

TW